

bulletin slovenskej advokácie

POZVÁNKA
Slávnostný galavečer 2016

K novým kódexom
Civilný sporový
poriadok vs. OSP:
Doručovanie

Úžera ako
organizovaný
zločin

Advokát vs. Cloud

Hmotnoprávny
prieskum notár-
ských zápisníc
v exekučnom konaní
– áno alebo nie?

Poškodený
a restoratívna
justícia v trestnom
práve procesnom

AKTUÁLNE

- 2 **ROZHOVOR**
Zásady sudcovskej etiky sú dôležitou súčasťou mozaiky aktivít, zameraných na obnovenie dôvery v justičný systém
K NOVÝM KÓDEXOM
- 4 Civilný sporový poriadok vs. Občiansky súdny poriadok: Doručovanie
- 6 Nová úprava označenia a názvu advokáta, označenia a názvu euroadvokáta, spoločného mena združenia a názvu spoločnosti

ČLÁNKY, ŠTÚDIE

- 12 Úžera ako organizovaný zločin (pri poskytovaní pôžičiek, úverov, pri ich zabezpečení, uplatňovaní a v iných súvisiacich právnych vzťahoch) 1. časť
JUDr. Stanislav Irsák
- 24 Advokát vs. Cloud (1. časť)
JUDr. Martin Friedrich
- 36 Hmotnoprávny prieskum notárskych zápisníc v exekučnom konaní – áno alebo nie?
Bc. Tomáš Pobijak
- 44 Poškodený a restoratívna justícia v trestnom práve procesnom
JUDr. Eva Szabová, PhD.

JUDIKATÚRA

- 55 Uznať alebo neuznať?
- 58 K predpokladom priznania peňažného zadostučinenia podľa § 13 ods. 2 občianskeho zákonníka

ADVOKÁCIA

SAK

- 62 Zo zasadnutí predsedníctva SAK
- 63 Povinnosť advokáta poskytovať právne služby s odbornou starostlivosťou
- 66 Pýta(j)te sa predsedníctva
- 67 Slávnostný galavečer 2016 (Pozvánka)
- 68 Výstava *Advokácia včera a dnes* v Nitre
- 70 Z Novoročného stretnutia právnikov 2016
- 72 Zamyslieť sa nad slobodou prejavu a nedať jej možnosť vyjadriť sa?
Mgr. Michaela Chládeková, PhD.
- 73 Krátka úvaha o slobode prejavu tak, ako ju vidí ona sama
Bc. Mariana Klačanská

ZAHRANIČIE

- 75 *Bulletin advokacie* prináša...
- 76 Multilaterálny hospitačný program v Nemecku
- 77 Povinnosť advokáta rokovať s advokátom protistrany

ZAUJÍMAVOSTI

- 80 **LITERATÚRA**
Manderla a Modrý Mauricius
Ján Čomaj
- 82 Príspevky pri slávnostnom odhalení pamätnej tabule v Martine
JUDr. Mgr. Martina Gajdošová, PhD., Július Vanovič,
JUDr. Peter Kerecman, PhD., Mgr. Zdenko Ďuriška
- 91 Advokáti Davisti: Ján Poničan (3. časť)
JUDr. Peter Kerecman, PhD.
- 94 Oznámenie SAK o povinných platbách advokátov

Vážené kolegyně, vážení kolegovia,

uplynul ďalší rok, je čas bilancovať. V roku 2015 sme Vám na stránkach stavovského časopisu prezentovali širokú škálu informácií, ktoré môžete využiť pri Vašej práci. Ide nielen o odborné články, ale najmä o zaujímavú aktuálnu judikatúru, exkurzy do histórie advokácie či ostatné pravidelné rubriky zo života komory.

V roku 2016 pripravujeme vzhľadom na prijatie nových civilných kódexov schválených NR SR v máji roku 2015 (Civilný sporový poriadok, Civilný mimosporový poriadok a Správny súdny poriadok) novú rubriku, v ktorej budeme prezentovať podľa jednotlivých ťažiskových tém procesných kódexov zmeny v ich jednotlivých ustanoveniach. Pôjde o malú komparáciu súčasnej a novej právnej úpravy. Odbornými garantmi rubriky budú členovia redakčnej rady, ktorí sa na rekonštrukcii kódexov priamo podieľali.

Rád by som spomenul ešte jeden poznatok. Často čítam prieskumy verejnej mienky, koľko občanov dôveruje súdom. Vždy mi napadne, ako by dopadol prieskum verejnej mienky o tom, koľko občanov dôveruje advokátom. Nechcem predpovedať, ale výsledok by nás asi šokoval. Nemyslím si, že prieskumy majú reálnu výpovednú hodnotu vo vzťahu k jednotlivcom, ale obraciam sa najmä na mladých kolegov, ktorí začínajú vykonávať advokátske povolanie. Viem, že to majú v súčasnom konkurenčnom prostredí ťažké a nikto im zadarmo nič nedaruje. Viem, že niekedy takpovediac „bojujú“ o prežitie. Obraciam sa na nich s výzvou – neobchodujte s právom. Nevydávajte podvod za chytrosť. Nemyslite si, že slušnosť je slabosť. Som presvedčený a verím tomu, že advokácia sa dá vykonávať poctivo. Kolegom – školiteľom odporúčam, aby sa starostlivo venovali príprave advokátskych koncipientov na výkon povolania, pretože práve to, čo si odnesú z čias koncipovania, bude profikovať advokáciu ako profesijný stav na dlhé roky.

Prajem Vám, milé kolegyně a milí kolegovia, šťastný nový rok 2016, veľa zdravia a pracovných úspechov aj Vaším rodinám a všetkým Vám blízkym.

JUDr. Jozef Brázdil
predseda Redakčnej rady BSA

K fotografii na obálke

Uvedenie knihy o Jánovi Eugenovi Kováčovi do života na Novoročnom stretnutí právnikov 2016. Viac na s. 70.
Foto Darina Stračinová

ROZHOVOR

Zásady sudcovskej etiky sú dôležitou súčasťou mozaiky aktivít, zameraných na obnovenie dôvery v justičný systém

V prvom dvojčíse Bulletinu slovenskej advokácie sa zhovárime s predsedníčkou Súdnej rady Slovenskej republiky **JUDr. Janou Bajánkovou**.

■ **Vaša profesionálna kariéra je nepretržite spojená s justíciou. Aký je vo všeobecnosti Váš vzťah k advokácii?**

Sudca je povinný pristupovať ku všetkým osobám, s ktorými prichádza do kontaktu v rámci svojho povolania, maximálne profesionálne. Potvrdzujú to aj Zásady sudcovskej etiky, ktoré prijala v decembri Súdna rada Slovenskej republiky. Postavenie sudcu ako pána sporu nemôže byť prekážkou vzájomnej zdvorilosti a dôstojnosti komunikácie. Určite je dobré, že aj Slovenská advokátska komora tému profesionálnej komu-

nikácie zdôrazňuje na seminároch pre advokátov a koncipientov. Pravdou však je, že rozdiely medzi jednotlivými advokátmi sú stále veľmi veľké. Nájde sa medzi nimi množstvo špičkových odborníkov, ktorí pomáhajú svojou prácou posúvať právo dopredu, no sú aj takí, ktorí akoby na toto dôležité povolanie nedorástli. Myslím si, že by nezaškodilo, aby sa v rámci advokátskej samosprávy ešte viac hovorilo o zvyšovaní tlaku na odbornosť.

■ **V čom vnímate najvýraznejšie rozdiely medzi sudcovským a advokátskym povolaním?**

Tie rozdiely vyplývajú zo samotnej podstaty týchto povolaní. Zatiaľ čo advokát v rámci zákona plní pokyny klienta a je od neho do veľkej miery závislý, sudca ostáva vždy nezávislý. Na druhej strane, advokát má určité možnosti niektoré prípady odmietnuť. Naopak, sudca musí bez ohľadu na pracovnú vyťaženosť rozhodnúť každý spor, alebo inú vec – aj takú, ktorej by sa najradšej vyhol. No a daňou za sudcovskú nezávislosť je množstvo obmedzení pre sudcu vo vzťahu k pracovnému i osobnému životu. Obe povolania však v konečnom dôsledku sledujú ten istý cieľ – ochranu práv a právom chránených záujmov.

■ **V súlade s tradičným vnímaním advokácie by mal advokát prispievať k efektívnemu výkonu spravodlivosti a tým do značnej miery „ulahčiť“ sudcovi jeho prácu. Kde sú v tejto súvislosti najväčšie „medzery“ v rámci špecifického vzťahu sudca – advokát?**

Tieto medzery súvisia s tým, čo som povedala o veľkých rozdieloch medzi jednotlivými advokátmi. Sú takí, ktorí odvedú nielen dobrú prácu pre klienta, ale svojím odborným vkladom dokážu priniesť do práva nové pohľady a nepriamo tým pomáhajú dotvárať a skvalitňovať judikatúru. V tomto je význam skúsených advokátov nedocenený.

■ Boli ste aktívnou členkou komisie MS SR pre rekonštrukciu civilného procesného práva. Čo pre Vás osobne znamenala účasť na tomto významnom projekte?

Som veľmi rada, že som bola pri tom, ako sa základy civilného procesu u nás stavali z hlavy na nohy. Napriek tomu, že som mala na viaceré čiastkové otázky iný názor, som presvedčená, že sa nám spolu podarilo pripraviť kvalitné dielo, ktoré prinesie svoje výsledky. Iba doplním, že po dokončení troch nových procesných kódexov a ich schválení Národnou radou Slovenskej republiky, pokračujeme na rekonštrukcii civilného práva hmotného. Je to ešte určite práca na niekoľko rokov, no ak bude záujem zo strany politikov, máme odhodlanie dokončiť aj nový Občiansky zákonník. Rovnako by bolo potrebné sústrediť sa aj na Exekučný poriadok, bez ktorého nebude možné hovoriť o dokončení rekonštrukcie procesného práva.

■ Možno už v súčasnosti vnímať prvotnú odozvu justičnej praxe na tri nové procesné kódexy?

Vzhľadom na to, že nové kódexy nadobudnú účinnosť 1. júla 2016, o aplikačnej praxi ešte nemožno hovoriť. Zo začiatku sa možno objavia aj nejaké problémy, kým sa prax s novou právnou úpravou zžije, no vo všeobecnosti bola odozva veľmi dobrá, čo sa potvrdilo už počas legislatívneho procesu.

■ Ako vnímate úlohu advokátov v súvislosti s novými kódexami?

Najmä pokiaľ ide o sporové konania, do veľkej miery bude uplatňovanie nových zákonov závisieť od pripravenosti strán konania a teda aj od advokátov. V tomto kontexte by som rada zdôraznila zodpovednosť advokátskeho stavu za to, aby ľudia začali viac dôverovať službám advokátov. Žiaľ, či už fyzické alebo právnické osoby sa často snažia riešiť svoje právne problémy svojpomocne, „na kolene“, čo neraz vedie k vážnym právnym následkom a za advokátom zídu spravidla až keď je neskoro. Je to rovnako, ako keď sa laik pustí do opravy auta – veci s veľkou pravdepodobnosťou len zhorší a oprava ho bude stáť viac, ak vôbec ešte bude možná. Táto otázka súvisí aj s celkovým problémom vymožitelnosti práva. Myslím, že ide o veľkú výzvu pre advokátsky stav, aby dokázal presvedčiť ľudí, že využitie služby advokáta im v konečnom dôsledku ušetrí čas i peniaze a najmä zvýši šancu na to, aby ustáli prípadný súdny spor.

■ Čo Vás inšpiruje a motivuje pri Vašej pomerne rozsiahlej publikačnej činnosti (aktuálne najmä komentár k OZ vo vydavateľstve C. H. Beck)?

V súčasnosti najmä to, že ako predsedníčka Súdnej rady Slovenskej republiky mám prerušený výkon funkcie sudcu, takže publikačná činnosť je jedným zo spôsobov, ako sa aj napriek tejto pauze neustále odborne posúvať dopredu. Pri Občianskom zákonníku je zaujímavé aj to, že na problémy, na ktoré poukazujeme v komentári, vieme v reálnom čase hľadať aj riešenia v rámci rekonštrukčných prác. Samozrejme, písaniu som sa venovala aj popri práci sudkyne najvyššieho súdu,

keďže to vnímam ako vhodný spôsob, ako posúvať aktuálne trendy v práve širokej odbornej verejnosti.

■ Viac ako 8 rokov ste členkou Súdnej rady SR, z toho od septembra 2014 ako jej predsedníčka. Naplnila táto funkcia Vaše pôvodné očakávania, predovšetkým pokiaľ ide o postavenie a význam Súdnej rady SR v rámci justície?

Moje očakávania nie sú až také podstatné, ako výsledky, ktoré sa nám podarilo dosiahnuť. Za najdôležitejšie považujem, že napriek mnohým názorovým rozdielom medzi jednotlivými členmi súdnej rady sme dosiaľ vždy vedeli v podstatných otázkach nájsť spoločnú reč. Súdna rada je dnes rešpektovaným orgánom, ktorý riadne vykonáva všetky svoje ústavné a zákonné kompetencie a prispieva k riadnej činnosti súdov.

■ Na úvod ste spomínali nové Zásady sudcovskej etiky. Aký vplyv bude mať podľa Vás tento dokument na sudcovský stav?

Schválili sme moderné, jasné a vymožitelné pravidlá správania sa sudcov, ktoré formou i obsahom vychádzajú z medzinárodne overených skúseností. Som rada, že sa nám podarilo aj v tejto oblasti zaviesť vysoký európsky štandard. Zásady sudcovskej etiky určite nie sú všeliakom, no vnímam ich ako dôležitú súčasť celkovej mozaiky aktivít, ktoré sú zamerané na obnovenie dôvery v justičný systém.

ČECHOVÁ & PARTNERS s.r.o.
 Štúrova 4
 811 02 Bratislava, Slovakia
 tel.: +421 2 544 144 41
 fax: +421 2 544 345 98
 kariera@cechova.sk
 www.cechova.sk

Advokátska kancelária ČECHOVÁ & PARTNERS s.r.o.

prijme:

Advokáta a Koncipienta

Požadujeme :

- schopnosť konštruktívnej vysoko odbornej samostatnej práce
- zmysel pre tímovú prácu
- výkonnosť, flexibilitu, lojalnosť
- komunikatívnosť, príjemné vystupovanie na verejnosti, proklientsky prístup
- skúsenosť s prácou v medzinárodnom prostredí alebo štúdiu v zahraničí je výhodou
- výbornú znalosť anglického jazyka, znalosť iných cudzích jazykov je výhodou

Ponúkame :

- starostlivosť o profesionálny rast
- prax v medzinárodnom prostredí
- domáce a zahraničné vzdelávacie aktivity
- zodpovedajúce ohodnotenie a sociálne výhody

Motivačný list v anglickom jazyku a životopis posielajte na adresu:
stanislava.ondruskova@cechova.sk

www.cechova.sk

Civilný sporový poriadok vs. Občiansky súdny poriadok: Doručovanie

Vzhľadom na nadchádzajúcu účinnosť nového Civilného sporového poriadku, Civilného mimosporového poriadku a Správneho súdneho poriadku, ktorá pripadá na 1. júl 2016, budú v rámci tejto rubriky dočasne uverejňované krátke príspevky, týkajúce sa niektorých zásadných zmien v procesných predpisoch, spolu so stručnou komparáciou súčasnej a budúcej právnej úpravy. Príspevky budú osobitne zamerané na otázky súvisiace s výkonom advokátskej praxe.

Doručovanie písomností je v podmienkach výkonu spravodlivosti prostredníctvom súdov nezriedka označované za neuralgický bod, prípadne za Achillovu pätu justície. V tom často panuje zhoda na strane súdov, advokátov, aj účastníkov, resp. po novom už strán sporu, či sporových strán. Ide teda o oblasť, kde bola v rámci rekonštrukcie civilného procesného práva zmena nevyhnutná a očakávaná. Všeobecné ustanovenia o doručovaní sú z hľadiska systematiky Civilného sporového poriadku zaradené medzi procesné úkony súdu v rámci siedmej hlavy prvej časti, do druhého dielu (§ 105 až 116 CSP).

In medias res – zmenami nedotknuté ostávajú niektoré tradičné procesné pravidlá, ktoré sú dlhodobo zaužívané v súdnej a advokátskej praxi a ktorých efektívne účinky sa osvedčili. Naďalej platí, že údaje uvedené na doručení sa považujú za pravdivé, ak nie je dokázaný opak (§ 45 ods. 2 OSP); pričom CSP navyše výslovne uvádza, že doručenie je verejnou listinou (§ 111 ods. 1 CSP). Do vlastných rúk sa doručujú iba tie písomnosti súdu, pri ktorých tak ustanovuje zákon alebo pri ktorých to nariadi súd (totožne § 47 ods. 1 OSP a § 111 ods. 2 CSP). Odopretie prijatia písomnosti má za následok zákonnú fikciu doručenia v zmysle § 113 CSP (precizovaný § 50 OSP) s tým, že nová procesná úprava výslovne nevyžaduje, aby bol o následkoch bezdôvodného odopretia prijatia písomnosti adresát poučený doručovateľom.

Ak je zástupcom strany advokát, ktorého splnomocnenie vo všeobecnosti nemožno obmedziť (§ 92 ods. 2 CSP), doručujú sa súdne písomnosti iba advokátovi. To, samozrejme, platí aj pre iných zástupcov so splnomocnením na celé konanie. Popri zástupcovi sa písomnosť doručuje aj strane, ktorá má osobne v konaní niečo vykonať, pokiaľ nejde o výzvu na zaplatenie súdneho poplatku, ktorá sa doručuje iba zástupcovi (totožne § 49 ods. 1 OSP a § 110 ods. 1 CSP). Odlišnosti v novej úprave spočívajú v tom, že len zástupcovi sa doručujú aj procesné poučenia a súd môže s ohľadom na povahu veci rozhodnúť, že napriek procesnému zastúpeniu doručí písomnosť aj sporovej strane.

Písomnosti určené advokátovi môžu prijímať aj osoby, ktoré sú s ním v pracovnom pomere alebo inom obdobnom pracovnom vzťahu a advokát ich poveril prijímaním písomností (obdobne § 48 ods. 5 OSP a § 109 ods. 2 CSP). Ak má strana viacerých advokátov, doručí sa písomnosť tomu z nich, kto-

rého určí strana na doručovanie písomností. Ak strana výslovne neurčí žiadneho z advokátov, doručuje sa ktorémukoľvek z nich (totožne § 48a OSP a § 110 ods. 2 CSP).

K zásadnejším zmenám dochádza v celkovej koncepcii **doručovania súdnych písomností**, čo sa prejavuje najmä v spôsobe doručovania a v právnych následkoch jednotlivých skutkových situácií, ktoré môžu pri doručovaní nastať a ktoré je zákonodarca z povahy veci povinný predvídať. Civilný sporový poriadok už v nadväznosti na projekt elektronizácie justície predpokladá o. i. doručovanie písomností do elektronickej schránky (§ 105 ods. 1 CSP) podľa zákona č. 305/2013 Z. z. o elektronickej podobe výkonu pôsobnosti orgánov verejnej moci a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o e-Governmente) v znení neskorších predpisov, ktoré však zatiaľ nie je ešte bezprostredne aktuálne.

Pokiaľ súd nedoručuje do vlastných rúk a nedošlo k doručeniu písomnosti na pojednávaní alebo pri inom úkone súdu, doručí súd písomnosť na žiadosť strany na elektronicкую adresu (e-mail). Takáto písomnosť sa považuje za doručenie po troch dňoch od jej odoslania, aj keď ju adresát neprečítal (§ 105 ods. 2 CSP). Iba v prípade, ak nemožno doručiť písomnosť niektorým z uvedených spôsobov, teda na pojednávaní alebo pri inom úkone súdu, prípadne na elektronicкую adresu, doručuje súd písomnosti prostredníctvom doručujúceho orgánu. Ide vždy o písomnosti doručované do vlastných rúk a o všetky iné písomnosti, ak strana nepožiadala o ich doručovanie na elektronicкую adresu.

Medzi najvýznamnejšie zmeny v procese doručovania patrí **spôsob identifikácie adresy** na doručovanie a najmä právne následky situácie, keď nemožno písomnosť na túto adresu doručiť. V zásade platí, že strana si môže sama určiť adresu na doručovanie, prípadne aj zvolíť zástupcu na doručovanie (§ 106 ods. 2 CSP). Ak k takémuto určeniu ani voľbe nedôjde, a nejde o doručovanie do elektronickej schránky ani o doručovanie v osobitných prípadoch podľa § 107 ods. 2 CSP, doručuje súd písomnosti v prípade fyzickej osoby na adresu evidovanú v registri obyvateľov SR alebo na adresu miesta pobytu cudzinca na území SR a v prípade právnickej osoby na adresu sídla zapísaného v obchodnom registri alebo inom verejnom registri (§ 106 ods. 1 CSP).

Na túto reglementáciu nadväzujú pomerne striktné § 111 ods. 3, § 112 CSP, ktoré zavádzajú princíp objektívnej zodpovednosti sporovej strany za preberanie zásielok na určenej adrese alebo na adrese vyplývajúcej z verejného registra. Principiálne totiž platí, že ak nemožno doručiť písomnosť na stranou určenú adresu a ak k takémuto určeniu nedošlo, tak na adresu podľa vyššie uvedeného verejného registra, považuje sa písomnosť dňom vrátenia nedoručenej zásielky súdu za doručeníu, a to aj vtedy, ak sa adresát o tom nedozvie. Táto zákonná fikcia doručenia sa navyše uplatní bez ohľadu na skutočnosť, či sa adresát v mieste doručenia zdržoval (pôvodný § 46 ods. 2 a § 47 ods. 2 OSP), a to tak pre písomnosti doručované do vlastných rúk, ako aj pre iné súdne písomnosti.

Vzhľadom na nespornú prísnosť načrtnutého systému doručovania umožňuje zákon odpustenie zmeškania lehoty podľa § 114 CSP v prípadoch, keď sa uplatnila fikcia doručenia, v dôsledku ktorej došlo k zmeškaniu procesnej lehoty sporovou stranou z dôvodu, že sa o písomnosti nedozvedela. To je však možné iba za predpokladu, že adresát sa na adrese na doručovanie z ospravedlniteľného dôvodu nezdržoval a v tejto súvislosti neporušil žiadnu právnu povinnosť. Pôjde predovšetkým o povinnosti vyplývajúce zo správneho práva, týkajúce sa hlásenia pobytu obyvateľov.

Pre úplnosť je nevyhnutné uviesť, že ak fyzická osoba nemá adresu evidovanú v registri obyvateľov SR, doručuje jej súd písomnosti oznámením na úradnej tabuli a na webovej stránke súdu. Písomnosť sa považuje po 15 dňoch od zverejnenia oznámenia za doručeníu, a to aj vtedy, ak sa adresát o tom nedozvie (§ 106 ods. 3 CSP).

Vzhľadom na aktuálnu judikatúru Súdneho dvora EÚ je v rámci § 116 CSP obsiahnuté osobitné ustanovenie o doručovaní žaloby fyzickej osobe. Súd je v takýchto prípadoch, pri nedoručení žaloby na adresu identifikovanú podľa vyššie uvedených pravidiel, povinný urobiť všetky úkony potrebné na zistenie skutočného pobytu žalovaného. Tieto obligatórne vyšetrovacie úkony budú spravidla zahŕňať dopyty na Policajný zbor SR, Sociálnu poisťovňu, Finančné riaditeľstvo SR, Zbor väzenskej a justičnej stráže a pod. Súd však bude tieto úkony realizovať iba raz a pokiaľ sa mu nepodarí doručiť žalobu na adresu zistenú takýmto postupom, zverejní oznámenie o podanej žalobe na svojej úradnej tabuli a webovej stránke. Žaloba sa považuje po 15 dňoch od zverejnenia oznámenia podľa predchádzajúcej vety za doručeníu, a to aj vtedy, ak sa adresát o tom nedozvie. V ďalšom priebehu konania doručuje súd žalovanému písomnosti na adresu určenú podľa uvedených všeobecných pravidiel (§ 116 ods. 3 CSP).

Z hľadiska praktického výkonu advokácie je potrebné poukázať aj na niekoľko ďalších procesných noriem, ktoré s doručovaním bezprostredne súvisia. Fikcia doručenia podľa § 111 ods. 3 CSP sa nepoužije v prípade doručovania platobného rozkazu do vlastných rúk žalovaného. Ak nemožno platobný rozkaz doručiť čo i len jednému subjektu na strane žalovaného, súd ho zruší v plnom rozsahu; to neplatí, ak ide o samostatné spoločstvo podľa § 76 (§ 266 CSP o doručovaní platobného rozkazu).

Vo veciach, v ktorých súd prvej inštancie rozhoduje rozsudkom bez nariadenia pojednávania, oznámi na požiadanie strane miesto a čas verejného vyhlásenia rozsudku elektronickými prostriedkami (§ 219 ods. 3 CSP); čo v nadväznosti na § 378 ods. 1 a § 438 ods. 1 CSP platí aj pre konanie na odvolacom a na dovolacom súde.

V súlade s § 167 ods. 4 CSP doručuje súd žalovanému do vlastných rúk aj vyjadrenie žalobcu k jeho pôvodnému vyjadreniu k žalobe. V rámci odvolacieho konania doručí súd prvej inštancie odvolateľovi aj vyjadrenie k odvolaniu a umožní mu vyjadriť sa k nemu najneskôr v lehote desiatich dní od doručenia. K tomuto vyjadreniu odvolateľa môže protistrana podať vyjadrenie v lehote desiatich dní od jeho doručenia. Tieto podania doručí súd prvej inštancie ostatným subjektom. Ďalšie podania strán sa doručujú, len ak je to potrebné na zachovanie práva na spravodlivý proces (§ 374 CSP). V rámci dovolacieho konania doručí súd prvej inštancie dovolanie protistrane a vyzve ju, aby sa k dovolaniu vyjadrila v lehote nie kratšej ako desať dní. Na neskôr podané vyjadrenie sa neprihliada. Ak sa protistrana vyjadrí k dovolaniu včas, jej vyjadrenie sa doručí dovolateľovi (§ 436 ods. 3 a 4 CSP).

V rámci konania o návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia podľa § 324 a nasl. CSP alebo zabezpečovacieho opatrenia podľa § 343 CSP ostáva zachované doterajšie pravidlo pre predbežné opatrenia (§ 75 ods. 8 OSP), podľa ktorého súd protistrane nedoručuje uznesenie o zamietnutí alebo odmietnutí návrhu. Súd prvej inštancie nedoručuje protistrane ani prípadné odvolanie navrhovateľa proti takémuto uzneseniu. Uznesenie odvolacieho súdu jej doručí, len ak ním bolo neodkladné alebo zabezpečovacie opatrenie nariadené (§ 331 ods. 1 a § 344 CSP). Na rozdiel od doterajšej právnej úpravy však § 329 ods. 1 CSP ustanovuje, že ak rozhoduje odvolací súd o odvolaní proti uzneseniu o zamietnutí neodkladného opatrenia, umožní protistrane vyjadriť sa k odvolaniu a k návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia (v nadv. na § 344 platí aj pre zabezpečovacie opatrenia). Navrhovateľ neodkladného alebo zabezpečovacieho opatrenia si teda musí byť vedomý skutočnosti, že ak jeho návrh súd prvej inštancie zamietne, toto rozhodnutie protistrane nedoručí. Ak však podá proti zamietavému uzneseniu odvolanie, odvolací súd ho doručí protistrane na vyjadrenie, spolu s návrhom na nariadenie neodkladného alebo zabezpečovacieho opatrenia.

Pokiaľ ide o ďalšie dva procesné kódexy, na mimosporové konanie sa v zmysle § 2 ods. 1 CMP vzťahujú ustanovenia CSP o doručovaní s tým, že ak navrhovateľa v konaní o návrat maloletého do cudziny pri neoprávnenom premiestnení alebo zadržaní nezastupuje advokát, musí uviesť adresu na doručovanie písomností v Slovenskej republike (§ 127 CMP).

V rámci správneho súdnictva je všeobecná úprava doručovania obsiahnutá v § 72 až 75 SSP. Z hľadiska obsahu ide o identické procesné pravidlá ako v prípade CSP, na ktorý, navyše, priamo odkazuje aj § 72 ods. 3 SSP. Osobitne je upravené iba doručovanie do cudziny podľa § 74 SSP. ■

Nová úprava označenia a názvu advokáta, označenia a názvu euroadvokáta, spoločného mena združenia a názvu spoločnosti

Predsedníctvo Slovenskej advokátskej komory na zasadnutí dňa **10. decembra 2015 schválilo** uznesenie predsedníctva komory o pravidlách používania názvu obchodnej spoločnosti pre výkon advokácie v nasledovnom znení:

„Predsedníctvo komory sa riadi pri postupe podľa § 12 ods. 4 zákona o advokácii tým, či názov združenia, prostredníctvom ktorého advokáti poskytujú právne služby alebo obchodné meno obchodnej spoločnosti poskytujúcej právne služby, je tvorený menom a priezviskom spoločníka, resp. účastníka združenia, prípadne spoločníkov, resp. účastníkov združenia alebo priezviskom spoločníka, resp. účastníka združenia, prípadne spoločníkov, resp. účastníkov združenia, súčasných alebo bývalých. Súčasťou názvu združenia, prostredníctvom ktorého advokáti poskytujú právne služby alebo obchodného mena obchodnej spoločnosti poskytujúcej právne služby, môžu byť akademické a vedecké tituly účastníkov, resp. spoločníkov. Súčasťou názvu združenia, prostredníctvom ktorého advokáti poskytujú právne služby alebo obchodného mena obchodnej spoločnosti poskytujúcej právne služby, môže byť údaj o pôsobení viacerých advokátov napríklad v podobe „a partneri“, „a spoločníci“. Priamou súčasťou názvu združenia, prostredníctvom ktorého advokáti poskytujú právne služby alebo obchodného mena obchodnej spoločnosti poskytujúcej právne služby, môže byť označenie „advokát“, „advokátka“, „advokáti“, „advokátska kancelária“.

Dôvodom pre novú právnu úpravu regulácie používania označenia a názvu advokáta, označenia a názvu euroadvokáta, spoločného mena združenia a predovšetkým názvu spoločnosti, ktorú v nepostačujúcej miere upravujú ustanovenia stavovských predpisov SAK (§ 37 Advokátskeho poriadku SAK), je znepokojujúci nárast počtu registrovaných obchodných spoločností založených na účel výkonu advokácie, ktoré sa svojím názvom pohybujú na hrane alebo sú priamo v rozpore s etikou výkonu advokácie a pravidlami konkrétnej súťaže medzi advokátmi.

Ustanovenie § 12 ods. 4 zákona o advokácii, podľa ktorého *„pri poskytovaní právnych služieb je advokát povinný používať profesijné označenie advokát alebo advokátka. Ak poskytuje právne služby prostredníctvom združenia, verejnej obchodnej spoločnosti, komanditnej spoločnosti alebo spoločnosti s ručením obmedzeným, k profesijnému označeniu pripája aj meno združenia alebo obchodné meno spoločnosti“*, nemožno považovať za dostačujúce.

1. Právny základ

Zmluva o založení Európskeho spoločenstva (ďalej len „ZES“) rozoznáva štyri základné slobody. Voľný pohyb osôb, tovaru, služieb a kapitálu.

Pokým ustanovenia ZES o voľnom pohybe tovaru a kapitálu nie sú relevantné vo vzťahu k činnosti advokáta, voľný pohyb osôb (čl. 39–48 ZES), ktorý sa ďalej člení na voľný pohyb pracovníkov (čl. 39–42 ZES) a právo usadiť sa (čl. 43–48 ZES), a voľný pohyb služieb (čl. 49 – 55 ZES) sa výkonu advokácie dotýkajú.

Pri práve usadiť sa, rovnako ako pri voľnom pohybe služieb, pôjde vo vzťahu k činnosti advokáta o samostatne zárobkovú činnosť. Pod samostatnou činnosťou sa chápe činnosť, ktorá je vykonávaná na vlastný účet a na vlastné riziko. Tým sa tiež, ako *expressis verbis* uvádza čl. 50 ods. 2 ZES, má na mysli aj činnosť v oblasti slobodných povolání. Príslušník slobodného povolania sleduje zárobkový účel alebo sa podieľa na hospodárskom živote. Ide teda o analogické vymedzenie k podnikateľskej činnosti. Poskytované plnenie je poskytované za úplatu prípadne za protiplnenie s hodnotou. Podstatné znaky slobodných povolání sú vysoký štandard vzdelania, prísne dodržiavanie stavovských povinností a dôraz na odbornosť pri poskytovaní plnenia rovnako ako kontakt medzi príslušníkom slobodného povolania a jeho klientom.

2. Súlad návrhu s komunitárnym právom vo svetle judikatúry Európskeho súdneho dvora (ESD)

Profesijné združenie advokátov môže byť tiež považované za subjekt, na ktorý sa vzťahujú ustanovenia ZES o súťažnom práve.

*Rozsudok ESD vo veci Wouters C-309/99
z 19. februára 2002*

Skutkový stav a rozsudok:

Advokáti pán Wouters a pán Savelbergh, členovia amsterdamskej advokátskej komory, a Price Waterhouse Belastingadviseurs, audítorská spoločnosť, sa odvolali proti rozhodnutiu amsterdamskej resp. rotterdamskej advokátskej komory zakazujúcej vykonávať prax advokátov ako spoločníkov v spoločnostiach, ktorých spoločníkmi sú tiež daňoví účtovníci. Dôvodom zamietavého stanoviska oboch advokátskych komôr bol čl. 4 Predpisu o spoločných profesijných aktivitách (Samenwerkingsverordening), ktorý vyššie uvedenú činnosť advokátov neumožňuje. Holandská advokátska komora (Nederlandse Orde van Advocaten) odvolanie oboch advokátov a audítorskej spoločnosti ako neodôvodnené zamietla. Rovnako tak ich žalobu ako neodôvodnenú odmietol Okresný súd v Amsterdame (Arrondissementsrechtbank). Žalobcovia sa preto rozhodli podať opravný prostriedok na holandskú Štátnu radu (Raad van State). Tá konanie prerušila a požiadala ESD o zodpovedanie predbežných otázok týkajúcich sa pravidiel hospodárskej súťaže, práva usadiť sa a voľného pohybu služieb.

Štátna rada položila otázku, či predpis prijatý Holandskou advokátskou komorou je nutné považovať za rozhodnutie združenia podnikov resp. podnikateľov. Ďalej, či je pre aplikáciu pravidiel hospodárskej súťaže Spoločenstva podstatné, že Holandská advokátska komora je zo zákona oprávnená na vydávanie týchto predpisov, ktoré sú záväzné ako pre tuzemských, tak cudzích, v Holandsku usadených advokátov. A okrem toho, či samotná skutočnosť, že Holandská advokátska komora môže konať v záujme svojich členov postačuje na to, aby bola pri všetkej svojej činnosti považovaná za združenie podnikateľov, alebo pri aplikácii čl. 81 ods. 1 ZES musia byť oddelene posudzované činnosti komory týkajúce sa verejného záujmu.

ESD v rozsudku uviedol, že podľa jeho ustálenej judikatúry zahrňuje pojem podnik (podnikateľ) akúkoľvek osobu zapojenú do hospodárskej činnosti, bez ohľadu na jej právnu formu a spôsob jej financovania. Rovnako podľa judikatúry ESD je hospodárskou činnosťou každá činnosť spočívajúca v poskytovaní tovarov alebo služieb na danom trhu. Preto ESD rozhodol, že rozhodnutie Holandskej advokátskej komory je rozhodnutím združenia podnikateľov v zmysle čl. 81 ods. 1 ZES. **Pri hodnotení daného predpisu treba skúmať jeho potrebnosť z hľadiska organizácie, kvalifikácie, stavovských povinností, kontroly a zodpovednosti, pre zaistenie záruky skúsenosti a bezúhonnosti vo vzťahu k príjmom**

právnych služieb a riadnemu výkonu spravodlivosti. Národný predpis, akým je aj Predpis o spoločných profesijných aktivitách, preto neporušuje čl. 81 ods. 1 ZES. **Holandská advokátska komora mohla totiž rozumne považovať danú úpravu za potrebnú pre riadny výkon povolania advokáta aj napriek účinkom obmedzujúcim súťaž, ktoré sú s ňou spojené.**

Na otázku Štátnej rady, týkajúcu sa čl. 82 ZES, ESD uviedol, že v prípade Holandskej advokátskej komory k zneužívaniu dominantného postavenia nedochádza z dôvodu, že advokáti nie sú natoľko navzájom prepojení, aby na trhu postupovali rovnakým spôsobom a vylúčili medzi nimi existujúci konkurenčný vzťah.

Posledná otázka sa týkala zlučiteľnosti zákazu zmiešaného partnerstva medzi advokátmi a audítormi v Predpise o spoločných profesijných aktivitách s ustanoveniami ZES o práve usadzovať sa a voľnom pohybu služieb. ESD uviedol, že **dotknutým čl. 43 a 52 ZES zákaz neodporuje, pretože je možné považovať danú úpravu za potrebnú pre riadny výkon povolania advokáta.**

Uvedený rozsudok je významný z toho hľadiska, že v ňom ESD poukázal na skutočnosť, že aj na národnú advokátsku komoru sa môžu vzťahovať ustanovenia o súťažnom práve ZES. A to za predpokladu, že činnosť advokátskej komory má hospodársky charakter a nie je spojená s výkonom verejnej moci. To znamená, že vymedzil hranice uplatnenia ustanovení o súťažnom práve, keď ako kritérium zvolil požiadavku riadneho výkonu povolania advokáta.¹

Z uvedeného vyplýva, že v súťaži postupuje advokát v súlade s právnymi predpismi upravujúcimi hospodársku súťaž (napr. § 41 a nasl. Obchodného zákonníka, zákon č. 136/2001 Z. z. o ochrane hospodárskej súťaže).

V záujme klientov aj súťažiteľov je advokát povinný postupovať v súťaži s ostatnými advokátmi poctivo. K súťažným účelom najmä nepoužíva, nerozširuje alebo inak nenakladá s údajmi vedome nepravdivými, klamlivými, ponižujúcimi iného advokáta alebo povyšujúcimi sa nad iného advokáta. Na účely tohto návrhu je klamlivým údajom každý údaj, ktorý môže vzbudiť neoprávnené očakávanie o výsledkoch, ktoré je advokát schopný dosiahnuť, alebo pochybnosť o tom, že výsledok bude dosiahnutý prostriedkami v súlade so zákonom a stavovskými predpismi.

V zmysle § 2 ods. 2 Advokátskeho poriadku SAK advokát je povinný dodržiavať pravidlá korektnej súťaže a dbať na dôstojnosť advokátskeho stavu.

V zmysle § 14 ods. 1 Advokátskeho poriadku SAK advokáti sa navzájom správajú zdvorilo. Sú povinní rešpektovať oprávnené záujmy iných advokátov.

Podľa spôsobu, akým je advokácia vykonávaná (§ 12 ods. 1 zákona o advokácii) advokát môže vykonávať advokáciu

- samostatne,
- v združení spolu s inými advokátmi
- ako spoločník verejnej obchodnej spoločnosti,
- ako komplementár komanditnej spoločnosti alebo
- ako konateľ spoločnosti s ručením obmedzeným.

Advokát, vykonávajúci advokáciu samostatne je povinný poskytovať právne služby pod svojím označením, ak nie je zapísaný do Obchodného registra (ďalej len „označenie advokáta“) alebo pod svojím obchodným menom, ak je zapísaný do Obchodného registra (ďalej len „názov advokáta“); účastníci združenia poskytujú právne služby pod spoločným menom združenia (ďalej len „spoločné meno združenia“) a obchodná spoločnosť poskytuje právne služby pod svojím obchodným menom (ďalej len „názov spoločnosti“).

3. Komparácia platných právnych úprav používania označenia a názvov pri výkone advokácie vo vybraných štátoch

■ Česká republika

Právny predpis:

Usnesení předsednictva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. října 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex) ve znění pozdějších usnesení

Relevantné ustanovenia predpisu:

Čl. 21

Označení a firma advokáta

(1) Označení advokáta obsahuje kromě jeho jména a příjmení pouze dodatek vyjadřující, že předmětem jeho podnikání je výkon advokacie, např. „advokát“, „advokátka“ nebo „advokátní kancelář“.

(2) Firmou advokáta je název, pod kterým je advokát zapsán v obchodním rejstříku; kromě jeho jména a příjmení obsahuje firma advokáta pouze dodatek vyjadřující, že předmětem jeho podnikání je výkon advokacie, např. „advokát“, „advokátka“ nebo „advokátní kancelář“.

(3) Označení advokáta nebo firma advokáta může obsahovat jeho vědecké hodnosti a akademické nebo pedagogické tituly.

Čl. 22

Označení a firma evropského advokáta

(1) Hostující evropský advokát je povinen používat při poskytování právních služeb na území České republiky profesní označení a jiné údaje uvedené v § 35g zákona.²

(2) Usazený evropský advokát, který poskytuje právní služby samostatně, je povinen používat při poskytování právních služeb na území České republiky pouze své jméno a příjmení a dodatek obsahující profesní označení a jiné údaje uvedené v § 35n odst. 2 zákona (dále jen „označení usazeného evropského advokáta“).

(3) Firmou usazeného evropského advokáta je název, pod kterým je usazený evropský advokát zapsán v obchodním

rejstříku; tento název kromě jména a příjmení usazeného evropského advokáta obsahuje pouze profesní označení nebo jiné údaje uvedené v odstavci 2 (dále jen „firma usazeného evropského advokáta“).

(4) Usazený evropský advokát, který byl zapsán do seznamu advokátů podle § 5b zákona, je jako advokát oprávněn v dodatku svého označení nebo firmy podle odstavců 2 a 3 používat nadále také profesní označení³⁾ podle § 35n odst. 2 zákona.

(5) Ustanovení čl. 21 odst. 3 platí pro usazeného evropského advokáta obdobně.

Čl. 23

Společné jméno sdružení a firma společnosti

(1) Společné jméno sdružení obsahuje pouze

a) příjmení nebo jméno a příjmení (dále jen „příjmení“) alespoň jednoho ze současných anebo bývalých účastníků sdružení, popř. s dovětkem „a partneři“ nebo „a společníci“ a

b) dodatek vyjadřující, že se jedná o sdružení, jehož účelem je výkon advokacie, např. „sdružení advokátů“, „advokáti“, „advokátní kancelář“.

(2) Firmou společnosti je její název, pod kterým je zapsána do obchodního rejstříku; kromě dodatku, označujícího právní formu společnosti, je součástí firmy společnosti pouze

a) příjmení alespoň jednoho ze současných nebo bývalých společníků a

b) dodatek vyjadřující, že se jedná o společnost, jejímž předmětem podnikání je výkon advokacie, např. „advokáti“, „advokátní kancelář“, „společnost advokátů“.

(3) Pro použití příjmení advokáta, které je součástí společného jména sdružení nebo firmy společnosti, platí ustanovení čl. 21 odst. 3 obdobně.

Čl. 24

Zahraniční advokátní kancelář

Jestliže některý z účastníků sdružení nebo některý ze společníků společnosti je v jiném státě účastníkem zahraničního sdružení nebo společníkem zahraniční právnické osoby, jejichž předmětem činnosti je pouze poskytování právních služeb (dále jen „zahraniční advokátní kancelář“), jsou sdružení ve svém společném jménu nebo společnost ve své firmě oprávněny používat název zahraniční advokátní kanceláře namísto nebo vedle uvedení příjmení účastníků sdružení podle čl. 23 odst. 1 písm. a) anebo příjmení společníků společnosti podle čl. 23 odst. 2 písm. a), pokud budou splněny podmínky stanovené právními předpisy České republiky a právními předpisy státu, v němž má zahraniční advokátní kancelář sídlo, a ostatní podmínky stanovené tímto usnesením (čl. 23 odst. 1 písm. b, a čl. 23 odst. 2 písm. b).

Čl. 24a

Doplňující údaje

Pokud to není v rozporu s právním nebo jiným stavovským předpisem, je možné při používání označení nebo firmy ad-

vakáta, označení nebo firmy usazeného evropského advokáta, společného jména sdružení anebo firmy společnosti uvádět údaje

a) o preferovaných právních oblastech, v nichž advokát, sdružení nebo společnost působí,

b) o trvalé spolupráci s jinými tuzemskými nebo zahraničními advokáty, sdruženími, společnostmi nebo zahraničními advokátními kanceláři (čl. 12 odst. 4),

c) o spolupráci se znalci, tlumočníky, daňovými poradci, patentovými zástupci či auditory

d) o sídle a pobočkách advokáta, sdružení nebo společnosti,

e) o zaměstnaných advokátech (§ 15a zákona) nebo jiných zaměstnancích advokáta nebo společnosti, včetně jejich vědeckých hodností, akademických a pedagogických titulů, případně údajů o preferovaných právních oblastech, v nichž zaměstnaní advokáti působí,

f) o dalších činnostech, pokud souvisejí s poskytováním právních služeb, např. že advokát je znalcem, tlumočnickem nebo rozhodcem,

g) o oprávnění poskytovat právní služby i na území jiného státu,

h) které jsou součástí dodatku podle § 35n odst. 3 zákona,

i) o poskytování právních služeb v cizích jazycích.

Čl. 24b

Zásady pro používání jazyků

(1) Nestanoví-li zákon nebo toto usnesení jinak, musí být označení advokáta nebo firma advokáta, společné jméno sdružení nebo firma společnosti, uvedeny v českém jazyce.

(2) Profesionální označení usazeného evropského advokáta se uvádí v jazyce uvedeném v § 35n odst. 2 zákona.

Čl. 24c

Společné zásady

(1) Při poskytování právních služeb nebo v souvislosti s ním používá advokát nebo usazený evropský advokát na všech svých písemnostech výlučně jen označení nebo firmu podle tohoto usnesení; to platí obdobně pokud se týká společného jména sdružení nebo firmy společnosti.

(2) Označení advokáta nebo usazeného evropského advokáta, firma advokáta nebo usazeného evropského advokáta, společné jméno sdružení nebo firma společnosti musí být uváděny samostatně a nesmí být spojovány s jinými označeními, společnými jmény jiných sdružení nebo s jinými obchodními firmami, a to ani tehdy, jestliže se týkají činností, které advokát, sdružení nebo společnost oprávněně vykonávají; tím není dotčeno ustanovení čl. 24a.

(3) V označení nebo firmě advokáta, v označení nebo firmě usazeného evropského advokáta, ve společném jménu sdružení nebo ve firmě společnosti, ani v souvislosti s nimi nelze uvádět klamavé nebo zavádějící údaje, zejména pokud se týká způsobu poskytování právních služeb nebo uvedením jmen a příjmení jiných osob než těch, které pod označením nebo firmou advokáta, označením nebo firmou usazeného evrop-

ského advokáta, společným jménem sdružení nebo firmou společnosti poskytují právní služby.

(4) Užívání jiných údajů, než které jsou uvedeny v čl. 21 až 23, zejména údajů fantazijních, v označení nebo firmě advokáta, v označení nebo firmě usazeného evropského advokáta, ve společném jménu sdružení nebo ve firmě společnosti je nepřipustné; ustanovení čl. 24 tím není dotčeno.

(5) Použití příjmení bývalého účastníka sdružení ve společném jménu sdružení nebo příjmení bývalého společníka ve firmě společnosti nesmí být v rozporu s právním předpisem.

■ Maďarská republika

Právní předpis:

I. Zákon č. 11 z roku 1998 o advokátech v znení neskorších predpisov (1998. évi XI. törvény az ügyvédekről)

II. Predpis Maďarskej advokátskej komory č. 5/1999 o používaní označenia alebo názvu advokát a advokátska kancelária, znenie platné k 30. 4. 2009 [Az ügyvéd és az ügyvédi iroda névhasználatáról szóló 5/1999. (III.1.) MÜK (A Magyar Ügyvédi Kamara) Szabályzat]

Výňatky z relevantných ustanovení predpisu:

I. 11. §

(1) Advokát pri výkone svojho povolania používa svoje meno a priezvisko alebo rodné priezvisko, a tiež označenie doktor ako odkaz na svoju odbornosť.

73. §

(1) Obchodné meno advokátskej kancelárie môže obsahovať:

a) priezvisko jedného člena a „spoločníci“, a príp. výraz „advokátska kancelária“,

b) priezviská niektorých členov a výraz „advokátska kancelária“.

(2) V názve advokátskej kancelárie sa môže nachádzať priezvisko zomrelého člena alebo bývalého člena, ak člen sám alebo jeho dedičia s tým súhlasili.

II. I.

Používanie označenia advokátom

1. Advokát pri výkone svojho povolania používa svoje meno a priezvisko alebo rodné priezvisko, a tiež označenie doktor (ako je uvedené na občianskom preukaze) ako odkaz na svoju odbornosť.

II. Používanie názvu

6. Podľa tohto nariadenia advokátska kancelária používa meno jedného alebo viacerých členov, alebo priezviská niekoľkých členov a pojmy „advokátska kancelária“, v prípade niekoľkých členov „spoločník“ alebo „spoločníci“.

OBJEDNÁVKA

Bulletinu slovenskej advokácie na rok 2016

Odberateľ:

IČO:

DIČ:

IČ DPH:

Číslo účtu:

➔ Adresa, na ktorú majú byť posielané výtlačky:

Zväzne si objednávame výtlačkov *Bulletinu slovenskej advokácie* v roku 2016 (vyjde 10 fyzických čísel). Súhlasíme s podmienkami odberu uvedenými na tejto objednávke.

Vybavuje:

Telefón:

E-mail:

Dátum:

Podpis:

Vyplnenú objednávku odošlite na adresu:

Slovenská advokátska komora, Kolárska 4, 813 42 Bratislava
alebo odmailujte na darina.stracinova@sak.sk

Podmienky odberu:

1. Ročné predplatné 50 eur + 20 % DPH **spolu 60 eur s DPH** (vrátane poštovného a balného) je za 10 fyzických čísel. (Vyjde 12 čísel, z toho dve budú dvojčísla.)
2. Objednávka sa nevzťahuje na čísla, ktoré už vyšli pred jej doručením. Predplatné sa v takomto prípade zodpovedajúco znižuje.
3. Na základe tejto objednávky Slovenská advokátska komora (SAK) vystaví odberateľovi faktúru na predplatné.
4. Bulletin bude odberateľovi odoslaný až po uhradení predplatného vo fakturovanej výške.
5. Výtlačky budú odosielané na adresu uvedenú na objednávke. Jej zmenu musí odberateľ oznámiť písomne. Za zásielky nedoručené z dôvodu nepresnej adresy SAK neposkytuje náhradu.
6. Odber prípadných mimoriadnych čísel, ako aj čísel, ktoré vyšli do dátumu doručenia objednávky, je **možné dohodnúť individuálne**.

Objednávka sa nevzťahuje na advokátov zapísaných v zozname SAK, ktorým je Bulletin doručovaný bezplatne.

■ Nemecká spolková republika

Právny predpis:

Spolkový advokátsky poriadok zo dňa 1. 8. 1959 (Bundesrechtsanwaltsordnung)

Výňatky z relevantných ustanovení predpisu:

§ 59k

Firma (obchodné meno)

(1) Obchodné meno spoločnosti musí obsahovať označenie „advokátska spoločnosť“.

(2) Iné ako schválené (registrované) advokátske spoločnosti nemá obsahovať označenie „advokátska spoločnosť“. Profesionálne združenia, ktoré vo svojom mene označenie „advokátska spoločnosť“ mali už 1. 3. 1999 a doplnili ho poukazom na právnu formu, môžu takéto označenie aj naďalej uvádzať.

■ Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska

Právny predpis:

I. Pravidlá správania sa vydané Advokátskou komorou Anglicka a Walesu s účinnosťou od 31. 10. 2004 (Code of Conduct of the Bar of England & Wales)

II. Pravidlá správania sa pre Solicitorov vydané Regulačným úradom pre Solicitorov (The Solicitors Regulation Authority) s účinnosťou od 1. 7. 2007 (Solicitors' Code of Conduct)

Výňatky z relevantných ustanovení predpisu:

I.

301. Barrister je povinný s ohľadom na § 104 a nesmie:

(a) sa dopustiť konania alebo v rámci výkonu povolania alebo inak, ktoré je:

(i) nečestné alebo inak diskreditujúce voči barristerovi;...

710.2 Reklama alebo propagovanie nesmie:

(a) byť nepresné alebo zjavne zavádzajúce;

(b) zjavne znižujúce dôveru verejnosti v právnickú profesiu alebo výkon spravodlivosti alebo porušovať povesť právnickej profesie;

(c) robiť priame porovnanie v podmienkach kvality s alebo kritiku iných identifikovateľných osôb (či sa jedná o barristerov alebo členov iných profesií);

(d) zahŕňať vyhlásenia o barristrovej miere úspešnosti;...

II.

7.07 Hlavičky listov, webové stránky a e-mail

(1) Hlavičky listov, webové stránky a e-mail registrovanej spoločnosti alebo registrovaného solicitor musia byť obsahovať slová „regulované Regulačným úradom pre Solicitorov“, a alebo

(a) Obchodné meno and pridelené identifikačné číslo, alebo

(b) V prípade združenia (partnership) alebo samostatného solícitora, meno pod ktorým je registrovaný na Regulačnom úrade pre Solíciterov, a číslo, ktoré bolo pridelené týmto úradom.

(2) (a) Hlavička listu registrovaného samostatného solícitora musí obsahovať meno solícitora.

(b) Hlavička listu registrovanej entity, ktorá je združením 20 a menej partnerov, musí obsahovať zoznam partnerov.

Sprievodca

Pravidlami správania sa pre Solícitorov

Názov

14. Bolo by zavádzajúcim, aby názov alebo popis obsahoval pojem „solícitor(y)“ ak žiaden z predstaviteľov nie je solícitorom.

15. Bolo by zavádzajúcim, aby používať pojmy „a partneri“ alebo „a spoločníci“ vo firemnom mene ak sa firma v minulosti neskladala z viac ako jedného člena.

■ Spojené štáty americké

Právny predpis:

Modelové pravidlá profesijného správania sa vydané Americkou advokátskou komorou (American Bar Association)³

[Model Rules of Professional Conduct (dostupné na: http://www.abanet.org/cpr/mrpc/mrpc_toc.html) naposledy navštívené dňa 2. 11. 2009]

Modelové pravidlá profesijného správania prijala ABA v roku 1983. Pravidlá slúžia ako modelové etické pravidlá pre väčšinu jednotlivých štátov.

Výňatky z relevantných ustanovení predpisu:

7.1

Komunikácia dotýkajúca sa právnych služieb

Právnik nesmie nepravdivo alebo zavádzajúco informovať o inom právnikovi alebo o právnych službách. Informácia je nepravdivá alebo zavádzajúca ak obsahuje podstatné skreslenie faktov alebo práva, alebo neobsahuje skutočnosť nevyhnutnú na vyhlásenie, že ako celok nejde o dostatočne závažné zavádzanie.

7.4

Komunikácia dotýkajúca sa oblastí praxe a špecializácie

(a) Právnik môže informovať o skutočnosti, že vykonáva alebo nevykonáva prax v určitej oblasti práva.

(b) Právnik pripustený na vykonávanie praxe v oblasti patentov pred Úradom pre patenty a ochranné známky Spojených štátov môže používať označenie „Patentový advokát“ alebo podobné označenie.

7.5

Názvy a hlavičky listov

(a) Právnik nesmie použiť obchodné meno, hlavičku listu alebo iné profesijne označenie, ktoré porušuje ustanovenie 7.1. Obchodné meno môže právnik používať v súkromnej praxi, ak toto neprestavuje spojenie so štátnym orgánom alebo s verejnými alebo charitatívnymi právnymi službami a nie je inak v rozpore s ustanovením 7.1.

(b) Právnická spoločnosť s kancelármi vo viac ako jednej jurisdikcii môže používať rovnaký názov alebo iné profesijne označenie v každej jurisdikcii, ale identifikácia právnikov v kancelárii spoločnosti musí označovať hranice jurisdikcie pre tím, ktorý nemajú licenciu na vykonávanie praxe v jurisdikcii, kde sa nachádza kancelária.

(c) Meno právnika, ktorý zastáva verejnú funkciu nesmie byť použité v názve právnej kancelárie alebo v konaní v jej mene, počas doby, ktorej právnik nie aktívne a pravidelne vykonáva prax v spoločnosti.

(d) Právnici môžu označiť alebo naznačiť, že vykonávajú prax v združení alebo spoločnosti len ak je tomu skutočne tak.

■ Nová úprava SAK

Na podklade vyššie uvedených skutočností a po starostlivom porovnaní existujúcich úprav vo vybraných štátoch a zhodnotení potrieb riadneho výkonu advokácie na území Slovenskej republiky predsedníctvo SAK prijalo nové uznesenie, ktoré upravuje pravidlá korektnej súťaže medzi advokátmi v oblasti ich označenia a názvu a bližšie tak rozvíja ustanovenie článku 2 ods. 2 Advokátskeho poriadku SAK.

Predsedníctvo

Slovenskej advokátskej komory

Poznámky

- 1 Rozsudok ESD vo veci Wouters C-309/99, bod 57.
- 2 Podľa § 35g zákona č. 85/1996 Sb. o advokácii *hostující evropský advokát je povinen používat při poskytování právních služeb profesní označení svého domovského státu s uvedením příslušného orgánu domovského státu; toto označení musí být vyjádřeno v oficiálním jazyku nebo v jednom z oficiálních jazyků domovského státu.*
- 3 Americká advokátska komora (ABA) je najväčšie dobrovoľné profesijné združenie na svete. S viac ako 400 000 členmi, ABA poskytuje akreditáciu pre právnické fakulty, právne vzdelanie, informácie o práve, asistenčné programy pre právnikov a sudcov v ich práci, a podnecuje zlepšovanie právneho systému smerom k verejnosti.

Úžera ako organizovaný zločin (pri poskytovaní pôžičiek, úverov, pri ich zabezpečení, uplatňovaní a v iných súvisiacich právnych vzťahoch)

I. časť

JUDr. Stanislav Irsák

Právnej problematike trestného činu úžery podľa § 235 Trestného zákona (TZ) všeobecne, ako aj organizovanej forme tejto trestnej činnosti, sa napriek aktuálnosti, najmä v súvislosti s tzv. nebankovým spôsobom poskytovania úverov a pôžičiek, nebola dosiaľ v našej právnej literatúre venovaná dostatočná pozornosť. Práca sa preto detailne zaoberá jednotlivými definičnými znakmi základnej skutkovej podstaty tohto trestného činu, ako aj osobitnými okolnosťami súvisiacimi s možným páchaním tohto trestného činu ako organizovanej trestnej činnosti.

Úvod

Podľa článkov 18. a 19. Preambuly smernice Európskeho parlamentu a Rady 2005/29/ES z 11. mája 2005 o nekalých obchodných praktikách podnikateľov voči spotrebiteľom na vnútornom trhu, a ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 84/450/EHS, smernice Európskeho parlamentu a Rady č. 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004:

JUDr. Stanislav Irsák je absolventom Právnickej fakulty UK Bratislava. Je bývalým členom predsedníctva Slovenskej advokátskej komory.

V súčasnosti je členom komisie SAK na ochranu spotrebiteľov právnych služieb. Dlhodobo sa venuje právnej problematike ochrany spotrebiteľov finančných služieb, otázke úžery a dobrých mravov, ako právneho inštitútu. Tejto problematike venoval svoju rigoróznú prácu „Zabezpečovací prevod práva a dobré mravy“, ako aj neskôr publikované odborné články.

parlamentu a Rady č. 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004:

„(18) Je vhodné chrániť všetkých spotrebiteľov pred nekalými obchodnými praktikami **na zabránenie zneužívania spotrebiteľov, ktorých vlastnosti ich robia obzvlášť zraniteľnými** voči nekalým obchodným praktikám. Tam, **kde je obchodná praktika osobitne zameraná na určitú skupinu spotrebiteľov**“

„(19) Ak určité vlastnosti, ako napríklad vek, fyzická alebo mentálna chyba alebo dôverčivosť robia spotrebiteľov obzvlášť náchylnými voči určitej obchodnej praktike alebo základnému produktu a **ekonomické správania iba týchto spotrebiteľov môže byť touto praktikou narušené spôsobom, ktorý môže obchodník rozumne predvídať, je vhodné**

zabezpečiť, aby boli náležite chránení posúdením tejto praktiky z pohľadu priemerného člena tejto skupiny“

Od tohto základu sa ďalej odvíjajú jednotlivé smernice EU s cieľom ochrany dotknutých skupín obyvateľov – spotrebiteľov.

Civilnoprávna ochrana v zmysle príslušných smerníc EU, jej hmotnoprávny základ, ako aj procesnoprávne nástroje sú zrejme z príslušných právnych predpisov Slovenskej republiky.

Spomínané nekalé obchodné praktiky tzv. poskytovateľov finančných služieb (úverov, pôžičiek, leasingov, investičných poisnení a iných) majú však aj trestnoprávne súvislosti a možné trestnoprávne dôsledky.

V prípade, že takúto činnosť vykonávajú viaceré osoby vo vzájomnej súčinnosti, môže ísť aj o prípady tzv. organizovanej trestnej činnosti, teda o organizovaný zločin.

Zámerom tejto práce je objasnenie konania poskytovateľov finančných služieb vo svetle trestnoprávnej úpravy skutkovej podstaty úžery platnej do 31. 12. 2015 a vo svetle judikatúry okolitých, našej právnej kultúre najbližších štátov, a to Rakúska, Nemecka a Českej republiky a tým vytvoriť hmotnoprávnu bázu pre stíhanie osôb, ktorým bude preukázané páchanie trestnej činnosti.

I. Skutková podstata a definičné znaky trestného činu úžery

Podľa § 235, ods. 1 TZč. 300/2005 Z. z. skutková podstata spáchania trestného činu úžery je kvalifikovaná nasledovne:

„Kto zneužívajúc niečiu tieseň, neskúsenosť alebo rozumovú slabosť alebo niečie rozrušenie, dá sebe alebo inému poskytnúť alebo sľúbiť plnenie, ktorého hodnota je k hodnote vzájomného plnenia v hrubom nepomere, alebo kto takú pohľadávku uplatní alebo v úmysle uplatniť ju, na seba prevedie“

K jednotlivým definičným znakom úžery:

Z vyššie uvedenej citácie skutkovej podstaty úžery vyplýva, že skutková podstata trestného činu je naplnená, pokiaľ sú naplnené nasledovné znaky skutkovej podstaty:

i) klasická úžera

A) Hrubý nepomer medzi vzájomnými plneniami

B) Prítomnosť nepriaznivej situácie poškodeného v jednej z nasledovných foriem

a) Tieseň

b) Rozumová slabosť

c) Neskúsenosť

d) Rozrušenie

C) Zneužitie nepriaznivej situácie poškodeného páchatelom trestného činu, a to jedným z nasledovných spôsobov

a) Dá sebe sľúbiť plnenie, ktoré je v hrubom nepomere

b) Dá sebe poskytnúť plnenie, ktoré je v hrubom nepomere

c) Dá inému sľúbiť plnenie, ktoré je v hrubom nepomere

d) Dá inému poskytnúť plnenie, ktoré je v hrubom nepomere

alebo tzv. **paúžera**, teda buď

ii) uplatnenie pohľadávky, ktorá je v hrubom nepomere k vzájomnému plneniu alebo

iii) nadobudnutie pohľadávky, ktorá je v hrubom nepomere k vzájomnému plneniu s úmyslom ju uplatniť.

II. Objektívne predpoklady spáchania trestného činu úžery

II.1.

Hrubý nepomer hodnoty plnenia veriteľa voči poškodenému oproti plneniu poškodeného voči veriteľovi (protiplnenie dlžníka)

Znenie § 235, ods. 1 TZ vyžaduje splnenie objektívneho predpokladu hrubého nepomeru vzájomného plnenia.

Ohľadne hrubého nepomeru sa zrejme možno oprieť tak o civilnoprávnu judikatúru, ako aj o judikatúru súdov vyššieho stupňa, pretože skutková podstata úžery v civilnom práve, teda ako konania v rozpore s dobrými mravmi je zhodná s definíciou úžery podľa Trestného zákona.

K určení hrubého nepomeru vid' taktiež autorov článok „Dobré mravy v záväzkoch na poskytnutie peňažného plnenia a pri ich zabezpečení (vo svetle nemeckej, rakúskej a českej judikatúry), Bulletin slovenskej advokácie č. 7 – 8/2008.

Veľkosť celkového obohatenia veriteľa nie je stanovená iba výškou úrokov (teda tým, čo je oficiálne nazvané úrokom), ale celkovú sumu obohatenia na strane veriteľa **predstavujú všetky plnenia, ktoré si veriteľ od dlžníka dá sľúbiť alebo ponechá**, nech sú tieto nazvané akokoľvek.

Rovnakého názoru je rakúsky Najvyšší súd (Oberste Gerichtshof, OGH), **pretože podľa rozhodnutia OGH, zo dňa 8. 7. 1959, č. 7Os222/58 „Pojem „protiplnenie“ zahŕňa všetko, čo z akéhokolvek právneho dôvodu (titulu) prešlo z majetku prijímateľa úveru do majetku poskytovateľa úveru, alebo do majetku tretej osoby za poskytnutie úveru alebo jeho predĺženie (vgl HK3936).“**

Ak sú úžernícke protiplnenia uplatnené až neskôr (napr. pri vyúčtovaní veriteľom od dlžníka prijatých plnení), tak ide o úžeru vtedy, kedy je zjavné, že minimálne tichá dohoda o poskytnutí presahujúceho plnenia bola uzatvorená pri poskytnutí úveru (vgl KH 2573 a 3318, Altmann-Jacob II S 1591).

Cena a primeranosť plnenia sa nemajú posudzovať výlučne podľa skutkových okolností, ktoré sú určené voľnou hrou hospodárskych síl, musí byť oveľa viac zohľadnená mravnosť a slušnosť. Odvolanie sa na vlastné náklady pri sprostredkovaní úveru nemôže páchatela ospravedlniť, pretože podľa zákona sa dopúšťa úžernického využívania aj ten, kto nechá tretej osobe prisľúbiť alebo poskytnúť protiplnenie, ktorého majetková hodnota k hodnote jeho plnenia predstavuje nápadný nepomer (SSSt XVI/106).¹

Rovnakého názoru je Najvyšší súd Českej republiky, ktorý v **Uznesení NS zo dňa 12. 1. 2005**, sp. Zn. 5 Tdo 1282/2004, č. 52 uvádza: „**Navíc lichvářskou povahou mají i smlouvy o převodu nemovistostí, resp. o převodu členských práv v bytovém družstvu, které obviněný uzavřel s poškozeným za účelem zajištění svých pohledávek z půjček, protože hodnota nemovistostí, jichž se tyto smlouvy týkaly, ve většině případu značně přesahovala výši peněžných částek půjčených poškozeným.**“²

Iba súčet všetkých plnení, ktoré prešli z majetku dlžníka do majetku veriteľa (úroky, navýšenia istiny, hodnota vecí ktoré si veriteľ ponechal, iné peniazmi vyjadriteľné plnenia ktoré veriteľ získal od dlžníka), **dáva skutočnú hodnotu obohatenia sa veriteľa** oproti plneniu poskytnutému dlžníkovi. A **iba percentuálne vyjadrenie tohto celkového súčtu hodnôt** nadobudnutých veriteľom od dlžníka **dáva skutočnú percentuálnu sadzbu pre určenie hrubého nepomeru** požadovaného, získaného alebo uplatneného voči dlžníkovi.

Hranica úžerníckych úrokov

Ohľadne **hranice úžerníckych úrokov** Najvyšší súd ČR v rozhodnutí č. 21 Cdo 1484/2004 považoval za odporujúce dobrým mravom, **teda za úžernícke úroky dojednanie o úrokoch vo výške 60 % ročne**: „V projednávané věci soudy zjistily, že úroková míra u úveru poskytovaných bankami činila v době uzavření smluv o půjčce 9 až 15,5 % ročně. Vzhledem k tomu, že dohodnutá výše úroku (ve výši 60 % ročně) podstatně (téměř čtyřnásobně) přesahovala horní hranici této obvyklé úrokové míry, je za tohoto stavu věci odůvodněn právní závěr, že šlo o ujednání, které je v rozporu s dobrými mravy, a tedy ve smyslu ustanovení § 39 obč. zák. neplatné.“³

V inej veci úžery, tentoraz trestný senát NS ČR v Usnesení NS č. Tdo 248/2003 konštatoval: „**Lichvářskou povahou ve smyslu § 253, ods. 1 věty druhé TZ nemá totiž vypůjčená jistina, kterou měl poškozený vrátit, ale právě sjednaný lichvářský úrok ve výši 66 % ročně, tvořící příslušenství původní půjčky. Úrok je úplatou za užívání jistiny.**“⁴

Ešte prísnejšia je hranica úžery v nemeckom práve, kde: „**pri pôžičke pri prekročení bežných úrokov o viac ako 100 %, alebo pri úrokovej sadzbe 40 %**“ ... „**Avšak aj pri takýchto úrokoch treba rešpektovať okolnosti individuálneho prípadu. Tak môže v časoch vysokých úrokov postačovať nižšie prekročenie, zatiaľ čo v časoch nižších úrokov možno aj vyššie prekročenia považovať za morálne, vždy v závislosti od ostatných okolností konkrétneho prípadu.**“⁵

Podľa nemeckej právnej praxe ide o úžeru v prípadoch, keď

- je dohodnutý úrok, ktorý **prekračuje bežné úroky o viac ako 100 %** alebo
- ak je dohodnutá **úroková sadzba vyššia ako 40 % ročne**

Zisk na strane veriteľa (na účely zistenia, či bola prekročená maximálna úroková sadzba, kedy je možno konštatovať, že ide už o hrubý nepomer v protiplnení) **nemusi byť pritom vyjadrený iba v percentách a nemusí byť nazvaný „úrokom“**.

1 www.ris.bka.at

2 www.nsoud.cz

3 www.nsoud.cz

4 www.nsoud.cz

5 <http://ruemann.uni-sb.de/bvr2006/Vorlesung/wucher.htm>

NS ČR vo vyššie uvedenom Usnesení č. 21 Cdo 1484/2004 rovnako zastáva názor žalobcu, že pomenovanie zisku na strane veriteľa nie je podstatné, teda nie je podstatné, či zisk je nazvaný ako „úrok vyjadrený v percentách, alebo ako „navýšenie pohľadávky“ alebo akokoľvek inak a je určený pevnou sumou:

„V souladu s dobrými mravy při sjednání úroku při peněžité půjčce je takové jednání věřitele, který se při půjčce „spokojí“ – bez ohledu na to, v jaké situaci se nachází dlužník – s přiměřenou výší odplaty (odměny) za užívání půjčené jistiny a který tedy své volné peněžné prostředky hodlá „zhodnotit“ běžným (obvyklým) způsobem rovněž v případě, že dlužník uzavírá smlouvu o půjčce v situaci pro něj obtížné.“... „Úroky dohodnuté při poskytnutí peněžité půjčky představují úplatu (odměnu) za užívání půjčené jistiny.“⁶

6 www.nsoud.cz

II.2.

Nepriaznivá situácia poškodeného

(tieseň, rozumová slabosť, neskúsenosť alebo rozrušenie)

Ako ďalší objektívny znak skutkovej podstaty úzery predpokladá zákon prítomnosť jednej z nasledovných okolností na strane poškodeného:

Tieseň

V nemeckej právnej praxi existuje niekoľko definícií:

Stavom tiesne sa rozumie najmä: „situácia, v ktorej je znevýhodnená zmluvná strana navedená na poskytnutie plnenia (služby) ihneď a neodvratne tak, že nemá žiadnu inú voľbu. Táto zmluvná strana sa musí nachádzať v núdzi (väčšinou, ale nie nevyhnutne v hospodárskej núdzi), v ktorej z dôvodu nedostatku možností vyhnúť sa takémuto stavu vznikla (existuje) na jej strane naliehavá potreba plnenia (služby) zo strany druhej zmluvnej strany (poskytovateľa služby – plnenia, t. j. veriteľa), tak, že takáto zmluvná strana má iba tú možnosť, že požadovanú (úžernícku) cenu zaplatí, alebo takéto plnenie (službu) odmietne a tým sa vystaví neprimeraným nevýhodám.“

Stav tiesne je taktiež možné definovať nasledovne: „**O stav tiesne** ide vtedy, keď pre momentálnu naliehavú ťaživú situáciu poškodeného existuje nutná potreba vecného alebo peňažného plnenia, ktorá spôsobuje, že osoba, na ktorej je páchaná úzera (poškodený) považuje uzatvorenie úžernického právneho úkonu ešte stále za menšie zlo. Pritom ťaživá situácia nemusí byť nevyhnutne ekonomickej povahy, hoci de facto tomu tak väčšinou je.“⁷

7 <http://ruessmann.jura.uni-sb.de/bvr2006/Vorlesung/wucher.htm>

Podľa Uznesenia NS ČR z 29. 9. 2004, č. 6 TDO 847/2004: „Tísni se rozumí mimořádně tíživá situace poškozeného, vyvolaná určitou, i přechodnou naléhavou potřebou, jejíž uspokojení není v možnostech poškozeného.“⁸

8 www.nsoud.cz

Neskúsenosť

Neskúsenosť je nedostatok životných alebo obchodných skúseností, môže byť všeobecná, alebo sa môže obmedzovať na určité životné, či ekonomické oblasti. Naproti tomu nepostačuje skutočnosť, že neexistujú skúsenosti s určitým obchodom. Teda obchodník, ktorý nie je až taký zbehlý v určitom odvetví, sa nepovažuje za neskúseného v zmysle § 138, ods. 2 nemeckého OZ, ktorý pojednáva o úzere.

Príklad neskúsenosti: Cudzinec, ktorý ešte nepozná tunajšie ekonomické pomery, dostane ponuku na pôžičku s pevným úrokom 20% ako ... pomoc na rozbeh. Túto ponuku prijme.⁹

9 <http://ruessmann.jura.uni-sb.de/bvr2006/Vorlesung/wucher.htm>

Podľa Uznesenia NS ČR z 29. 9. 2004, č. 6 TDO 847/2004

Nezkušenost spočívá např. v nedostatečné znalosti cen, nákupních možností, zpravidla ve spojení s důvěřivostí vůči pachateli. Jde tedy především o nezkušenost při vyřizování majetkových záležitostí. Ta může vyplývat z nezkušenosti v širším smyslu, resp. z nezkušenosti v určité oblasti lidské činnosti, která má dopad na majetkovou sféru člověka, např. při podnikání, při vyřizování osobních a rodinných záležitostí a pod.¹⁰

10 www.nsoud.cz

Rozumová slabosť

Rozumová slabosť existuje, ak niekomu chýba v značnom rozsahu schopnosť nechať sa viesť pri konaní týkajúcom sa právnych úkonov rozumnými pohnutkami alebo správne ohodnotiť pomer ekvivalencie obojstranných výkonov. Rozumová slabosť sa musí, na rozdiel od neskúsenosti, vzťahovať

hovať práve na konkrétny obchod. Rozumová slabosť môže spočívať v privysokom veku, nízkom stupni vzdelania, alebo v slabomyselnosti.¹¹

11 <http://ruessmann.jura.uni-sb.de/bvr2006/Vorlesung/wucher.htm>

III. Subjektívna stránka – zavinenie

III.1.

Jednotlivé čiastkové skutkové podstaty trestného činu úžery z hľadiska potreby preukázania zavinenia

Na účely zistenia potreby preukázovania naplnenia subjektívnej stránky trestného činu úžery je potrebné stanoviť, aké základné spôsoby spáchania trestného činu úžery zákon predpokladá.

Možné skutkové podstaty úžery

Ako vyplýva zo znenia § 235, ods. 1 TZ a z vyvedených definičných znakov trestného činu úžery, v zmysle § 235, ods. 1 TZ **je možné identifikovať 6 základných spôsobov, akým môže byť spáchaný trestný čin úžery, a to:**

1. Kto zneužívajúc ... dá sebe sľúbiť plnenie v hrubom nepomere
 2. Kto zneužívajúc ... dá sebe poskytnúť plnenie v hrubom nepomere
 3. Kto zneužívajúc ... dá inému sľúbiť plnenie v hrubom nepomere
 4. Kto zneužívajúc ... dá inému poskytnúť plnenie v hrubom nepomere
 5. Kto ... uplatní pohľadávku, ktorá je v hrubom nepomere k vzájomnému plneniu
 6. Kto ... na seba prevedie pohľadávku, ktorá je v hrubom nepomere s úmyslom ju uplatniť
- Podľa Uznesenia NS ČR zo dňa 12. 1. 2005, sp. zn. 5 Tdo 1282/2004, č. 52: „*Za existence popsanych okolností může pachatel spáchat trestný čin lichvy podle § 235, ods. 1. TZ buď tím, že vzájemně hrubě nepoměrně plnění dá sobě, nebo jinému poskytnout, nebo sľubit (alinea první), nebo tím, že pohľadávku na takové plnění uplatní, nebo v úmyslu uplatniť ji na sebe převede (alinea druhá).*”¹²

12 www.nsoud.cz

Ako je vidno, preukázanie úmyslu zneužiť nepriaznivú situáciu poškodeného je potrebné v prípadoch 1 – 4. V prípade 6 treba preukázanie úmyslu nadobudnutú úžernícku pohľadávku uplatniť.

Spôsoby 1 – 4 je pritom možné považovať za základné spôsoby spáchania trestného činu úžery, spôsoby 5 a 6 sú sekundárne spôsoby spáchania trestného činu úžery, pretože predpokladajú predchádzajúci vznik úžerníckej pohľadávky jedným zo spôsobov 1 – 4.

Česká právna prax dokonca terminologicky rozlišuje medzi prípadmi 1 – 4, ktorú priamo nazýva „lichva“, teda úžera v pravom zmysle slova a prípady 5. a 6 nazýva „palichva“, teda po slovensky možno zrejme rovnako použiť obdobné slovo „paúžera“, pretože predpona „pa“ sa v rovnakom význame používa aj v slovenskom jazyku.

Podľa Uznesenia NS ČR zo dňa 12. 1. 2005, sp. zn. 5 Tdo 1282/2004, č. 52 „*trestného činu lichvy podle § 235, ods. 1. TZ se dopustí ten, kdo zneužívajje něčí tísně, nezkušenosti nebo rozumové slabosti nebo něčího rozrušení, dá sobě nebo jinému poskytnout nebo sľubit plnění, jehož hodnota je k hodnotě vzájemného plnění v hrubém nepoměru (alinea první), nebo kdo takovou pohľadávku uplatní ne v úmyslu uplatniť ji na sebe převede (alinea druhá, tzv. palichva).*”¹³

13 www.nsoud.cz

Paúžera, teda skutkové podstaty 5. a 6. sa odvíjajú od naplnenia niektorej zo skutkových podstát 1.-4., preto **je potrebné sa prednostne zaoberať otázkou zavinenia pri základných spôsoboch** spáchania trestného činu úžery, v zmysle vety prvej znenia § 235, ods. 1 TZ, teda v prípadoch keď: „*niekto zneužívajúc ... dá sebe, alebo inému sľúbiť, alebo poskytnúť plnenie v hrubom nepomere*

Na spáchanie trestného činu úžery spôsobmi 1 – 4 je teda potrebné, aby bolo preukázané, že páchatel (ako vidno nižšie, najmä veriteľ, alebo tretia osoba, najmä sprostredkovateľ úveru, či obchodný zástupca veriteľa) zneužil, teda vedome využil nepriaznivú situáciu inej osoby na svoje alebo cudzie obohatenie sa neprimeraným spôsobom.

Pritom v zmysle existujúcej judikatúry najvyšších súdov **na spáchanie trestného činu úžery vyššie uvedenými spôsobmi postačuje tzv. nepriamy úmysel, t. j. dolus eventualis v zmysle § 15 písm. b) TZ.**

14 www.zbierka.sk

Teda subjektívna stránka spáchania trestného činu úžery jej základnými spôsobmi (uvedenými pod 1 – 4) je naplnená už pokiaľ páchatel: „**vedel, že svojím konaním môže takéto porušenie alebo ohrozenie spôsobiť, a pre prípad, že ho spôsobí, bol s tým uzrovaný.**“¹⁴

15 www.nsoud.cz

Rovnakého názoru je aj NS ČR, ktorý napr. v Usnesení zo dňa 12. januára 2005, sp. zn. 5 Tdo 1282/2004, č. 52 uvádza: „*Jedná se přitom ve smyslu § 3, odst. 3 TZ o trestný čin úmyslný, tudíž pachatel musí jednat alespoň v nepřímém úmyslu (§ 4 TZ).*“¹⁵

16 www.ris.bka.gv.at

Na porovnanie, podľa rozhodnutia Rakúskeho najvyššieho súdneho dvora (OGH), zo dňa 8. 7. 1959, č. 7Os222/58 „*Na spáchanie skutkovej podstaty úžery stačí dolus eventualis.*“¹⁶

Rovnaký prístup platí v nemeckej právnej praxi, podľa ktorej: „*Subjektívne predpokladá § 138 ods. 2 OZ, že úžerník zneužíva núdzovú situáciu, neskúsenosť, nedostatok súdnosti alebo závažný nedostatok pevnej vôle inej osoby.*

Zneužívanie je vedomé využívanie danej zlej situácie obete úžery.

Táto situácia predpokladá, že úžerník pozná osobitnú situáciu obete úžery, ako aj nepomer medzi výkonom a protiplnením. Nedbanlivý úžerník preto neexistuje. Postačuje však eventuálny úmysel s ohľadom na uvedené okolnosti.“¹⁷

17 <http://ruessmann.jura.uni-sb.de/bvr2006/Vorlesung/wucher.htm>

Vyššie uvedené použitie argumentácie ohľadne civilnoprávnej úžery je pritom právne relevantné aj ohľadne trestnoprávnej úpravy, pretože v nemeckom práve je úžera ako trestný čin a úžera ako konanie v rozpore s dobrými mravmi, ktorá je zakotvená priamo v nemeckom občianskom zákonníku (BGB), definovaná zhodne.

III.2.

K otázke spôsobu preukázania zavinenia

III.2. a)

Preukázanie zavinenia v individuálnych prípadoch

V individuálnych prípadoch, kedy nejde o systematickú a skupinovú činnosť, vykonávanú v podstate ako podnikateľská činnosť, nasmerovaná voči spotrebiteľom finančných služieb, je potrebné skúmať konkrétne okolnosti prípadu, či veriteľ vedel o stave nepriaznivej situácie konkrétneho dlžníka.

Napríklad, z konkrétnych okolností prípadu vyplýva vedomé zneužitie zlej situácie obete úžery v nasledovnom prípade: *Súkromná osoba poskytuje pôžičky za neprimerane vysoké úroky (alebo inak nazvanú odplatu, teda zisk) tým spôsobom, že predtým poskytnuté peniaze si necháva od dlžníkov – osôb poberajúcich dávky v hmotnej núdzi – vyplatiť v deň vyplácania dávok v hmotnej núdzi priamo pred obecným úradom a to ihneď po tom, čo jeho dlžníci dostali požadované peniaze vyplatené ako dávky v hmotnej núdzi, s tým, že požaduje nielen istinu pôvodne poskytnutej pôžičky, ale ďalšie čiastky, ktorých výška v prepočte na % presahuje 60% ročne (bežne je to 30% úrok mesačne). Na vymoženie peňazí vrátane požadovaného zisku využíva skutočnosť, že pred tým istým obecným úradom stoja ďalší uchádzači o pôžičku, s tým, že osobe, od ktorej, požaduje vrátenie peňazí spolu s úžerníckym úrokom (či navýšením, či akokoľvek svoj zisk nazýva) hrozí, že ak mu peniaze nevyplatí, oznámi veriteľ ostatným čakajúcim, že im nemôže požičať, lebo predchádzajúci dlžník mu nevrátil a nezaplatil peniaze, ktoré mal vrátiť a zaplatiť.*

V danom prípade z konkrétnych okolností je zrejmé, že veriteľ má s ohľadom na všetky okolnosti plnú vedomosť o tom, že dlžník je v tiesni (konkrétne v hmotnej núdzi).

V tomto prípade ide zrejme **o zavinenie úžerníka v zmysle § 15, písm. a) TZ, teda o priamy úmysel**, pretože veriteľ vedel o presnom stave finančnej núdze dlžníka a **chcel zneužiť situáciu na strane dlžníka** vo svoj prospech.

Iným prípadom individuálnej a sporadickej úžery môže byť, keď známy požičiava známemu, ktorý je v tiesni (napr. kvôli tomu, že musí vyplatiť iného veriteľa, ktorý mu hrozí exekúciou alebo dražbou majetku), pričom požičiavateľ vie o jeho zlej životnej a ekonomickej situácii, teda vie o stave tiesne na strane dlžníka a napriek tomu požaduje neprimerane vysoké úroky, alebo iné plnenie v hrubom nepomere k pôžičke.

V tomto prípade ide zrejme **o zavinenie úžerníka v zmysle § 15, písm. a) TZ, teda o priamy úmysel**, pretože veriteľ vedel o presnom stave dlžníka (stave tiesne) a napriek tomu požadoval neprimerané plnenie, teda **veriteľ chcel zneužiť situáciu dlžníka** vo svoj prospech na svoje neprimerané obohatenie na úkor dlžníka.

III.2. b)

Preukázanie nepriameho úmyslu profesionálnych poskytovateľov úverov a pôžičiek

Od individuálnych a sporadických prípadov poskytnutia úveru, pôžičky, alebo iného plnenia treba odlišovať systematické poskytovanie finančných plnení a služieb za účelom zisku, medzi ktoré je potrebné rátať poskytovanie spotrebiteľských úverov a pôžičiek, poskytovanie obchodných úverov a pôžičiek, finančný leasing, ale aj nákup nehnuteľností realitnými spoločnosťami (napríklad od osôb v exekúcii) a pod., kedy prípade veriteľov či iných (napr. leasingových spoločností) ide o vykonávanie podnikateľskej činnosti.

Vo všetkých týchto prípadoch môže dôjsť aj k naplneniu skutkovej podstaty úžery, v prípade, že poskytovatelia služieb zneužijú tieseň iných osôb na svoje neprimerané obohatenie.

V prípade hromadného poskytovania spotrebiteľských úverov, či už priamo veriteľom, alebo prostredníctvom obchodných zástupcov (čo je dnes bežné), sa v našej právnej praxi môžeme stretnúť **so systematickým a teda úmyselným zneužívaním nepriaznivej situácie celých spoločenských skupín nachádzajúcich sa v nepriaznivej situácii.**

Tieto podnikateľské subjekty sú priamo zamerané na nadobúdanie svojho zisku (mnohokrát neprimeraného) na úkor osôb, resp. skupín ľudí, ktoré sa nachádzajú buď v stave

- i) **tiesne, najmä majetkovej núdze, teda sú zamerané na nezamestnaných, dôchodcov, či mladých ľudí, alebo**
- ii) **rozumovej slabosti, teda sú ďalej zamerané na osoby v staršom veku, alebo**
- iii) **neskúsenosti, teda sú zamerané na mladistvých, ale aj osoby v staršom veku, alebo**
- iv) **rozrušenia, čo obvykle nastáva u všetkých vyššie spomenutých osôb, pričom obvykle k rozrušeniu dochádza priamo na základe obchodných praktík samotného veriteľa pred a počas poskytnutia pôžičky, úveru či inej služby.**

Ako bolo spomenuté v úvode, samotná **Európska Komisia v Smernici Európskeho parlamentu a Rady 2005/29/ES z 11. mája 2005** o nekalých obchodných praktikách podnikateľov voči spotrebiteľom na vnútornom trhu **uznáva existenciu takýchto skupín obyvateľov, náchylných na zneužitie a takéto skupiny osôb chráni** na úrovni predpisov EU.

Tento právnej ochrane korešponduje na úrovni trestno-právnej existencie skutkovej podstaty úžery.

Teda to, čo na úrovni civilného práva chránia a uznávajú smernice EU a civilno-právnymi predpismi, je **na úrovni trestného práva vyjadrené v chránenom spoločenskom záujme „ochrana osôb v tiesni, v rozumovej slabosti, neskúsených a v rozrušení pred zneužitím ich situácie na neprimerané obohatenie sa iných osôb“ a tento chránený spoločenský záujem je chránený a uznaný práve prostredníctvom skutkovej podstaty „úžery“, teda prostredníctvom § 235 Trestného zákona.**

Páchateľom trestného činu úžery týmto spôsobom, teda cestou hromadného poskytovania úverov a pôžičiek, je osoba (alebo viac osôb), ktorá buď podnikateľom je (pretože je držiteľom podnikateľského oprávnenia na poskytovanie úverov), alebo by ním mala byť (pretože poskytuje spotrebiteľské úvery) avšak tieto poskytuje načierno (napr. cez inzeráty, kde uvádza iba telefonický kontakt).

Na všetky tieto osoby – podnikateľov či čiernych podnikateľov sa vzťahuje zákonná **„povinnosť postupovať s odbornou starostlivosťou“.**

Všetky tieto subjekty môžeme spoločne nazvať „profesionálni veritelia“, pretože spoločnými znakmi je faktické systematické poskytovanie úverov a pôžičiek akoukoľvek formou (za účelom vlastného, či cudzieho obohatenia sa) **či už vo forme oficiálne priznaného zisku (nazvaného ako „úrok“, alebo inak), alebo vo forme nepriznaného obohatenia – ktorým je kladný rozdiel medzi tým, čo sami tretím osobám (dlžníkom) poskytli a tým, čo v dôsledku svojho plnenia od tretích osôb (dlžníkov) dostali.**

Aj v prípade týchto profesionálnych veriteľov, kedy dochádza k hromadnému poskytovaniu úverov a pôžičiek, ich zabezpečeniu, či vymáhaniu, môže byť naplnená skutková podstata trestného činu úžery.

V zmysle zákonnej povinnosti **„postupovať s odbornou starostlivosťou“** je každý profesionálny veriteľ povinný oboznámiť sa s podmienkami na trhu a ponúkať také podmienky, ktoré sú v súlade so zákonom, najmä, ktoré nepredstavujú porušenie zákazu **„zjavne neprimeraných podmienok“.**

Veriteľ, ktorý napriek svojej zákonnej povinnosti postupovať s odbornou starostlivosťou, ktorá medzi iným zahŕňa povinnosť oboznámiť sa s podmienkami na trhu ním ponúkaných služieb, zapracuje do svojich formulárových, teda vopred pripravených zmlúv, ktoré sú dlžníkovi bez možnosti do obsahu zmluvy zasiahnuť predkladané, také podmienky, ktoré veriteľovi vytvárajú možnosť na neprimerané obohatenie sa na úkor dlžníka, si vopred pre seba **vedome vytvára vysoko pravdepodobnú a takmer istotu sa blížiacu možnosť**, teda si vopred voči dlžníkovi vymieňuje zmluvný záväzok zo strany dlžníka (nechá seba sľúbiť – § 235, ods. 1 TZ), **že sa veriteľ bude môcť na úkor dlžníka neprimerane obohatiť, čím veriteľ priamo pácha trestný čin úžery** v zmysle § 235, ods. 1 TZ, alinea ... **dá seba sľúbiť** ... a súčasne preukazuje svoj úmysel zneužiť nepriaznivú situáciu dlžníka tým, že si ponechá neprimerané plnenie.

Vyššie opísaný spôsob konania „profesionálnych“ veriteľov, ktoré sa obvykle prejavuje v ponúkaní rýchlych úverov a pôžičiek s vytvorením si predpokladov na neprimerané obohatenie sa, **zodpovedá definícii dolus eventualis, teda nepriameho úmyslu v zmysle § 15 písm. b) TZ**, pretože **takíto veritelia** s ohľadom na všetky okolnosti (ich povinnosť postupovať s odbornou starostlivosťou, ich znalosť trhu, teda ich vedomosť o tom, kto je obvyklým klientom – spotrebiteľom ich služieb): **„vedia, že ich konaním môže dôjsť k zneužitiu stavu tiesne, rozumovej slabosti, neskúsenosti alebo rozrušenia inej osoby na ich alebo cudzie obohatenie neprimerane hrubým spôsobom (čiže vedia že môže dôjsť k porušeniu spoločenského záujmu chráneného § 235, ods. 1 TZ) a pre prípad, že sa tak stane, sú s týmto uzrozmeneň.“**

Ide o obdobný prípad, ako v prípade, keď strelec strieľa zo zbrane na mieste, kde sa bežne a obvykle pohybujú ľudia (napr. na momentálne prázdnom námestí, či inom verejnom priestranstve) bez toho, aby vedel, že na toto miesto má prísť nejaká konkrétna osoba, ktorú pozná, a taktiež bez toho, aby mieril na konkrétnu osobu, alebo bez toho, že by nejakú osobu v momente streľby videl. A pri tejto streľbe príde o život jedna alebo viacero osôb, alebo sú tieto osoby zranené.

V takomto prípade strelec zrejme **nechcel nikoho zastreliť**, teda priamy úmysel v zmysle § 15 písm. a) TZ nemal. **Avšak súčasne je zrejmé, že s ohľadom na všetky okolnosti (na miesto, kde strieľal) vedel, že sa môže (s vysokou pravdepodobnosťou) stať, že niekoho zastrelí** alebo zraní, **a pre prípad, že sa tak stane, bol s tým uzrozmeneň**, v takomto prípade ide zrejme o úmysel v zmysle § 15, písm. b) TZ, teda o nepriamy úmysel (dolus eventualis).

Rozdiel medzi konaním veriteľa – profesionála, ktorý „vystreľuje“ ponuky (cestou reklamy, svojich agentov a obchodných zástupcov, či sám osobne, cez telefón) na úžernícke úvery, ktorých obvyklým a najčastejším „spotrebiteľom“ je človek, ktorý je v časovej a majetkovej tiesni, a prostredníctvom nich seba alebo iného neprimerane hrubým spôsobom obohacuje na úkor postihnutých dlžníkov, teda ... ponecháva si plnenia, ktoré sú v hrubom nepomere k plneniam, ktoré sám poskytol dlžníkom .., alebo ... dáva seba (vo forme formulárovej zmluvy o úver, či pôžičke), či inému sľúbiť plnenia, ktoré sú v hrubom nepomere k plneniam, ktoré sám poskytol dlžníkom – § 235, ods. 1 TZ, alinea prvá a vyššie opísaným strelcom z hľadiska aplikácie § 15, písm. b) TZ spočíva iba v tom, že

- a) **v prípade streľby** zo zbrane **je chráneným spoločenským záujmom „ľudský život“**, alebo „ľudské zdravie“ a
- b) **v prípade šírenia a ponúkania** /“vystreľovania“/ **úžerníckych úverových ponúk** profesionálnymi veriteľmi (ako sú definovaní vyššie) **je chráneným spoločenským záujmom „ochrana občanov a najmä osobitne na to náchylných spoločenských skupín pred zneužitím ich tiesne, rozumovej slabosti, neskúsenosti alebo rozrušenia“**

Páchatel' úžery – veriteľ ponúkajúci hromadne úvery a pôžičky, v rámci ktorých je zakotvené právo sa akýmkoľvek spôsobom neprimerane obohatiť na úkor dlžníka, síce môže preukázať, že úžery sa nedopustil priamym úmyslom, úmyselným konaním v zmysle § 15, písm. a) TZ, teda tým, že o zlej situácii konkrétneho dlžníka (s ktorým uzatvoril zmluvu prostredníctvom agenta, či inak) vôbec nič nevedel, avšak súčasne je možné, že s ohľadom na jeho postavenie profesionála znalého trhu s úvermi a pôžičkami, znalého kto sa o druh úverov, ktoré sám poskytuje zaujíma a musí zaujímať a je nútený ich prijímať – obvykle len osoby v tiesni, či osoby neskúsené, rozumovo slabé alebo osoby v rozrušení sú ochotné akceptovať neprimerane vysoké úroky či možnosť straty svojho významného majetku, či dokonca obydliu), **vedome hromadne využíval zlú situáciu takýchto ľudí (= zneužíval)**, teda zneužívaním zlej

situácie viacerých osôb sa dopustil úmyselným konaním v zmysle § 15, písm. b) TZ trestného činu úžery hromadným spôsobom.

Ako bolo vyššie definované „Zneužívanie je vedomé využívanie danej zlej situácie obete úžery“.

Zameranie, teda úmysel oslovovať, ponúkať svoje úvery osobám v tiesni môže byť zrejmý aj z ďalších okolností, ako je napríklad spôsob, akým veriteľ svoje úvery ponúka. Napr. už názov spoločnosti, obchodného produktu alebo hlavička, či logo, pod ktorým robí svoju obchodnú kampaň môžu svedčiť o jeho zameraní, resp. úmysle oslovovať ľudí v tiesni. Medzi takéto, aj medzinárodné známe logá a slová, ktoré všetci, aj podpriemerne zorientovaní občania poznajú ako symboly tiesne patria slová S.O.S., Pohotovosť, hodiny s ručičkami o 5 minút 12 a pod.

Profesionálny veriteľ ponúkaním, poskytovaním a uplatňovaním plnení z úverov a pôžičiek s neprimerane vysokým ziskom a/alebo s možnosťou získať iným spôsobom na základe týchto zmlúv neprimerane vysoký majetkový zisk napriek nevedomosti okolností konkrétneho prípadu môže konať úmyselne v zmysle § 15, písm. b) TZ a tento úmysel mu môže byť preukázaný.

Vedomosť páchatela (ako požiadavka uvedená v § 15, písm. b) TZ) sa v zmysle dikcie zákona vzťahuje k otázke, či páchatel vie, že svojím konaním môže porušiť chránený záujem opísaný v zákone, teda ide o vedomosť páchatela o tom, že sa môže dopustiť úžery.

Podľa dikcie § 15, písm. b) slovenského TZ, ktorý upravuje tzv. nepriamy úmysel (dolus eventualis) je zrejmé, že súd musí skúmať všetky okolnosti a zvážiť, či na základe všetkých okolností (ktoré sú opísané vyššie) nie je naplnená litera § 15, písm. b) TZ, podľa ktorého ide o nepriamy úmysel vtedy keď páchatel, s ohľadom na okolnosti prípadu „vedel, že svojím konaním môže také porušenie alebo ohrozenie spôsobiť, a pre prípad, že ho spôsobiť, bol s tým uzrozmeneý.“ čo práve pri hromadnom ponúkaní a poskytovaní úverov profesionálnymi veriteľmi prichádza do úvahy.

V prípade, že veriteľ má plnú vedomosť o konkrétnom stave konkrétneho veriteľa, s ohľadom na znenie § 15, písm. a) TZ, ktorý upravuje tzv. priamy úmysel, a ktorý znie „ak páchatel chce spôsobom uvedeným v tomto zákone porušiť alebo ohroziť záujem chránený týmto zákonom“ na rozdiel o konania profesionálnych veriteľov, ktorí nepoznajú konkrétnych dlžníkov, ide zrejme o priamy úmysel, pretože osoba, ktorá pozná situáciu dlžníka a vymieni si neprimerane hrubé obohatenie, nie je osobou, ktorá iba „vie, že by sa mohla eventuálne neprimerane hrubo obohatiť na úkor dlžníka v tiesni, či inej zlej situácii opísanej v § 235, ods. 1 TZ“ (čo by bol dolus eventualis podľa § 15, písm. b) TZ, ale takáto osoba priamo „chce sa obohatiť hrubo neprimeraným spôsobom na úkor dlžníka v tiesni, či inej zlej situácii opísanej v § 235, ods. 1 TZ, teda takáto osoba koná zrejme v priamom úmysle.

IV.

Úžera ako organizovaná trestná činnosť

Pokiaľ k realizácii hrubo neprimeraného obohatenia sa vo forme poskytnutia, resp. poskytovania pôžičiek, úverov, resp. cestou ponechania si, či speňaženia predmetov slúžiacich na zabezpečenie úverov, či pri vymáhaní týchto nárokov a pohľadávok, dochádzalo v súčinnosti viacerých osôb, mohlo sa jednať o naplnenie kvalifikovanej skutkovej podstaty trestného činu podľa § 235, ods. 1. a ods. 4. TZ.

Podľa § 235, ods. 4, písm. b) TZ „odňatím slobody na desať až pätnásť rokov sa páchatel potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 ako člen nebezpečného zoskupenia“.

§ 141 TZ definuje „nebezpečné zoskupenie ako a) Zločinecká skupina, alebo b) Teroristická skupina.

Podľa § 129, ods. 4., 5., 6. a 7. TZ sa „Zločineckou skupinou sa rozumie štruktúrovaná skupina najmenej troch osôb, ktorá existuje počas určitého časového obdobia a koná koordinovane s cieľom spáchať jeden, alebo viac zločinov ... na účely priameho alebo nepriameho získania finančnej alebo inej výhody.“

Teroristickou skupinou sa rozumie štruktúrovaná skupina najmenej troch osôb, ktorá existuje počas určitého časového obdobia na účely spáchania trestného činu teroru alebo trestného činu terorizmu.

Táto alternatíva nebezpečného zoskupenia podľa § 129 TZ v prípade organizovanej úžery pripadá do úvahy v prípade vymáhania úžerníckych úverov a iných definícií úžery zodpovedajúcich nárokov pri použití fyzického, či psychického násillia organizovanými skupinami minimálne troch spolupracujúcich osôb.

Činnosťou zločineckej skupiny alebo teroristickej skupiny sa rozumie úmyselná účasť v takej skupine alebo úmyselné konanie na účel a) zachovania existencie takej skupiny, alebo b) spáchania trestných činov takou skupinou.

Podporou zločineckej skupiny alebo teroristickej skupiny sa rozumie úmyselné konanie spočívajúce v poskytnutí finančných alebo iných prostriedkov, služieb, súčinnosti alebo vo vytváraní iných podmienok na účel a) založenia alebo zachovania existencie takej skupiny alebo b) spáchania trestných činov uvedených v odseku 4 alebo 5 § 129 TZ.

Je teda zrejmé, že **pokiaľ úžerníckym spôsobom** (zneužívaním tiesne, rozumovej slabosti, neskúsenosti, alebo rozrušenia dlžníkov – klientov za účelom (dá sebe alebo inému sľúbiť – § 235, ods. 1 TZ), alebo s dôsledkom (dá sebe alebo inému poskytnúť – § 235, ods. 1 TZ) hrubo neprimeraného obohatenia seba alebo tretích osôb na úkor majetku dlžníka **poskytujú „profesionálni poskytovatelia“ úverov (ako sú definovaní v časti III.2. b) úvery, alebo ich vymáhajú, alebo ich na seba nechajú previesť za účelom vymoženía (§ 235 ods. 1 TZ v súčinnosti tri alebo viac osôb**, či už v rámci jednej právnickej osoby, alebo ako fyzické osoby (podnikatelia, aj nepodnikatelia), alebo v rámci viacerých, vzájomne spolupracujúcich právnických osôb, **potom môže byť takéto konanie**, v prípade preukázania úmyselného konania dotknutých osôb, **kvalifikované ako organizovaný zločin** v zmysle § 235, ods. 4 TZ v nadväznosti na § 129 TZ.

V rámci organizovanej zločineckej skupiny potom môžu mať jednotliví členovia zločineckej skupiny rôzne postavenie a role, a to:

- i) Finančný investor – jeden subjekt poskytuje financie- investuje do tzv. nebankových subjektov vo forme finančných vkladov do základného imania týchto spoločností, alebo formou úverov týmto spoločnostiam, alebo vo forme tichého spoločenstva
- ii) Veriteľ – ďalší subjekt je oficiálnym poskytovateľom úverov – teda veriteľom
- iii) Vyhľadávač obetí úžery – jeden alebo viacero účastníkov skupiny zisťuje alebo aktívne vyhľadáva možných „kvalifikovaných“ dlžníkov, teda možné obete úžery, najmä osoby v hmotnej núdzi, ktoré nemajú stály príjem, avšak sú vlastníkami nehnuteľností, alebo iného hodnotného majetku, teda ľudí, u ktorých je vysoká pravdepodobnosť, že v priebehu niekoľkých týždňov nebudú môcť splácať úver a preto dôjde k prepadnutiu nehnuteľnosti v prospech veriteľa, či k jeho speňaženiu inou cestou (exekúciou, dražbou, priamym predajom, atď.). K vyhľadávaniu môže dochádzať aj na základe komerčných reklám, inzerátov (bez mien, len s uvedením tel. čísla a ponuky na pôžičky, internetových ponúk, cez sms, alebo iným spôsobom, kde veritelia ponúkajú zdanlivo výhodné (avšak iba z hľadiska rýchlosti vyplatenia – čo len svedčí o tom, že sú namierené na osoby, ktoré potrebujú peniaze súrne, teda na osoby, ktoré sú v tieni, obvykle finančnej)
- iv) Marketingový agent – ďalší subjekt predáva finančný produkt – úvery – teda vykonáva marketing týchto úverov (cestou inzercie, billboardov, mediálnymi reklamami a kampaniami)
- v) Predajca – obchodný zástupca – agent – ďalší subjekt uskutočňuje zazmluvnenie a zabezpečuje fyzickú výplatu úverov – obchodné miesta ponúkajúce úvery
- vi) Vymáhač mimosúdny spôsobom – ďalší subjekt vymáha vzniknuté pohľadávky tzv. mimosúdnou cestou (tzv. inkasné spoločnosti, resp. spoločnosti s predmetom činnosti „vymáhanie pohľadávok mimosúdnym spôsobom“, „factoring“, „forfaiting“)
- vii) Vymáhač zdanlivo právnou cestou – cestou súdov, exekúcií alebo dražieb – ďalší subjekt vymáha pohľadávky cestou exekúcie, súdnou cestou, cestou dražieb mimo exekúcie
- viii) Vykonávateľ exekúcií alebo dražieb – ďalší subjekt vykonáva exekúciu, či dražbu majetku dlžníka
- ix) Vykonávateľ vypratania dlžníka z nehnuteľnosti – ďalší subjekt, obvykle viacerí z účastníkov skupiny sú vykonávateľmi fyzického vypratania dlžníka bez vypratacieho rozsudku súdu z nehnuteľnosti, ktorú dlžník poskytol za účelom zabezpečenia úveru (vo forme zabezpečovacieho prevodu práva, záložného práva), alebo ktorá je predávaná v exekúcie, či priamym predajom. Obvykle ide najmä o osoby fyzicky veľmi zdatné, ovládajúce bojové umenia, či narábanie so zbraňami, sú prípady, kedy vo vypratani (najmä na základe

tzv. zabezpečovacieho prevodu práva – kedy bol vypratávateľ schopný sa preukázať listom vlastníctva k nehnuteľnosti prevedeného dlžníkom dočasne na veriteľa za účelom zabezpečenia úveru) poskytoval súčinnosť aj príslušník polície, pričom aj v tomto prípade išlo o vypratanie bez vypratacieho rozsudku súdu

- x) Nadobúdateľ majetku za neprimerane nízku cenu – ďalší subjekt nadobúda za neprimerane nízku cenu majetok vo vlastníctve dlžníka (v nedávnej minulosti najmä cestou zabezpečovacieho prevodu práva, alebo cestou priameho predaja od veriteľa na základe mandátnej zmluvy a záložnej zmluvy, v súčasnosti najmä cestou exekúcií na základe tzv. exekučných notárskych zápisníc podpísaných už v čase poskytnutia úžernického úveru, alebo ako vydražiteľ v mimosúdnej dražbe, alebo ako realitný agent či realitná spoločnosť, ktorá odkúpi majetok dlžníka za hrubo neprimerane nízku cenu v stave tiesne dlžníka – napr., keď je dlžník v exekúcii, alebo mu exekúcia hrozí
- xi) Odpredajca majetku dlžníka tretím osobám – ďalší subjekt vykonáva odpredaj majetku tretím osobám, kde dochádza k zhodnoteniu celej organizovanej činnosti – vo forme zisku. Týmto subjektom je obvykle najmä realitná spoločnosť, či realitný agent.

Prípadné nepreukázanie vedomej účasti v organizovanom zoskupení, teda nepreukázanie neznamená, že takáto osoba sa nemohla dopustiť trestného činu úžery ako samostatne konajúci páchatel', naopak, **každé z hore uvedených konaní pri preukázaní úmyslu je súčasne vždy minimálne trestným činom úžery individuálnym spôsobom, teda úžery podľa § 235, ods. 1 TZ.** ■

RESUMÉ

Úžera ako organizovaný zločin (pri poskytovaní pôžičiek, úverov, pri ich zabezpečení, uplatňovaní a v iných súvisiacich právnych vzťahoch)

Článok „Úžera ako organizovaný zločin“ je završením publikačnej činnosti autora v oblasti právnej ochrany spotrebiteľov finančných služieb proti úžere so zameraním na trestno-právne aspekty poskytovania finančných služieb, najmä úverov a pôžičiek. Článok nadväzuje na predchádzajúce odborné články v tejto oblasti, „Dobré mravy v záväzkoch na poskytnutie peňažného plnenia a pri ich zabezpečení“, Bulletin Slovenskej Advokácie č. 7 – 8/2008 a „Predstierané právne úkony za účelom poskytnutia pôžičky/úver a ich zabezpečenia“, Justičná revue 1/2009, pričom danú problematiku analyzuje na pozadí judikatúry najvyšších súdov Nemecka, Rakúskej republiky a Českej republiky.

SUMMARY

Usury as the Organized Crime (in Providing Borrowings, Loans, Securities as Guarantees for Loans, Their Enforcement and Other Related Legal Relations)

This article completes a series of the author's articles concerning legal protection of consumers of financial services against usury with the focus on criminal and legal aspects of the provision of financial services, mainly borrowings and loans. The article is a follow-up to previous articles dealing with this issue, namely "Good Morals in Commitments to Provide Loans and Securities to Guarantee the Repayment Thereof" (Bulletin of Slovak Advocacy No. 7 – 8/2008) and "Ostensible Legal Transactions for the Purposes of Providing Borrowings/Loans and Securities to Guarantee the Repayment Thereof" (Justičná revue 1/2009). The author analyses the above-mentioned issues in the light of the case law of supreme courts in Germany, Austria and Czech Republic.

ZUSAMMENFASSUNG

Wucher als organisierte Kriminalität (bei Vergabe von Anleihen, Krediten, bei deren Sicherstellung, Inanspruchnahme und in anderen zusammenhängenden Rechtsverhältnissen)

Der Artikel „Wucher als organisierte Kriminalität“ bildet den Höhepunkt der Publikationstätigkeit des Autors im Bereich Rechtsschutz der Verbraucher von Finanzdienstleistungen gegen Wucher mit Ausrichtung auf die strafrechtlichen Aspekte bei der Erbringung von Finanzdienstleistungen, insbesondere Krediten und Anleihen. Der Artikel knüpft an die vorangegangenen Fachartikel in diesem Bereich „Gute Sitten bei den Verpflichtungen zu Leistungen in Geld und bei deren Sicherstellung“, Bulletin der Slowakischen Anwaltschaft Nr. 7 – 8/2008 und „Fiktive Rechtsgeschäfte zwecks Vergabe von Anleihen/Krediten und deren Sicherstellung“ Justizrevue 1/2009, wobei diese Problematik am Hintergrund der Judikatur der Obersten Gerichtshöfe des Deutschlands, der Republik Österreich und der Tschechischen Republik analysiert wird.

Advokát vs. Cloud

I. časť

JUDr. Martin Friedrich

Ochrana údajov uložených u poskytovateľov elektronických služieb nadobudla po odhaleniach o hromadnom a nekontrolovanom zbere údajov bezpečnostnými agentúrami USA nový rozmer. Patriot Act, Freedom Act, Edward Snowden, NSA – pojmy, ktoré by nadobro mali zmeniť náš pohľad na bezpečnosť údajov a anonymitu stôp, ktoré zanechávame v digitálnom priestore. Pretože najväčšie spoločnosti z oblasti informačných technológií pochádzajú z USA, prvá časť tohto článku je venovaná právnej úprave umožňujúcej hromadný zber údajov v ústavnoprávnych limitoch podľa Štvrtého dodatku Ústavy USA a jej (ne)reformy prostredníctvom Freedom Act-u, ako aj opisom techník hromadného zberu údajov.

„Kto sa vzdá slobody, aby získal kúsok bezpečnosti, si nezaslúži ani slobodu ani bezpečnosť.“

Benjamin Franklin¹

Problém, ktorému sa venuje tento článok, pred 25 rokmi neexistoval. Nebyť 11. septembra 2001, s najväčšou pravdepodobnosťou by sme o problematike uchovávaní dát v cloude (t. j. na serveroch poskytovateľa služby) pojednávali v úplne inom kontexte. Avšak rozvoj moderných metód uchovávaní dát v spojení s bojom proti terorizmu si vyžiadala nielen nový pohľad na ochranu údajov, ale aj na definíciu toho, čo môžeme pokladať za najsvätejšiu povinnosť advokáta – povinnosť mlčanlivosti.

JUDr. Martin Friedrich
je absolventom Právnickej fakulty UPJŠ v Košiciach. Od roku 2013 pôsobí ako advokát v Košiciach.

Nový pohľad na povinnosť mlčanlivosti nespočíva v tom, že by sa zmenil obsah tejto povinnosti, tá aj v súčasnosti ostala nezmenenou. Zmenili sa však technológie, ktoré sú advokátom dostupné a s nimi spojené otázky ohľadom ochrany dát klientov.

Predmetom tohto článku je konfrontácia povinnosti mlčanlivosti advokáta s ukladaním dát v cloude. Článok je rozdelený do dvoch hlavných častí. Pretože služby ako Google

Drive, Apple iCloud Drive, Microsoft OneDrive, Dropbox a iné prevádzkujú americké spoločnosti s dátovými centrálnami na území Spojených štátov amerických, v prvej časti článku sa budeme venovať ochrane údajov v USA. Druhá časť článku bude venovaná európskemu pohľadu na vec, ktorý nie je vždy v zhode s tým americkým. Aktuálne pnutie pekne ilustruje čerstvé rozhodnutie SD EÚ vo veci Schrems (C -362/14).² V závere článku zhrnieme odporúčania Americkej advokátskej komory a Rady advokátskych komôr Európy pre úschovu dát v cloude.

I. USA

Third-party doctrine

Third-party doctrine (ďalej len „TPD“) by sme nie úplne presne mohli prirovnať k povinnosti vydania, odňatia, prevzatia a uchovania vecí a údajov v zmysle § 89 a nasl. nášho Trestného

1 “They that can give up essential liberty to obtain a little temporary safety deserve neither liberty nor safety”

2 Rozsudok Súdneho dvora EÚ zo 6. októbra 2015 vecí vo veci C-362/14 Maximilian Schrems v Data Protection Commissioner, ECLI:EU:C:2015:650 [online] (Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=169195&pageIndex=0&doclang=SK&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=618493> cit. 28. 10. 2015)

3 Hughes, S. J.: „Did the National Security Agency Destroy the Prospects for Confidentiality and Privilege When Lawyers Store Clients’ Files in the Cloud—and What, if Anything, Can Lawyers and Law Firms Realistically Do in Response?“ (2014). Articles by Maurer Faculty. Paper 1342. [online] (Dostupné z <http://www.repository.law.indiana.edu/facpub/1342> cit. 12. 10. 2015)

4 UNITED STATES v. MILLER
425 U. S. 435 (1976)
No. 74 – 1179 [online]
(Dostupné z: https://scholar.google.com/scholar_case?case=15052729295643-479698 cit. 12. 10. 2015)

5 Fourth Amendment: „The right of the people to be secure in their persons, houses, papers, and effects, against unreasonable searches and seizures, shall not be violated, and no warrants shall issue, but upon probable cause, supported by oath or affirmation, and particularly describing the place to be searched, and the persons or things to be seized.“ [online] (Dostupné z: https://www.law.cornell.edu/constitution/fourth_amendment cit. 12. 10. 2015)

6 SMITH v. MARYLAND.
442 U. S. 735 (1979)
No. 78 – 5374 [online]
(Dostupné z: https://scholar.google.com/scholar_case?case=30337261274755-30815 cit. 12. 10. 2015).

7 KATZ v. UNITED STATES,
389 U. S. 347 (1967)
[online] (Dostupné z: https://scholar.google.com/scholar_case?case=92104927006964165-94&hl=sk&as_sdt=0 cit. 12. 10. 2015)

8 KATZ v. UNITED STATES,
389 U. S. 347 (1967)
[online] (Dostupné z: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/389/347/#annotation> cit. 12. 10. 2015)

9 United States v. Jones,
565 U. S. (2012),
132 S. Ct. 945 (2012)
[online] (Dostupné z: <https://www.law.cornell.edu/supreme-court/text/10-1259> cit. 12. 10. 2015)

poriadku. TPD významným spôsobom definoval Najvyšší súd Spojených štátov amerických (ďalej len „USSC“) koncom sedemdesiatych rokov.³

Prvým zo zásadných rozhodnutí bol rozsudok USSC vo veci *U. S. v. MILLER*.⁴ Pán Miller bol odsúdený pre daňové trestné činy v súvislosti s prevádzkovaním pálenice. Medzi hlavné usvedčujúce dôkazy voči pánovi Millerovi svedčili kópie šekov a iné bankové záznamy, ktoré vyšetrovateľom poskytli banky. Bankové záznamy a šeky preukazovali finančné transakcie, ktoré pán Miller uskutočnil za účelom výroby whiskey, z ktorej neodviedol daň. Obhajoba tvrdila, že banky poskytli vyšetrovateľom údaje v rozpore so Štvrtým dodatkom Listiny práv Ústavy USA (ďalej len „Štvrtý dodatok“). Štvrtý dodatok chráni občanov pred neodôvodneným prehľadávaním ich obydli, dokumentov, majetku a ich zaistenia bez súdneho príkazu, ktorý môže byť vydaný len vtedy, ak existuje odôvodnený predpoklad, že bol spáchaný trestný čin, pričom musí byť podrobne opísané miesto, ktoré sa má prehľadať a osoby alebo veci, ktoré sa majú zadržať.⁵ Pán Miller špecificky namietal skutočnosť, že banky poskytli vyšetrovateľom údaje len na základe pokynu prokurátora bez predchádzajúceho súdneho príkazu. Prvostupňový súd sa odmietol zaoberať námietkami o neprípustnosti takto získaných dôkazov. Odvolací súd však rozhodnutie prvostupňového súdu zmenil, pričom uviedol, že vláda USA, ktorá vedie vyšetrovanie, sa pokúsila obísť ústavné garancie dané Štvrtým dodatkom, keď bankám najprv prikázala vyhotoviť kópie osobných šekov pána Millera a následne požiadala banky, aby sprístupnili tieto šeky na nahliadnutie, a potom na vyhotovenie kópií týchto šekov pre účely trestného konania. Vzhľadom na rozdielnosť prístupu súdov k výkladu Štvrtého dodatku, prípad sa dostal pred USSC.

USSC vo svojom rozsudku uviedol, že „majiteľ účtu (v originále depositor – pozn. autora) berie na seba riziko, že sprístupnením svojich záležitostí tretej osobe, budú takto získané informácie oznámené vláde. V minulosti už súd opakovane rozhodol, že Štvrtý dodatok nezakazuje poskytnutie tých informácií vláde, ktoré boli sprístupnené tretej osobe. To platí aj za predpokladu, ak informácie boli tretej osobe poskytnuté dôverne a len na obmedzený účel.“

Len o tri roky sa USSC musel opätovne zaoberať uplatňovaním Štvrtého dodatku v prípade *Smith v. Maryland*.⁶ Po lúpeži začal pani McDonough telefonicky obťažovať neznámy muž, ktorý sa v telefóne predstavil ako lupič. Pri jednej príležitosti povedal pani McDonough, aby vyšla pred svoj dom. Poškodenej sa podarilo zapísať si evidenčné číslo motorového vozidla, ktoré v danom čase prešlo pred jej domom. Polícii sa podarilo identifikovať majiteľa tohto vozidla. Na žiadosť polície telefónna spoločnosť nainštalovala zariadenie na zaznamenávanie vynechaných telefónnych čísel na telefóne predpokladaného lupiča (pen register, dialed number recorder). Zariadenie bolo inštalované bez predchádzajúceho súhlasu súdu. Na základe informácií získaných z tohto zariadenia bolo zistené, že zo sledovaného telefónu sa uskutočnili hovory na číslo poškodenej. Majiteľom telefónneho prístroja bol pán Smith, pričom pri domovej prehliadke jeho domu sa podarilo nájsť telefónny adresár s číslom poškodenej. Počas rekonštrukcie pani McDonough identifikovala pána Smitha ako útočníka. Obhajoba poukazovala na nezákonnosť dôkazov získaných zo záznamového zariadenia s odkazom na Štvrtý dodatok, pretože jeho inštalácii nepredchádzalo povolenie súdu. Pokiaľ by sa obhajobe podarilo preukázať nezákonnosť takto získaných dôkazov, s ohľadom na reťaz dôkazov by všetky následne získané dôkazy boli nezákonné (teória ovocia z jedovatého stromu).

USSC sa v tomto prípade odvolal na skorší prípad vo veci *Katz v. U. S.*⁷ V rozsudku vo veci *Katz* USSC uviedol, že: „Štvrtý dodatok chráni ľudí a nie miesta. Čo sa jednotlivec rozhodne sprístupniť verejnosti, či už vo svojom dome alebo práci, nepodlieha ochrane v zmysle Štvrtého dodatku. No ak sa jednotlivec rozhodne niečo chrániť ako súkromné, a to aj na verejne dostupnom mieste, môže to spadať pod ústavnú ochranu.“⁸ Na vyriešenie otázky, či nejaká skutočnosť spadá pod ochranu Štvrtého dodatku, USSC vytvoril trojbodový test. Tento test aplikoval USSC aj vo veci *Smith v. Maryland*.

V zmysle tohto testu aplikácia Štvrtého dodatku závisí od toho, či osoba domáhajúca sa jeho ochrany vie preukázať, že ochrana jej súkromia je odôvodnená („justifiable“), rozumná („reasonable“) alebo či v danom prípade možno legitímne očakávať ochranu súkromia („legitimate expectation of privacy“). Na zodpovedanie tohto testu je potrebné si položiť dve zásadné otázky: po prvé, že obvinený prejavil skutočnú vôľu na ochranu jeho súkromia, teda či sa pokúšal uchovať nejaké informácie ako súkromné. A po ďalšie, či subjektívne očakávanie obvineného o ochrane jeho súkromia je v súlade s tým, čo je spoločnosť pripravená prijať ako rozumné

očakávanie. To znamená, či z objektívneho pohľadu bolo očakávanie obvineného o ochrane jeho súkromia odôvodnené.

V prípade *Smith v. Maryland USSC* uviedol, že pri používaní telefónneho zariadenia je bežnou praxou, aby si telefónne spoločnosti vyhotovovali podrobné záznamy o uskutočnených hovoroch napríklad na účely fakturácie. Záznamové zariadenie, aké bolo použité na telefónnom prístroji pána Smitha, bežne používajú telefónne spoločnosti. Používateľ telefónnej služby sa vopred vzdal časti svojho súkromia vo vzťahu k informáciám o volaných číslach a dĺžke hovoru, ktoré dobrovoľne poskytol telefónnej spoločnosti. Za daných okolností vo všeobecnosti používateľa telefónnych služieb nemôžu očakávať, že nimi vytočené telefónne čísla ostanú v tajnosti. Je pritom nerozhodné, či bolo telefónne číslo vytočené z vlastného alebo cudzieho telefónneho aparátu. Tým, že pán Smith dobrovoľne sprístupnil údaje telefónnej spoločnosti, vystavil sa riziku, že tieto informácie budú poskytnuté štátnym orgánom. V danom prípade preto pán Smith nemohol legitímne očakávať ochranu svojho súkromia.

Význam TPD z citovaných prípadov *Miller a Smith* spočíva v tom, že v okamihu, kedy dobrovoľne zveríte svoje údaje tretej osobe, nemôžete sa dožadovať ochrany v zmysle Štvrtého dodatku.

Od vynesenia rozsudkov vo veciach *Miller a Smith* uplynulo viac ako štyridsať rokov. V najnovších rozhodnutiach bola TPD konfrontovaná s digitálnou érou. V tejto súvislosti poukážeme na dve zaujímavé rozhodnutia.

Prvým z rozhodnutí je rozsudok USSC z roku 2012 vo veci *United States v. Jones*.⁹ Pán Jones bol podozrivý z obchodovania s drogami. Na základe príkazu súdu bolo na auto manželky pána Jonesa nainštalované zariadenie na záznam polohy vozidla na báze GPS (Global-Positioning-System (GPS) tracking device). Podľa príkazu súdu malo byť sledovacie zariadenie nainštalované na motorové vozidlo do desiatich dní, no agenti ho nainštalovali na jedenásty deň. Vláda sledovala pohyb vozidla po dvadsaťosem dní a výsledky zo sledovacieho zariadenia pomohli usvedčiť pána Jonesa. Na základe námietok obhajoby prvostupňový súd nepripustil z dôvodu nezákonnosti časť údajov získaných zo sledovacieho zariadenia, ktoré zaznamenávali polohu auta, keď stálo pred domom manželov Jonesových. Vyslovil však prípustnosť ostatných dát o polohe vozidla, pretože pán Jones sa nemohol dovoliť ochrany súkromia, pokiaľ sa jeho vozidlo pohybovalo na verejných komunikáciách. Odvolací súd vyslovil nezákonnosť všetkých údajov o polohe vozidla z dôvodu, že sledovacie zariadenie bolo nainštalované bez súdneho príkazu (sledovacie zariadenie bolo nainštalované po lehote uvedenej v príkaze súdu).

USSC vo svojom rozsudku uviedol, že nainštalovanie sledovacieho zariadenia na súkromné vozidlo spadá pod pojem „prehľadávanie“ v zmysle Štvrtého dodatku. Z tohto pohľadu bolo preto úplne bezpredmetné tvrdenie vlády, že pán Jones sa nemohol spoliehať na ochranu svojho súkromia počas jazdy na verejných komunikáciách. Elektronické monitorovanie osoby spojené s priamym zásahom do súkromného majetku spadá pod ochranu Štvrtého dodatku. Tým, že vláda nainštalovala sledovacie zariadenie po lehote uvedenej v súdnom príkaze, zasiahla do práv pána Jonesa garantovaných Štvrtým dodatkom. Dôkazy získané zo sledovacieho zariadenia boli preto nezákonne získanými dôkazmi. Je zaujímavé v tejto súvislosti poukázať na to, že pokiaľ by vláda sledovala pohyb pána Jonesa „klasickým“ sledovaním (t. j. každý pohyb by sledovali policajti v teréne), to by nespádalo pod ochranu Štvrtého dodatku. Zachytávanie elektronických signálov, ktoré nie je spojené s fyzickou manipuláciou súkromného majetku sledovanej osoby (transmission of electronic signals without trespass), podlieha testu v zmysle rozsudku vo veci *Katz*.

Posledným z rozsudkov, na ktorý by sme radi upozornili, je rozhodnutie vo veci *United States v. Graham*,¹⁰ ktoré vyniesol Odvolací súd Spojených štátov Amerických pre štvrtý obvod¹¹ v auguste 2015. Ide o prelomové rozhodnutie, ktoré má nádej dostať sa pred USSC. Rozhodnutie je zaujímavé tým, že trojčlenný senát sa zaoberal otázkou zákonnosti údajov o polohe osôb získaných zo základových staníc mobilných operátorov (base transceiver station, cell tower, ďalej len „BTS“) bez súdneho príkazu. Pokiaľ by sme postupovali v zmysle ratio decidendi vo veci *Jones*, tak údaje, ktoré vysiela mobilný telefón za účelom spojenia sa s BTS by nemali byť kryté Štvrtým dodatkom, keďže na zachytenie týchto informácií nie je potrebný fyzický zásah do zariadenia užívateľa. Sú však pomerom hlasov 2:1 rozhodol, že na získanie údajov z BTS o pohybe obvinených bol potrebný súdny príkaz. Na druhej strane súd pripustil takto získané údaje z dôvodu, že vláda postupovala v súlade so zákonom o úschove údajov (Stored Communi-

- 10 *United States v. Graham* No. 12 – 4659 (4th Cir. 2015) [online] (Dostupné z: https://www.eff.org/files/2015/08/05/-us_v._graham.pdf cit. 13. 10. 2015)
- 11 U. S. Fourth Circuit Court of Appeals
- 12 *United States v. Graham* No. 12 – 4659 (4th Cir. 2015), str. 102
- 13 *United States v. Graham* No. 12 – 4659 (4th Cir. 2015), str. 19
- 14 *United States v. Graham* No. 12 – 4659 (4th Cir. 2015), str. 21
- 15 *United States v. Graham* No. 12 – 4659 (4th Cir. 2015), str. 31
- 16 Doney, L.: Comment, NSA Surveillance, Smith & Section 215: Practical Limitations to the Third-Party Doctrine in the Digital Age, 3 Nat'l Sec. L. J. 462 (2015)
- 17 *Riley v. California*, 134 S. Ct. 2473, 2495 (2014) [online] (Dostupné z: <https://www.law.cornell.edu/supremecourt/text/13-132> cit. 15. 10. 2015)
- 18 FINAL VOTE RESULTS FOR ROLL CALL 398", clerk.house.gov. Oct 24, 2001 [online] (Dostupné z: <http://clerk.house.gov/evs/2001/-roll398.xml> cit. 15. 10. 2015)
- 19 "U. S. Senate Roll Call Votes 107th Congress – 1st Session", www.senate.gov. Oct 25, 2001 [online] (Dostupné z: http://www.senate.gov/legislative/LIS/roll_call_lists/-roll_call_vote_cfm.cfm?congress=107&session=1&vote=00313 cit. 15. 10. 2015)
- 20 UNITING AND STRENGTHENING

- AMERICA BY PROVIDING APPROPRIATE TOOLS REQUIRED TO INTERCEPT AND OBSTRUCT TERRORISM (USA PATRIOT ACT) ACT OF 2001, PUBLIC LAW 107-56, OCT. 26, 2001 [online] (Dostupné z: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-107publ56/pdf/PLAW-107publ56.pdf> cit. 15. 10. 2015).
- 21 Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism (USA PATRIOT) Act of 2001, Justice Information Sharing, U. S. Department of Justice, Office of Justice Programs, Bureau of Justice Assistance [online] (Dostupné z: <https://it.ojp.gov/PrivacyLiberty/authorities/statutes/1281> cit. 15. 10. 2015)
- 22 Electronic Communications Privacy Act of 1986 (ECPA), 18 U. S. C. § 2510 – 22 [online] (Dostupné z: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/part-1/chapter-119#.Vh94--YTt8s> cit. 15. 10. 2015)
- 23 The Foreign Intelligence Surveillance Act of 1978, 50 U. S. C. §§ 1801 – 11, 1821 – 29, 1841 – 46, 1861 – 62, 1871 [online] (Dostupné z: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/50/-chapter-36/subchapter-1> cit. 15. 10. 2015)
- 24 The Communications Act of 1934, 47 U. S. C. § 151 et seq. [online] (Dostupné z: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/47/-chapter-5> cit. 15. 10. 2015)
- 25 The USA PATRIOT Act: Preserving Life and Liberty, U. S. Department of Justice [online] (Dostupné z: <http://www.justice.gov/archive/ll/highlights.htm> cit. 15. 10. 2015)

cations Act, ďalej len „SCA“), ktorý nie je zjavne protiústavný a vláda sa v dobrej viere spoliehala na príkazy vydané podľa SCA.¹²

Pán Graham sa so spolupáchatelom pánom Jordanom dopustili viacerých ozbrojených lupení, pričom obaja mali v tom čase pri sebe mobilné telefóny. Vláda na základe SCA požiadala o súdne príkazy na sprístupnenie údajov o zázname telekomunikačnej prevádzky (analógia záznamu telekomunikačnej prevádzky v zmysle nášho § 116 Trestného poriadku). Súd vydal dva príkazy: prvý pokrýval 14 dní a druhý až 221 dní. Vláda tak získala veľmi detailný prehľad o pohybe a aktivitách oboch obvinených. Údaje z BTS zaznamenávali viac ako 100 údajov denne o polohe pánov Jordana a Grahama.

Podľa názoru odvolacieho súdu sa v prejednávacom prípade vláda dopustila porušenia práv obsiahnutých v Štvrtom dodatku z dôvodu, že získala a prehľadávala historické záznamy o polohe mobilného telefónu v zmysle záznamov z BTS po dlhšiu dobu („extended period of time“). Podľa názoru súdu: „skúmanie histórie polohy mobilného telefónu v zmysle záznamov z BTS umožňuje vláde získať informácie o pohybe mobilného telefónu a jeho užívateľa naprieč súkromným aj verejným priestorom. To umožňuje odhaliť súkromné činnosti a osobné zvyky používateľa tohto mobilného telefónu. Užívatelia mobilných telefónov môžu objektívne a odôvodnene očakávať ochranu svojho súkromia vo vzťahu k týmto informáciám. Skúmanie týchto údajov vládou tak preto vyžaduje súdny príkaz (v zmysle Štvrtého dodatku – pozn. autora)“.¹³ Žiada sa dodať, že podľa názoru odvolacieho súdu užívatelia mobilných služieb neboli informovaní o tom, že údaje, ktoré o nich zbiera mobilný operátor, môžu byť odovzdané vláde. Súd zároveň poukázal na štúdie, v zmysle ktorých užívatelia mobilných služieb nečítajú a nerozumejú zásadám ochrany osobných údajov mobilných operátorov. Na rozdiel od prípadu vo veci *Smith v. Maryland* mal odvolací súd za to, že užívatelia mobilných služieb dobrovoľne neposkytovali mobilným operátorom údaje o svojej polohe – užívateľ mobilných služieb nedáva vedome a dobrovoľne údaje o svojej polohe mobilnému operátorovi. Práve naopak, poskytovateľ mobilných služieb zbiera údaje o polohe mobilného operátora automaticky a pravidelne bez ingerencie užívateľa. Takto zozbierané údaje zaisťujú funkčnosť mobilných telefónnych služieb.¹⁴

Súd s odkazom na rozhodnutie vo veci *Jones* uviedol, že sledovanie osôb podľa polohy ich mobilných telefónov predstavuje závažnejší zásah do súkromia ako sledovanie polohy automobilu podľa GPS. Je to z toho dôvodu, že ľudia nosia mobily väčšinou vždy pri sebe aj v čase, keď sa nenachádzajú v automobile. Záverom súd uviedol, „že vláda poruší odôvodnené očakávanie ľudí o ochrane ich súkromia v prípade, ak prostredníctvom technológie, ktorá nie je bežne používaná, monitoruje pohyb osôb po dlhšiu dobu. Sledovanie mobilných telefónov prostredníctvom skúmania dát o polohe mobilného telefónu v závislosti od polohy BTS predstavuje takúto technológiu.“¹⁵

Štvrtý dodatok má viac ako dvesto rokov a bude veľmi zaujímavé sledovať, ako americké súdy pristúpia k jeho výkladu do budúcnosti.¹⁶ Citované rozsudky však svedčia v prospech sledovania ustálenej judikatúry, v zmysle ktorej čokoľvek, čo jednotlivec zo svojho súkromia vedome zverí tretej osobe, alebo prejaví na verejne dostupnom mieste, by v zásade nemal chrániť Štvrtý dodatok. V týchto prípadoch by však súdy mali aplikovať test v zmysle rozhodnutia vo veci *Katz*. Iná je situácia, ak jednotlivec vedome nezverí tretej osobe svoje súkromné údaje, ako to bolo v prípade *Graham*. Do hry vstupujú aj určujúce znaky, ktorými sú napr. obsah spotrebiteľských zmlúv, správanie bežného spotrebiteľa a s tým spojené očakávania o ochrane súkromia. USSC vo veci *Riley v. California*¹⁷ vyslovil nezákonnosť dôkazov, ktorými boli údaje z mobilného telefónu získané pri zadržaní podozrivého bez súhlasu súdu. Podľa názoru USSC na základe údajov nachádzajúcich sa v mobilnom telefóne je možné zistiť aj tie „najsúkromnejšie“ informácie o osobe, pričom neexistuje racionálny dôvod, pre ktorý by nebolo možné získať tieto informácie až na základe súdneho rozhodnutia. Informácie nachádzajúce sa v telefóne samé o sebe nepredstavujú zbraň, ktorou by zadržaná osoba mohla zaútočiť na policajtov.

Akt Patriotov

Po 11. septembri 2001 boli USA spolu s civilizovaným svetom v šoku: nikto si do toho dňa nedokázal predstaviť teroristický útok civilnými lietadlami na civilné ciele v takom rozsahu a s takým stupňom koordinovanosti. Reakciou na tieto teroristické útoky bolo skonsolidovanie spravodaj-

ských služieb, najmä ich právomocí, aby Spojené štáty do budúcnosti predišli obdobným útokom. Za menej ako dva mesiace od teroristických útokov Snemovňa reprezentantov (pomer hlasov 357 za k 66 proti)¹⁸ a Senát (pomer hlasov 98 za k 1 proti)¹⁹ prijali zákon o Jednote a posilnení Ameriky sprístupnením vhodných prostriedkov na zabránenie terorizmu²⁰ (ďalej len „Patriot Act“ alebo aj „PA“).

Patriot Act vo svojej podstate predstavoval rozsiahlu novelizáciu:²¹ (PA má 131 strán) najmä:

1. zákona o ochrane súkromia pri elektronickej komunikácii,²²
2. zákona o sledovaní zahraničných spravodajských informácií (ďalej len „FISA“),²³
3. zákona o komunikáciách.²⁴

Pôvodným účelom Patriot Act-u bolo:²⁵

1. umožniť vyšetrovateľom používať nástroje, ktoré dosiaľ mohli využívať len na boj proti organizovanému zločinu a obchodu s drogami,
2. zlepšiť výmenu informácií a spoluprácu medzi jednotlivými vládnymi agentúrami za účelom lepšieho spájania jednotlivých kúskov informácií,
3. prispôsobiť zákonné normy tak, aby zodpovedali novým technológiám a novým hrozbám,
4. sprísniť tresty za teroristické trestné činy.

Z pohľadu právomocí, ktoré získali jednotlivé vládne agentúry, Patriot Act:²⁶

1. rozšíril právomoci vlády k prístupu a prehľadávaniu údajov o činnosti osôb, ktoré sa nachádzajú u tretích osôb (oddiel 215 PA),
2. umožnil prehľadávanie súkromného majetku osôb utajeným spôsobom bez upovedomenia vlastníka (oddiel 213 PA),
3. rozšíril výnimky dané Štvrtým dodatkom, ktoré dovtedy obmedzovali zber zahraničných spravodajských informácií (oddiel 218 PA),
4. rozšíril výnimku Štvrtého dodatku pre špehovanie, čím vo väčšom rozsahu umožnilo zber údajov o pôvode a celi komunikácie, namiesto sledovania obsahu komunikácie (oddiel 214 PA).

Mnohé z ustanovení Patriot Act-u boli pôvodne prijaté len na dobu určitú. Tieto ustanovenia boli obnovené trikrát: prvýkrát v roku 2005,²⁷ druhýkrát v roku 2009 prostredníctvom nepriamej novely²⁸ a poslednýkrát v roku 2011 s predĺžením účinnosti ustanovení Patriot Act-u do 1. júna 2015.²⁹ K ďalšiemu predĺženiu účinnosti Patriot Act-u už nedošlo, no došlo k jeho nahradeniu prostredníctvom zákona o slobode³⁰ (ďalej len „Freedom Act“), ktorého účelom bolo v „post-Snowedenskej ére“ zmierniť sledovanie ľudí Spojenými štátmi. Predtým, než sa budeme venovať Freedom Act-u, je potrebné poukázať na najzávažnejšie z ustanovení Patriot Act-u, ktoré zmenili náš pohľad na fungovanie tajných služieb v USA.

Section 215

Asi najkontroverzným ustanovením Patriot Act-u bol oddiel 215, ktorým sa novelizovala FISA. Oddiel 215 PA sa týkala práva vládných agentúr na prístup a osobné prehľadávanie osôb, ktoré sa nachádzali u tretích osôb.

V zmysle oddielu 215 PA mal právo riaditeľ FBI alebo ním určená osoba požiadať súd, aby nariadil „vydanie všetkých hmotných vecí (vrátane kníh, záznamov, listín, dokumentov a iných) pre účely vyšetrovania a na účely obrany proti medzinárodnému terorizmu alebo utajených spravodajských aktivít.“³¹

Problém oddielu 215 PA spočíval v tom, že na prístup k súkromným údajom uloženým u tretej osoby sa nevyžadovalo dôvodné podozrenie, že osoba, ktorej údaje sa žiadali, sa mala dopustiť trestného činu. Na podanie návrhu postačovala len skutočnosť, že niektorá z vládných agentúr viedla vyšetrovanie a prostredníctvom FBI požiadala súd o vydanie povolenia na sprístupnenie súkromných údajov nachádzajúcich sa u tretej osoby. Oddiel 215 PA sa stal základným ustanovením, podľa ktorého vládne agentúry zbierali údaje o občanoch USA (občanmi USA sa na účely tohto článku rozumie aj spoločnosti sídliace v USA – pozn. autora) v dosiaľ bezprecedentnom rozsahu.

Dobrym príkladom je tzv „Primárny príkaz“ FISA súdu, prostredníctvom ktorého FBI požadovalo v prospech Národnej agentúry pre bezpečnosť (National Security Agency, ďalej len „NSA“)

26 SURVEILLANCE UNDER THE USA PATRIOT ACT, American Civil Liberties Union and the ACLU Foundation, 2015 [online] (Dostupné z: <https://www.aclu.org/surveillance-under-usa-patriot-act> cit. 15. 10. 2015)

27 USA PATRIOT Improvement and Reauthorization Act of 2005, H. R. 3199, Public Law No: 109 – 177 (03/09/2006) [online] (Dostupné z: <https://www.congress.gov/bill/109th-congress/housebill/3199/-all-info> cit. 15. 10. 2015)

CNN: House approves Patriot Act renewal, 8. marec 2006, CNN. com [online] (Dostupné z: <http://edition.cnn.com/2006/POLITICS/03/07/patriot.act/> cit. 15. 10. 2015)

28 Department of Defense Appropriations Act, 2010, H. R. 3326, Public Law No: 111 – 118 (12/19/2009) [online] (Dostupné z: <https://www.congress.gov/bill/111th-congress/house-bill/3326> cit. 15. 10. 2015)

29 FISA Sunsets Extension Act of 2011, H. R. 514, Public Law No: 112 – 3 (02/25/2011) [online] (Dostupné z: <https://www.congress.gov/bill/112th-congress/house-bill/514> cit. 15. 10. 2015)

PATRIOT Sunsets Extension Act of 2011, S. 990, Public Law No: 112 – 14 (05/26/2011) [online] (Dostupné z: <https://www.congress.gov/bill/112th-congress/senate-bill/990> cit. 15. 10. 2015)

30 USA FREEDOM Act of 2015, H. R. 2048, Public Law No: 114 – 23 (06/02/2015) [online] (Dostupné z: <https://www.congress.gov/bill/114th>

-congress/house-bill/20-48/text cit. 15. 10. 2015)

31 „(a)(1) The Director of the Federal Bureau of Investigation or a designee of the Director (whose rank shall be no lower than Assistant Special Agent in Charge) may make an application for an order requiring the production of any tangible things (including books, records, papers, documents, and other items) for an investigation to protect against international terrorism or clandestine intelligence activities, provided that such investigation of a United States person is not conducted solely upon the basis of activities protected by the first amendment to the Constitution.” Oddiel 215 PA, ktorou sa novelizoval oddiel 501 FISA.

32 Application of the Federal Bureau of Investigation for an Order Requiring the Production of Tangible Things From [Redacted], US FISA Court, Docket Number BR 13 – 158 [online] (Dostupné z: https://www.ac-lu.org/files/assets/-2013.10.11_fisa_court_memo-randum.pdf cit. 19. 10. 2015)

33 Executive Order 12333 of Dec. 4, 1981, appear at 46 FR 59941, 3 CFR, 1981 Comp., p. 200, odsek 2. 3 písm. b) [online] (Dostupné z: <http://www.archives.gov/federal-register/codification/executive-order/12333.html> cit. 19. 10. 2015). Executive order vydáva Prezident USA.

34 Foreign Intelligence Surveillance Court (FISC), Electronic Privacy Information Center [online] (Dostupné z: <https://epic.org/privacy/surveillance/fisa/fisc/> cit. 20. 10. 2015)

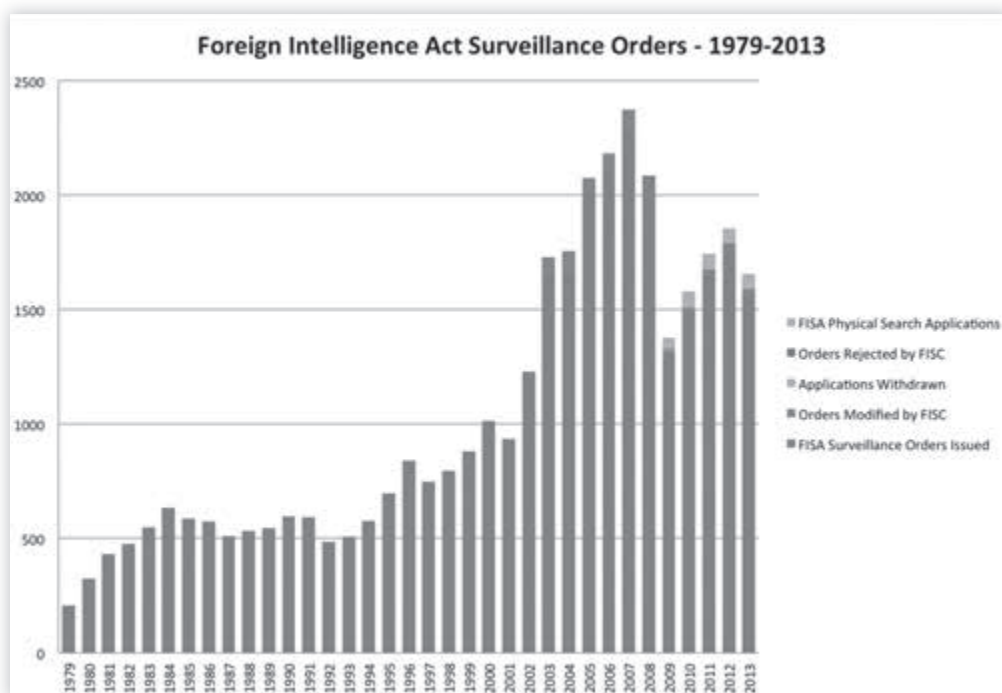
„hromadné zbieranie údajov na dennej báze o niektorých telefónnych hovoroch a ich odovzdávanie NSA”.³² FISA súd tento príkaz vydal. Je vhodné poznamenať, že zatiaľ čo úlohou NSA je zbierať informácie o špionáži a kontrašpionáži o zahraničných osobách (či už na území USA alebo v zahraničí), úlohou FBI je zbierať informácie o osobách (občanoch USA a spoločnostiach sídliačich v USA).³³

FISA súd

Oddiel 215 PA za účelom zavedenia legitimacy sledovania občanov USA podriadil žiadosti riaditeľa FBI príkazu súdu na vydanie povolenia na sprístupnenie súkromných údajov nachádzajúcich sa u tretej osoby, pričom za týmto účelom bol zriadený osobitný súd – tzv. FISA súd. FISA súd nebol zriadený na základe PA, no prostredníctvom PA došlo k navýšeniu počtu sudcov a zmene jeho činnosti.³⁴ Zásadným problémom fungovania FISA súdu však bola jeho úplná utajenosť.³⁵ Zlom nastal až v roku 2013, kedy predseda FISA súdu podrobne opísal činnosť tohto súdu.³⁶

Na základe oddielu 215 PA, ktorým sa novelizoval oddiel 501 FISA, boli všetky príkazy FISA súdu na zber údajov utajené a pokiaľ boli vydané, osoba, ktorej bol tento príkaz adresovaný, musela o ňom mlčať. Príkaz bol vydávaný na dobu neurčitú. Informácie o tom, ako vládne agentúry USA hromadne sledujú vlastných občanov, vyšli na povrch až medializáciou informácií sprístupnených Edwardom Snowdenom (viď nižšie).

Okrem úplného utajenia samotnej existencie tohto súdu a jeho netransparentnosti kritika smerovaná voči súdu bola založená aj na tom, že osoby, ktorých údaje boli zhromažďované, nemali žiadny právny nárok na získanie informácií o tom, že údaje o ich aktivitách boli zdieľané s vládnymi agentúrami USA. FISA súd bol kritizovaný taktiež preto, lebo umožnil hromadné zhromažďovanie údajov o vopred neurčitom počte osôb namiesto toho, aby rozhodoval o každej sledovanej osobe zvlášť. A v neposlednom rade kritika činnosti súdu smerovala k jeho laxnému prístupu k preskúmvaniu podaných žiadostí – FISA súd vydával príkazy veľmi ochotne bez toho, aby si skutočne overoval tvrdenia FBI, ktorá podávala návrh³⁷ (tzv. „rubber stamp”). O aktivite FISA súdu svedčí aj nižšie uvedený prehľad počtu vydaných príkazov.

Počet príkazov na sledovanie vydaných FISA súdom za obdobie 1979 – 2013 (zdroj: Electronic Privacy Information Center)³⁸

Sledovanie cudzincov

Sledovanie cudzincov upravuje § 1881a FISA.³⁹ Sledovaním v tomto prípade rozumieme najmä zbieranie informácií o elektronickej komunikácii cudzincov,⁴⁰ pričom tieto informácie je povinný odovzdať subjekt so sídlom v USA.

Zbieranie údajov o aktivitách cudzincov, na rozdiel od občanov USA, nepodlieha príkazu súdu. Štátny zástupca USA (the Attorney General) a riaditeľ NSA môžu spoločne nariadiť sledovanie osôb, o ktorých sa možno odôvodnene domnievať, že sa nachádzajú mimo územia USA, a to až po dobu jedného roka.⁴¹ Vedome však nesmú sledovať osoby, ktoré sú občanmi USA alebo sa nachádzajú na území USA a to vrátane cudzincov, ktorí sú na území USA. Medzi neznámejších cudzincov, ktorých NSA sledovala, patrili Angela Merkelová, nemecká kancelárka,⁴² Francois Hollande, francúzsky prezident⁴³ a vysokí predstavitelia EU a OSN.⁴⁴

Paradoxným je spôsob, ktorým NSA stanoví, či sa osoba nachádza na území USA, alebo či je občanom USA. Na to, aby NSA mohlo stanoviť, či nejakú osobu treba považovať za cudzinca alebo občana USA, alebo či sa nachádza na území USA alebo mimo neho, môže NSA určiť len tak, že začne zbierať údaje o tejto konkrétnej osobe. Inými slovami, NSA začne hromadne zbierať údaje vo veľkom rozsahu, aby na základe týchto údajov stanovila, pod ktorý režim dotknutá osoba spadá.⁴⁵ Pokiaľ sa na základe získaných údajov nie je možné dôvodne domnievať, že ide o občana USA alebo osobu na území USA, predpokladá sa, že ide o cudzinca mimo územia USA.

Pokiaľ ide o občana USA alebo osobu na území USA, tak sa na ňu bude vzťahovať príkaz súdu umožňujúci hromadný zber údajov a pokiaľ ide o cudzinca, postačí len príkaz štátneho zástupcu USA a riaditeľa NSA. Súdu FISA podlieha len schvalovanie pravidiel NSA na stanovenie, či je niekto občanom USA alebo či sa nachádza na území USA. Výsledkom je preto hromadný zber údajov bez rozdielu občianstva alebo miesta pobytu, pričom až následne analytik NSA určí právny režim, ktorým sa bude spravovať získavanie údajov o danej osobe. Takýto „preventívny“ zber údajov o občanoch USA (pretože systém prvotne nerozlišuje občianstvo a pobyt osoby, to preskúmava analytik NSA), teda do okamihu, kedy sa určí, že získavanie ich údajov podlieha príkazu súdu, môže byť v rozpore so Štvrtým dodatkom.

Edward Snowden

Príbeh Edwarda Snowdena je už v súčasnosti opísaný knižne⁴⁶ ako aj spracovaný v podobe filmu,⁴⁷ preto len stručne. Edward Snowden pracoval ako programátor pre spoločnosť, ktorá dodávala technologické riešenia pre NSA. To umožnilo pánu Snowdenovi takmer neobmedzený prístup k údajom NSA a jednotlivým programovým riešeniam, ktoré NSA používa na analýzu získaných dát. Pán Snowden tieto informácie skopíroval a následne zverejnil.⁴⁸

Zistenia pána Snowdena by sme mohli zhrnúť do týchto ôsmich bodov:⁴⁹

1. tajný súd (rozumej FISA súd – pozn. autora) umožňuje zbierať informácie o telefónnych hovoroch Američanov,
2. PRISM,
3. Britská špiónážna služba (Government Communications Headquarters (GCHQ)) odpočúva údaje z optických káblov po celom svete,
4. NSA špehuje zahraničných lídrov a vlády,
5. XKeyscore – program, ktorý všetko vidí,
6. NSA sa snaží prelomiť šifry slúžiace na zabezpečenie komunikácie,
7. NSA sa dokáže priamo napojiť do dátových centier amerických technologických spoločností,
8. NSA zbiera sms správy.

Z týchto odhalení majú pre Európanov význam najmä dve: PRISM a XKeyscore.⁵⁰

PRISM

Program PRISM začala NSA prevádzkovať v roku 2007. Spustenie programu PRISM predstavovalo revolúciu v získavaní dát: zatiaľ čo do spustenia tohto programu si NSA musela vyžiadať súhlas

35 Mears, B., Abdullah, H.: What is the FISA court?, January 17, 2014, Cable News Network. Turner Broadcasting System, Inc. [online] (Dostupné z: <http://edition.cnn.com/2014/01/17/politics/surveillance-court/> cit. 20. 5. 2015)

36 Walton, R. B.: Letter to Chairman Leahy, Committee on the Judiciary, United States Senate July 29, 2013, Foreign Intelligence Surveillance Court [online] (Dostupné z: <http://www.fisc.uscourts.gov/sites/default/files/Leahy.pdf> cit. 20. 10. 2015)

37 Masters, J: Has the FISA Court Gone Too Far?, Interview, July 12, 2013, Council on Foreign Relations [online] (Dostupné z: <http://www.cfr.org/intelligence/has-fisa-court-gone-too-far/p31095> cit. 20. 10. 2015)

38 FISA Orders: 1979 – 2013, FISA Court Orders and National Security Letters Issued, FISA Court Orders, By Year, Electronic Privacy Information Center [online] (Dostupné z: https://epic.org/privacy/wiretap/stats/fisa_graphs.html cit. 20. 10. 2015)

39 Procedures for targeting certain persons outside the United States other than United States persons, 50 U. S. Code § 1881a, Foreign Intelligence Surveillance Act [online] (Dostupné z: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/50/1881a> cit. 20. 10. 2015)

40 (g) (2) (A) (vi) § 1881a, Foreign Intelligence Surveillance Act: “the acquisition involves obtaining foreign

intelligence information from or with the assistance of an electronic communication service provider.”

41 (a) § 1881a, Foreign Intelligence Surveillance Act: “the Attorney General and the Director of National Intelligence may authorize jointly, for a period of up to 1 year from the effective date of the authorization, the targeting of persons reasonably believed to be located outside the United States to acquire foreign intelligence information.”

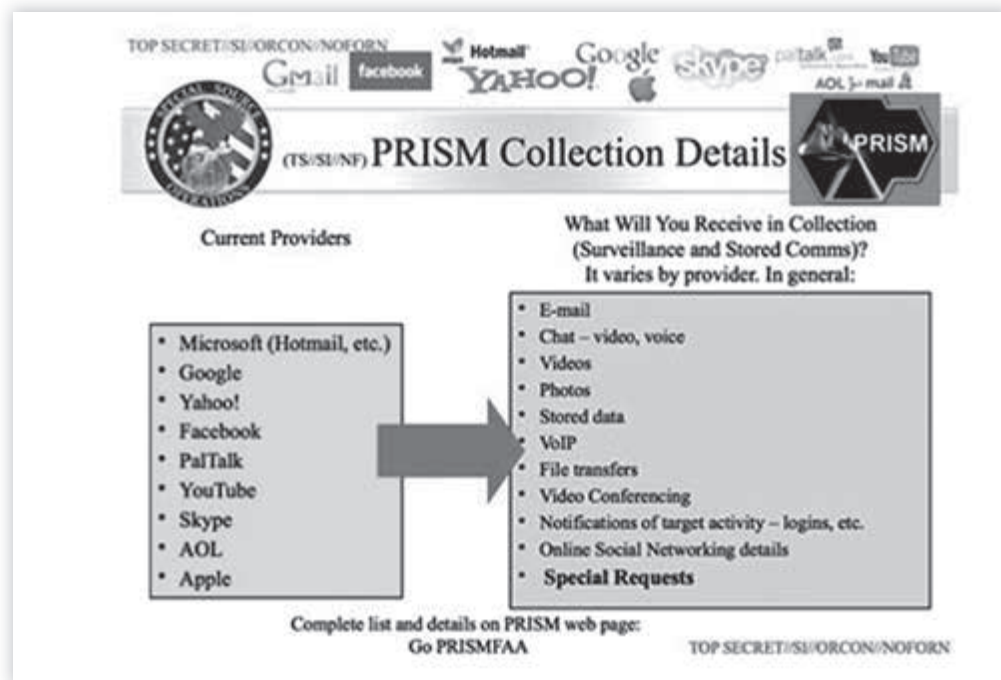
42 SPIEGEL Staff: Embassy Espionage: The NSA’s Secret Spy Hub in Berlin, October 27, 2013, SPIEGEL ONLINE 2013 [online] (Dostupné z: <http://www.spiegel.de/international/germany/cover-story-how-nsa-spied-on-merkel-cell-phone-from-berlin-embassy-a-930205.html> cit. 20. 10. 2015)

43 SCHECHNER, S., HOROBIN, W.: France’s Hollande Calls Defense Cabinet Meeting After NSA Spying Claims, June 24, 2015, The Wall Street Journal, Dow Jones & Company [online] (Dostupné z: <http://www.wsj.com/articles/hollande-calls-defense-cabinet-meeting-after-nsa-spying-claims-1435098321> cit. 20. 10. 2015)

44 Poitras, L. et alia: Code-name ‘Apalachee’: How America Spies on Europe and the UN, August 26, 2013, SPIEGEL ONLINE 2013 [online] (Dostupné z: <http://www.spiegel.de/international/world/secret-nsa-documents-show-how-the-us-spies-on-europe-and-the-un-a-918625.html> cit. 20. 10. 2015)

FISA súdu pre každý prípad zvlášť, program PRISM umožnil NSA pripojiť sa priamo na servery dotknutých spoločností na základe ich údajnej dobrovoľnej spolupráce s NSA.⁵¹

Prostredníctvom programu PRISM NSA získavala údaje od spoločností ako Microsoft, Yahoo, Google, Facebook, PalTalk, AOL, Skype, YouTube, Apple a iné. NSA pritom zbierala údaje užívateľov týchto služieb napr. o histórii vyhľadávania, obsahu emailov, údaje o prenesených súboroch, záznamy četov, údaje o fotografiách. NSA sa mohla zamerať na sledovanie elektronickej komunikácie konkrétnej osoby v reálnom čase.

obrázok z prezentácie NSA o programe PRISM⁵²

I napriek tomu, že NSA prezentovala PRISM ako program, ktorý vytvorila v spolupráci s týmito spoločnosťami, Google,⁵³ Apple,⁵⁴ Facebook a ostatné vehementne popreli priamy prístup NSA k údajom užívateľov uložených na ich serveroch.⁵⁵ To samo o sebe vyvolalo podozrenie, že NSA sa „nabúrara“ do dátových centier týchto spoločností prostredníctvom inštalácie vlastného softvéru alebo hardvéru, ktorý NSA umožnil priamy prístup k dátam bez vedomia týchto spoločností.

Či aj v súčasnosti prebieha program PRISM nie je možné s určitosťou povedať. No prezident Barack Obama obhajoval existenciu programu PRISM a jeho význam pre bezpečnosť USA, pričom zdôraznil, že PRISM sa netýka občanov USA.⁵⁶ Je na zváženie, či je tomu skutočne tak. V každom prípade, program PRISM je jasným dôkazom existencie systematického hromadného zberu údajov o cudzincoch mimo územia USA, ktoré uskutočňujú USA prostredníctvom NSA.

XKeyscore

Pokiaľ PRISM predstavoval priamy prístup k dátam užívateľov, XKeyscore znamená platformu, ktorá analytikom NSA umožňuje filtrovať a zbierať údaje o činnosti konkrétneho užívateľa na internete (tzv. analýzy obsahu a tzv. metaúdajov).⁵⁷ Analytik NSA tak prostredníctvom XKeyscore dokáže na základe mena a priezviska, užívateľského mena na Facebooku, IP adresy, mailovej adresy, telefónneho čísla, jazyka, typu prehliadača, prehľadávať emaily užívateľov a históriu vyhľadávania na internete. Dosah XKeyscore je však širší, ako v prípade PRISM, pretože prostredníctvom XKeyscore je možné napr. spätne zistiť polohu užívateľa, jeho zvyky, dokumenty, ktoré vytvoril. Dostatočným množstvom údajov o aktivitách človeka na internete môže analytik NSA s pomocou XKeyscore vytvoriť hodnoverný profil kohokoľvek, kto používa internet. Na spustenie záujmu NSA o aktivitách užívateľa postačí, ak niekde v jeho minulosti alebo prítomnosti

sa objavia skutočnosti, o ktoré NSA javí záujem (tzv. „strong selectors“).⁵⁸ Napr. vytvorili ste v minulosti dokument, v ktorom sa spomína meno záujmovej osoby pre NSA? Vyhľadávali ste prostredníctvom Google Earth miesto, o ktoré javí záujem NSA? Začali ste používať šifrovanie? Používa niekto jazyk, ktoré je rozdielny s jazykom typickým pre daný región? Takéto selektory automaticky upozornia analytika NSA na aktivitu užívateľa, ktorý si následne prostredníctvom zozbieraných údajov v XKeyscore vytvorí podrobný profil užívateľa (tzv. data mining). Skutočný rozsah selektorov bol do účinnosti Freedom Act-u ponechaný na úvahe NSA.

NSA potvrdila existenciu XKeyscore v tlačovej správe. NSA v nej uvádza, že XKeyscore slúži na zbieranie zahraničných spravodajských informácií a prístup k získaným informáciám majú len autorizované osoby. Nad autorizovanými osobami je vedený prísny dohľad a samotný systém limituje prístup autorizovaných osôb k zozbieraným informáciám.⁵⁹ Pre nás ako cudzincov to znamená, že údaje o našej činnosti na internete sú zrejme zaznamenávané prostredníctvom XKeyscore. Pokiaľ sa v našich virtuálnych aktivitách objaví selektor, môžeme sa pokojne stať záujmovými osobami pre NSA a nikdy sa to nedozvieme.

Zverejnenie existencie XKeyscore vyvolalo v USA búrku nevhôle.⁶⁰ I napriek kategorickému popieraniu zo strany NSA, že program XKeyscore sa netýkal občanov USA, s najväčšou pravdepodobnosťou XKeyscore zbiera údaje nielen o cudzincoch, ale aj o občanoch USA.⁶¹

Na určenie, či je XKeyscore legálny vo vzťahu k Štvrtému dodatku, musíme stále vychádzať z dosiaľ neprekonanej doktríny, podľa ktorej čokoľvek, čo vedome zveríme tretej strane, nepodlieha ochrane podľa Štvrtého dodatku.⁶² Avšak, ak si predstavíme, že denne každý z nás zanecháva digitálnu stopu s množstvom údajov, ktoré nie sú zbierané selektívne, ale hromadne a automatizovane, vzniká odôvodnená otázka, či môže v digitálnom svete vylúčenie ochrany v zmysle Štvrtého dodatku obstať. V súčasnosti v oveľa väčšej miere, ako kedykoľvek predtým, sú prejavy ľudskej osobnosti zachytené vo virtuálnom svete. Pospájaním jednotlivých stôp je možné vytvoriť podrobný profil o každom, kto využíva elektronické služby. S ohľadom na postoj súdu vo veci *United States v. Graham* zrejme dôjde k postupnému prehodnoteniu úzko chápaného rozsahu ochrany, ktorý poskytuje Štvrtý dodatok tak, aby Štvrtým dodatkom bol pokrytý aj hromadný zber virtuálnych údajov. Cudzinci mimo územia USA však naďalej nebudú mať žiadnu ochranu pred hromadným a intruzívnym zberom údajov.

Freedom act

Účinnosť Patriot Act-u mala uplynúť 1. júna 2015 a USA stáli pred otázkou, ako sa vysporiadať s odhaleniami o masívnom sledovaní, ktoré zverejnil Edward Snowden a súčasne, ako zabezpečiť efektívnu činnosť tajných služieb. Riešením sa stal USA FREEDOM Act of 2015⁶³ (ďalej len „Freedom Act“), ktorého úlohou (okrem iného) bolo obmedziť hromadný zber údajov prostredníctvom tajných služieb a priniesť transparentnosť do ich činnosti.⁶⁴ Freedom Act predstavuje zásadnú novelizáciu FISA.

Hneď na úvod je potrebné zdôrazniť, že Freedom Act nezakázal hromadný zber údajov. Práve naopak, vo Freedom Act-e sa už otvorene hovorí o hromadnom zbere údajov o občanoch USA. Reforma má spočívať v tom, že hromadný zber údajov je možné uskutočňovať na základe vopred určených selektorov.⁶⁵ Dosiaľ sa zber údajov uskutočňoval tak, že údaje sa zbierali hromadne bez ohľadu na to, či sa v nich nachádzali informácie, ktoré by pre NSA mohli byť významné. Po novom NSA bude môcť zbierať len tie údaje, ktoré budú zodpovedať nastaveným selektorom. Súčasne sa zakazuje, aby FISA súd vydal príkaz na hromadný zber údajov bez toho, aby v ňom boli uvedené konkrétne selektory. Zoznam selektorov nie je vopred daný – riaditeľ FBI alebo ním poverená osoba musí vo svojom návrhu pre FISA súd uviesť a preukázať, že daný selektor na základe odôvodnených skutočností („reasonable grounds“) je významný pre dané vyšetrovanie a že existuje odôvodnené podozrenie, že špecifický selektor je spojený so zahraničnou mocou alebo osobou, ktoré sa podieľajú na medzinárodnom terorizme alebo na jeho príprave. Freedom Act v oddieli 107 selektor definuje ako „*pojem, prostredníctvom ktorého je možné identifikovať najmä osobu, účet, adresu, osobné zariadenie, a súčasne umožňuje v čo najväčšom možnom rozsahu zúžiť rozsah vecí, na tie, ktoré je potrebné získať na základe selektora.*“

Z pohľadu transparentnosti Freedom Act zaviedol napr. povinnosť riaditeľa NSA zverejniť raz ročne na webovej stránke NSA zoznam príkazov FISA súdu a počet cieľov, ktorých sa tieto

45 Procedures used by the National Security Agency for targeting non-United States persons reasonably believed to be located outside the United States to acquire foreign intelligence information pursuant section 702 of the Foreign Intelligence Surveillance Act of 1978, as amended (20320108) [online] (Dostupné z: <https://assets.documentcloud.org/documents/716943/exhibit-a.pdf>, <http://www.theguardian.com/world/interactive/2013/jun/20/exhibit-a-procedures-nsa-document> cit. 20. 10. 2015)

46 Greenwald, G.: *No Place to Hide: Edward Snowden, the NSA, and the U. S. Surveillance State*, Metropolitan Books, Henry Holt and Company LLC, First Edition 2014

47 *Citizenfour*, režisér Laura Poitras, Praxis Films, Participant Media, HBO Films, 2014

48 McCarthy, T: *Edward Snowden identifies himself as source of NSA leaks – as it happened*, 9 June 2013, guardian news and media limited [online] (Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2013/jun/09/nsa-secret-surveillance-lawmakers-live> cit. 20. 10. 2015)

49 Franceschi-Bicchierai, L.: *The 10 Biggest Revelations From Edward Snowden's Leaks*, Jun 5, 2014, The Mashable.com [online] (Dostupné z: <http://mashable.com/2014/06/05/edward-snowden-revelations/#4zTSu.n.Oiq5> cit. 20. 10. 2015)

Black, I.: *NSA spying scandal: what we have learned*, 10. June 2013, guardian news and media

limited [online] (Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2013/jun/10/nsa-spying-scandal-what-we-have-learned> cit. 20. 10. 2015)

50 Ostané programy boli: program na obchádzanie online šifrovania (BULL-RUN), prístup k počítačovým a telefonickým sieťam a prístup k lokalizačným údajom, ako aj na systémy spravodajskej agentúry Spojeného kráľovstva GCHQ, ako je sledovanie odoslanej komunikácie (program Tempora) a program na dešifrovanie (Edgehill), cielené útoky na informačné systémy typu man-in-the-middle (programy Quantumtheory a Foxacid), zber a uchovávanie 200 miliónov textových správ SMS za deň (program Dishfire). Zdroj: Uznesenie Európskeho parlamentu z 12. marca 2014 o programe sledovania Národnej bezpečnostnej agentúry Spojených štátov amerických, orgánov sledovania v jednotlivých členských štátoch a ich vplyve na základné práva občanov EÚ a na transatlantickú spoluprácu v oblasti spravodlivosti a vnútorných vecí, 2013/2188(INI) [online] (Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2014-0230+0+DOC+XML+V0//SK> cit. 28. 10. 2015)

51 Greenwald, G., MacAskill, E.: NSA Prism program taps in to user data of Apple, Google and others, 7. June 2013, guardian news and media limited [online] (Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2013/jun/06/us-tech-giants-nsa-data> cit. 20. 10. 2015)

príkazy dotkli. NSA je povinná predkladať správy príslušným výborom Snemovne reprezentantov USA a FISA súd je povinný taktiež zverejňovať správy o svojej činnosti.

Zber údajov o cudzincoch mimo územia USA sa uskutočňoval prostredníctvom § 1881a FISA novelizovanej Patriot Act-om. Podľa § 1881a FISA bol možný zber údajov o cudzincoch mimo územia USA na základe príkazu na sledovanie osôb, ktorý vydajú spoločne štátny zástupca USA a riaditeľ NSA až na obdobie jedného roku. Tomuto príkazu musí predchádzať súhlas FISA súdu, ktorý sa však nevydáva voči konkrétnej osobe, ale všeobecne vopred – podľa § 1881a FISA (g) (2) postačí, ak NSA a štátny zástupca preukážu, že existuje dôležitý dôvod pre získanie zahraničných spravodajských informácií⁶⁶ a že tieto informácie je možné získať od alebo za asistencie poskytovateľa elektronických komunikačných služieb.⁶⁷

Freedom Act na podmienkach sledovania cudzincov mimo územia USA nezmenila nič, dokonca ani nezaviedla obdobnú ochranu prostredníctvom selektorov, ako v prípade občanov USA. Freedom Act novelizoval § 1881a FISA len v tom rozsahu, že vyslovene zakázala použitie informácií získaných podľa tohto ustanovenia v prípade, pokiaľ by sa mali týkať občana USA.⁶⁸ Preto aj v súčasnosti môže NSA vykonávať voči cudzincom mimo USA hromadný zber údajov na základe voľných a vágnych kritérií.

Freedom Act nebol v USA prijatý jednoznačne. Časť republikánskych kongresmanov vidí v obmedzeniach nastolených Freedom Act-om priame ohrozenie národnej bezpečnosti USA,⁶⁹ zatiaľ čo mimovládne organizácie na podporu občianskych práv považujú prijaté reformy za nedostatočné.⁷⁰ Z pohľadu Európanov je však dôležité poukázať na negatívne stanovisko poslancov Európskeho parlamentu, ktoré aj napriek prijatému Freedom Act-u pokladajú základné práva občanov EÚ v ohrození najmä z dôvodu, že prijaté zmeny sa týkajú len občanov USA, zatiaľ čo situácia vo vzťahu k občanom EÚ ostáva bezo zmeny.⁷¹

Záver

V tomto čase je priskoro povedať, aký bude reálny dopad Freedom Act-u na sledovanie občanov USA. Čo však môžeme s istotou povedať je, že Freedom Act vo vzťahu k získavaniu údajov o cudzincoch mimo územia USA nepriniesla žiadne obmedzenia. Bez toho, aby sme boli prehnane paranoidní, je potrebné pamätať na to, že program XKeyscore je skutočný a vývoj technológií speje k stále efektívnejšiemu zberu a vyhodnocovaniu údajov. Advokátovi, ktorý by chcel uchovávať klientske dáta u poskytovateľa telekomunikačných služieb v USA, možno len odporučiť, aby si dobre zvážil povahu a obsah údajov, ktoré chce takto uchovávať. Z pohľadu občana EÚ je potrebné poukázať aj na vývoj v Európskej únii, ktorá pokladá ochranu osobných údajov za jednu zo svojich priorit. Vývoju v Európskej únii sa preto budeme venovať v druhej časti článku. ■

RESUMÉ

Advokát vs. Cloud

V príspevku autor poukazuje na nebezpečenstvo, ktoré pre advokáta (cudzince mimo územia USA) predstavuje uchovávanie klientskych údajov u poskytovateľov elektronických služieb v USA. Na to, aby sa klient alebo advokát ocitli v pozornosti bezpečnostných agentúr USA postačí, aby mali agentúry dôležitý dôvod pre získanie zahraničných spravodajských informácií, ktoré súvisia s bezpečnosťou USA, no nie sú nevyhnutne limitované na boj proti terorizmu. Do tak široko nastaveného rámca môžu spadať aj ekonomické aktivity zahraničných spoločností. Autor v tejto časti článku upozorňuje najmä na to, že reforma hromadného zberu údajov prostredníctvom Freedom Act-u nepriniesla vo vzťahu k cudzincom žiadnu zmenu – aj súčasná právna úprava umožňuje na základe vágne nastavených podmienok hromadný zber údajov o cudzincoch. Z týchto dôvodov autor odporúča náležité zváženie druhu a obsahu údajov, ktoré chce advokát uchovávať u poskytovateľa telekomunikačných služieb v USA.

SUMMARY

Lawyer vs. Cloud

The author points to the danger to which a lawyer (non-US citizen) is exposed in connection with the storage of client data in the systems of electronic services providers in the USA. To draw the attention of US intelligence agencies to the client or lawyer, agencies only need to have an important reason to obtain foreign intelligence related to the US national security, but such agencies do not necessarily limit themselves to the counter-terrorism. Such broad framework may also comprise operations of foreign companies. The author mainly points out that the reform of the bulk collection of data under the Freedom Act did not bring about any change with regard to non-US citizens – even now applicable rules enable (on the basis of vague conditions) bulk collection of data about non-US citizens. For these reasons the author recommends to duly consider the nature and contents of data which the lawyer wants to store in the systems of telecommunication services providers in the USA.

ZUSAMMENFASSUNG

Rechtsanwalt vs. Cloud

Der Autor weist im Beitrag auf die Gefahr hin, die für einen Rechtsanwalt (einen Ausländer außerhalb des Gebietes von USA) die Datenspeicherung und Verwahrung bei den Dienstleistern von elektronischen Dienstleistungen in den USA darstellt. Es reicht bei einem Klienten oder Rechtsanwalt, um ins Visier der Sicherheitsagenturen in den USA zu geraten, wenn die Agenturen für die Einholung von ausländischen Nachrichteninformationen, die mit der Sicherheit in den USA zusammenhängen, die jedoch nicht unbedingt gegen die Terrorbekämpfung ausgerichtet sind, einen triftigen Grund haben. Unter diesen derart breit eingestellten Rahmen können auch die Wirtschaftsaktivitäten der ausländischen Firmen fallen. Der Autor macht in diesem Artikelteil insbesondere darauf aufmerksam, dass die Reform der massenhaften Datenerfassung über Freedom Act in Bezug auf die Ausländer zu keiner Veränderung geführt hat – auch die derzeitige Rechtsregelung ermöglicht aufgrund von unklar eingestellten Bedingungen die massenhafte Ausländerdatenerfassung. Aus diesem Grund empfiehlt der Autor, die Art und den Inhalt von Angaben, die ein Rechtsanwalt bei einem Dienstleister von Telekommunikationsdienstleistungen in den USA verwahren möchte, gründlich zu erwägen.

Kelion, L: Q&A: NSA's Prism internet surveillance scheme, 1 July 2013, BBC Online Services [online] (Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/technology-23051248> cit. 20. 10. 2015)

52 Greenwald, G., MacAskill, E.: NSA Prism program taps in to user data of Apple, Google and others, 7. June 2013, a slide depicting the top-secret PRISM program. Guardian, guardian news and media limited (Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2013/jun/06/us-tech-giants-nsa-data> cit. 20.10.2015)

53 Page, L., Drummond, D.: What the ...?, June 7, 2013, Google Inc. [online] (Dostupné z: <https://googleblog.blogspot.sk/2013/06/what.html> cit. 20. 10. 2015)

54 Gellman, B., Poitras, L: U. S., British intelligence mining data from nine U. S. Internet companies in broad secret program, June 7, 2013, The Washington Post [online] (Dostupné z: http://www.washingtonpost.com/investigations/us-intelligence-mining-data-from-nine-us-internet-companies-in-broad-secret-program/2013/06/06/3a0c-0da8-cebf-11e2-8845-d970ccb04497_story.html cit. 20. 10. 2015)

- 55 Welch, Ch.: Apple, Google, Microsoft, Facebook, Yahoo, and more deny providing direct access to PRISM surveillance program, June 6, 2013, Vox Media, Inc. [online] (Dostupné z: <http://www.theverge.com/2013/6/6/4404112/nsa-prism-surveillance-apple-facebook-google-respond> 20. 10. 2015)
- 56 BBC: Barack Obama defends US surveillance tactics, 8 June 2013, BBC Online Services [online] (Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-us-canada-22820711> cit. 20. 10. 2015)
- 57 Greenwald, G.: XKeyscore: NSA tool collects 'nearly everything a user does on the internet', 31. July 2013, Guardian, guardian news and media limited [online] (Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2013/jul/31/nsa-top-secret-program-online-data> cit. 23. 10. 2015)
- 58 Davidson, A.: Presenting XKeyscore: What the N. S. A. Is Still Hiding, JULY 31, 2013, THE NEW YORKER, Condé Nast [online] (Dostupné z: <http://www.newyorker.com/news/amy-davidson/presenting-xkeyscore-what-the-n-s-a-is-still-hiding> cit. 23. 10. 2015)
- 59 NSA: Press Statement on 30 July 2013, National Security Agency [online] (Dostupné z: https://www.nsa.gov/public_info/press_room/2013/30_july_2013.shtml cit. 23. 10. 2015)
- 60 Savage, Ch., Sanger, D. E.: Senate Panel Presses N. S. A. on Phone Logs, JULY 31, 2013, The New York Times, The New York Times Company [online] (Dostupné z: http://www.nytimes.com/2013/08/01/us/nsa-surveillance.html?_r=0 cit. 23. 10. 2015)
- 61 Gellman, B., Tate, J.: In NSA-intercepted data, those not targeted far outnumber the foreigners who are, July 5, 2014, The Washington Post [online] (Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/world/national-security/in-nsa-intercepted-data-those-not-targeted-far-outnumber-the-foreigners-who-are/2014/07/05/8139adf8-045a-11e4-8572-4b1b969b6322_story.html cit. 23. 10. 2015)
- 62 Lind, S. N., Rankin, E. et alia: Privacy in the Digital Age 21st-Century Challenges to the Fourth Amendment, ABC-CLIO, LLC, 2015, str. 483, a nasl.
- 63 Uniting and Strengthening America by Fulfilling Rights and Ensuring Effective Discipline Over Monitoring Act of 2015, alebo skrátené USA FREEDOM Act of 2015, Public Law No: 114 – 23 (06/02/2015) [online] (Dostupné z: <https://www.congress.gov/114/bills/hr2048/BILLS-114hr2048enr.pdf> cit. 26. 10. 2015)
- 64 U. S. House of Representatives Committee on the Judiciary: H. R. 2048, THE USA FREEDOM ACT [online] (Dostupné z: <http://judiciary.house.gov/index.cfm/usa-freedom-act> cit. 26. 10. 2015)
- 65 Oddiel 103 Freedom Act: PROHIBITION ON BULK COLLECTION OF TANGIBLE THING: „a specific selection term to be used as the basis for the production of the tangible things sought.“
- 66 § 1881a (g) (2) (v) FISA
- 67 § 1881a (g) (2) (vi) FISA
- 68 Oddiel: 301 Freedom Act: LIMITS ON USE OF UNLAWFULLY OBTAINED INFORMATION
- 69 STEINHAUER, J., WEISMAN, J.: U. S. Surveillance in Place Since 9/11 Is Sharply Limited, JUNE 2, 2015, The New York Times, The New York Times Company [online] (Dostupné z: http://www.nytimes.com/2015/06/03/us/politics/senate-surveillance-bill-passes-hurdle-but-showdown-looms.html?_r=0 cit. 26. 10. 2015)
- 70 Geiger, H.: Q & A on the USA FREEDOM Act of 2015, APRIL 28, 2015, Center for Democracy & Technology [online] (Dostupné z: <https://cdt.org/blog/q-a-on-the-usa-freedom-act-of-2015/> 26. 10. 2015)
- 71 Európsky parlament, Spravodajstvo: Mass surveillance: EU citizens' rights still in danger, MEPs say, 13. 10. 2015, Európsky parlament [online] (Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/news/sk/news-room/content/20151012IPR97210/html/Mass-surveillance-EU-citizens'-rights-still-in-danger-MEPs-say> 26. 10. 2015)

Hmotnoprávny prieskum notárskych zápisníc v exekučnom konaní – áno alebo nie?

Bc. Tomáš Pobijak

Nútený výkon súdnych rozhodnutí zabezpečuje, že práva, oprávnenia či povinnosti v nich obsiahnuté nie sú len iluzórnym konštatovaním štátneho orgánu, ale svojou podstatou sa ním realizuje ústavné právo na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 Ústavy SR.¹ Exekučným konaním však nedochádza len k výkonu rozhodnutí súdov, ale exekučný titul predstavuje de lege lata aj plejáda iných právnych aktov. Jedným z takýchto právnych aktov, ktorým zákon priznáva silu exekučného titulu je aj notárska zápisnica. In statu quo však notárska zápisnica ako exekučný titul predstavuje istú kontroverziu v otázke jej (ne)vykonateľnosti pod prizmou § 44 ods. 2 zák. č. 233/1995 Z. z. Exekučného poriadku o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „**Exekučný poriadok**“). Podľa právnej praxe sa totiž exekučné súdy neuspokojujú s preskúmaním podmienok jej formálnej a materiálnej vykonateľnosti, ale pristupujú k hlbšiemu rozboru tohto exekučného titulu a na základe tejto skutočnosti príslušné exekučné súdy žiadosti o udelenia poverenia na vykonanie exekúcie zamietajú.² Otázne je, či takýto stav neznehodnocuje podstatu zaradenia týchto verejných listín medzi exekučné tituly.

Na demonštrovanie takéhoto postupu súdov možno uviesť rozhodnutie Krajského súdu Banská Bystrica. Podľa právnej vety uznesenia sp. zn. 17CoE/214/2012 zo dňa 30. 1. 2013: „Uznanie dlhu podľa § 558 Občianskeho zákonníka v notárskej zápisnici s účinkami exekučného titulu obsahujúcej vyhlásenie o právnom záväzku a súhlase s vykonateľnosťou notárskej zápisnice v čase, keď k plneniu podľa zmluvy o pôžičke ešte nedošlo, nie je platným právnym úkonom a takto

Bc. Tomáš Pobijak
je študent magisterského štúdia Právnickej fakulty UMB v Banskej Bystrici.

spísaná notárska zápisnica nie je materiálne vykonateľným exekučným titulom z dôvodu, že zmluva o pôžičke je reálny kontrakt a v čase uznania dlhu žiadny dlh neexistoval.“ Exekučný súd svoje rozhodnutie o materiálnej nevykonateľnosti notárskej zápisnice a svoj procesný postup opieral o § 44 ods. 2 Exekučného poriadku. Exekučné súdy však v praxi s de facto rovnakým účinkom postupujú aj podľa § 57 ods. 1 písm. g) Exekučný poriadok, keď až počas exekúcie exekučný súd posúdi notársku zápisnicu ako nevykonateľný exekučný titul.³ Je teda evidentné, že súdy pristupujú k extenzívnejšiemu skúmaniu materiálnej vykonateľnosti notárskej zápisnice, ktorej náležitosti sú obsiahnuté v § 41 ods. 2 písm. c) Exekučný poriadok, t. j. právny záväzok, označenie povinnej a oprávnenej osoby, právny dôvod, predmet a čas plnenia, súhlas povinnej osoby s vykonateľnosťou.⁴ Otázne je, či daný postup súdov je zákonne komfortný. Exekučný súd totiž neskúma iba to, či notárska zápisnica obsahuje (najmä) právny záväzok, právny dôvod, predmet a čas plnenia, ale pristupuje aj k autoritatívnemu a vecnému prieskumu týchto náležitostí, ergo k hmotnoprávnemu prieskumu exekučného titulu.

1 Mazák, J. – Jánošíková, M. – Molnár, P.: Učebnica občianskeho procesného práva. Bratislava : IURIS LIBRI, 2012, s. 67

2 Jenčová, M.: K praktickému problému notárskej zápisnice o uznaní dlhu v exekučnom konaní. In: Justičná revue, roč. 2014, č. 6 – 7, s. 811

3 Vid' uznesenie Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 15CoE 147/2010 zo dňa 31. augusta 2010 a právna veta: „Notárska zápisnica o uznaní dlhu a súhlase povinnej osoby s vykonateľnosťou notárskej zápisnice, ktorá bola spísaná v rovnaký deň ako bola uzavretá zmluva o pôžičke alebo zmluva o úvere, nie je materiálne vykonateľným exekučným titulom

z dôvodu, že v čase uznania dlhu a vyhlásenia povinnej osoby o súhlase s vykonateľnosťou notárskej zápisnice ešte žiadny dlh neexistoval a uznať možno len dlh, ktorý už vznikol a nie ktorý snáď v budúcnosti vznikne.“

- 4 Števček, M. – Ficová, S., – Tomašovič, M., Kotrecová, A. a kol.: Exekučný poriadok. Komentár. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2015, s. 150
- 5 Ficová, S.: Občianske právo procesné. Základné konanie. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, Vydavateľské oddelenie, 2008, s. 41
- 6 Mazák, J. – Jánošíková, M. – Molnár, P.: Učebnica občianskeho procesného práva. Bratislava: IURIS LIBRI, 2012, s. 67
- 7 Ficová, S.: Občianske právo procesné. Základné konanie. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, Vydavateľské oddelenie, 2008, s. 39
- 8 Ustanovenie § 3 Občianskeho súdneho poriadku
- 9 Ustanovenie § 251 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku a ustanovenie § 2 ods. 1 Exekučného poriadku
- 10 Števček, M. – Lazíková, J.: Prekážka právoplatne rozhodnutej veci v civilnom procese vo vybraných súvislostiach. In: Justičná revue, roč. 2011, č. 6 – 7, s. 831
- 11 Uznesenie Najvyššieho súdu SR z 25. novembra 2010, sp. zn. 3 Cdo 63/2009
- 12 Kovács, K. a kol.: Notársky poriadok. Komentár. Bratislava: IURA EDITION, 2009, s. 18
- 13 nález Ústavného súdu SR zo dňa 13. júla 2000, sp. zn. I. ÚS 5/2000

Exekučné konanie a del'ba kompetencií v civilnom procese

Daný postup však, podľa nášho názoru, nie celkom korešponduje s účelom exekučného konania. Vykonávacie konanie je podľa odbornej literatúry príkladom poskytnutia právnej ochrany pomocou štátneho donútenia.⁵ Jeho cieľom je zabezpečiť rešpektovanie práv judikovaných v základnom, resp. nachádzacom konaní a tak docieľiť faktickú realizáciu ústavného práva na súdnu ochranu.⁶ Nie je teda jeho poslaním zisťovať, určovať či autoritatívne založiť subjektívne právo, čo je úlohou základného konania.⁷ Logicky to vyplýva z existencie dvoch procesných predpisov, a to zák. č. 99/1963 Z. z. Občiansky súdny poriadok, ktorého podstatou je poskytovať ochranu ohrozeným alebo porušeným právam⁸ a Exekučného poriadku, ktorého podstatou je zase plnenie takýchto práv vymôcť.⁹ Veľmi dôležitou je teda jasná del'ba kompetencií medzi súdmi základného konania a súdmi vykonávacieho konania, pretože všeobecne by súd vo vykonávacom konaní nemal byť oprávnený na vykonateľnom rozhodnutí niečo meniť, opravovať alebo doplňovať.¹⁰

Ak procesné právo umožňuje domáhať sa ochrany svojho hmotného práva prostredníctvom základného konania, je potom nutné suplovať túto ochranu v konaní vykonávacom? Ak v danom prípade existuje notárska zápisnica so súhlasom s jej vykonateľnosťou a povinná osoba v exekučnom konaní namieta neplatnosť právneho úkonu, ktorého obsah je obligatórnou náležitosťou takejto notárskej zápisnice (§47 zák. č. 323/1992 Z. z. o notároch a notárskej činnosti (ďalej len „**Notársky poriadok**“)), nebolo by vhodné, aby bola daná osoba odkázaná na podanie žaloby na príslušný všeobecný súd, práve ktorého primárnou úlohou je prerokovať takéto spory a v plnej miere aplikovať Občiansky súdny poriadok so všetkými inštitútmi procesnej ochrany hmotného práva ako zákona *lex generalis* v kontraste k Exekučnému poriadku ako zákona *lex specialis*, obmedzeného primárne k výkonu rozhodnutých sporov? K tomuto myšlienkovému smeru sa pridáva aj časť judikatúry, podľa ktorej: „*Na druhej strane ale prejav povinnej osoby urobený v notárskej zápisnici, ktorý má mať procesné dôsledky (jeho súhlas s vykonateľnosťou notárskej zápisnice) nezbavuje povinnú osobu možnosti urobiť predmetom súdneho konania samotný hmotnoprávny vzťah (povinnosť z neho vyplývajúcu). To potom znamená, že v sporovom konaní je možné domáhať sa samostatným návrhom určenia neplatnosti právneho úkonu (v danej veci zmluvy o výpožičke), na ktorý bol v notárskej zápisnici odkaz v súvislosti s uznaním dlhu.*“¹¹

Iniciovať takéto konanie je dispozičným právom povinného. Osobitnou otázkou je však situácia, keď k hmotnoprávnemu prieskumu právneho úkonu obsiahnutého v takejto notárskej zápisnici pristupuje súd samostatne, bez iniciatívy účastníkov exekučného konania. Je takýto paternalistický prístup súdu *lege artis* a kde sú jeho korene? Navyše, keď notárska zápisnica predstavuje verejnú listinu, ktorá je výsledkom notárskej činnosti, ktorú notár vykonáva v mene štátu ako kvalifikovaný garant čistoty právnych vzťahov v spoločnosti.¹² Odpoveď na túto otázku je nutné hľadať v samotnej podstate notárskych zápisníc v právnom poriadku SR.

Notárska zápisnica vo vykonávacom konaní ako prejav liberálneho zákonodarstva

Notárska zápisnica ako exekučný titul súvisí s istou mierou liberalizácie v oblasti súkromnoprávných vzťahov. Štát totiž umožňuje subjektom právnych vzťahov, aby pri kontraktácii využili notárske služby v podobe spísania notárskej zápisnice a v rámci svojej zmluvnej autonómie sa dohodli na priamej vykonateľnosti takejto zápisnice ako exekučného titulu. Pre bližšie objasnenie veci je možné si vypomôcť právnym názorom Ústavného súdu SR: „*Pokiaľ sa zákonodarca rozhodol zaviesť do právneho poriadku notársku zápisnicu ako exekučný titul, nepochybne tým prejavil svoj záujem o posilnenie riešenia sporov medzi účastníkmi právnych vzťahov vzniknutých z právnych skutočností, tak ako napr. z právnych úkonov podľa občianskeho práva, predovšetkým mimosúdnym spôsobom. Ponechal teda rozhodnutie o tom, či vzniknutý spor o práve alebo povinnosti v takýchto právnych vzťahoch si účastníci budú riešiť pomocou autoritatívneho zásahu súdu, alebo bez neho, na ich vôľu.*“¹³

Danú tézu Ústavného súdu SR a teda aj pozadie notárskej zápisnice ako mimosúdneho exekučného titulu možno teoreticky zdôvodniť zásadou súkromného práva „všetko je dovolené čo nie je zakázané“, ktorá vyplýva z čl. 2 ods. 3 Ústavy SR. Podľa odbornej literatúry práve táto zásada maximalizuje súkromnoprávnu iniciatívu fyzických a právnických osôb v právnych vzťahoch.¹⁴ Na druhej strane, v čl. 2. ods. 2 Ústavy SR je zakotvená minimalizácia zásahov orgánov štátnej či verejnej moci do súkromnoprávnej sféry. Notárska zápisnica ako exekučný titul je určite výrazom širšej právnej iniciatívy, keď práve svojou vôľou strany založia jej vykonateľnosť *extra iudicium*.

Takýto prístup zákonodarcu je plne legitímny a vyplýva z derogácie socialistického práva na našom území po konverzii ekonomicko-politického ovzdušia v SR po roku 1989. Po nastolení komunistického režimu v roku 1948 sa totiž zmeny spoločenských pomerov a následné zavedenie centrálne riadenej ekonomiky premietli aj do právnej regulácie súkromnoprávných inštitútov.¹⁵ Čo v konečnom dôsledku viedlo k tomu, že napríklad aj notárska zápisnica ako exekučný titul bola z nášho právneho poriadku vylúčená po vydaní nového procesného kódexu z roku 1963. Daná skutočnosť vyplýva z nedôverčivého vnímania širokej koncepcie úpravy súkromnoprávných vzťahov z perspektívy socialistického práva. Socialistické právo, najmä úvodnými reformami súkromného práva na území SR značne deformovalo jeho funkciu v spoločnosti.^{16, 17} Napríklad odborná literatúra uvádza, že socialistickými novotami v oblasti súkromného práva „(...) sa úprava *Občianskeho zákonníka tak podstatne zredukovala do podoby, v ktorom sa občianske právo už nechápalo ako všeobecné súkromné právo, ale iba ako majetkové právo spotrebiteľov.*“¹⁸ Ďalším nepriaznivým dôsledkom komunistického zákonodarstva bola rovnako napríklad demontáž tradičných rímsko-právnych inštitútov súkromného práva.¹⁹

Túto tézu je *summa summarum* možno podporiť vyjadrením samotného zákonodarcu k opomenutiu notárskej zápisnici ako exekučného titulu po rekodifikácii občianskeho procesného práva z roku 1963. Podľa dôvodovej správy k novému notárskemu poriadku, zák. č. 95/1963 Zb. pri § 91 o notárskych zápisniciach o právnych úkonoch: „*Ďalšia zmena spočíva v tom, že notárske zápisnice nebudú už v budúcnosti podkladom pre výkon rozhodnutí súdom, pretože nová úprava výkonu rozhodnutí v návrhu Občianskeho súdneho poriadku vychádza zo zásady, že sú vykonateľné len rozhodnutia, prípadne zmiery pred príslušným orgánom uzavreté a ním schválené, nielen púha zmluvná úprava určitého vzťahu, ako je to pri notárskej zápisnici.*“²⁰ Nie je teda možné nechať samotných kontrahentov, aby si pod odborným dozorom notára dohodli, že dlžníkovým neplnením zo svojho vzťahu nebudú zbytočne zaťažovať súdnicstvo, oddiaľovať veriteľov zmluvný nárok a zvyšovať jeho neistotu, ale naopak, v danom prípade je nutná až ingerencia štátu v podobe súdneho rozhodnutia, aby bolo možné veriteľov nárok uspokojiť.

Takúto situáciu napravila novela Občianskeho súdneho poriadku z roku 1991, kedy bola notárska zápisnica v právnom poriadku na našom území znova obnovená ako exekučný titul. Touto novelou sa *inter alia* sledovalo racionálne odbremenenie zaťažených súdov.²¹

V tejto časti sme načrtli koncepciu notárskej zápisnice opatrenou súhlasom s vykonateľnosťou ako prejavu právne liberálnejšieho „ducha zákonodarstva“, ktorý vychádza z nutnosti pružnejšej úpravy majetkových vzťahov v trhovej ekonomike, ktorá sa v podmienkach SR etablovala po zmene komunistického režimu na prelome 80-tych a 90-tych rokov minulého storočia.

Ustanovenie § 44 ods. 2 Exekučného poriadku a následný postup exekučných súdov možno v tomto svetle vnímať ako rezíduum skoršieho pohľadu na notársku zápisnicu ako na výsledok obyčajného zmluvného vzťahu. Takáto predstava však nekorešponduje s ďalším nosným atribútom notárskej zápisnice ako exekučného titulu, ktorým je odborné ošetrenie jeho autorom – notárom.

Notár – garant právnej kvality notárskej zápisnice

Historické pozadie inštitútu notárstva naznačuje, že výkon notárstva je spätý s výkonom verejnej moci a že popri iných dôležitých funkciách je výhradnou činnosťou notárstva spisovanie verejných listín. Už v čase Rímskej ríše boli totiž pri právnych rokovaníach k vykonávaniu určitých formalít prizvaní vážení občania, tzv. *scribae* alebo *exceptores*, ktorí spisovali protokoly a listiny.²²

14 Lazar, J. a kol.: *Občianske právo hmotné*. Bratislava : IURA EDITION, 2006, s. 19

15 Skaloš, M.: *Slovenské a Československé dejiny štátu a práva v rokoch 1945 – 1989*. Banská Bystrica : Právnická fakulta UMB Banská Bystrica, 2011, s. 300

16 Lazar, J. a kol.: *Občianske právo hmotné*. Bratislava : IURA EDITION, 2006, s. 57

17 Cirák, J. – Ficová, S. a kol.: *Občianske právo*. Všeobecná časť. Šamorín : Heuréka, 2008, s. 77

18 Cirák, J. – Ficová, S. a kol.: *Občianske právo*. Všeobecná časť. Šamorín : Heuréka, 2008, s. 77

19 Skaloš, M.: *Slovenské a Československé dejiny štátu a práva v rokoch 1945 – 1989*. Banská Bystrica : Právnická fakulta UMB Banská Bystrica, 2011, s. 289

20 Nesrovnal, V. – Barát, A.: *Občiansky súdny poriadok, notársky poriadok a súvisiace predpisy*. Bratislava : Obzor, 1976, s. 527

21 Števec, M.: *Notárska zápisnica ako exekučný titul – všeobecne a na podklade spotrebiteľských zmlúv v súlade s právom EÚ*. In: *Ars Notaria*, roč. 2012, č. 1, s. 20

22 Hácha, E. a kol.: *Slovník veřejného práva československého*. Brno : Nakladatelství: Polygrafia – Rudolf M. Rohrer, 1932, s. 956

23 Kovács, K. a kol.: Notársky poriadok. Komentár. Bratislava: IURA EDITION, 2009, s. 22

24 Števček, M.: Notárska zápisnica ako exekučný titul – všeobecne a na podklade spotrebiteľských zmlúv v súlade s právom EÚ. In: Ars Notaria, roč. 2012, č. 1, s. 19

25 Čl. 46 ods. 1: „Každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.“

26 „Každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o akomkoľvek trestnom čine, z ktorého je obvinený (...).“

27 ESTIMA JORGE v. Portugal, 16/1997/800/1003 § 36 – 38

28 Nález Ústavného súdu SR zo dňa 13. júla 2000, sp. zn. I. ÚS 5/2000

Aj v súčasnosti je podstatou notárskej činnosti spisovanie a vydávanie listín o právnych úkonov.²³ Najexponovanejším príkladom takejto činnosti je práve notárska zápisnica.

Notár je povinný postupovať pri spisovaní notárskej zápisnice s odbornou starostlivosťou, ktorá je zabezpečená širokými podmienkami jeho vymenovania do notárskeho stavu. Notár je osoba s právnickým vzdelaním, právnou praxou či so zloženou notárskou skúškou. Je delegovaným nositeľom verejnej moci so zakotvením zodpovednosti notára za škodu spôsobenú pri výkone notárskej činnosti. Podľa § 2 ods. 2 Notárskeho poriadku: „Notári svojím postavením a svojou činnosťou dbajú o usporiadanie a istotu v právnych vzťahoch a o predchádzanie sporom“. Notársky stav je tak garantom usporiadania a istoty právnych vzťahov.

Ak teda subjekty právnych vzťahov prichádzajú za notárom, aby ošetril ich právny vzťah spísaním notárskej zápisnice nemôžu očakávať, že prichádzajú k pasívnemu právnikovi, ktorého úlohou je doslovné „kalkovanie“ ich prejavenej vôle v danom právnom vzťahu na papier. Naopak, tieto subjekty sú adresátmi notárskej činnosti, pri ktorej zákon vyžaduje nezávislosť a nestrannosť notára a jeho viazanosť len Ústavou SR, ústavnými zákonmi a zákonmi. Notár je dokonca *ex lege* povinný odmietnuť spísať notársku zápisnicu, ak právny úkon v nej obsiahnutý odporuje alebo obchádza zákon či dokonca sa prieči dobrým mravom.²⁴

Notárske zápisnice v exekučnom konaní – ústavnoprávne aspekty

Ďalším dôležitým faktorom, ktorý je podľa nášho názoru nutné zväziť je postavenie oprávneného z tohto exekučného titulu v intenciách Ústavy SR.

Ak veriteľ a dlžník osvedčia svoj právny vzťah notárskou zápisnicou ako exekučným titulom, na ktorej spísanie vynaložia finančné prostriedky, čaká veriteľ istejšie plnenie dlžníkových povinností vzhľadom na verejnosť takejto istiny. V prípade, ak dlžník neplní svoj dlh, veriteľ vynaloží ďalšie finančné prostriedky pri iniciovaní exekučného konania. Podľa súčasného stavu však oprávnený musí znášať ďalšiu neistotu a riziko, že exekučný súd rozhodne o zamietnutí žiadosti o udelenie poverenia na vykonanie exekúcie z dôvodu nezákonnosti notárskej zápisnice.

V danej veci je teda nutné zväziť právo oprávneného na súdnu ochranu vo vykonávacom konaní. Hoci veriteľ nemusí podávať návrh na začatie základného súdneho konania a to vzhľadom na mimosúdny vznik notárskej zápisnice, pri nedobrovoľnom plnení dlžníka je už nútený obrátiť sa s návrhom na jej vykonanie súdnemu exekútorovi, stáva sa účastníkom exekučného konania a vstupuje tým do súdneho konania. Tým jednoznačne uplatňuje svoje právo na súdnu ochranu garantovaným nielen Ústavou SR,²⁵ ale aj relatívnymi medzinárodnými zmluvami, ktorými je SR viazaná. Tomu nasvedčuje aj judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva, ktorá poskytuje oprávnenému prostredníctvom článku 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd²⁶ právo na spravodlivé súdne konanie aj v exekučnom konaní, nie len pre výkon rozhodnutí súdov, ale „aj vykonateľné rozhodnutia iných orgánov, napr. notársku listinu na zabezpečenie dlhu.“²⁷

K takémuto názoru sa pripojil aj Ústavný súd SR svojím nálezom z roku 2000, ktorým judikoval: „Zdá sa, že medzi účastníkmi bola zhoda v názoroch, pokiaľ ide o aplikovateľnosť tohto článku (46 ods. 1 ústavy) na prípady exekučných titulov, ktorými sú vykonateľné rozhodnutia súdu. Ústavný súd sa s takýmto názorom stotožňuje. Pripustiť totiž za správny ten názor, podľa ktorého výkon vykonateľného rozhodnutia súdu sa nepovažuje za integrálnu časť „súdnej ochrany“ v zmysle čl. 46 ods. 1 ústavy, by znamenalo spochybniť opodstatnenosť povýšenia tých záruk na ústavné záruky, ktoré tento článok spolu s ostatnými článkami siedmeho oddielu ústavy upravujúci právo na súdnu a inú právnu ochranu poskytuje oprávnenej osobe v úseku konania, ktorý predchádza vyneseniu takéhoto rozhodnutia súdu. Inými slovami, ak by sa výkon vykonateľného rozhodnutia súdu nepovažoval za integrálnu časť „súdnej ochrany“ v zmysle čl. 46 ods. 1 ústavy, všetky tieto záruky, ktoré vo svojom celku vyjadrujú záujem na ochrane „práva na spravodlivý proces“, by stratili svoj dôvod na existenciu v ústave. Preto právo na súdnu ochranu zaručené v čl. 46 ods. 1 ústavy sa nemôže končiť vydaním právoplatného a vykonateľného rozhodnutia súdu, ale musí zahŕňať aj možnosť núteným spôsobom a aj proti vôli povinného realizovať povinnosť na plnenie obsiahnutú vo výroku takéhoto rozhodnutia, ktorá nebola splnená dobrovoľne. (...)V tomto rozsahu je preto čl. 46 ods. 1 aplikovateľný aj na notársku zápisnicu ako exekučný titul.“²⁸

Rovnako podľa jeho ďalšieho nálezu č. PL. ÚS 21/00: „k naplneniu záruk na prístup k súdnej ochrane v zmysle citovaného článku ústavy dochádza až vtedy, keď uplatnené právo je efektívne vykonané. Otázku, či ochrana poskytovaná súdnymi exekútormi podľa Exekučného poriadku je súdnou alebo inou právnou ochranou, treba zodpovedať v prospech záveru, že táto ochrana je súdnou ochranou.“²⁹

Otázne je, či aplikácia § 44 ods. 2 Exekučného poriadku súdmi vo forme hmotnoprávneho preskúmania notárskych zápisníc nezasahuje do veriteľovho ústavného práva na vykonanie takéhoto exekučného titulu vo vykonávacom konaní. Veriteľ ako oprávnený totiž disponuje verejnou listinou, ošetrovanou notárom pri výkone verejnej moci a so súhlasom dlžníka k jej vykonateľnosti. Aktuálne v tejto súvislosti nedisponujeme informáciou o judikovanom rozhodnutí či aspoň začatí konaní pred Ústavným súdom SR, v ktorom by sa príslušný veriteľ domáhal ochrany svojho ústavného práva v danej otázke.

Hoci tak exekučné súdy síce postupujú formálne podľa vágneho znenia § 44 ods. 2 Exekučného poriadku, nie je možné opomíňať fakt, že vykonateľnosť notárskej zápisnice v exekučnom konaní koreluje jedným zo základných práv obsiahnutých v ústavnoprávnej dimenzii SR.

Sme si teda vedomí skutočnosti, že postup súdov pri hmotnoprávnom skúmaní notárskych zápisníc má ako tak svoje zakotvenie v zákone, keď nejednoznačný § 44 ods. 2 Exekučného poriadku umožňuje súdu zistiť či je notárska zápisnica ako exekučný titul v súlade so zákonom.

§ 44 ods. 2 Exekučného poriadku – právny základ hmotnoprávneho prieskumu notárskych zápisníc a závery ad absurdum

Ako bolo spomenuté vyššie, právnym základom exekučných súdov pri hmotnoprávnom posudzovaní notárskych zápisníc zostáva znenie § 44 ods. 2 Exekučného poriadku, kde súdy práve na základe tohto ustanovenia odmietajú vykonateľnosť notárskej zápisnice pre jej nesúlad so zákonom. Avšak striktným jazykovým výkladom daného ustanovenia by sme vyvodili závery *ad absurdum*. Zákon totiž hovorí o tom, že súd preskúma súlad exekučného titulu so zákonom, nie teda len súlad notárskej zápisnice so zákonom. To znamená, že v podstate akýkoľvek exekučný titul, vrátane súdneho rozhodnutia, by exekučný súd mohol preskúmať po vecnej stránke. Ak by sa teda napríklad osoba oprávnená z odplatného právneho úkonu domáhala ochrany svojho práva na zaplatenie z kúpnopredajnej zmluvy a súd by rozsudkom uložil povinnosť žalovanému na plnenie kúpnej ceny, mohol by exekučný súd titulom prieskumu daného exekučného titulu so zákonom sklznúť k hmotnoprávnej analýze daného vzťahu, posúdiť daný záväzkový vzťah ako absolútne neplatný z dôvodu právnej nemožnosti plnenia podľa § 37 ods. 2 Občianskeho zákonníka (napr. z dôvodu porušenia zásady „nikto nemôže previesť viac práv, než má sám“) a rozhodnúť uznesením o zamietnutí žiadosti o udelenie poverenia na vykonanie exekúcie. Na základe striktného gramatického výkladu § 44 ods. 2 Exekučného poriadku by exekučnému súdu nemalo nič brániť k realizácii takejto možnosti.

To by však celkom odporovalo zmyslu funkčnej príslušnosti súdov v intencii občianskeho súdneho poriadku, pretože takáto možnosť by pripúšťala stav, kedy by okresný súd v postavení exekučného súdu mohol rozhodnúť o nezákonnosti rozhodnutia krajského súdu či dokonca nezákonnosti rozhodnutia Najvyššieho súdu SR. Stačilo, že by sa exekučný súd s právnym názorom takého súdu nestotožnil a exekučný titul vyhodnotil ako nezákonný.³⁰ Bolo teda úmyslom zákonodarcu privodiť takýto právny stav? Navyše, keď náš právny poriadok pozná viacero nápravných inštitútov od riadnych, mimoriadnych opravných prostriedkov po sťažnosť k Európskemu súdu pre ľudské práva? Ešte absurdnejšie by vyzerala situácia, ak by exekučný súd začal skúmať rozhodnutia orgánov Európskej únie podľa § 41 ods. 2 písm. a) so zákonom.³¹

Summa summarum sa k tejto téze približuje aj doktrínálny a súdny výklad, keď tvrdia, že súdy vecne preskúmanie exekučných titulov nevykonávajú. Podľa vyššie spomenutého komentára k Exekučnému poriadku: „Podmienky formálnej a materiálnej vykonateľnosti musí skúmať exekučný súd pri vydávaní poverenia na vykonanie exekúcie, bez zreteľa na hmotnoprávny základ, ktorý notárska zápisnica obsahuje(...)“.³² Rovnako podľa uznesenia Najvyššieho súdu SR: „Je pravdou,

29 Nález Ústavného súdu SR zo dňa 15. novembra 2000, sp. zn. PL. ÚS 21/00

30 Števček, M. – Lazíková, J.: Prekážka právoplatne rozhodnutej veci v civilnom procese vo vybraných súvislostiach. In: Justičná revue, roč. 2011, č. 6 – 7, s. 832

31 Števček, M. – Lazíková, J.: Prekážka právoplatne rozhodnutej veci v civilnom procese vo vybraných súvislostiach. In: Justičná revue, roč. 2011, č. 6 – 7, s. 832

32 Števček, M. – Ficová, S. – Tomašovič, M., Kotrecová, A. a kol.: Exekučný poriadok. Komentár. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2015, s. 150

33 Uznesenie Najvyššieho
súdu SR
zo dňa 25. novembra 2010,
sp. zn. 3 Cdo 63/2009

34 Nález Ústavného súdu SR
zo dňa 13. júla 2000,
sp. zn. I. ÚS 5/2000

35 Nález Ústavného súdu SR
zo dňa 13. júla 2000,
sp. zn. I. ÚS 5/2000

36 Krajčo, J.: Exekučný poriadok. Komentár. Bratislava :
EUROUNION, 2009, s. 139

37 Uznesenie Najvyššieho
súdu SR
zo dňa 25. novembra 2010,
sp. zn. 3 Cdo 63/2009

že exekučný súd pri posudzovaní vykonateľnosti zápisnice posudzuje iba to, či sú dané formálne a materiálne predpoklady vykonateľnosti, a to bez zreteľa na hmotnoprávny základ.³³

Názorový prúd zastávajúci hmotnoprávny prieskum notárskych zápisníc

Spomedzi súdnych rozhodnutí, ktoré sa prikláňajú k vecno-právne posúdeniu notárskych zápisníc možno spomenúť nález Ústavného súdu SR zo dňa 13. júla 2000, sp. zn. I. ÚS 5/2000. Ústavný súd SR v ňom pripúšťa, že posudzovanie vykonateľnosti notárskej zápisnice exekučným súdom môže byť prísnejšie ako pri súdnom rozhodnutí, keďže notárskej zápisnici nepredchádzalo hmotnoprávne posúdenie právneho úkonu, ako je to v prípade súdneho rozhodnutia. Ústavný súd však tvrdí, že takáto možnosť exekučného súdu nemôže znamenať „zásadnú zmenu v prístupe súdu v exekučnom konaní k exekučnej notárskej zápisnici v porovnaní s jeho prístupom k vykonateľnému súdnomu rozhodnutiu, pokiaľ ide o hodnotenie účinkov, ktoré majú ako platné exekučné tituly na právne vzťahy oprávnenej a povinnej osoby.“³⁴ Takúto zásadnú zmenu by podľa názoru Ústavného súdu SR nepredstavoval postup exekučného súdu, ak by súd nepripustil vykonateľnosť exekučnej notárskej zápisnice z dôvodu „ak by sa ňou mohli porušiť také princípy zákonnej alebo ústavnej hodnoty, na ktorých treba bezpodmienečne trvať“.³⁵

Ústavný súd SR tak predmetným nálezom *de facto* pripúšťa hmotnoprávnu analýzu notárskych zápisníc v exekučnom konaní s cieľom dodržania princípov zákonných alebo ústavných hodnôt v takýchto notárskych zápisniciach. Čo je možné obsiahnuť pod takéto pojmy Ústavný súd SR nešpecifikoval.

Čo sa týka právnej teórie, v predmetnej veci je možné spomenúť autora komentára k Exekučnému poriadku a autora či spoluautora ďalších komentárov k zákonom právnik JUDr. Jaroslava Krajča. Podľa Krajča je síce notárska zápisnica verejnou listinou, čiže platí prezumpcia jej správnosti, no aj napriek tomu je nutné nabádať k zvýšenej potrebe pozornosti pri posudzovaní jej vykonateľnosti a to vzhľadom na jej rozdielny spôsob vzniku oproti ostatným exekučným titulom. Podľa jeho názoru je v zásade možné skúmať iba materiálne a formálne predpoklady jej vykonateľnosti. Na druhej strane, „*vychádzajúc z ústavnej zásady, podľa ktorej výklad a uplatňovanie práva musí byť v súlade s ústavou (čl. 152 ods. 4 ústavy), je treba pripustiť, aj keď výnimočne možnosť takého preskúmania vykonateľnosti notárskej zápisnice, ktoré zabráni porušeniu ústavných princípov, na ktorých je potrebné bezpodmienečne trvať.*“³⁶

Je teda možné ustáliť, že predmetné názory vyššie uvedených autorít uznávajú, že ak je v danej veci založená právomoc exekučného súdu hmotnoprávne skúmať notársku zápisnicu, táto právomoc je obmedzená len na nevyhnutné prípady a to vtedy, ak by sa dostávali do kolízie s určitými ústavnými princípmi, na ktorých treba bezpodmienečne trvať. Tieto princípy však bližšie neuvádzajú a podľa nášho názoru takéto vágne vymedzenie môže znamenať pre exekučné súdy širokú platformu na ich argumentáciu v otázke zamietnutia vykonateľnosti notárskych zápisníc.

Názorový prúd odporujúci hmotnoprávnemu prieskumu notárskych zápisníc

Na rozdiel od nálezu Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 5/2000 prijal Najvyšší súd SR iný právny názor pri vecnej analýze notárskych zápisníc. Vo svojom rozhodnutí z 25. novembra 2010, sp. zn. 3 Cdo 63/2009 uviedol, že úlohou exekučného súdu v danej veci nie je takýto prieskum a že jeho pôsobnosť je obmedzená na skúmanie podmienok materiálnej a formálnej vykonateľnosti notárskej zápisnice. Dokonca podľa jeho názoru, vykonateľná „*môže byť aj taká zápisnica, ktorá nemá svoj základ v hmotnom práve.*“³⁷ Ak teda oprávnený namieta napr. neplatnosť právneho úkonu, má sa obrátiť na sporové konanie, aby určil jeho neplatnosť. Ak by následne súd rozhodol o neplatnosti právneho úkonu, avšak ak by došlo k plneniu na základe notárskej zápisnice obsahujúcej takýto úkon, išlo o bezdôvodné obohatenie.

Ďalšie argumenty v predmetnej otázke prednáša významný právny civilista doc. JUDr. Marek Števec, PhD. Vo svojom článku v periodiku *Ars Notaria* poukazuje na českú judikatúru a jej požiadavku jasnej deľby právomoci súdov v konaní exekučnom a nachádzacom v otázke neprípustnosti preskúmania vecnej správnosti súdnych rozhodnutí exekučnými súdmi vo vykonávacom konaní. Podľa jeho názoru „to platí aj vo vzťahu k notárskym zápisniciam a nič na tom nemení ani skutočnosť, že v tomto prípade exekučnému konaniu nepredchádzalo konanie základné (nachádzacie). Ak zákonodarca priznal tomuto právnomu aktu silu exekučného titulu, nie je zásadne možné preskúmať tento exekučný titul v konaní exekučnom – znamenalo by to prekročenie tenkej, ale precízne definovanej hranice právomoci exekučného súdu.“³⁸ Určitú výnimku podľa jeho názoru predstavujú prípady, keď ako povinný vystupuje spotrebiteľ. V takej situácii by mal exekučný súd vzhľadom na legislatívu EÚ mať možnosť výnimočne takéto prieskum realizovať.

Záver

Notárska zápisnica patrí k významným právnym nástrojom posilňujúcim istotu v právnych vzťahoch. Tomu zodpovedá aj jej procesné postavenie ako verejnej listiny, ktorej správnosť je prezumovaná. Táto skutočnosť by teda mala uľahčovať postavenie osoby, ktorému z takejto notárskej zápisnice vyplývajú určité práva. Ide totiž o ingerenciu verejnej moci v súkromnoprávných vzťahoch prostredníctvom notára, ktorý nevystupuje len ako pasívny divák, ale ako aktívny právnik.

Jej súčasné postavenie ako exekučného titulu však vo vykonávacom konaní spôsobuje aplikačné problémy. Exekučné súdy nedôverčivo pristupujú k notárskym zápisniciam a autoritatívne posudzujú jej obsah z hľadiska práva hmotného. Základom pre takéto postup súdov zostáva § 44 ods. 2 Exekučného poriadku, ktorý vágne hovorí o preskúvaní exekučných titulov so zákonom. Ako môžeme vidieť ani judikatúra nie je v tejto otázke jednotná. Kým niektoré súdy hmotnoprávny prieskum podporujú a trvajú na ňom, ostatné ho odmietajú a odkazujú účastníkov na sporové konanie. Táto nejednotnosť platí aj pre súdy vyššej inštancie.

Vecné posudzovanie právnych úkonov obsiahnutých v notárskych zápisniciach exekučnými súdmi má však pre subjekty práva závažný dosah. Kým ten istý účastník notárskej zápisnice môže od jedného exekučného súdu očakávať, že jeho notárska zápisnica bude zákonným exekučným titulom, od druhého exekučného súdu, ktorý bude notársku zápisnicu skúmať hmotnoprávne, sa výkonu takejto notárskej zápisnice nemusí dočkať. Je takéto prístup súdov v súlade s princípom právnej istoty?

Vzhľadom na vyššie uvedené, v danej veci zastávame názor, že exekučné súdy SR by sa v skúmaní notárskych zápisníc so zákonom mali obmedziť na to, či tieto verejné listiny spĺňajú predpoklady ich vykonateľnosti stanovené v Notárskom a Exekučnom poriadku, bez ohľadu na hmotnoprávne predpisy občianskeho a obchodného práva a to vzhľadom na argumenty, ktoré by sme mohli súhrne zhrnúť do nasledujúcich okruhov: dichotómia základného a vykonávacieho konania; vykonateľné notárske zápisnice ako prejav liberálnejšieho zákonodarstva v kontraste nedôverčivým a až paternalistickým prístupom socialistického práva; garancia zákonnej komfortnosti notárskych zápisníc notárom; ústavné právo oprávneného na poskytnutie súdnej ochrany zo strany exekučného súdu.

V návrhoch *de lege ferenda* sa domnievame, že by bolo potrebné prijatie stanoviska Najvyššieho súdu SR k jednotnému výkladu zákona v predmetnej otázke, kde by sa mal Najvyšší súd v SR vysporiadať s tým, ako majú súdy nižších stupňov v danej veci postupovať. *Ultima ratio* by bolo vhodné, aby sa tejto problematike venoval aj zákonodarca a jasne stanovil, aké široké je postavenie exekučného súdu pri posudzovaní zákonnosti notárskych zápisníc. ■

38 Števec, M.: Notárska zápisnica ako exekučný titul – všeobecne a na podklade spotrebiteľských zmlúv v súlade s právom EÚ. In: *Ars Notaria*, roč. 2012, č. 1, s. 4

RESUMÉ

Hmotnoprávny prieskum notárskych zápisníc v exekučnom konaní – áno alebo nie?

Autor sa venuje analýze notárskej zápisnice ako exekučného titulu v podmienkach súčasného právneho stavu, ktorý umožňuje exekučným súdom jej široký hmotno-právny prieskum. Autor sa zamýšľa nad otázkou, či takýto stav vyhovuje právnej praxi. Vymedzuje teoretické a historicko-právne základy inštitútu notárskej zápisnice s dosahom na jej postavenie vo vykonávacom konaní. Autor v článku operuje s nosnou myšlienkou, že notárska zápisnica ako exekučný titul je prejavom liberálneho zákonodarstva, keď subjektom súkromnoprávných vzťahov umožňuje založiť vykonateľnosť právneho úkonu extra iudicium.

SUMMARY

Review of Notarial Deeds in Terms of Substantive Law in the Enforcement Proceedings – Yes or No?

The author analyses notarial deeds as the enforcement titles (instruments authorising enforcement procedures) in the present situation where courts may review the same to rather a large extent in terms of substantive law. The author addresses the issue whether such practice is suitable in terms of law. He defines theoretical, historical and legal basis of the concept of notarial deeds and their function in the enforcement proceedings. The author relies on the key concept that the notarial deed as the enforcement title is the sign of liberal legislation in which entities involved in private legal relations may seek the enforceability of legal transactions extra iudicium.

ZUSAMMENFASSUNG

Materiell-rechtliche Prüfung von notariellen Niederschriften im Zwangsvollstreckungsverfahren – ja oder nein?

Der Autor widmet sich der Analyse der notariellen Niederschrift als einem Zwangsvollstreckungstitel unter den Bedingungen der derzeitigen Rechtslage, die den Exekutionsgerichten deren breite materiell-rechtliche Prüfung ermöglicht. Der Autor analysiert die Frage, ob dieser Zustand der Rechtspraxis gerecht ist. Er grenzt theoretische und historisch-rechtliche Grundlagen des Instrumentes der notariellen Niederschrift mit Auswirkung auf deren Stellung im Zwangsvollstreckungsverfahren, ab. Der Autor arbeitet im Artikel mit dem tragkräftigen Gedanken, dass notarielle Niederschrift als Pfändungstitel der Ausdruck einer liberalen Gesetzgebung ist, nachdem diese den Subjekten in den privatrechtlichen Beziehungen die Vollstreckbarkeit des Rechtsgeschäftes extra iudicium zu gründen ermöglicht.

Poškodený a restoratívna justícia v trestnom práve procesnom

JUDr. Eva Szabová, PhD.

Restoratívna justícia sa vo všeobecnosti primárne spája s uplatňovaním a zavádzaním restoratívnych prvkov na úrovni trestného práva hmotného, predovšetkým s reálnym využívaním a ukladaním tzv. alternatívnych sankcií (trestov). Domnievam sa však, že pri vyhodnotení praktického uplatňovania prvkov v našich podmienkach stále relatívne nového modelu trestného systému nie je možné opomenúť, že restoratívna justícia nachádza svoje odzrkadlenie aj v trestnom práve procesnom. Pri hľadaní odpovede na mieru reálneho využívania „restoratívnosti“ v podmienkach Slovenskej republiky je dôležité vykonať istý náhľad nielen na alternatívne tresty, ale aj na nemenej dôležité inštitúty koncipované slovenským zákonodarcom v oblasti trestného práva procesného v podobe odklonov. Článok je preto zameraný na vykonanie výskumu a na jeho podklade zistených poznatkov formulovanie záveru o reálnom uplatňovaní prvkov restoratívnej justície práve v oblasti trestného práva procesného. Vzhľadom na to, že centrálnu úlohu v koncepte restoratívnej justície zohráva osoba poškodená trestnou činnosťou, predmetný náhľad bude zameraný práve na analýzu ochrany, ktorú poškodený v oblasti uplatňovania odklonov v Slovenskej republike požíva v zmysle právnej úpravy de lege lata.

Úvod

V úvode treba poukázať na to, že do kategórie právnych nástrojov, ktoré stelesňujú alternatívne riešenie trestných vecí na úrovni trestného práva procesného, môžeme de lege lata zaradiť niekoľko inštitútov, ktoré svojou povahou predstavujú prostriedky odkláňania sa od klasického priebehu trestného konania. Inak povedané, ide o skupinu nasledovných odklonov:

- podmieňané zastavenie trestného stíhania,
- podmieňané zastavenie trestného stíhania spolupracujúceho obvineného,
- zmier,
- dohoda o vine a treste,
- trestný rozkaz.¹

Vzhľadom na vyšší počet uvedených prostriedkov bude v ďalšej časti tohto článku osobitná pozornosť zameraná výlučne na analýzu postavenia poškodeného v rámci dvoch vybraných konkrétnych inštitútov, a to trestného rozkazu a dohody o vine a treste. Dôvodom výberu predmetných nástrojov je skutočnosť, že konanie o uložení trestného rozkazu a konanie dohodovacie predstavujú momentálne v podmienkach Slovenskej republiky v aplikačnej praxi najčastejšie využívané zo všetkých vyššie vypočítaných odklonov. Uvedené tvrdenie možno podprieť informáciami z ostatnej Štatistickej ročenky o činnosti prokuratúry Slovenskej republiky za rok 2014. Údaje v nej obsiahnuté totiž vypovedajú o tom, že počet trestných vecí, v prípade ktorých prišlo k uzavretiu dohody o vine a treste dosiahol v sledovanom roku hodnotu 6 850 z celkového počtu 49 644 trestných vecí,² čo predstavuje percentuálnu hodnotu 13,79 %. Pokiaľ ide o uplatňovanie trestného rozkazu, v prípade tohto inštitútu nemáme k dispozícii konkrétne štatistické údaje, ktoré by vypovedali o počte reálne vydaných trestných rozkazov. Súčasne možno vysloviť značnú kritiku vo vzťahu k Ministerstvu spravodlivosti SR ako aj vo vzťahu ku Generálnej prokuratúre SR, ktoré v štatistických ročenkách o činnosti súdov, resp. prokuratúr absolútne opomínajú reflektovať na skutočnosť, že trestné konanie môže byť ukončené nielen prijatím rozsudku v zmysle

1 Klátik, J.: Konceptia restoratívneho trestania a systém alternatívneho riešenia trestných vecí v Slovenskej republike. In: Justičná revue, roč. 60, 2008, č. 1, s. 84

2 Štatistická ročenka o činnosti prokuratúry Slovenskej republiky za rok 2014, s. 26

3 Uvedený počet odsudzujúcich rozsudkov však v sebe zahŕňa nielen rozsudky prijaté na hlavnom pojednávaní v zmysle § 284 TP, ale tiež rozsudky prijaté na verejnom zasadnutí, ktorými prišlo k schváleniu dohody o vine a treste. Predmetné typy rozsudkov totiž v rámci systému vyhľadávania rozhodnutí vedenom Ministerstvom spravodlivosti SR nebolo možné navzájom odfiltrovať, oddeliť.

4 Uvedené údaje pochádzajú z databázy súdnych rozhodnutí, ktorú vedie Ministerstvo spravodlivosti SR na internetovej stránke: <http://www.justice.gov.sk/-Stranky/Sudne-rozhodnutia/Sudne-rozhodnutia.aspx>

5 V roku 2014 boli percentuálne hodnoty uplatňovania troch vybraných odklonov nasledovné: dohoda o vine a treste – 13,79%, zmier – 1,27% a podmienené zastavenie trestného stíhania – 4,89%. V roku 2013 boli predmetné hodnoty nasledovné: dohoda o vine a treste – 15,08%, zmier – 1,57% a podmienené zastavenie trestného stíhania – 5,72%. A v roku 2012 sa uvedené hodnoty pohybovali na nasledovnej úrovni: dohoda o vine a treste – 15,63%, zmier – 1,43% a podmienené zastavenie trestného stíhania – 5,78%.

§ 284 TP, ktorým príde k schváleniu dohody o vine a treste či uplatnením odklonov v podobe podmieneného zastavenia trestného stíhania, podmieneného zastavenia trestného stíhania spolupracujúceho obvineného alebo schválením zmiery, ale súčasne trestným rozkazom, ktorý, ako sa domnievam, požíva skutočne značný význam, pretože jeho dopad na osobu obvineného je rovnaký ako v prípade prijatia „klasického“ odsudzujúceho rozsudku. V tomto kontexte je preto možné konštatovať, že by bolo viac ako vhodné, aby predmetné inštitúcie v budúcnosti venovali vo svojich štatistických ročenkách tiež priestor pre zhodnotenie uplatňovania tohto významného typu rozhodnutia v rámci aplikačnej praxe jednotlivých slovenských súdov. Zatiaľ možno predmetné údaje iba istým spôsobom dedukovať, a to na podklade údajov obsiahnutých v databáze rozhodnutí súdov Slovenskej republiky, konkrétne na báze porovnania počtu trestných vecí vyriešených prijatím rozsudku a počtu trestných vecí vyriešených prijatím trestného rozkazu. Takýmto spôsobom možno vyvodiť, že počet trestných vecí, v prípade ktorých prišlo v období od 1. 1. 2015 do 25. 11. 2015 k prijatiu trestného rozkazu predstavuje približnú hodnotu 11 184, kým na druhej strane počet rozsudkov³ prijatých v danom období predstavuje približný počet 5 587.⁴ Z uvedeného je zrejmé, že k využívaniu inštitútu trestného rozkazu nedochádza iba sporadicky a jeho využitie v praxi možno označiť ako pomerne časté. Počet prípadov riešených práve formou trestného rozkazu tak evidentne nemožno vnímať ako zanedbateľný. Pokiaľ ide o údaje dotýkajúce sa uplatňovania ostatných odklonov, v tejto súvislosti možno príkladmo poukázať na to, že v prípade podmieneného zastavenia trestného stíhania sa jeho aplikácia pohybuje na úrovni 4,89% a v prípade zmiery dokonca iba na veľmi nepatrnej hodnote 1,27%. Na základe predmetných údajov je potrebné vyhodnotiť, že využívanie inštitútu v podobe trestného rozkazu a dohody o vine a treste je v porovnaní s ostatnými odklonmi skutočne najširšie. V tejto súvislosti je však predsa len vhodné podotknúť, že v rámci uplatňovania dohody o vine a treste možno v roku 2014 pozorovať istý, aj keď iba nepatrný pokles v porovnaní s rokmi predchádzajúcimi. Určitý pokles je však v štatistickej ročenke vykázaný aj v súvislosti s ostatnými, zvyšnými odklonmi.⁵

JUDr. Eva Szabová, PhD.

je absolventkou Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave.

Pôsobí ako asistentka na Katedre trestného práva a kriminológie

Právnickej fakulty TU v Trnave. V rámci svojej vedecko-výskumnej činnosti sa zameriava na otázky trestného práva procesného, predovšetkým na otázky súvisiace s justičnou spoluprácou v trestných veciach uplatňovanou na úrovni Európskej únie a na otázky dotýkajúce sa problematiky restoratívnej justície.

Trestný rozkaz a postavenie poškodeného v jeho rámci

Pokiaľ ide o analýzu postavenia poškodeného v rámci odklonu v podobe trestného rozkazu, v tejto súvislosti je možné skúmať dve konkrétne čiastkové skutočnosti :

- postavenie poškodeného v rámci samotného konania o uložení trestného rozkazu a
- postavenie poškodeného v rámci konania o odpore podanom proti vydanému trestnému rozkazu.

Ad a): S cieľom analyzovať postavenie poškodeného v rámci konania o vydanie trestného rozkazu treba na prvom mieste uviesť, že obsahom tohto špecifického typu rozhodnutia môže byť obdobne, ako je tomu v prípade odsudzujúceho rozsudku, výrok o náhrade škody. Pokiaľ nahliadneme na podobu tohto špecifického typu konania a na kľúčovú podmienku jeho uskutočnenia vo forme „spoľahlivo zisteného skutkového stavu“, natíska sa logická otázka, či môže samosudca dospieť k reálnemu poznaniu objektívnej pravdy dotýkajúcej sa výšky spôsobenej škody, ktorá je nevyhnutným predpokladom správneho, spravodlivého rozhodnutia, keď uvážime, že názor sudcu na konkrétnu vec sa veľmi frekventovane mení práve počas hlavného pojednávania, ktoré v prípade vydania trestného rozkazu absentuje? Uvedená skutočnosť totiž veľmi úzko súvisí so snahou zákonodarcu zabezpečiť zrýchlenie prípravného konania a presunúť ťažisko dokazovania do štádia hlavného pojednávania, k čomu vo výraznej miere prispela

najmä rekodifikácia trestného procesu vykonaná v roku 2005.⁶ Samotné dokazovanie, ako aj obstarávanie niektorých dôkazných prostriedkov (výsluchov osôb, znaleckých posudkov a pod.) sa tak odkladá až do štádia konania pred súdom.⁷ V rámci hlavného pojednávania sa preto veľmi často objavujú dosiaľ neznáme skutkové okolnosti a svedkovia sú často vôbec po prvý raz vypočúvaní práve v tomto štádiu trestného konania. Orgán činný v trestnom konaní, ktorý vykonával najmä skrátene formy vyšetrovania, preto tiež predpokladá, že na jeho zjednodušenú a zrýchlenú činnosť bude nadväzovať práve táto podoba štandardného súdneho konania, a spolieha sa, že všetky dôležité skutkové a právne okolnosti prípadu budú v tejto etape konania objasnené. V prípade, ak klasická forma súdneho konania vykonaná nebude, samosudca je zbavený možnosti bezprostredne sa konfrontovať s dôkazmi ako aj odhaliť nové významné skutočnosti, ktoré ho môžu doviesť k odlišnému záveru, než k akému dospel práve policajný orgán či prokurátor. Na základe uvedeného možno konštatovať, že samosudca vydáva trestný rozkaz iba na podklade akýchsi sprostredkovaných a ním nepreverených poznatkov, čo zákonite implikuje určitú mieru neistoty, pokiaľ ide o správnosť vydaného rozhodnutia nielen v otázkach viny a trestu, ale tiež v otázke rozhodovania o nahradení škody.⁸

V súvislosti s uvedeným je vhodné poukázať na rozhodnutie pochádzajúce z rozhodovacej činnosti Najvyššieho súdu Českej republiky,⁹ v rámci ktorého sa český súd zaoberal práve týmto značne kontroverzným problémom. Český najvyšší súd dospel v rámci predmetného rozhodnutia k záveru, že podmienku „spoľahlivo zisteného skutkového stavu“, teda kľúčovú podmienku na vydanie trestného rozkazu, nie je možné považovať za naplnenú v situácii, kedy v prípade trestného činu proti majetku obsahuje výpoveď obvineného na jednej strane a svedecké výpovede poškodených na strane druhej rozdielne údaje o výške škody spôsobenej týmto trestným činom. Český najvyšší súd preto judikoval, že povinnosťou samosudcu v takomto prípade je nariadenie hlavného pojednávania, v rámci ktorého vypočuje tak obvineného ako aj svedkov, ktorí sú trestným činom poškodenými osobami, a prípadne vykoná ďalšie dôkazy tak, aby bola výška škody spôsobenej trestným činom skutočne spoľahlivo zistená. Domnievam sa, že závery vychádzajúce z predmetného rozhodnutia by bolo vhodné aplikovať tiež v podmienkach Slovenskej republiky, kde samotné konštatovanie naplnenia, resp. nenaplnenia podmienky spoľahlivo zisteného skutkového stavu je v absolútnom zmysle slova v moci samosudcu, čo do značnej miery ovplyvňuje nielen postavenie osoby obžalovanej, ale rovnako tiež postavenie osoby poškodenej spáchanou trestnou činnosťou.

Ad b): Pokiaľ ide o prepojenie medzi poškodenou osobou a možnosťou podania riadneho opravného prostriedku proti vydanému trestnému rozkazu, treba predovšetkým uviesť, že poškodená osoba je jedným z viacerých subjektov, ktorým zákonodarca zveruje oprávnenie na podanie odporu proti tomuto špecifickému typu rozhodnutia. Avšak aj napriek tomu, že Trestný poriadok explicitne priznáva poškodenému právo na uplatnenie predmetného inštitútu, potrebné je konštatovať značne slabé postavenie poškodenej osoby pri reálnom využití uvedeného oprávnenia. V zmysle § 355 ods. 2 TP má totiž podanie odporu proti trestnému rozkazu pre poškodeného jediný výsledok, a to automatické zrušenie výroku o náhrade škody v trestnom rozkaze a odkázanie poškodenej osoby s jej nárokom na náhradu škody na občianske súdne konanie, prípadne na konanie pred iným príslušným orgánom. Z právneho hľadiska teda nastávajú účinky ako v prípade štandardného rozhodovania súdu na hlavnom pojednávaní, kedy je poškodený odkázaný na občianske súdne konanie so svojím nárokom postupom podľa § 288 TP. V takom prípade súd často zdôvodňuje svoje rozhodnutie argumentom dôkaznej náročnosti, ktorá by podstatne predĺžila trestné stíhanie alebo absenciou podkladu na vyslovenie povinnosti na náhradu škody na základe vykonaných dôkazov na hlavnom pojednávaní. V prípade realizovania konania, v rámci ktorého prišlo k vydaniu trestného rozkazu však nastáva situácia značne odlišná od vydania rozsudku z hlavného pojednávania. Dôvodom je skutočnosť spočívajúca v absencii odôvodnenia v rámci trestného rozkazu. Na základe uvedeného tak poškodený, resp. jeho splnomocnenec nemá možnosť vyvodiť z obsahu trestného rozkazu, okrem samotného výroku o náhrade škody, žiadne závery k postupu samosudcu pri posudzovaní dostatočnosti dôkazných podkladov pre priznanie či nepriznanie náhrady škody. Poškodený má znalosť o vyhladaných či zabezpečených dôkazoch, resp. o vykonaných dôkazoch a o ďalších podkladoch na objasnenie všetkých základných skutočností dôležitých pre posúdenie skutku, ktoré sú obsiahnuté v trestnom spise a sú podkladom pre podanie obžaloby, ak využije po skončení vyšetrovania, resp. skráteneho vyšetrovania právo preštudovať spisy v primeranej lehote podľa

6 Ivor, J.: Predmet a rozsah dokazovania v prípravnom konaní. In: Aktuálne problémy prípravného konania trestného. Zborník príspevkov z celoštátnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 3. apríla 2014. Praha : Leges, 2014, s. 43

7 Zúbek, J.: Trestní příkaz vydaný bez ohledu na zjištěný skutkový stav. In: Sborník příspěvků z mezinárodní konference Dny práva 2012, Brno : Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2013, s. 1630

8 Zúbek, J.: Trestní příkaz vydaný bez ohledu na zjištěný skutkový stav. In: Sborník příspěvků z mezinárodní konference Dny práva 2012, Brno : Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2013, s. 1638

9 NS 6/2001 (T 167 1)

10 Klesniaková, J.: Komparatívny pohľad na uspokojovanie peňažných nárokov poškodených pri rozhodovaní trestným rozkazom. In: Restoratívna justícia a alternatívne tresty v teoretických súvislostiach. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie. Praha : Leges, 2014, s. 499

11 § 135 ods. 1 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov

12 Nález ÚS SR z 23. 11. 2011, sp. zn. I. ÚS 269/2011-55

13 Klesniaková, J.: Komparatívny pohľad na uspokojovanie peňažných nárokov poškodených pri rozhodovaní trestným rozkazom. In: Restoratívna justícia a alternatívne tresty v teoretických súvislostiach. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie. Praha : Leges, 2014, s. 501

14 Smernica 2012/29/EÚ z 25. októbra 2012, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov a ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV (L 315/57)

§ 208 ods. 1 TP. Predmetné oprávnenie je tak pre poškodeného jedinou informáciou, z ktorej si môže vyvodíť, nie však preveriť právny názor samosudcu, na základe akých dôkazov a informácií v trestnom spise a v obžalobe vyčíslil a priznal konkrétnu sumu odškodnenia, na základe akých podkladov nepriznal poškodenému náhradu škody vo výške, v akej si ju poškodený uplatnil na začiatku trestného stíhania alebo, aké skutočnosti zobral samosudca do úvahy, keď náhradu nepriznal poškodenému vôbec (alebo len sčasti) a odkázal ho s celým nárokom (alebo zvyšným) uplatneným nárokom na občianske súdne konanie.¹⁰

Jediné pozitívum, ktoré možno vyvodíť z úkonu samosudcu v podobe odkázania poškodeného na občianske súdne konanie, vyplýva z ustanovení Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“). V zmysle § 135 ods. 1 OSP je totiž civilný súd viazaný rozhodnutím príslušných orgánov (teda trestného súdu) o tom, že bol spáchaný trestný čin postihnutelný podľa trestných predpisov a tiež tým, kto ho spáchal.¹¹ V nadväznosti na predmetné ustanovenie je však nevyhnutné poukázať na rozhodnutie pochádzajúce z dielne Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ÚS SR“), ktorý rozsah daného občianskoprávneho ustanovenia, v kontexte rozhodovania civilných súdov o nároku poškodeného na náhradu škody spôsobenej trestným činom, spresnil a čiastočne rozšíril. Vo svojom náleze z 23. 11. 2011 vyslovil právny názor, v zmysle ktorého je všeobecne žiaduce, aby civilné súdy zúčastnené na rozhodovaní o nároku na náhradu škody boli viazané odsudzujúcim rozsudkom trestného súdu vo vzťahu ku všetkým skutočnostiam, ktoré boli podmienkou odsúdenia odsúdeného a ktoré trestný súd zistil – teda aj vo vzťahu k skutočnostiam, ktoré sa dotýkajú zistení o vzniku škody u poškodeného v dôsledku protiprávneho konania odsúdeného. Inými slovami, rozsah viazanosti všeobecného súdu rozsudkom vydaným v trestnom konaní pri rozhodovaní v občianskom súdnom konaní v prípadoch, v ktorých sa zákonné znaky skutkovej podstaty trestného činu zhodujú s okolnosťami relevantnými, resp. podstatnými pre rozhodnutie v občianskoprávnom konaní, nemožno obmedziť len na skutočnosti explicitne uvedené vo vyššie uvedenom občianskoprávnom ustanovení, teda na závery o protiprávnom konaní, t. j. o spáchaní trestného činu a o tom, kto tento protiprávny skutok spáchal.¹²

Na podklade uvedeného možno konštatovať, že v prípade vydania trestného rozkazu a následného podania odporu vo vzťahu k nemu zo strany poškodenej osoby má civilný súd povinnosť prebrať do občianskeho konania všetky závery samosudcu uvedenej povahy ako aj dôkazy o nich, a to konkrétne formou prečítania obsahu trestného spisu. Čiže, v prípade podania odporu proti trestnému rozkazu poškodenou osobou, na ktoré automaticky nadväzuje jej odkázanie na občianske súdne konanie, disponuje poškodený exekučným titulom v podobe trestného rozkazu, ktorý by mu mal dopomôcť k jednoduchšiemu vymoženiu svojich peňažných nárokov v občianskom súdnom konaní.¹³

Aj napriek existencii tejto pozitívnej skutočnosti vyplývajúcej pre poškodeného z podania odporu proti trestnému rozkazu nie je možné vysloviť konštatovanie, že odpor ako riadny opravný prostriedok predstavuje pre poškodenú osobu výhodný prostriedok dosiahnutia náhrady škody, ktorá bola spôsobená trestnou činnosťou obvineného. Domnievam sa totiž, že aktuálne platná právna úprava odporu nezaručuje poškodenému dostatočný stupeň ochrany predovšetkým v prípade, kedy je poškodený výrokom trestného rozkazu odkázaný so svojím uplatneným nárokom na občianske súdne konanie. V tejto súvislosti je vhodné doplniť, že postup v podobe odkázania poškodeného na civilné konania sa stal v rámci vydávania trestných rozkazov už akousi zaužívanou tradíciou identifikovanou v činnosti samosudcov. Domnievam sa, že takýmto nastavením právnej úpravy dochádza k zásadnému znevýhodneniu poškodeného a súčasne k významnému sťaženiu uplatňovania jeho nároku na náhradu škody. Je síce pravdou, že trestný rozkaz má v civilnom konaní povahu exekučného titulu, no domáhanie sa nároku na náhradu škody v ďalšom súdnom konaní, teda v konaní občianskom, je oveľa náročnejšie a zdĺhavejšie.

Vylovené konštatovanie o nedostatočnosti právnej úpravy odporu proti trestnému rozkazu v súvislosti s postavením poškodenej osoby možno podprieť tiež poukazom na znenie článku 16 nedávno prijatej smernice Európskeho parlamentu a Rady č. 2012/29/EU, ktorou sa zavádzajú minimálne pravidlá pre práva, podporu a ochranu obetí trestného činu. Predmetné ustanovenie totiž garantuje obetiam trestných činov právo na vydanie rozhodnutia o odškodnení zo strany páchatel'a v primeranej dobe a, čo je osobitne významné, zaručuje právo na jeho vydanie počas trestného konania.¹⁴ Z uvedeného vyplýva, že je viac ako žiaduce, aby právna úprava členských štátov vytvorila pre poškodených také prostredie, v ktorom sa budú môcť domôcť

svojho nároku na náhradu škody priamo v priebehu trestného konania bez potreby obracať sa s ním na ďalšie konanie, ktoré zákonite predstavuje nielen problém s dlhšou lehotou vymoženía uplatneného nároku, ale tiež problém v opätovnej konfrontácii poškodenej osoby s páchatelom, teda problém sekundárnej viktimizácie obete trestnej činnosti.

Dohoda o vine a treste a postavenie poškodeného v jej rámci

Z hľadiska postavenia poškodeného možno v rámci aplikovania inštitútu v podobe dohody o vine a treste identifikovať niekoľko skutočností, ktoré sú z hľadiska prehľadnosti rozdelené do dvoch skupín, a to na:

- a) skupinu okolností, ktoré v porovnaní s klasickým priebehom trestného konania evidentne zlepšujú postavenie poškodenej osoby a
- b) skupinu okolností, ktoré, naopak, poškodeného v určitej miere znevýhodňujú.

Ad a): Pokiaľ ide o prvú naznačenú skupinu, teda o fakty, ktoré pozitívnym spôsobom ovplyvňujú postavenie poškodeného, v rámci dohodovacieho konania možno dospieť k nasledovným skutočnostiam a záverom:

- najčastejšie citovaným benefitom inštitútu dohody o vine a treste, resp. konania s ním spojeného je fakt, že predmetné konanie ochráni poškodeného, ktorý súčasne požíva v rámci trestného konania postavenie svedka, pred traumou zo svedectva a vypočúvania vykonávaného v rámci dokazovania na hlavnom pojednávaní, teda v rámci konania pred súdom. Uvedená skutočnosť vyznieva osobitne v takých prípadoch, kedy poškodeným je osoba maloletá, resp. mladistvá, či v prípadoch, kedy predmetom trestného konania je sexuálne motivovaný útok vykonaný páchatelom.¹⁵ Predmetný benefit dohody o vine a treste je vyjadrený aj v rámci právnej úpravy Slovenskej republiky – avšak v právnej úprave de lege lata nie je explicitné. Danosť tejto skutočnosti však možno vyvodíť tak z § 232 TP ako aj zo samotného charakteru konania o dohode o vine a treste, ktoré je zaradené medzi tzv. osobitné spôsoby konania. V súvislosti s touto výhodou dohody o vine a treste môžeme konštatovať, že jej aplikáciou skutočne dochádza k naplneniu prvku restoratívnej justície, keďže prostredníctvom „vynechania“ dokazovania z priebehu trestného procesu je poškodený významným spôsobom ochránený pred najzásadnejším negatívnym následkom, ktorý pre túto osobu plynie z vykonania klasického trestného konania, následku vo forme sekundárnej viktimizácie,
- v nadväznosti na uvedené je však potrebné poukázať na to, že inštitút dohody o vine a treste, resp. právna úprava dotýkajúca sa predmetného inštitútu obsiahnutá v § 232 ods. 2 TP, poskytuje poškodenému možnosť stretu s páchatelom v menej formálnom prostredí, akým je pojednávacia miestnosť v prípade vykonávania klasického hlavného pojednávania. Túto skutočnosť je potrebné vnímať ako ďalšie pozitívum plynúce z vykonania dohodovacieho konania. Týmto spôsobom sa totiž vytvára vhodná príležitosť, aby poškodený s páchatelom dospeli kompromisným spôsobom k reálnej, pre obe strany čo možno najvhodnejšej, najpriateľnejšej dohode o nahradení škody spôsobenej trestným činom,
- ďalšia nemenej významná výhoda dohody o vine a treste spočíva v skutočnosti, že tento inštitút predstavuje pre poškodeného omnoho rýchlejšie dosiahnutie výsledku v podobe rozhodnutia o spôsobe a rozsahu nahradenia škody vzniknutej trestnou činnosťou páchatela. Dohodovacie konanie je totiž de facto zbavené súdnych prieťahov, ktoré sú typické pre klasický priebeh trestného konania a ktoré vznikajú predovšetkým z dôvodu vykonávania náročného procesu dokazovania, obštrukcií uskutočňovaných zo strany obvinených ako aj obhajcov či z veľmi jednoduchého dôvodu v podobe aktuálnej preťaženia súdov.¹⁶

Ad b): Pokiaľ ide o druhú skupinu okolností, ktoré súvisia s postavením poškodeného v konaní o dohode o vine a treste, teda skupinu okolností, ktoré postavenie poškodeného v rámci predmetného konania znevýhodňujú, s ohľadom na platnú právnu úpravu dohody o vine a treste treba konštatovať, že skutočnosti obsiahnuté v tomto výpočte sú svojou povahou zásadnejšie – ich dopad na postavenie poškodenej osoby je totiž omnoho markantnejší, citelnejší.

15 Johns, R.: Victims of Crime: Plea Bargains, Compensation, Victim Impact Statements and Support Services, Briefing Paper No 10/02, Sydney : NSW Parliamentary Library Research Service, s. 52

16 Johns, R.: Victims of Crime: Plea Bargains, Compensation, Victim Impact Statements and Support Services, Briefing Paper No 10/02, Sydney : NSW Parliamentary Library Research Service, s. 52

Prvé negatívum právnej úpravy platnej aktuálne na území Slovenskej republiky, na ktoré je nevyhnutné upriamiť osobitnú pozornosť, je späté s účasťou poškodeného na dohadovacom konaní, resp. s jeho aktivitou v rámci predmetného konania a reálnym dosahom poškodenej osoby na jeho výsledok vo forme dohody o vine a treste. Právna úprava de lege lata sa v tomto ohľade obmedzuje v rámci § 232 ods. 2 TP a § 332 ods. 2 TP na konštatovanie, že poškodený sa o vykonaní dohadovacieho konania upovedomuje a v prípade uzavretia dohody o vine a treste sa mu doručuje jej návrh, no jeho postavenie a najmä oprávnenia v dohadovacom konaní žiadnym spôsobom neupravuje, resp. žiadne konkrétne práva mu de facto nepriznáva. Inými slovami, žiadne ďalšie ustanovenie, ktoré by riešilo otázku aktivity poškodeného počas dohadovacieho konania v Trestnom poriadku nenachádzame. Poškodený sa preto na dohadovacom konaní zúčastniť môže, no jeho úloha v jeho rámci je viac ako oklieštená.

Čo sa týka možnosti dosiahnuť v rámci konania o dohode o vine a treste uzatvorenie dohody o nahradení škody, túto možnosť síce poškodenému vyššie naznačená právna úprava priznáva, no k jej reálnemu využitiu môže prísť iba za predpokladu, že poškodený sa na konaní aj aktívne zúčastní. Pokiaľ poškodený svoju účasť na konaní odmietne, k čomu ho pomerne často „motivujú“ dôvody, akými sú strach obete z páchatela či oživovanie spomienok na spáchanú trestnú činnosť, neexistuje žiadna zákonná možnosť dospieť počas dohadovacieho konania k dohode o nahradení škody. Treba zdôrazniť, že uvedené platí aj napriek tomu, že poškodený vykonal všetky úkony vyžadované zákonom, aby bolo možné prisúdiť nároku poškodenej osoby atribúty riadnosti a včasnosti jeho uplatnenia. Zjednodušene povedané, absencia poškodeného na dohadovacom konaní sa automaticky rovná odkázaniu poškodeného s jeho nárokom na občianske súdne alebo iné konanie.¹⁷

V tejto súvislosti je veľmi vhodné poukázať na právnu úpravu inštitútu dohody o vine a treste platnú na území Českej republiky, ktorú možno ešte stále označiť za pomerne čerstvú, keďže bola do českého právneho poriadku zavedená až v roku 2012.¹⁸ Novelizovaná právna úprava obsiahnutá v českom Trestníom ráde (ďalej iba „TŘ“), konkrétne v rámci jeho § 175a ods. 5 umožňuje, aby sa prokurátor, vychádzajúc z nároku na náhradu škody uplatneného zo strany poškodeného, pokúsil aj v prípade absencie poškodeného na dohadovacom konaní uzavrieť s obvinenou osobou dohodu o spôsobe a rozsahu náhrady škody. Inak povedané, k dohode o nahradení škody spôsobenej trestným činom je možné dospieť aj bez prítomnosti poškodeného. Domnievam sa, že predmetné ustanovenie českého Trestního rádu je potrebné vnímať značne pozitívne – takéto nastavenie právnej úpravy totiž omnoho viac reflektuje restoratívny prvok dohadovacieho konania, konkrétne prvok v podobe ochrany poškodeného pred sekundárnou viktimizáciou, keďže poškodený sa s obvinenou osobou nemusí pri dojednávaní dohody o nahradení škody vôbec stretnúť.¹⁹

V tejto súvislosti možno konštatovať, že v rámci českej právnej úpravy sa prokurátor stáva osobou, ktorá reálne obhajuje záujmy poškodeného počas dohadovacieho konania, čo je tiež explicitne zakotvené v § 175a ods. 5 prvá veta TŘ, v zmysle ktorej „štátny zástupca pri dojednávaní dohody o vine a treste dbá tiež na záujmy poškodeného“. Na podklade uvedeného možno vysloviť záver, že takéto nastavenie právnej úpravy sa približuje právnej úprave krajín, kde je inštitút dohody o vine a treste najrozvinutejší, a to predovšetkým v právnej úprave Spojených štátov amerických (ďalej len „USA“). Poukaz na túto konkrétnu právnu úpravu možno veľmi jednoducho odôvodniť tým, že práve USA sú oprávnené považované za akúsi kolísku inštitútu dohody o vine a treste („plea bargain“), kde je tento inštitút uplatňovaný v najširšej možnej miere – percentuálna hodnota trestných vecí riešených v USA práve prostredníctvom tohto inštitútu sa totiž v súčasnosti pohybuje na úrovni vyššej ako 90 %.²⁰

Prokurátor v jednotlivých amerických štátoch pritom zohráva skutočne významnú aktívnu úlohu na úseku ochrany a poskytovania pomoci poškodeným. V prvom rade možno poukázať na povinnosť osobných konzultácií a stretnutí prokurátora s obeťou. V rámci uvedených konzultácií má prokurátor povinnosť detailne vysvetliť obeti skutočnosti, ktoré zdôvodňujú uzavretie dohody o vine a treste s ohľadom na konkrétny prípad, priebeh dohadovacieho konania ako aj zamýšľaný obsah predmetnej dohody.²¹ Tieto povinnosti prokurátora vo vzťahu k obeti pritom nie je možné v žiadnom prípade vnímať iba ako isté „pro forma povinnosti“, ktoré právna úprava zakotvuje s cieľom poskytnúť „na oko“ ochranu obetiam trestných činov. Na ich splnenie je v rámci jednotlivých amerických legislatív kladený pomerne veľký dôraz – počas procesu schvaľovania uzavretej dohody o vine a treste totiž súd, okrem iného, hodnotí tiež splnenie pred-

17 § 232 ods. 3 TP
a § 334 ods. 2 TP

18 Išlo konkrétne o novelizáciu Trestního rádu, ktorá bola vykonaná zákonom č. 293/2012 Sb., s účinnosťou od 1. 9. 2012.

19 Filipová, M.: Dohoda o vine a treste jako nový zvláštní způsob trestního řízení. In: Trestněprávní a procesní alternativy v trestním právu individuálním a kolektivním. Zborník príspevkov zo 6. ročníka medzinárodnej konferencie organizovanej Právnickou fakultou Masarykovej univerzity v Brne, Brno : Masarykova univerzita, 2013, s. 7

20 Záhora, J.: Možnosti využívání restoratívnej justície v prípravnom konaní. In: Restoratívna justícia a alternatívne tresty v teoretických súvislostiach. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie, Praha : Leges, 2014, s. 194

21 U. S. Department of Justice, Office of Justice Programs, Office for Victims of Crime: Victim input into plea agreements. Legal Series Bulletin, no. 7, 2002, s. 2

metných povinností. V prípade ich nesplnenia pritom nepostačuje vyjadrenie prokurátora, že ich splnenie nebolo reálne možné. Túto „nemožnosť“ totiž musí prokurátor podložiť konkrétnymi skutočnosťami – inak povedané, musí ju riadne preukázať. Okrem toho je potrebné podotknúť, že v prípade, že prokurátor uvedené povinnosti splnil, samotné oznámenie splnenia povinností nie je tiež pre súd postačujúce. Súd totiž obligatórne posudzuje, či je možné predmetné splnenie vyhodnotiť ako „dostatočné“ – negatívne zistenie pritom automaticky vedie k neschváleniu predloženého návrhu dohody o vine a treste. Právna úprava USA kladie v súvislosti s ochranou obetí prokurátorom na plecia značné povinnosti, k poctivému plneniu ktorých sú prokurátori „motivovaní“ hrozbou v podobe neschválenia dojednanej dohody zo strany súdu.

Skutočnosť, že prokurátor v angloamerickom právnom systéme naozaj plní úlohu významného ochrancu obetí trestných činov možno potvrdiť tiež poukazom na právne úpravy niektorých amerických štátov. Tieto totiž umožňujú obetiam tesne pred samotným rozhodnutím o schválení dohody vystúpiť pred súdom s vyjadrením dotýkajúcim sa ich pocitov a názorov, pokiaľ ide o návrh dohody o vine a treste ako aj spáchanú trestnú činnosť, pričom v prípade ich neúčasti na súdnom konaní prezentuje uvedené vyjadrenie práve samotný prokurátor.²² Prokurátor tak v rámci americkej legislatívy síce zohráva na úseku trestného konania primárne úlohu subjektu zastupujúceho štát, no na podklade uvedeného možno konštatovať, že prokurátor súčasne vo veľkej miere vystupuje nielen v záujme, ale pokiaľ ide o prípad uvedený na poslednom mieste, dokonca priamo v mene obetí trestných činov.

Ďalší prvok inštitútu dohody o vine a treste, ktorý možno v súvislosti s postavením poškodenej osoby zaradiť do druhej vyššie špecifikovanej skupiny okolností negatívneho charakteru a ktorý možno tiež identifikovať v rámci slovenskej právnej úpravy obsiahnutej v Trestnom poriadku, súvisí s aktívnou participáciou poškodeného na dohadovacom konaní. Ako už bolo uvedené vyššie, právna úprava de lege lata oprávňuje poškodeného zúčastniť sa na dohadovacom konaní, pričom za predpokladu využitia tohto oprávnenia má poškodený možnosť pokúsiť sa o zjednanie dohody o spôsobe a rozsahu nahradenia škody. Týmto okamihom však aktívna participácia poškodeného na dohadovacom konaní končí. V rámci ustanovení Trestného poriadku nenachádzame absolútne žiadnu zmienku o možnosti poškodeného poskytnúť k uzatvorenej dohode o vine a treste akékoľvek vyjadrenie.

V tejto súvislosti je opätovne vhodné poukázať na právnu úpravu USA. Pokiaľ ide o naznačenú otázku aktívnej účasti poškodeného na dohadovacom konaní, právne úpravy jednotlivých štátov USA idú už na prvý pohľad značne ďaleko. Zakotvujú totiž právo každej obevi vypracovať v prípade vykonávania dohadovacieho konania tzv. impact statement (impact testimony). Impact statement možno definovať ako určité vyjadrenie, v ktorom poškodení koncipujú vlastné myšlienky a postoje súvisiace s prebiehajúcim dohadovacím konaním. Potrebné je pritom zdôrazniť, že tieto názory poškodených nie sú spojené iba so spôsobom a rozsahom nahradenia škody, ale čo je hodné osobitného zreteľa, dotýkajú sa aj otázky viny páchatela, otázky schválenia dohody o vine a treste a dokonca tiež otázky navrhovanej výšky trestu, ktorú môže samotný poškodený vo svojom stanovisku uviesť odlišne od výšky trestu, na ktorej sa dohodol prokurátor s obvineným. Predmetné vyjadrenie poškodeného musí byť, samozrejme, vždy zdôvodnené, podložené konkrétnymi skutočnosťami. Mnohé prípady dokazujú, že tieto vyjadrenia poškodených majú aj reálny dopad na rozhodovanie súdu o schválení, resp. neschválení predloženej dohody o vine a treste, kedy súd práve na podklade vyjadrenia poškodeného zmenil výšku trestu či odmietol návrh uzatvorenej dohody v konečnom dôsledku schváliť. Práve z dôvodu tejto značnej váhy stanovisk – impact statement požíva vyššie spomínaná konzultačná povinnosť prokurátora tak zásadný význam – v rámci predmetných konzultácií totiž prokurátor vysvetľuje obetiam „klasický“ priebeh trestného konania, ktoré sa vykonáva v prípade neschválenia predloženej dohody či predpokladaný výsledok a dopad tohto konania na poškodeného, čím sa snaží predísť nerealistickým očakávaniam obetí v súvislosti s potrestaním spáchania trestnej činnosti. Okrem toho je vhodné uviesť, že z dôvodu značnej sily, ktorú požívajú vyjadrenia poškodených v rámci dohadovacieho konania, sa v USA rozvinuli rôzne profesionálne organizácie, ktoré pomáhajú obetiam naformulovať stanoviská tak, aby boli čo najprospešnejšie nielen pre obeť, ale tiež pre štát, resp. pre prokurátora.²³

V poradí tretím významným negatívom, ktoré možno v súvislosti s postavením poškodeného, ktorý si riadne a včas uplatnil nárok na náhradu škody, identifikovať v rámci platnej právnej úpravy Slovenskej republiky, je skutočnosť súvisiaca s možnosťou poškodeného brániť sa voči

22 U. S. Department of Justice, Office of Justice Programs, Office for Victims of Crime: Victim input into plea agreements. Legal Series Bulletin, no. 7, 2002, s. 3

23 U. S. Department of Justice, Office of Justice Programs, Office for Victims of Crime: Victim input into plea agreements. Legal Series Bulletin, no. 7, 2002, s. 4

dohode o vine a treste, s ktorej „dojednaným“ obsahom poškodený nesúhlasí. Zjednodušene povedané, ide o nedostatok dotýkajúci sa vylúčenia možnosti podať odvolanie proti rozsudku, ktorým prišlo k potvrdeniu schválenia dohody o vine a treste. Z § 334 ods. 4 a 5 TP totiž vyplýva, že rozsudok, ktorým bola schválená dohoda o vine a treste, nadobúda právoplatnosť vyhlásením, dôsledkom čoho je vylúčenie možnosti podať vo vzťahu k tomuto typu rozsudku riadny opravný prostriedok vo forme odvolania. Pokiaľ ide o osobu obvineného, táto je v rámci otázok, ktoré sú jej kladené na súde v zmysle § 333 ods. 3 TP, o týchto následkoch schválenia dohody o vine a treste riadne poučená, pričom je potrebné zdôrazniť, že pokiaľ by s touto skutočnosťou obvinený nebol stotožnený, znamenalo by to pre súd automaticky povinnosť pristúpiť k „neschváleniu“ predloženej dohody o vine a treste. Pokiaľ však ide o osobu poškodeného, tento subjekt trestného konania nemá v situácii, že s navrhnutou dohodou, resp. s jej obsahom nesúhlasí, absolútne žiadny dosah na jej schválenie zo strany súdu. Z § 334 ods. 2 TP totiž vyplýva iba skutočnosť, že pokiaľ poškodený s predloženou dohodou o vine a treste nesúhlasí, súd poškodeného automaticky odkazuje s jeho nárokom na náhradu škody na občianske súdne, prípadne iné konanie. Povedané inými slovami, v zmysle predmetného ustanovenia obsahom rozsudku, ktorým príde k schváleniu dohody o vine a treste, bude okrem iného tiež výrok o odkázaní poškodenej osoby na príslušné konanie. V tomto kontexte sa zákonite natíska otázka, či osoba poškodeného disponuje oprávnením brániť sa voči uvedenému výroku formou podania odvolania, resp. otázka, či § 334 ods. 4 TP, ktorý hovorí o nemožnosti podať odvolanie proti danému typu rozsudku, vylučuje možnosť podania odvolania v absolútnom zmysle slova, teda vo vzťahu ku všetkým inak oprávneným subjektom alebo len vo vzťahu k osobe obžalovanej, ktorej súhlas s dohodou je pre vylúčenie uvedenej „odvolacej aktivity“ determinujúci.

Vzhľadom na to, že v rámci právnej úpravy de lege lata presnú, explicitnú odpoveď na predmetnú otázku nájsť nemožno, vhodné je nazrieť na konkrétnu podobu rozsudkov slovenských prvostupňových súdov,²⁴ ktorými bola schválená dohoda o vine a treste a v rámci ktorých bol poškodený súčasne odkázaný na občianske súdne konanie. Na podklade analýzy uvedených rozhodnutí, resp. analýzy konkrétnej formulácie v ich rámci obsiahnutých poučení, je možné prísť k zisteniu vypovedajúcemu o nemožnosti podania akéhokoľvek odvolania ako riadneho opravného prostriedku smerujúceho proti rozhodnutiu tohto charakteru. Uvedené poučenia totiž obsahujú iba odkaz na § 334 ods. 4 TP, teda všeobecné konštatovanie, že odvolanie (žiadny riadny opravný prostriedok) proti prijatému rozsudku prípustný nie je, na podklade čoho dochádza de facto k paušálnemu vylúčeniu akéhokoľvek odvolania smerujúceho proti rozhodnutiam tejto povahy. Domnievam sa, že pokiaľ by v kontexte daných rozhodnutí prichádzalo do úvahy podanie odvolania zo strany poškodenej osoby vo vzťahu k výroku o náhrade škody, v ich rámci koncipované poučenie by na takéto právo poškodeného explicitne upozornilo. Na podklade uvedených skutočností je preto potrebné vysloviť domnienku, že právna úprava v platnom znení poškodenému v prípade jeho nesúhlasu so schválenou dohodou o vine a treste, resp. jeho nesúhlasu s výrokom o škode prijatým v jej rámci fakticky odoberá možnosť vystúpiť na svoju obranu prostredníctvom uplatnenia riadneho opravného prostriedku. K načrtnutému odňatiu odvolacieho oprávnenia pritom de facto dochádza na podklade úkonu (súhlasu) obžalovaného, ktorému tak zákonodarca nepriamo zveril do rúk „osud“ nielen odvolacieho oprávnenia jemu vlastnému, ale tiež odvolacieho práva prislúchajúceho osobe poškodenej trestnou činnosťou. Vychádzajúc z uvedených skutočností možno konkretizovať, že poškodený nemá v prípade nesúhlasu s obsahom schválenej dohody iné východisko, ako domôcť sa svojho nároku na náhradu škody na občianskom, civilnom súde.^{25, 26} Uvedené konštatovanie je možné podoprieť tiež skutočnosťou, že právna úprava Trestného poriadku neobsahuje ani v rámci časti venovanej úprave odvolania žiadnu zmienku o možnosti podania odvolania proti rozsudku, ktorým prišlo k schváleniu dohody o vine a treste, čo sa odzrkadľuje tiež v komentároch, ktoré paušálne vylučujú možnosť podania akéhokoľvek odvolania vo vzťahu k rozsudku tohto typu.

Domnievam sa, že takýmto nastavením právnej úpravy dochádza k zásadnému znevýhodneniu poškodeného a súčasne k významnému sťaženiu uplatňovania jeho nároku na náhradu škody. Ako už bolo vyššie naznačené, z pohľadu poškodeného je totiž oveľa náročnejšie a zdĺhavejšie domáhať sa nároku na náhradu škody v ďalšom súdnom konaní, teda v konaní civilnom. Okrem toho je otázne, či nie je na rozhodovanie o nároku na náhradu škody spôsobenej trestným činom skutočne kompetentnejší súd trestný. Domnievam sa totiž, že zavinené konanie

24 Analýze bolo podrobených dvadsať rozsudkov prvostupňových súdov, ktorými boli schválené dohody o vine a treste a ktoré súčasne obsahovali výrok o odkázaní poškodeného s uplatneným nárokom na náhradu škody na občianske súdne konanie.

25 Kanáliková, T.: Dohoda o vine a treste v slovenskom právnom poriadku. In: Súčasné uplatňovanie prvkov restoratívnej justície. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie organizovanej Paneurópskou vysokou školou v Bratislave, Bratislava : Paneurópska vysoká škola, 2013, s. 46

26 Filipová, M.: Dohoda o vine a treste ako nový zvláštny spôsob trestného řízení. In: Trestnéprávní a procesní alternativy v trestním právu individuálním a kolektivním. Zborník príspevkov zo 6. ročníka medzinárodnej konferencie organizovanej Právnickou fakultou Masarykovej univerzity v Brne, Brno : Masarykova univerzita, 2013, s. 19

páchateľa, ktorým bola poškodenému spôsobená škoda, je potrebné preukázať, skúmať a právne posúdiť ako celok, pričom aj z hľadiska efektivity justičného systému sa javí byť optimálnejšie, ak je tento skutok vo všetkých jeho súvislostiach posúdený iba v jednom konaní jednou sústavou súdnych orgánov, teda orgánov konajúcich v trestných veciach. V tejto súvislosti možno poukázať na právny systém platný na území Francúzska, kde trestný súd rozhoduje o všetkých aspektoch skutku, ktorý je predmetom trestného konania bez možnosti „presmerovať“ poškodeného s nárokom na náhradu škody do iného konania.²⁷ V súvislosti s uvedeným je potrebné tiež podotknúť, že na základe tej skutočnosti, že poškodený bude v rámci civilného konania nútený k opätovnej konfrontácii s páchatelom, vzniká zákonite pre poškodeného ďalšia značná nevýhoda vo forme jeho sekundárnej viktimizácie.

Vychádzajúc z vyššie popísaných negatívnych aspektov spojených s vykonávaním občianskeho súdneho konania je možné vysloviť konštatovanie, že možnosť podania odvolania proti výroku o náhrade škody obsiahnutému v rozsudku, ktorým sa schvaľuje dohoda o vine a treste, by mala pre poškodeného skutočne zásadný význam. Túto skutočnosť možno podoprieť poukazom na recentnú rozhodovaciu činnosť odvolacích súdov – tieto totiž značne frekventovane pristupujú k vyhovneniu odvolaní podaných zo strany poškodených proti výrokom „bežných rozsudkov“ o ich odkázaní na občianske súdne konanie, pričom následne sami rozhodujú o priznaní náhrady škody spôsobom pre poškodeného priaznivým. V tejto súvislosti možno poukázať na rozhodnutie Krajského súdu v Žiline,²⁸ ktorý vyznieva o to zaujímavejšie, že tento druhostupňový súd popísaným spôsobom postupoval v otázke, ktorá vykazuje začne sporný charakter – v otázke nahradenia škody nemateriálnej povahy, ktorá bola v zmysle nároku uplatneného zo strany poškodeného spôsobená trestnou činnosťou odsúdenej osoby. Krajský súd v Žiline na podklade odvolania poškodeného rozhodol v tomto prípade o priznaní náhrady nemajetkovej ujmy spôsobenej trestným činom zabitia podľa § 147 ods. 1 Trestného zákona (ďalej len „TZ“) a to v konkrétnej výške 10 000 eur, pričom zdôraznil, že účelom tohto finančného zadosťučinenia nie je kompenzovať poškodeným stratu syna, teda priamy, primárny následok spáchaného trestného činu, ale do istej miery kompenzovať emocionálne útrapy týmto dôsledkom vyvolané.

V spojitosti s faktickou nemožnosťou poškodeného brániť sa voči rozsudku schvaľujúcemu dohodu o vine a treste, ktorá vyvoláva nevyhnutnosť obracať sa s jeho nárokom na náhradu škody na občianske súdne konanie, je potrebné dospieť ku konštatovaniu, že poškodený je na základe uvedeného nastavenia právnej úpravy reálne vystavený značným problémom. Predmetné konštatovanie pritom možno veľmi vhodne preukázať a ilustrovať na prípade, ktorého stredobodom bolo odkázanie poškodeného s nárokom na náhradu škody na občianske súdne konanie po schválení dohody o vine a treste a ktorý bol v roku 2011 predložený na riešenie samotnému Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej iba „ÚS SR“).²⁹

V naznačenom prípade prišlo vo februári 2008 rozsudkom trestného súdu k schváleniu dohody o vine a treste, pričom poškodený bol v rámci uvedeného rozsudku presmerovaný so svojím nárokom na náhradu škody na občianske súdne konanie. Dôležité je pritom poznamenať, že trestný čin, za ktorý bol obvinený vo výroku schválenej dohody uznaný za vinného, bol trestným činom sprenevery podľa § 248 ods. 1 a 2 TZ, teda trestným činom, ktorého zákonným znakom skutkovej podstaty je „spôsobenie škody na cudzom majetku“. Na prvý pohľad sa preto daný prípad javil ako bezproblémový, kedy sa pomerne opodstatnene očakáva výsledok v podobe rozhodnutia civilného súdu o nahradení škody, ktorá predmetným trestným činom vznikla poškodenému.

Na základe výroku schválenej dohody pristúpil poškodený k uplatneniu svojho nároku na náhradu škody na okresnom súde, ktorý však jeho nárok zamietol. Vychádzajúc z tejto skutočnosti poškodený svoj pokus o nahradenie škody uskutočnil na súde krajskom (odvolacom), no opätovne s obdobným, negatívnym výsledkom. V rámci využitia mimoriadneho opravného prostriedku sa predmetný prípad dostal až na Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej iba „NS SR“), ktorý však kopíroval prístup súdov nižšieho stupňa a rozhodol o odmietnutí nároku poškodeného na nahradenie škody spôsobenej trestným činom. Dôvodom uvedeného konania civilných súdov a ich následného rozhodnutia v podobe zamietnutia nároku poškodeného bolo pritom nesprávne právne posúdenie prípadu – civilné súdy totiž na daný skutkový stav uplatnili ustanovenia Obchodného zákonníka, namiesto zákonníka občianskeho. Z uvedenej skutočnosti tak vyplýva, že civilné súdy zúčastnené na rozhodovaní danej veci aplikovali na uvedený skutkový

27 Sepeši, P.: Priznanie nemajetkovej ujmy v trestnom konaní. Dostupné na: http://www.ucps.sk/Priznanie_nemajetkovej_ujmy_v_trestnom_konani

28 Rozhodnutie Krajského súdu v Žiline, č. 1To/10/2011-427

29 Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. I. ÚS 269/2011-55

stav nesprávny právny predpis a „bez racionálnych dôvodov“ odmietli argumentáciu poškodeného o možnosti aplikácie inej právnej normy.

Okresný súd, krajský súd ako aj NS SR vychádzali v danom prípade zo skutočnosti, že pri rozhodovaní o žalobe o náhradu škody sú viazané iba závermi rozsudku vypovedajúcimi o spáchaní trestného činu, o osobe páchatela, o treste a o odkázaní poškodeného s jeho nárokom na náhradu škody na občianske súdne konanie. Vôbec sa tak nevyrovnali so skutočnosťou, že zákonným znakom skutkovej podstaty trestného činu sprenevery je spôsobenie škody na cudzom majetku, pričom z právnej kvalifikácie skutku, ako aj zo skutkovej vety rozsudku trestného súdu vyplývalo, že v dôsledku trestného činu sprenevery odsúdeného prišlo u poškodeného k spôsobeniu škody.

ÚS SR v tejto súvislosti konštatoval pochybenie civilných súdov a vyslovil, že je všeobecne žiaduce, aby civilné súdy zúčastnené na rozhodovaní o nároku na náhradu škody boli viazané odsudzujúcim rozsudkom trestného súdu vo vzťahu ku všetkým skutočnostiam, ktoré boli podmienkou odsúdenia odsúdeného a ktoré trestný súd zistil – to platí aj o zistení vzniku škody u poškodenej osoby v dôsledku protiprávneho konania odsúdeného. Ústavný súd s ohľadom na uvedené dospel tiež k záveru, že rozsah viazanosti všeobecného súdu rozsudkom vydaným v trestnom konaní pri rozhodovaní v občianskom súdnom konaní v prípadoch, v ktorých sa zákonné znaky skutkovej podstaty trestného činu zhodujú s okolnosťami relevantnými, resp. podstatnými pre rozhodnutie v občianskoprávnom konaní, nemožno obmedziť len na závery o protiprávnom konaní, t. j. o spáchaní trestného činu, a o tom, kto ho spáchal.

V tejto súvislosti možno vysloviť domnienku, že uvedené rozhodnutie ÚS SR plní úlohu dôkazu, že právna úprava odvolania *de lege lata* sťažuje v zásadnej miere reálne dosiahnutie nahradenia škody spôsobenej trestným činom tým, že berie poškodenému právo na podanie odvolania proti rozsudku, ktorým bola schválená dohoda o vine a treste. Z popísaného prípadu totiž jednoznačne vyplýva, že aj na prvý pohľad bezproblémové situácie spojené s odkázaním poškodeného na občianske súdne konanie, v ktorých spôsobenie škody dokonca figuruje ako znak skutkovej podstaty spáchaného trestného činu, môžu vo vzťahu k osobe poškodenej trestným činom pôsobiť značne znevýhodňujúco. Uvedená skutočnosť pôsobí o to zásadnejšie, že v rámci trestného práva možno v súčasnosti tak na úrovni európskej ako aj na úrovni vnútroštátnej hovoriť o neustále sa zintenzívňujúcej snahe o rozširovanie prvkov restoratívnej justície – justície, ktorá hovorí o širšej ochrane, ktorá by mala byť osobám poškodeným trestnou činnosťou, poskytovaná zo strany právnej úpravy, štátu.

V súvislosti s týmto negatívnym prvkom, ktorý vykazuje v rámci dohľadovacieho konania slovenská právna úprava, považujem za vhodné poukázať na právnu úpravu platnú na území Českej republiky. Česká právna úprava, konkrétne § 245 TŘ totiž explicitne pripúšťa podanie odvolania proti rozsudku, ktorým prišlo k schváleniu dohody o vine a treste, zo strany poškodeného, a to pre nesprávnosť výroku o náhrade škody. Dôležité je však doplniť, že poškodený predmetné právo stráca, pokiaľ súd schválil dohodu v takej podobe, s ktorou poškodený vyjadril počas konania svoj súhlas. Vhodné je tiež doplniť, že predmetná právna úprava poskytuje rovnakú možnosť aj obvinenému, keď ustanovuje, že táto osoba má právo podať odvolanie proti rozsudku, ktorým bola schválená dohoda o vine a treste v prípade, že schvaľujúci rozsudok nie je v súlade s dohodou o vine a treste, ktorej schválenie navrhol štátny zástupca súdu.³⁰ Domnievam sa, že práve v podobe českej právnej úpravy by mal hľadať inšpiráciu tiež slovenský zákonodarca. *De lege ferenda* by totiž bolo vhodné vybrať sa aj v podmienkach Slovenskej republiky cestou rozšírenia odvolacieho oprávnenia na také rozsudky, ktorými prišlo k schváleniu dohody o vine a treste a to nielen vo vzťahu k subjektu poškodenému trestným činom, ale v presne zákonom špecifických situáciách tiež vo vzťahu k osobe požívajúcej postavenie osoby obvinenej.

V závere možno konštatovať, že všetky identifikované a analyzované skutočnosti, ktoré vytvárajú rozdiely medzi slovenskou a českou právnu úpravou dohody o vine a treste, nás jednoznačne privádzajú ku konštatovaniu, že právna úprava Českej republiky poskytuje poškodenému omnoho širšie práva a predovšetkým omnoho širšiu ochranu, ako je tomu v prípade slovenskej právnej úpravy. V tejto súvislosti je pritom potrebné osobitne zdôrazniť, že slovenský zákonodarca aj napriek neustálemu tlaku vyvíjanému zo strany Európskej únie nezamýšľa v najbližšej, v súčasnosti pripravovanej novele Trestného poriadku absolútne žiadne pozmenenie právnej úpravy inštitútu dohody o vine a treste, ktorým by sa právna úprava Slovenskej republiky aspoň

30 § 245 ods. 1 Trestního řádu zákona č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním ve znění pozdějších předpisů

častočne priblížila trendu v podobe poskytovania stále vyššieho stupňa ochrany a pomoci osobám poškodeným spáchanou trestnou činnosťou. ■

RESUMÉ

Poškodený a restoratívna justícia v trestnom práve procesnom

Poškodený je jedným z najvýznamnejších subjektov, resp. strán vystupujúcich v rámci trestného konania. Aj napriek tomu je však potrebné konštatovať, že reálne oprávnenia, ktorými de lege lata poškodená osoba disponuje v jeho priebehu a osobitne v rámci uplatnenia najširšie využívaných „restoratívnych“ inštitútov – dohody o vine a treste a trestného rozkazu, sú viac ako oklieštené. Právna úprava de lege lata totiž vo výraznej miere opomína reagovať na záujmy a potreby tejto skupiny subjektov, pričom ich prípadný nesúhlas s uplatnením predmetných inštitútov rieši jednoduchým odkázaním poškodeného na občianske súdne konanie. Článok sa snaží konkretizovať najzásadnejšie problémy, ktoré z uvedeného nastavenia právnej úpravy plynú osobám poškodených spáchanou trestnou činnosťou, pričom zároveň predostiera argumentáciu o potrebe vykonania zmien v jej rámci. Na predmetné skutočnosti článok nahliada tiež prostredníctvom aktuálnej judikatúry nielen z dielne slovenských súdov, ale tiež z činnosti súdov Českej republiky.

SUMMARY

The Aggrieved Party and Restorative Justice in Criminal Procedure Law

The aggrieved party is one of the most important entities or parties to criminal proceedings. Despite that one has to conclude that real powers vested in de lege lata aggrieved party in the course of criminal proceedings and specifically within the framework of applying the widely used “restorative” concepts – plea bargaining and penalty orders – are more than watered-down. De lege lata legislation significantly fails to take into account interests and needs of this group of entities, whereas if they disagree with the application of these concepts, they are simply referred to civil proceedings to seek compensation as the injured party. The article aims to point to the most important problems which the aggrieved parties adversely affected by crimes face. The author also sets out her arguments why it is necessary to change the existing legislation in this respect. She analyses these issues also in the light of case-law of Slovak courts, but also the courts of the Czech Republic.

ZUSAMMENFASSUNG

Der Geschädigte und die restorative Justiz im Prozessrecht

Der Geschädigte zählt zu den bedeutendsten Subjekten, bzw. Parteien, die im Rahmen des Strafverfahrens auftreten. Destotrotz ist es erforderlich festzustellen, dass tatsächliche Berechtigungen, über die eine geschädigte Person de lege lata während seiner Führung und insbesondere bei der Geltendmachung von am häufigsten genutzten „restorativen“ Instrumenten – der Vereinbarung über die Schuld und Strafe und des Strafbefehls – verfügt, mehr als nur eingeschränkt sind. Die Rechtsregelung de lege lata unterlässt auf die Interessen und Bedürfnisse dieser Subjektgruppe zu reagieren, wobei deren eventuellen Einwände gegen die Geltendmachung von betreffenden Instrumenten durch einfache Zurückweisung des Geschädigten auf das Zivilprozess geregelt werden. Der Autor bemüht sich im Artikel die grundsätzlichen Probleme, die aus der angeführten Einstellung der Rechtsregelung den Personen durch die begangene strafbare Tätigkeit entstehen, zu konkretisieren, wobei zugleich die Beweisführung zu erforderlichen Änderungen in deren Rahmen von ihm unterbreitet wird. Diese Tatsachen werden im Artikel über die aktuelle Judikatur nicht nur aus der Werkstatt der slowakischen Gerichte sondern auch aus der Tätigkeit der Gerichte in der Tschechischen Republik, behandelt.

Z JUDIKATÚRY SÚDNEHO DVORA EURÓPSKEJ ÚNIE

Uznať alebo neuznať?

Článok 23 písm. a) nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000, sa má vykladať v tom zmysle, že pokiaľ s prihliadnutím na najlepší záujem dieťaťa nedošlo k zjavnému porušeniu právnej normy, ktorá je považovaná za podstatnú pre právny poriadok členského štátu, alebo práva, ktoré je v tomto právnom poriadku uznané za základné, toto ustanovenie neumožňuje, aby súd tohto členského štátu, ktorý sa považuje za súd s právomocou rozhodnúť o opatrovníckom práve k dieťaťu, odmietol uznať rozsudok súdu iného členského štátu, ktorý rozhodol o opatrovníckom práve k tomuto dieťaťu.¹

*Rozsudok Súdneho dvora z 19. novembra 2015
vo veci C-455/15 PPU, P proti Q – ECLI:EU:C:2015:763*

¹ Rozsudky Súdneho dvora sú záväzné v celom rozsahu. Právne vety, ktoré budú v rubrike uvádzať jednotlivé judikáty preto nemajú iný účel, než zvýrazniť základné právne závery, ku ktorým Súdny dvor v konkrétnej veci dospel.

P a Q, občania Litvy, boli manželmi od roku 1997 do roku 2003, kedy litovský súd rozhodol o ich rozvoze. Počas manželstva sa im narodila dcéra V, ktorá mala súdom určené bydlisko v mieste bydliska matky Q. Opatrovnícke právo k dcére mali po rozvoze obaja rodičia. Napriek rozvodu sa v roku 2005 rodičia spolu s dcérou odsťahovali z Litvy do Švédska, kde sa zapísali do registra obyvateľov. V roku 2009 sa im tu narodilo druhé dieťa S.

V novembri 2013 bola matka Q spolu s dcérami umiestnená v domove a proti otcovi P viedli švédske orgány vyšetrovanie na základe tvrdenia Q, že P sa voči nej a deťom dopúšťal páchania trestných činov. Vyšetrovanie proti P bolo neskôr zastavené, ale bol mu uložený zákaz kontaktovať Q a deti.

V marci 2014 odviezla Q obe deti do Litvy a zapísala ich tam do registra obyvateľov. 8. apríla 2014 podala návrh na litovský súd, aby bolo vydané predbežné opatrenie týkajúce sa bydliska a opatrovníckeho práva k S. Litovský súd vydal 11. apríla 2014 predbežné opatrenie, ktorým stanovil bydlisko S v mieste bydliska matky Q. Konečné rozhodnutie vydal litovský súd 18. februára 2015. Určil ním, že bydlisko S je v mieste bydliska matky Q a uložil P povinnosť platiť výživné na obe deti.

Na švédskom súde sa začalo konanie o tri dni neskôr ako na litovskom súde. 11. apríla 2014 podal P návrh na švédsky súd, aby rozhodol o jeho výlučnom opatrovníckom práve k obom deťom. Právomoc švédskeho súdu bola založená na čl. 8 nariadenia č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000 (ďalej len „nariadenie č. 2201/2003“), v zmysle ktorého majú vo veciach rodičovských práv a povinností k dieťaťu právomoc súdy členského štátu obvyklého pobytu dieťaťa v čase začatia konania. Predbežným opatrením z 18. októbra 2014 priznal švédsky súd P výlučné opatrovnícke právo k S.

Pre ďalšie konanie švédskeho súdu bola dôležitá otázka uznania rozsudku litovského súdu z 18. februára 2015. Podľa P švédsky súd nemôže uznať tento rozsudok s odvolaním sa na čl. 23 písm. a) nariadenia č. 2201/2003, v zmysle ktorého členský štát neuzná rozsudok týkajúci sa

rodičovských práv a povinností, ak by jeho uznanie bolo s prihliadnutím na najlepší záujem dieťaťa v zjavnom rozpore s verejným poriadkom členského štátu, v ktorom sa o uznanie žiada. Výhrada verejného poriadku je podľa neho uplatniteľná aj vtedy, ak sa súd iného členského štátu dopustí závažnej chyby. V tomto prípade sa mal litovský súd dopustiť závažnej chyby tým, že pri stanovovaní svojej právomoci porušil čl. 15 nariadenia 2201/2003 a tiež základnú zásadu, podľa ktorej má posledné slovo vo veciach týkajúcich sa únosu detí súd štátu, v ktorom malo dieťa pôvodné bydlisko.

Za týchto okolností položil švédsky súd Súdnu dvoru prejudiciálnu otázku týkajúcu sa výkladu čl. 23 písm. a) nariadenia č. 2201/2003 a pýtal sa, či toto ustanovenie umožňuje, aby súd členského štátu, ktorý sa považuje za súd s právomocou rozhodnúť o opatrovníckom práve k dieťaťu, odmietol uznať rozsudok súdu iného členského štátu, ktorý rozhodol o opatrovníckom práve k tomuto dieťaťu, a to bez ohľadu na čl. 24 uvedeného nariadenia, ktorý zakazuje skúmať právomoc súdu členského štátu pôvodu.

Súdny dvor vyhovel návrhu vnútroštátneho súdu, aby bola predmetná vec prerokovaná v nalievavom prejudiciálnom konaní v zmysle čl. 107 rokovacieho poriadku, vzhľadom na to, že predlžovanie situácie, kedy sa otec nestretáva so svojím dieťaťom dlhšie ako rok, by mohlo vážne poškodiť ich budúci vzťah.²

Súdny dvor pri výklade čl. 23 písm. a) nariadenia č. 2201/2003 využil teleologický výklad poukazujúc najmä na odôvodnenie 21 toho nariadenia, v zmysle ktorého sa majú dôvody neuznania rozsudkov obmedziť na najnutnejšie minimum, pretože základom uznávania a výkonu rozsudkov členských štátov je vzájomná dôvera. Preto sa čl. 23 písm. a) nariadenia č. 2201/2003, ktorý umožňuje neuznať rozhodnutie súdu iného členského štátu s odkazom na verejný poriadok, musí vykladať reštriktívne vzhľadom na skutočnosť, že predstavuje prekážku realizácie jedného zo základných cieľov nariadenia.

Súdny dvor sa zameral na pojem „verejný poriadok členského štátu“. Poukázal na to, že mu neprináleží definovať obsah tohto pojmu ako takého, ale prináleží mu skúmať hranice, v rámci ktorých členské štáty použijú tento pojem ako dôvod neuznania rozsudku iného členského štátu.³ Okrem toho je nutné mať na zreteli, že v predmetnej veci nie je možné odôvodniť neuznanie rozsudku iného členského štátu len s poukazom na rozpor s verejným poriadkom, ale predovšetkým je potrebné brať do úvahy najlepší záujem dieťaťa. Porušenie verejného poriadku musí osobitne spĺňať kvalitatívnu podmienku, ktorá spočíva v tom, že s prihliadnutím na najlepší záujem dieťaťa musí ísť o porušenie právnej normy, ktorá je v štáte, v ktorom sa žiada o uznanie, považovaná za podstatnú pre právny poriadok, alebo práva, ktoré je v tomto právnom poriadku uznané za základné.⁴ Súdny dvor teda vo svojom rozsudku zdôraznil dôležitosť kumulatívneho splnenia podmienok uvedených v čl. 23 písm. a) nariadenia (teda porušenie verejného poriadku a najlepší záujem dieťaťa) na to, aby bolo prípustné neuznať rozsudok iného členského štátu v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv.

Berúc do úvahy vyššie uvedené Súdny dvor konštatoval, že pokiaľ ide o konanie vo veci samej, tak zo spisu, ktorý má k dispozícii, nevyplýva, že by existovala taká právna norma, ktorá je považovaná za podstatnú pre právny poriadok Švédskeho kráľovstva, alebo také právo, ktoré je v tomto právnom poriadku uznané za základné, ktoré by bolo ohrozené, ak by bol uznaný rozsudok litovského súdu.

V súvislosti s tvrdením P, že litovský súd založil svoju právomoc v rozpore s čl. 15 nariadenia č. 2201/2003, Súdny dvor využil systematický výklad. Pripomenul, že čl. 24 nariadenia zakazuje akékoľvek skúmanie právomoci súdu členského štátu pôvodu. Je síce pravda, že čl. 24 odkazuje len na čl. 3 až 14 nariadenia, a nie na čl. 15, ten sa však nachádza v kapitole II nariadenia č. 2201/2003 nazvanej „Súdna právomoc“ a dopĺňa kritériá, na ktoré sa zákaz uvedený v čl. 24 nariadenia výslovne vzťahuje. Súdny dvor teda konštatoval, že zákaz skúmania právomoci sa uplatní aj v súvislosti s čl. 15 nariadenia napriek tomu, že čl. 24 obsahujúci tento zákaz neobsahuje výslovný odkaz na čl. 15 nariadenia. Napokon Súdny dvor zdôraznil, že rozhodnutie členského štátu nemožno odmietnuť len z dôvodu, že sa členský štát, v ktorom sa rozhodnutie má uznať, domnieva, že v tomto rozhodnutí bolo nesprávne uplatnené vnútroštátne právo alebo právo Únie. Takýmto spôsobom by totiž mohol byť spochybnený samotný účel nariadenia.

Súdny dvor sa vyjadril aj k tvrdeniu P, že musí byť možné rozsudok litovského súdu neuznať, inak by došlo k porušeniu samotných zásad, z ktorých vychádza systém uplatniteľný na protiprávne premiestnenie dieťaťa stanovený týmto nariadením. Súdny dvor zdôraznil, že nariadenie

2 Od doručenia návrhu na začatie prejudiciálneho konania do vyhlásenia rozsudku Súdneho dvora uplynulo menej ako tri mesiace.

3 V tejto súvislosti vychádzal Súdny dvor zo svojho nedávneho rozsudku zo 16. júla 2015 vo veci C-681/13, Diageo Brands, bod 42.

4 Pozri rozsudok Diageo Brands, C-681/13, EU:C:2015:471, bod 44.

obsahuje v čl. 11 osobitné ustanovenie týkajúce sa návratu dieťaťa, ktoré bolo neoprávnené premiestnené alebo zadržané v inom členskom štáte, v tomto prípade v Litve, ako členskom štáte, v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt bezprostredne pred neoprávneným premiestnením alebo zadržaním, v tomto prípade vo Švédsku. Toto osobitné ustanovenie taktiež upravuje samostatné konanie, ktoré rieši kolíziu rozsudkov v danej oblasti. Preto, ak by aj vo veci samej existoval problém týkajúci sa neoprávneného zadržania dieťaťa, nemal by sa riešiť odmietnutím uznania rozsudku litovského súdu, ale využitím postupu stanoveného v čl. 11 nariadenia č. 2201/2003. Navyše, generálny advokát Wathelet vo svojom stanovisku upriamil pozornosť na skutočnosť, že vzhľadom na okolnosti prípadu pravdepodobne o únos dieťaťa nepôjde.⁵

Právnu vetu a rozhodnutie spracovali: **Bc. Diana Šebestová**
a **doc. JUDr. Martina Jánošíková, Ph.D.**

*Ústav európskeho práva
a oddelenie medzinárodného práva
Právnickej fakulty UPJŠ v Košiciach*

5 Stanovisko generálneho
advokáta Watheleta
z 29. októbra 2015
vo veci C-455/15 PPU,
body 80 až 83.

Z ROZHODNUTÍ ÚSTAVNÉHO SÚDU SR

K predpokladom priznania peňažného zadosťučinenia podľa § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka

Predpokladom priznania peňažného zadosťučinenia podľa § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka je najmä situácia, ak zásah do osobnosti bol takej povahy, intenzity alebo takého trvania, že v jeho dôsledku došlo k zníženiu dôstojnosti fyzickej osoby. Pritom je irelevantné, či k zníženiu dôstojnosti došlo v spoločnosti alebo inde, podstatné je, že išlo o taký zásah, ktorý (pri objektívnom vnímaní) podstatne znížil dôstojnosť dotknutej osoby.

*Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky
zo dňa 6. novembra 2014 sp. zn. II. ÚS 424/2012*

Dotknuté ustanovenia:

- § 13 Občianskeho zákonníka č. 40/1964 Zb.
- čl. 16 ods. 1, čl. 19 ods. 1 Ústavy SR
- čl. 2 ods. 1, čl. 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd

Sťažovatelia sa v občianskom súdnom konaní domáhali náhrady nemajetkovej ujmy podľa § 13 OZ¹ za neoprávnený zásah do ich práva na ochranu života a zdravia, dôstojnosti a práva na súkromie proti žalovaným, ktorí boli v trestnom konaní uznaní vinnými zo spáchania trestného činu ublíženia na zdraví a trestného činu porušovania domovej slobody. Obeťou rasovo motivovaného útoku žalovaných boli sťažovatelia a ich pozostalá matka, resp. manželka.

Okresný súd žalobu sťažovateľov zamietol. Na základe odvolania sťažovateľov krajský súd prvostupňový rozsudok ako vecne správny potvrdil. Súdny oboch stupňov dospeli k zhodnému záveru, že neoprávnený zásah žalovaných do osobnostných práv sťažovateľov bol objektívne spôsobilý privodiť sťažovateľom ujmu a že k vzniku takejto ujmy u sťažovateľov aj došlo. V súvislosti s riešením otázky, či sťažovateľom spôsobená nemajetková ujma odôvodňuje priznať im náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch, dospeli k záveru, že sťažovatelia neunesli dôkazné bremeno, pokiaľ ide o podmienky na priznanie materiálnej satisfakcie. Podľa všeobecných súdov sťažovatelia nepreukázali, akým spôsobom bola v dôsledku neoprávneného zásahu žalovaných v značnej miere znížená ich dôstojnosť alebo vážnosť spoločnosti.

Proti rozsudku krajského súdu podali sťažovatelia ústavnú sťažnosť, v ktorej namietali porušenie svojich základných práv, okrem iného práva na nedotknuteľnosť súkromia zaručeného v čl. 16 ods. 1 Ústavy SR,² práva na ochranu ľudskej dôstojnosti zaručeného v čl. 19 ods. 1 Ústavy SR³ a práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života zaručeného v čl. 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“).⁴ Sťažovatelia boli toho názoru, že ak krajský súd potvrdil prvostupňový rozsudok vo výroku o zamietnutí ža-

1 § 13 Občianskeho zákonníka:

„(1) Fyzická osoba má právo najmä sa domáhať, aby sa upustilo od neoprávnených zásahov do práva na ochranu jeho osobnosti, aby sa odstránili následky týchto zásahov a aby mu bolo dané primerané zadosťučinenie.

(2) Pokiaľ by sa nezdalo postačujúce zadosťučinenie podľa odseku 1 najmä preto, že bola v značnej miere znížená dôstojnosť fyzickej osoby alebo jeho vážnosť v spoločnosti, má fyzická osoba tiež právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch.

(3) Výšku náhrady podľa odseku 2 určí súd s prihliadnutím na závažnosť vzniknutej ujmy a na okolnosti, za ktorých k porušeniu práva došlo.“

2 Čl. 16 ods. 1 Ústavy SR:

„Nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia je zaručená. Obmedzená môže byť len v prípadoch ustanovených zákonom.“

3 Čl. 19 ods. 1 Ústavy SR:

„Každý má právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena.“

4 Čl. 8 ods. 1 Dohovoru:

„Každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydli a korešpondencie.“

5 Evans proti Spojenému kráľovstvu, č. 6339/05, rozsudok z 10. 4. 2007, bod 71.

6 Napr. Van Oosterwijck proti Belgicku, č. 7654/76, rozsudok z 6. 11. 1980.

7 Napr. T. P. a K. M. proti Spojenému kráľovstvu, č. 28945/95, rozsudok z 10. 5. 2001; Buckley proti Spojenému kráľovstvu, č. 20348/92, rozsudok z 25. 9. 1996.

loby a nepriznal im nárok na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch, neposkytol dostatočnú ochranu právam sťažovateľov, na ochranu ktorých boli všeobecné súdy povinné.

Ústavný súd vo vzťahu k namietanému porušeniu práva na súkromie zaručeného v čl. 16 ods. 1 Ústavy SR a práva na ochranu dôstojnosti zaručeného v čl. 19 ods. 1 Ústavy SR, s poukazom na judikatúru EŠLP konštatoval, že pojem „súkromný život“ je obsiahly pojem zahŕňajúci okrem iného aspekty fyzickej a sociálnej identity jednotlivca vrátane práva na osobnú autonómiu, osobný rozvoj a vytváranie a rozvíjanie vzťahov s inými ľudskými bytosťami a vonkajším svetom.⁵ Ochranu súkromného života je nevyhnutné chápať širšie než len ako ochranu života pred publicitou – toto právo zahŕňa aj právo zakladať a rozvíjať vzťahy s inými ľudskými bytosťami, najmä v oblasti citovej, v záujme rozvoja a naplnenia svojej vlastnej osobnosti.⁶ Z čl. 8 Dohovoru potom vyplýva nielen negatívny záväzok štátu nezasahovať do súkromia, ale aj jeho pozitívny záväzok účinne zabezpečovať rešpekt voči súkromnému životu.⁷ V rámci inštitútu ochrany osobnosti (§ 11 až § 16 OZ) sú chránené jednotlivé čiastkové osobnostné práva zabezpečujúce ochranu jednotlivých stránok osobnosti fyzickej osoby. Do jeho rámca patrí aj právo na súkromie zahŕňajúce širokú oblasť súkromia fyzickej osoby, najmä jej súkromného života, intímnej a rodinnej sféry, vnútorného myšlienkového a citového života. Širokej škále prejavov a súčastí súkromného života fyzickej osoby zodpovedá aj možnosť rozmanitých prejavov zásahov do súkromia a ich dôsledkov na chránené osobnostné práva. Úmrtie blízkej ľudskej bytosti je zásahom do emocionálnej sféry najbližších rodinných príslušníkov zosnulého, u ktorých je prítomnosť najintenzívnejších interpersonálnych väzieb na výsostne emocionálnej báze zväčša nespochybniteľná. Pri reálnej existencii takýchto vzťahov určitej kvality medzi ľudskými bytosťami dochádza porušením práva na život jednej z nich k absolútnej a nezvratnej deštrukcii všetkých vybudovaných citových väzieb, a tým k neoprávnenému zásahu do práva na súkromný a rodinný život pozostalých. Zákon poskytuje ochranu proti zásahu, ktorý je protiprávny (neoprávnený) a súčasne objektívne spôsobilý vyvolať ujmu spočívajúcu v narušení súkromia pozostalého. Z hľadiska poskytnutej ochrany nie je významné, či neoprávnený zásah bol spôsobený zavinene či nezavinene, alebo vedome či nevedome.

K argumentácii sťažovateľov, ktorí spochybňovali tú časť namietaného rozhodnutia, v ktorej im všeobecné súdy nepriznali náhradu nemajetkovej ujmy podľa § 13 OZ, Ústavný súd SR poukázal na judikatúru Najvyššieho súdu SR (napr. R 53/2010), ktorá dospela k záveru, že „difamačný následok nie je jediným právne akceptovateľným prejavom závažnosti ujmy spôsobenej fyzickej osobe na chránených osobnostných právach. V tejto súvislosti je potrebné akcentovať, do ktorých čiastkových osobnostných práv bolo neoprávneným zásahom zasiahnuté. Pokiaľ dôjde k neoprávnenému zásahu do práva na česť a dôstojnosť, má zásah závažné dôsledky vtedy, keď ním bola v značnej miere znížená dôstojnosť alebo vážnosť fyzickej osoby v spoločnosti. Neoprávnený zásah do práva na ochranu súkromia môže, avšak nemusí mať aj difamačné dôsledky, to znamená, že neoprávnený zásah nemusí vždy vyvolať zníženie vážnosti alebo dôstojnosti dotknutej fyzickej osoby.“

Ústavný súd k tomu ďalej uviedol: „§ 13 ods. 2 OZ už pri demonštratívnom výpočte dôvodov priznania peňažnej satisfakcie uvádza jednak zníženie dôstojnosti alebo vážnosti v spoločnosti. Už pri jazykovej analýze uvedeného spojenia možno dospieť k záveru, že pojem „dôstojnosť“ sa neviaže so spojením „v spoločnosti“, s ktorým sa viaže jedine slovo „vážnosť“. Predpokladom priznania peňažného zadosťučinenia je tak najmä situácia, ak zásah do osobnosti bol takej povahy, intenzity alebo takého trvania, že v jeho dôsledku došlo k zníženiu dôstojnosti fyzickej osoby (človeka). Pritom je irelevantné, či k zníženiu dôstojnosti došlo v spoločnosti alebo inde, podstatné je, že išlo o taký zásah, ktorý (pri objektívnom vnímaní) podstatne znížil dôstojnosť dotknutej osoby. Povedané jednoduchým príkladom – aj dehoneštné zaobchádzanie lekára s pacientom v úplnom súkromí ambulancie, ktorého svedkom nebol nikto iný, ani sestra, môže znížovať dôstojnosť pacienta.“

Práva zaručené v § 13 OZ musia byť podľa Ústavného súdu SR „v rovnakej miere prístupné každému, do čej osobnosti bolo zasiahnuté, a to bez ohľadu na to, do ktorej konkrétnej zložky bolo zasiahnuté.“ Pri zásahu do niektorých zložiek vymedzených v § 11 OZ pritom už „z podstaty veci nemôže nastať zníženie vážnosti v spoločnosti, a niekedy nenastane ani zníženie dôstojnosti. Takýmito prípadmi môžu byť okrem iného zásahy do súkromia v podobe protiprávneho usmrtenia blízkej osoby a s tým spojeného narušenia súkromných väzieb medzi neobhým a pozostalým.“

Podľa názoru Ústavného súdu SR „je zákonná úprava ochrany osobnosti zreteľným prejavom vôle zákonodarcu poskytnúť súkromnoprávnu ochranu súkromiu, resp. súkromnému a rodinnému životu, ale aj dôstojnosti človeka, teda tým hodnotám, ktorých ochrana je vyjadrená v čl. 16 ods. 1 a čl. 19 ods. 1 Ústavy SR a čl. 8 Dohovoru. V tomto zmysle pritom chápe účel ochrany osobnosti aj judikatúra všeobecných súdov (porov. citované rozhodnutie najvyššieho súdu, ale napríklad aj R 38/2012). Ústavný súd SR takýto výklad tiež akceptuje, a to práve preto, že je v hodnotovej zhode s ochranou týchto hodnôt v Ústave SR a v Dohovore. Netreba sa pritom zaoberať otázkou, či je poskytnutie takejto úrovne ochrany a takýchto prostriedkov nápravy (v podobe peňažnej kompenzácie voči tretím osobám – pôvodcom zásahu do osobnosti) aj ústavne nevyhnutné, resp. vyžadované judikatúrou EŠLP. Podstatné je, že existujúca zákonná úprava tieto nároky umožňuje priznať, a to práve na ten účel a v prípadoch, kedy došlo k zásahu do hodnôt ústavne chránených v čl. 16 ods. 1 či čl. 19 ods. 1 Ústavy SR, resp. chránených v čl. 8 Dohovoru. Ak všeobecné sudy pri výklade ustanovení Občianskeho zákonníka o ochrane osobnosti zvolia výklad taký úzky, že sa dostávajú do rozporu so samotným textom uvedených noriem Občianskeho zákonníka, a len na základe takéhoto výkladu dospejú k záveru, že ochrana v podobe peňažnej satisfakcie v zmysle § 13 ods. 2 OZ sa nemá poskytnúť za zásah do jednej zo zákonom chránených hodnôt, ktorá je súčasne chránená ústavne v podobe základného práva, treba ich postup považovať za rozporný s čl. 152 ods. 4 Ústavy SR. Rozhodnutie, ktoré je výsledkom takéhoto výkladu a postupu, potom treba považovať za zásah do toho ústavne zaručeného základného práva, v ktorom je táto hodnota chránená.“

V okolnostiach posudzovanej veci Ústavný súd SR konštatoval, že ak sa všeobecné sudy v rámci skúmania podmienok priznania náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch zamerali len na otázku, či bola v značnej miere znížená dôstojnosť a vážnosť sťažovateľov v spoločnosti, a preukázaním výlučne tejto skutočnosti podmienili priznanie tejto náhrady, pričom dostatočne právne neposúdili otázky, ktoré boli v danom prípade rozhodujúce, napríklad, v ktorých sférach a oblastiach sa prejavila ujma spôsobená sťažovateľom, aký bol stupeň závažnosti spôsobenej ujmy vzhľadom na okolnosti, za ktorých k porušeniu práva došlo, či sa javí postačujúce zadosťučinenie v podobe morálnej satisfakcie, resp. či závažnosť vzniknutej ujmy opodstatňuje priznanie peňažnej náhrady, vyslovený právny záver nie je výsledkom ústavne konformného výkladu vo veci aplikovaných ustanovení § 11 až 13 OZ. Ústavný súd SR ďalej konštatoval, že diagnostikovanú alebo znaleckým posudkom preukázanú psychickú ujmu treba považovať za poškodenie (duševného) zdravia, ktoré sa odškodňuje ako škoda na zdraví, resp. ako sťaženie spoločenského uplatnenia podľa § 444 OZ.⁸ Ujma na súkromnom a rodinnom živote v podobe straty blízkej osoby je však ujmou odlišnej povahy. V tejto súvislosti Ústavný súd SR zároveň uviedol, že už samotný diskriminačný (rasový) motív konania žalovaných voči sťažovateľom je hlboko ponižujúci a spôsobilý v značnej miere znížiť dôstojnosť sťažovateľov ako poškodených.

Vzhľadom na vyššie uvedené dôvody Ústavný súd SR dospel k záveru, že konajúce sudy v dôsledku extrémne úzkej interpretácie vo veci aplikovaných ustanovení neposkytli ochranu súkromnému a rodinnému životu sťažovateľov, teda hodnotám, ktoré sú ústavne chránené v čl. 16 ods. 1 a čl. 19 ods. 1 Ústavy SR a čl. 8 ods. 1 Dohovoru. Tým konali v zjavnom rozpore so svojou povinnosťou vyplývajúcou z čl. 152 ods. 4 Ústavy SR, a to až do tej miery, že svoje rozhodnutia zaťažili prvkami arbitrárnosti a svojvôle. Ústavný súd SR preto vyslovil, že došlo k porušeniu uvedených základných práv sťažovateľov, rozsudok krajského súdu v tomto rozsahu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

Odôvodnenie je redakčne krátené a upravované a doplnené o odkazy na citované ustanovenia pod textom.

Právnu vetu a rozhodnutie spracovala: **JUDr. Zuzana Fabianová, Ph.D.**

8 § 444 Občianskeho zákonníka:

„Pri škode na zdraví sa jednorazove odškodňujú bolesti poškodeného a sťaženie jeho spoločenského uplatnenia.“

Zo zasadnutí predsedníctva SAK

Predsedníctvo Slovenskej advokátskej komory sa zišlo na rokovaní **10. decembra 2015** v Hoteli Patria v Štrbskom Plese. Rokovanie viedol predseda JUDr. Hreždovič. Za revíziu komisiu sa na zasadnutí zúčastnil jej predseda Mgr. Karkó.

Členovia predsedníctva **odsúhlasili** návrh programu s doplneniami a za overovateľa zápisnice **určili** JUDr. Mularčíka. **Vzali na vedomie** informácie predsedu komory o stretnutí s predsedníčkou Najvyššieho súdu SR JUDr. Švecovou v súvislosti s medializovaným podaním hromadných dovolaní na Najvyšší súd SR, o slávnostnom odhalení pamätnej tabule na budove bývalej advokátskej komory v Martine 20. novembra 2015 (BSA 12/2015 a 1-2/2016) a o výkone bežnej agendy v rámci zverených právomocí.

V rámci informácií o legislatívnych aktivitách Slovenskej advokátskej komory predsedníctvo SAK **vzalo na vedomie** informácie o novele antiteroristických zákonov, o novele Ústavy SR a o novele Trestného zákona.

V rámci kontroly plnenia uznesení členovia predsedníctva **vzali na vedomie** informáciu o uzatvorení hromadnej poisťnej zmluvy s Kooperatíva poisťovňou, a. s., Vienna Insurance Group na rok 2016.

Predsedníctvo komory **schválilo** stanoviská s úpravami vyplývajúcimi z diskusie vo veci dopytov súvisiacich s výkonom advokácie a koncipientskej praxe, ktorými sa vopred zaoberala pracovná skupina pre veci advokátske a komisia pre zlučiteľnosť výkonu advokácie, resp. koncipientskej praxe s inými povolaniami. **Odsúhlasilo** spoluprácu so spoločnosťou Slovak Telekom, a. s. s benefitmi v prospech členov komory.

Predsedníctvo SAK **schválilo** uznesenie o pravidlách používania názvu obchodnej spoločnosti pre výkon advokácie. Uznesenie v plnom znení a analýzu uverejňujeme na s. 6.

Členovia P SAK v rámci rokovania o ekonomických otázkach **rozhodovali** o žiadostiach predložených advokátmi, **súhlasili** s propagáciou slávnostného benefičného galavečera Štvorlístok pre talenty v komunikačných prostriedkoch komory a **vzali na vedomie** informáciu o hospodárení SAK za III. štvrtrok 2015.

Predsedníctvo SAK **vzalo na vedomie** písomnú správu o mediálnych aktivitách komory za november 2015 a informáciu o prípravách galavečera Slovenskej advokátskej komory v apríli 2016. V súvislosti s každoročným oceňovaním advokátov za celoživotný prínos advokácii **schválilo Štatút udeľovania cien za celoživotný prínos advokácii**.

Členovia predsedníctva **vzali na vedomie** informácie o súdnych konaniach, v ktorých je účastníkom Slovenská advokátska komora, so zameraním na statusové veci a na vyháňanie pohľadávok.

Na základe informácií odboru medzinárodných vzťahov členovia predsedníctva **vzali na vedomie** informáciu o zrušení plenárneho zasadnutia CCBE v Mons v dôsledku teroristických útokov v Paríži a správy z pracovných ciest so zahraničným prvkom.

Predsedníctvo SAK **rozhodovalo** o žiadostiach advokátov a advokátskych koncipientov o zápis do zoznamov vedenských komorou, o vykonanie zmien v zápisoch, o započítanie inej právnej praxe a o návrhoch na vyčiarknutie advokátov, resp. advokátskych koncipientov z príslušných zoznamov a návrhoch na pozastavenie výkonu advokácie, resp. činnosti advokátskeho koncipienta podľa príslušných ustanovení zákona o advokácii.

Predsedníctvo Slovenskej advokátskej komory sa zišlo na prvom rokovaní v novom roku **14. januára 2016** v Bratislave. Rokovanie viedol predseda JUDr. Hreždovič. Revíziu komisiu na zasadnutí zastupoval jej predseda Mgr. Karkó.

Členovia P SAK **odsúhlasili** návrh programu s doplneniami a za overovateľa zápisnice **určili** JUDr. Šišku. **Vzali na vedomie** informácie predsedu komory o výkone bežnej agendy v rámci zverených právomocí.

V rámci informácií o legislatívnych aktivitách Slovenskej advokátskej komory predsedníctvo **vzalo na vedomie** informácie o komunikácii súvisiacej s realizáciou zákona o sudoch.

Predsedníctvo SAK **schválilo** stanoviská s úpravami vyplývajúcimi z diskusie vo veci dopytov súvisiacich s výkonom advokácie a koncipientskej praxe, ktorými sa vopred zaoberala pracovná skupina pre veci advokátske a komisia pre zlučiteľnosť výkonu advokácie, resp. koncipientskej praxe s inými povolaniami.

Predsedníctvo SAK **schválilo Štatút a Rokovací poriadok Rozhodcovského súdu Slovenskej advokátskej komory**.

Členovia predsedníctva **schválili** postup, podľa ktorého budú vyhotovované notárske zápisnice zachytávajúce obsah webových stránok subjektov neoprávnene propagujúcich poskytovanie právnych služieb s tým, že notárske zápisnice majú slúžiť ako dôkaz pri preukazovaní protiprávneho konania týchto subjektov v trestnom alebo inom konaní.

Členovia P SAK v rámci rokovania o ekonomických otázkach **rozhodovali** o žiadostiach predložených advokátmi a **vzali na vedomie** informáciu o stave pôžičiek poskytnutých zo sociálneho fondu podľa § 6 ods. 2 Uznesenia konferencie advokátov o sociálnom fonde k 31. decembru 2015.

V rámci informácií oddelenia vzdelávania predsedníctvo komory **schválilo** termíny povinne voliteľných seminárov v IV. ročníku koncipientskej praxe, **určilo** moderátorov na jarné semináre advokátskych koncipientov a **rozhodlo** o termíne a mieste konania zimného seminára advokátov v roku 2017.

Predsedníctvo **vzalo na vedomie** písomnú správu o mediálnych aktivitách komory za december 2015 a informáciu o prípravách galavečera a Dňa otvorených dverí Slovenskej advokátskej komory v apríli 2016.

Členovia predsedníctva SAK **vzali na vedomie** informácie o súdnych konaniach, v ktorých je účastníkom Slovenská advokátska komora, so zameraním na statusové veci a na vyháňanie pohľadávok.

Na základe informácií odboru medzinárodných vzťahov členovia P SAK **vzali na vedomie** informácie o vyhodnotení súťaže o najlepšiu esej, ktorú vyhlásilo predsedníctvo pri príležitosti 2. európskeho dňa advokátov, **schválili** zmeny v zložení delegácie Slovenskej advokátskej komory v Rade advokátskych komôr Európy (CCBE), **poverili** zástupcov komory účasťou na pracovných cestách zo zahraničným prvkom a **schválili** zapojenie zástupcu Slovenskej advokátskej ko-

mory v projekte CCBE o právach obvinených a o európskom zatýkacom rozkaze.

Predsedníctvo SAK **rozhodovalo** o žiadostiach súvisiacich s matrikou advokátskych koncipientov, matrikou advokátov a matrikou usadených euroadvokátov, zahraničných advokátov, spoločností s ručením obmedzeným, verejných obchodných spoločností a komanditných spoločností. Osobitne **rozhodovalo** o návrhoch na pozastavenie, resp. vyčiarknutie advokátov, resp. advokátskych koncipientov zo zoznamov vedených komorou podľa príslušných ustanovení zákona o advokácii.

-km-

Z DISCIPLINÁRNYCH ROZHODNUTÍ SAK

Povinnosť advokáta poskytovať právne služby s odbornou starostlivosťou

Advokát, ktorý ako právny zástupca klienta, určený Centrom právnej pomoci, náležite a s odbornou starostlivosťou neodôvodní ústavnú sťažnosť podanú klientom, v dôsledku čoho túto sťažnosť Ústavný súd SR odmietne z dôvodu absencie riadneho odôvodnenia ústavnej sťažnosti, teda absencie jej zákonom predpísaných náležitostí, dopúšťa sa disciplinárneho previnenia podľa § 56 ods. 1 zákona o advokácii, pretože takýmto konaním porušuje povinnosti mu uložené v § 18 ods. 2 zákona o advokácii.

Rozhodnutie II. odvolacieho disc. senátu SAK z 3. júna 2015, *sp. zn. II.ODS-19/14:831/2013*
Rozhodnutie VIII. disciplinárneho senátu z 6. marca 2014, *sp. zn. DS VIII.-118/2013:831/2013*

Dotknuté ustanovenia:

- § 18 ods. 2 zákona č. 586/2003 o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v platnom znení

Rozhodnutím VIII. disciplinárneho senátu SAK zo 6. marca 2014, *sp. zn. DS VIII.-118/2013:831/2013* v spojení s rozhodnutím II. odvolacieho disciplinárneho senátu SAK z 3. júna 2015, *sp. zn. II.ODS-19/14:831/2013* bol disciplinárne obvinený advokát

uznaný za vinného

z disciplinárneho previnenia podľa § 56 ods. 1 zákona o advokácii, pretože zavinene závažným spôsobom porušil povinnosti advokáta podľa § 18 ods. 2 zákona o advokácii,¹

tým, že

ako právny zástupca sťažovateľa A. B., ktorému bol určený Centrom právnej pomoci na základe rozhodnutia zo dňa 26. 6. 2012, ako advokát v konaní vedenom na Ústavnom súde SR č. k.: Rvp 3826/2012, náležite s odbornou starostlivosťou dodatočne neodôvodnil ústavnú sťažnosť, ktorú podal sťažovateľ A. B., o ktorej rozhodol Ústavný súd SR v konaní III. ÚS 402/2012 uznesením zo dňa 12. 9. 2012 tak, že sťažnosť odmietol, pričom z odôvodnenia uznesenia Ústavného

ho súdu SR uvedeného na str. 4 citovaného uznesenia takto „Ústavný súd po preskúmaní odôvodnenia sťažnosti konštatuje, že sťažovateľ napriek tomu, že je zastúpený kvalifikovaným právnym zástupcom, svoju sťažnosť, ktorou namieta porušenie svojho základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy postupmi a rozsudkami okresného súdu a krajského súdu, riadne vecne a konkrétne neodôvodnil (§ 20 ods. 1 zákona o ústavnom súde). Sťažovateľ iba uvádza, že všeobecné súdy „nevykonali ním navrhnuté dôkazy výsluchom svedkov..., ktorých výpovede pokladá za potrebné na zistenie skutkovej pravdy, za účelom vynesenia spravodlivých rozsudkov“, vyplýva, že sťažovateľ nemal úspech vo veci, o. i. pre neodborné poskytnutie právnej služby,

za čo mu bolo uložené

podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o advokácii disciplinárne opatrenie – písomné napomenutie.

Podľa § 57 ods. 5 zákona o advokácii bola disciplinárne obvinenému advokátovi uložená povinnosť zaplatiť na účet SAK paušálne náklady disciplinárneho konania vo výške 352 eur v lehote do 15 dní odo dňa právoplatnosti tohto rozhodnutia.

Z odôvodnenia:

Predseda revíznej komisie SAK podal dňa 18. 9. 2013 disciplinárnej komisii SAK návrh na začatie disciplinárneho konania proti disciplinárne obvinenému advokátovi pre skutok uvedený vo výrokovvej časti tohto rozhodnutia.

K návrhu na začatie disciplinárneho konania sa vyjadril disciplinárne obvinený vyjadrením doručeným SAK dňa 17. 10. 2013, v ktorom poukázal na to, že pred samotným vypracovaním ústavnej sťažnosti vec priamo konzultoval s klientom A. B., tento trval na dôvodoch podania ústavnej sťažnosti s tým, že poukazoval na prietahy v súdnom konaní, ako aj žiadal vypočuť svedkov, ktorí mali preukázať jeho tvrdenia, pričom tomuto jeho návrhu nebolo zo strany okresného súdu a odvolacieho súdu vyhovené. Disciplinárne obvinený ďalej poukázal na to, že napriek tomu, že sťažovateľa upozornil, že je potrebné uviesť v sťažnosti konkrétne dôvody, resp. skutočnosti, na ktoré majú byť svedkovia vypočutí, tieto mu mal sťažovateľ odmietnuť konkretizovať, a disciplinárne obvinený bol tak obmedzený len na zdôvodnenie sťažnosti v rozsahu tak, ako to bolo uvedené v podanej sťažnosti, a nebolo v jeho možnostiach riadne a vecne požiadať vypočutia svedkov zdôvodniť. Disciplinárne obvinený poukázal v závere svojho vyjadrenia na to, že v prípade sťažovateľa, podľa jeho zistení, ide o tzv. „notorického sťažovateľa“.

VIII. disciplinárny senát svojím rozhodnutím zo dňa 6. marca 2014, sp. zn. DS VIII.-118/2013:831/2013 uznal disciplinárne obvineného za vinného z disciplinárneho previnenia v súlade s podaným návrhom na začatie disciplinárneho konania, uložil mu disciplinárne opatrenie vo forme peňažnej pokuty vo výške 1 056 eur ako aj povinnosť zaplatiť paušálne náklady disciplinárneho konania vo výške 352 eur.

V odôvodnení svojho rozhodnutia prvostupňový disciplinárny senát najprv zhrnul skutkový stav, ktorý zistil na základe vykonaného dokazovania. Disciplinárny senát zistil, že

disciplinárne obvineného určil za právneho zástupcu sťažovateľa A. B. Centrum právnej pomoci na základe rozhodnutia zo dňa 26. 6. 2012. Disciplinárne obvinený, ako advokát v predmetnom konaní vedenom na Ústavnom súde Slovenskej republiky č. k.: Rvp 3826/2012, náležite s odbornou starostlivosťou riadne vecne a konkrétne neodôvodnil ústavnú sťažnosť, ktorú podal sťažovateľ A. B. O predmetnej ústavnej sťažnosti rozhodol Ústavný súd Slovenskej republiky v konaní III. ÚS 402/2012 uznesením zo dňa 12. 9. 2012 tak, že sťažnosť odmietol, pričom z odôvodnenia uznesenia Ústavného súdu Slovenskej republiky uvedeného na str. 4 citovaného uznesenia vyplýva nasledovné: „Ústavný súd po preskúmaní odôvodnenia sťažnosti konštatuje, že sťažovateľ napriek tomu, že je zastúpený kvalifikovaným právnym zástupcom, svoju sťažnosť, ktorou namieta porušenie svojho základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy postupmi a rozsudkami okresného súdu a krajského súdu, riadne vecne a konkrétne neodôvodnil (§ 20 ods. 1 zákona o ústavnom súde).“

Pokiaľ disciplinárne obvinený v rámci svojej obrany poukázal na to, že sťažovateľ mu neposkytol dostačujúce informácie ohľadom predmetnej právnej veci, disciplinárny senát skonštatoval, že disciplinárne obvinený bol v predmetnej veci nahliadať do spisu na okresnom súde i krajskom súde, a teda mal možnosť na základe obsahu týchto spisov svoju ústavnú sťažnosť kvalifikovane odôvodniť.

Disciplinárny senát videl vo vyššie popísanom postupe závažné pochybenie disciplinárne obvineného. Ústavný súd SR v označenom uznesení ďalej konštatoval, že ústavná sťažnosť sťažovateľa v tej časti, v petite ktorej sťažovateľ namieta porušenie základného práva podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, nespĺňa zákonom predpísané náležitosti podľa § 25 ods. 2 zákona č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu SR o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov. Vo veci bolo teda zrejmé, že absencia riadneho odôvodnenia ústavnej sťažnosti, a teda absencia jej zákonom predpísaných náležitostí viedli k odmietnutiu ústavnej sťažnosti a teda k neúspechu sťažovateľa v označenom konaní pred Ústavným súdom SR.

Disciplinárny senát v odôvodnení svojho rozhodnutia poukázal aj na rozhodnutia disciplinárnych senátov Českej advokátskej komory (zdroj: Souhrnný věcný rejstřík ke kárným rozhodnutím ČAK 1991 – 2009), z ktorých odcitoval nasledovné:

„Neodstranění vad podání, které mělo za následek odmítnutí návrhu Ústavním soudem ČR, je závažným porušením povinnosti advokáta.“ – č. 6/96

„Nedůsledná ochrana práv a oprávněných zájmů klienta a nečinnost advokáta je závažným porušením povinností advokáta.“ – č. 1/92

Disciplinárny senát sa stotožnil s podaným návrhom na začatie disciplinárneho konania a dospel k záveru, že disciplinárne obvinený pri výkone advokácie nepostupoval s odbornou starostlivosťou, keďže primeraným spôsobom a dôsledne nevyužil všetky právne prostriedky, resp. neuplatnil ich v záujme klienta, keď riadne vecne a konkrétne neodôvodnil ústavnú

sťažnosť v tej časti, v petite ktorej sťažovateľ namietal porušenie základného práva podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy SR a ústavná sťažnosť tak nespĺňala zákonom predpísané náležitosti, čo viedlo k jej odmietnutiu a teda k neúspechu sťažovateľa v predmetnom konaní vedenom pred Ústavným súdom SR a tým spôsobil neúspech klienta v tomto konaní, čím sa disciplinárne obvinený dopustil disciplinárneho previnenia podľa § 56 ods. 1 zákona o advokácii.

Pri úvahách o disciplinárnom opatrení sa disciplinárny senát dôsledne a zodpovedne riadil zákonnými podmienkami ukladania druhu a výmery disciplinárneho opatrenia v zmysle § 56 ods. 3 zákona o advokácii. Prihliadol pritom na závažnosť disciplinárneho previnenia a okolnosti, za ktorých došlo k ich spáchaniu, rozsah a povahu porušenej povinnosti, na spôsob konania, následok, mieru zavinenia a osobu disciplinárne obvineného, vrátane toho, že disciplinárne obvinený sa už v minulosti dopustil disciplinárneho previnenia, pre ktoré mu bolo právoplatne uložené disciplinárne opatrenie.

Proti tomuto rozhodnutiu podal v zákonnej lehote odvolanie disciplinárne obvinený, o ktorom rozhodoval II. odvolací disciplinárny senát na pojednávaní dňa 3. 6. 2015 za účasti disciplinárne obvineného.

Disciplinárne obvinený na odvolacom pojednávaní uviedol, že trvá na obsahu podaného odvolania, nežiada o doplnenie iných skutočností. Disciplinárne obvinený žiadal, aby bol spod návrhu oslobodený, alternatívne žiadal prehodnotiť výšku peňažnej pokuty vzhľadom na to, že odchádza do dô-

chodku, ruší kanceláriu a aj zdravotne na tom nie je dobre. Na dopĺňujúcu otázku, aby uviedol ako spolupracoval so sťažovateľom disciplinárne obvinený uviedol, že sťažovateľ bol človek podozrievavý, nedôverčivý voči nemu a všeobecne k súdom, tvrdil, že je každý voči nemu zaujatý a každý mu chcel uškodiť, pričom z takéhoto jeho vystupovania vyplynulo, že neposkytuje úplnú informáciu. Za tejto situácie bolo veľmi náročné s takouto osobou spolupracovať. Disciplinárne obvinený potom len s ohľadom na predmet sťažnosti doručil ústavnému súdu príslušné rozhodnutia všeobecných súdov. Pripustil, že veci sa náležite nevenoval, lebo aj sám dospel k záveru, že rozhodnutia všeobecných súdov sú správne. Zo strany ústavného súdu išlo o dve výzvy, ku ktorým poskytol také stanovisko, aké mohol mať z nesystematického a nesúrodého výkladu sťažovateľa.

II. odvolací disciplinárny senát po prejednaní odvolania svojím rozhodnutím z 13. júna 2015, sp. zn. II.ODS-19/14:831/2013 odvolaním napadnuté rozhodnutie podľa § 59 ods. 2 zákona o advokácii s použitím § 35 písm. b) Disciplinárneho poriadku SAK vo výroku o uložení disciplinárneho opatrenia zmenil tak, že podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o advokácii uložil disciplinárne obvinenému disciplinárne opatrenie – písomné napomenutie.

V odôvodnení tohto rozhodnutia odvolací senát uviedol, že v ostatných výrokoch, ako aj skutkových a právnych okolnostiach odvolací senát nevidel žiadne pochybenie prvostupňového senátu. Odvolací senát prihliadol na skutočnosť prednesenú disciplinárne obvineným na odvolacom pojednávaní, a to na jeho zdravotný stav a úprimný prejav, v ktorom vyhodnotil situáciu, do ktorej sa dostal v súvislosti s jeho postavením, ako právneho zástupcu sťažovateľa A. B., keď ho určilo za právneho zástupcu Centrum právnej pomoci, ako advokát pre konanie na Ústavnom súde SR č. k. Rvp 3826/2012. I pri vynaložení maximálneho úsilia bolo náročné dosiahnuť podľa predstáv sťažovateľa úspech pred Ústavným súdom SR, avšak na druhej strane je potrebné konštatovať, že disciplinárne obvinený sa veci náležite nevenoval, s odbornou starostlivosťou neodôvodnil ústavnú sťažnosť kvalifikovane, ktorú si podal najprv sťažovateľ A. B. sám. Za danej situácie sa potom aj odvolací senát stotožnil so závermi VIII. disciplinárneho senátu SAK.

Rozhodnutie je redakčne krátené, upravované a doplnené o odkazy na citované ustanovenia pod textom.

Poznámka

1 § 18 ods. 2 zákona o advokácii:

„Advokát je povinný pri výkone advokácie postupovať s odbornou starostlivosťou, ktorou sa rozumie, že koná čestne, svedomito, primeraným spôsobom a dôsledne využíva všetky právne prostriedky a uplatňuje v záujme klienta všetko, čo podľa svojho presvedčenia považuje za prospešné. Pritom dbá na účelnosť a hospodárnosť poskytovaných právnych služieb.“

Právnu vetu a rozhodnutie spracovala
Mgr. Tatiana Frištková, advokátska koncipientka

Pýta(j)te sa predsedníctva

Bude Slovenská advokátska komora akceptovať na účely zápisu do zoznamu advokátskych koncipientov pracovnú zmluvu uzatvorenú s českou advokátskou kanceláriou (navrhovateľom je usadený euroadvokát zapísaný v príslušnom zozname SAK, ktorý zároveň vykonáva advokáciu v českej advokátskej kancelárii)?

Na základe pracovnej zmluvy uzatvorenej s českou advokátskou kanceláriou, ktorá nie je zapísaná v zoznamoch Slovenskej advokátskej komory, nie je možné zapísať advokátskeho koncipienta do zoznamu advokátskych koncipientov vedeného komorou. V zmysle § 62 ods. 1 zákona o advokácii komora zapíše koncipienta do zoznamu advokátskych koncipientov na návrh advokáta, verejnej obchodnej spoločnosti, komanditnej spoločnosti, spoločnosti s ručeným obmedzeným, usadeného euroadvokáta alebo organizačnej zložky zahraničného združenia, ktorí sú zapísaní v príslušnom zozname vedenom Slovenskou advokátskou komorou najmenej tri roky.

Slávnostný galavečer 2016

piatok, 22. apríla 2016 Hotel Holiday Inn v Žiline

Vážené kolegyně, vážení kolegovia,

o podujatie je každý rok veľký záujem, preto Vás už teraz srdečne pozývame a ak máte o galavečer záujem, odporúčame prihlásiť sa podľa nižšie uvedených pokynov.

Prihlásiť sa môžete elektronicky na [www.sak.sk/vzdelavanie a podujatia/zoznam podujati/deň advokácie 2016](http://www.sak.sk/vzdelavanie_a_podujatia/zoznam_podujati/deň_advokácie_2016) vyplnením záväznej prihlášky pre jednu, príp. dve osoby.

Vstupenky pre viac ako 2 osoby si dohodnite telefonicke s PhDr. Barborou Kinzelovou, ktorá upraví Vašu zaregistrovanú prihlášku na vyšší počet vstupeniek. Následne Vám doručíme na e-mailovú adresu uvedenú v prihláške správu o registrácii a zálohovú faktúru vystavenú na **cenu vstupenky 50 eur za 1 osobu** (príp. viac osôb). Vstupenky Vám doručíme po zaplatení zálohovej faktúry

1. osobným prevzatím v deň podujatia na recepcii Hotela Holiday Inn v Žiline (22. apríla 2016), alebo
2. elektronicky na Vami uvedenú e-mailovú adresu (po dátume uzávierky).

Dátum uzávierky prihlášok je 18. marca 2016. →

POZNÁMKA: Na vstup do sály nemusíte mať vstupenku so sebou. Ak budete mať platnú registráciu a riadne zaplatené vstupné pre zvolený počet osôb, automaticky ste zaradení do zoznamu hostí galavečera.

Zasadací poriadok na galavečere môžete ovplyvniť. Stoly budú prestreté pre 10 osôb. Pri vyplňaní prihlášky vpíšte mená hostí, s ktorými si prajete sedieť. Ak to organizačný a zasadací poriadok umožní, organizátori vynaložia maximálne úsilie, aby ste mohli sedieť spolu. Organizátori Vám niekoľko dní pred galavečerom pošlú informatívny e-mail s návrhom finálneho zasadacieho poriadku.

Ubytovanie si každý účastník zabezpečuje individuálne. Hotel Holiday Inn ponúka účastníkom podujatia zvýhodnené ceny **79 eur** za 1-posteľovú izbu a **89 eur** za 2-posteľovú izbu (zahŕňa raňajky a wellness, nezahŕňa mestský poplatok 1 euro za osobu.) V prípade záujmu sa, prosím, kontaktujte s hotelom na tel. č.: +421 (0) 41 5050 120 alebo e-mailom: reservations@holidayinn-zilina.sk Nezabudnite uviesť, že budete účastníkom galavečera SAK 2016 a prináleží Vám zvýhodnená cena ubytovania.

V prípade **ďalších otázok** kontaktujte, prosím, organizátora podujatia agentúru Devon Communication, s. r. o., tel. č.: 0911 234 774, gackova@devoncommunication.sk

Tešíme sa na Vás!

6. ročník slávnostného galavečera je zavŕšením podujatí spojených s Dňom advokácie. Pri tejto príležitosti Slovenská advokátska komora tradične ocení advokátov za celoživotný prínos advokácii.

PROGRAM

18:30

Slávnostný prípitok

19:00

Galaprogram

Odvzdávanie ocenení

Slávnostná večera

Moderátorka podujatia: Andrea Pállfy-Belányi

Hlavný umelecký hosť: Jana Kirschner

— Dress code: Black Tie —

Elektronické prihlášky účastníkov galavečera vybavuje PhDr. Barbora Kinzelová, pracovníčka oddelenia výchovy a vzdelávania kancelárie SAK, tel. č.: 02/204 227 48, e-mail: kinzelova@sak.sk

Výstava *Advokácia včera a dnes* v Nitre

V Nitre, v meste tradičného sídla župného súdu, v meste, ktoré bolo aj sídlom Kráľovskej súdnej stolice a v ktorom v rokoch 1923 – 28 pôsobil ako župan nitrianskej župy významný predstaviteľ slovenského národa, advokát a spisovateľ Janko Jesenský, sa v priestoroch Ponitrianskeho múzea od 30. októbra do 1. decembra 2015 konala výstava *Advokácia včera a dnes* pripravená Slovenskou advokátskou komorou v spolupráci s Univerzitnou knižnicou Bratislava.

Cieľom výstavy je priblížiť advokáciu k verejnosti a poskytnúť verejnosti komplexnejší, ucelenejší obraz o význame a poslaní advokácie, o tom, čo je advokácia, ako advokát vykonáva svoje povolanie a najmä, čím by mohol byť nápomocný pri riešení neľahkých životných situácií, do ktorých sa ľudia v živote mnohokrát dostávajú. Výstava formou bannerov a trojrozmerných predmetov približuje históriu advokácie na Slovensku a jej významných predstaviteľov. Expozíciu obohacovali knižné publikácie vydané Slovenskou advokátskou komorou, mnohé z nich venované významným predstaviteľom advokácie a dejateľom slovenského národa – Jankovovi Jesenskému, Pavlovi Orsághovi Hviezdoslavovi, Ivanovi Horváthovi – a tiež dielo *Prvé ženy v slovenskej advokácii* autorov M. Gajdošovej a P. Kerecmana.

K propagácii výstavy a k načrtnutiu významu a úloh advokácie prispela i relácia televízie CENTRAL s názvom *História advokácie na Slovensku* pripravená z vernisáže výstavy, ktorej obsahom sú i rozhovory s advokátom JUDr. Petrom Kerecmanom, PhD., s riaditeľom Ponitrianskeho múzea PhD. Antonom Števkom a JUDr. René Hudzovičom (www.cetv.sk, oddiel *publicistika*).

Na vernisáži v reprezentačných priestoroch Ponitrianskeho múzea v Nitre sa stretlo niekoľko desiatok záujemcov o históriu advokácie a o jej súčasné poslanie v spoločnosti. Prijatie pozvania významnými predstaviteľmi nitrianskej justície, prokuratúry, Nitrianskeho samosprávneho kraja, mesta Nitra, akademickej obce a polície na vernisáž konanú dňa 5. novembra 2015 bolo zároveň malým ocenením pôsobenia advokátov v regióne a tiež povzbudením v ďalšom výkone ich krásneho, ale náročného povolania.

Prítomných advokátov, sudcov, prokurátorov, súdnych exekútorov a ďalších vzácnych hostí privítal regionálny zástupca Slovenskej advokátskej komory pre Nitriansky kraj **JUDr. René Hudzovič**. Nasledovalo predstavenie výstavy podpredsedníčkou SAK **Mgr. Viktoriou Hellenbart**, jej zaujímavý náčrt výkonu povolania advokáta a pútavý výklad

Na fotografii vľavo zľava: Mgr. Anton Števko (riaditeľ Ponitrianskeho múzea v Nitre), JUDr. René Hudzovič a doc. Ing. Milan Belica, PhD. (predseda Nitrianskeho samosprávneho kraja)

Na fotografii vpravo zľava: JUDr. Ján Vanko (predseda Krajského súdu v Nitre a podpredseda súdnej rady), JUDr. Ingrid Doležajová (podpredsedníčka Krajského súdu v Nitre), JUDr. Roman Greguš (podpredseda Krajského súdu v Nitre) a JUDr. Viera Koscelanská (predsedníčka Okresného súdu v Nitre)

o úlohách a postavení advokácie v spoločnosti, o činnosti Slovenskej advokátskej komory so zameraním najmä na výchovu a vzdelávanie advokátov. Obohatením bola účasť kolegu **JUDr. Petra Kerecmana, PhD.**, ktorý zaujal prítomných príťažlivým exkurzom do histórie advokácie, fundovane a veľmi zaujímavo rozprával najmä o advokácii a jej významných predstaviteľoch v Nitre, o obhajobe advokáta Štefana Fajnora zo Senice obhajujúceho začiatkom 20. storočia pred sedriou v Nitre v politických procesoch svojich kolegov advokátov Dr. Františka Veselovského a Dr. Rudolfa Markoviča spolu s jeho bratom Júliusom, lekárom z Nového Mesta nad Váhom a farárom Ľudovítom Čulíkom. Zaujímavým bolo i rozprávanie JUDr. Kerecmana o jednej z prvých slovenských advokátok Jolane Radó, rod. Weiss, ktorá sa narodila vo Veľkých Kostoľanoch pri Nitre, časť osnovníckej praxe vykonávala i v Nitre u nitrianskeho advokáta JUDr. Jozefa Martinusa a tiež jej manžel JUDr. Julo Radó pôsobil v Nitre ako advokát a súčasne i ako miestostarosta mesta Nitry.

Prednesy jednotlivých rečníkov boli doplnené hodnotným hudobným vystúpením žiakov Súkromnej základnej umeleckej školy Heleny Madariovej, Súkromného konzervatória v Nitre.

Oficiálna časť vernisáže sa plynulo preniesla do neformálnej diskusie prebiehajúcej v príjemnej atmosfére pri drobnom občerstvení s možnosťou zhliadnutia múzejných exponátov pochádzajúcich z nálezísk v Nitrianskom kraji, v obci Bojná – ide o štyri náleziská z obdobia Veľkomoravskej ríše, ktoré sa datujú do 9. storočia. Zaujímavosťou sú pozlátané plakety z uvedeného obdobia potvrdzujúce kresťanstvo a písmo na tomto území ešte pred príchodom vierozvestcov Sv. Cyrila a Metoda.

V závere vernisáže zúčastnených hostí potešil malý darček – knižné publikácie *Advokát Janko Jesenský spisovateľ a legionár* a *Advokát Pavol Orságh Hviezdoslav*, ktoré budú milou spomienkou hostí na toto zaujímavé podujatie o histórii a súčasnosti advokácie.

Dovoľte poďakovanie predstaviteľom regionálnej a miestnej územnej samosprávy, akademickej obce, justície, prokuratúry a polície, osobitne predsedovi Nitrianskeho samosprávneho kraja doc. Milanovi Belicovi, viceprimátorovi mesta Nitra Ing. Martinovi Nemkymu, rektorovi Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre prof. Ľubomírovi Zelenickému, predsedovi Krajského súdu Nitra a podpredsedovi Súdnej rady SR JUDr. Jánovi Vankovi, podpredsedom Krajského súdu Nitra JUDr. Ingrid Doležajovej a JUDr. Romanovi Gregušovi, predsedníčke Okresného súdu Nitra JUDr. Viere Koscelanskej, Okresnému prokurátorovi v Nitre Mgr. Rastislavovi Brestenskému a jeho námestníčke JUDr. Karin Marth Kolenčíkovej, riaditeľovi Krajského riaditeľstva policajného zboru v Nitre plk. JUDr. Miroslavovi Michalčíkovi, ktorí prijatím pozvania na vernisáž výstavy prispeli k zvýrazneniu významu a prínosu advokácie.

Osobitné poďakovanie patrí Slovenskej advokátskej komore, zvlášť podpredsedníčke Mgr. Viktorii Hellenbart, PhD. Nadi Ondrišovej, JUDr. Jaroslavovi Madarászovi, ktorí nemalou mierou prispeli k úspešnej príprave a realizácii výstavy, JUDr. Petrovi Kerecmanovi, PhD., ktorý obohatil vernisáž zaujímavými faktami z histórie advokácie a tiež všetkým členom komisie SAK pre históriu advokácie, v ktorých myšliach sa zrodila výborná myšlienka – *Advokácia včera a dnes*.

Napokon dovoľte prejavíť vďaku riaditeľovi Ponitrianskeho múzea PhDr. Antonovi Števkovi za poskytnutie a prípravu reprezentačných priestorov, sprievodkyni Ponitrianskeho múzea za odbornú a pútavú prezentáciu exponátov výstavy návštevníkom expozícií Ponitrianskeho múzea počas celej doby trvania výstavy a študentom Spojenej školy v Nitre za prípravu a servis chutného občerstvenia na vernisáži.

Na záver by som rád vyjadril presvedčenie, že sa opäť podarí pre verejnosť a advokátov nitrianskeho regiónu pripraviť podobné pútavé podujatie podporujúce pozitívne vnímanie advokácie.

JUDr. René Hudzovič

Z Novoročného stretnutia právnikov 2016

V rýchlom slede dní v jednotlivých rokoch dochádza k mnohým zmenám, ale jedna vec sa v živote Slovenskej advokátskej komory opakuje s každoročnou pravidelnosťou – tradičné Novoročné stretnutie právnikov. Konalo sa v Hoteli Carlton v Bratislave 14. januára 2016.

Na úvod sa hosťom prihovril predseda Slovenskej advokátskej komory JUDr. Ľubomír Hreždovič (**foto 1**). Osobitne privítal ministra spravodlivosti Slovenskej republiky JUDr. Tomáša Boreca, predsedníčku Súdnej rady Slovenskej republiky JUDr. Janu Bajánkovú, predsedu Ústavnoprávneho výboru Národnej rady Slovenskej republiky JUDr. Róberta Madeja, prítomných poslancov zákonodarného orgánu, podpredsedu Ústavného súdu Slovenskej republiky JUDr. Milana Laľíka, zástupcov justície, prokuratúry, akademickej obce, partnerských komôr, kolegov advokátov. Zjednodušene možno povedať – všetkých hostí, ktorí podujatie svojou prítomnosťou poctili.

V príhovore JUDr. Hreždovič poukázal najmä na udalosti, ktoré právnici v roku 2016 očakávajú. Nadchádzajúce obdobie bude v oblasti legislatívy, práva a justície na Slovensku

nepochybne zaujímavé, najmä v kontexte prijatia nových civilných procesných kódexov, ktoré sa týkajú každého profesijne aj osobne.

Súčasťou novoročných stretnutí býva aj odovzdávanie cien víťazom publikačnej súťaže Bulletinu slovenskej advokácie. Súťaž sponzorsky podporilo vydavateľstvo Wolters Kluwer, za ktoré ceny víťazom odovzdala obchodná riaditeľka JUDr. Adriana Horváthová spolu s predsedom redakčnej rady časopisu JUDr. Jozefom Brázdilom.

Na treťom mieste sa za článok *K prípustnosti odvolania proti rozhodnutiu o povinnosti zložiť preddavok na trovy konania podľa § 141a Občianskeho súdneho poriadku* umiestnila **JUDr. Ľuba Berezňaninová, Dip. Mgmt.** (**foto 2**), druhú cenu získala **JUDr. Zuzana Fabiánová, PhD.** s článkom *Dohoda o vyporiadaní bezpodielového spoluvlastníctva manželov – aplikačné problémy* (cenu si nemohla prevziať osobne). Víťazný tuš zaznel pre dvojicu autorov **JUDr. Alexandra Kotrecová, PhD. – Mgr. Ľubomír Pagáč, LL.M.** (**foto 3**) za prí-

5

spevok 1. január 2015 – medzník v preskúvaní rozhodcovských rozsudkov v spotrebiteľských veciach v exekučnom konaní?

Výsledky súťaže Slovenskej advokátskej komory o najlepšiu esej na tému sloboda prejavu oznámila Mgr. Michaela Chládeková, PhD., ktorá bola členkou výberovej komisie SAK. V krátkosti uviedla pozadie súťaže s poukazom na význam dátumu 10. december pre advokátov. Tento deň je nielen

medzinárodným dňom ľudských práv. Naprieč Európou si v tento deň advokáti pripomínajú spoločné hodnoty a princípy, na ktorých stojí advokácia a hrozby, ktorým advokáti čelia pri ich presadzovaní a pri výkone svojho povolania. Práve tento deň vyhlásila Rada advokátskych komôr Európy (CCBE) za Európsky deň advokátov – prvý raz v roku 2014. Predsedníctvo SAK vyhlásilo pri príležitosti 2. európskeho dňa advokátov súťaž o najlepšiu esej na tému slobody prejavu. Víťazkou sa stala **Bc. Mária Klačanská**, študentka magisterského štúdia Právnickej fakulty Univerzity Komenského, ktorá napísala úvahu o slobode prejavu tak, ako sloboda prejavu vidí samu seba. Cenu jej odovzdali podpredsedníčka Slovenskej advokátskej komory Mgr. Viktória Hellenbart a Mgr. Michaela Chládeková, PhD. (foto 4).

Novoročné stretnutie právnikov bolo príležitosťou uskutočniť ešte jednu milú udalosť. Slovenská advokátska komora vy-

dala v edícii publikácií venovaných významným slovenským advokátom novú knihu s názvom *Ján Eugen Kováč, nekoronovaný kráľ Justičného paláca*, ktorú na novoročnom stretnutí slávnostne uviedli do života člen predsedníctva JUDr. Ján Havlát a podpredseda redakčnej rady Bulletinu slovenskej advokácie JUDr. Peter Kerecman, PhD. (foto 5).

Na záver zostávalo už iba zaželať hosťom príjemné chvíle v kruhu známych a priateľov, ktorých spája jeden spoločný menovateľ – právo.

–km–

Foto Vladislav Žigo

Zamyslieť sa nad slobodou prejavu a nedat' jej možnosť vyjadriť sa?

Rada advokátskych komôr Európy (CCBE) vyhlásila 10. december 2015 za 2. európsky deň advokátov. Za jeho nosnú myšlienku zvolila slobodu prejavu. Veď advokáti a právnici stoja pri ochrane základných práv v prvej línii. Zároveň nie sú len obrancami základných práv, sú aj ich nositeľmi.

Sloboda prejavu ako ľudské právo. Sloboda prejavu ako nevyhnutný atribút práce advokáta. Sloboda prejavu ako právo, ktorého ochrany sa domáha klient. Sloboda prejavu, ktorej realizácia už viedla dokonca k prenasledovaniu advokátov.

Právo vyjadriť svoje myšlienky a názory, nesúhlas i protest je významným dedičstvom 20. storočia a pilierom demokratickej spoločnosti. Sloboda vyjadrovania, umenia a slova však má svoje limity a súčasná doba kladie nové výzvy v podobe sociálnych médií, ale aj násilných útokov na slobodnú tlač v európskych krajinách. Práve týmto otázkam sa prevažne venovali autori esejí, ktoré boli doručené kancelárii SAK v decembri 2015 v kontexte súťaže vyhlásenej predsedníctvom komory pri príležitosti 2. európskeho dňa advokátov.

Dvadsať autorov spomedzi študentov bakalárskeho, ma-

gisterského aj doktorandského štúdia práva a z radov advokátskych koncipientov zareagovalo na výzvu predsedníctva komory, ktorého zámerom bolo prispieť týmto spôsobom k podujatiam organizovaným k 2. európskemu dňu advokátov, a zároveň podnieť autorské aktivity mladých prispievateľov.

Každý z príspevkov priniesol zaujímavé myšlienky a bolo náročné vybrať ten víťazný. Hodnotiacia komisia pozostávajúca z podpredsedníčky komory Mgr. Viktórie Hellenbart, podpredsedu redakčnej rady Bulletinu slovenskej advokácie JUDr. Petra Kerecmana, PhD. a Mgr. Michaely Chládekovej, PhD., odbornej pracovníčky kancelárie komory, mala ťažkú úlohu vybrať finalistov a z nich výhercu. Po vylúčení príspevkov, ktoré nespĺňali charakter eseje, ale boli skôr analýzou judikatúry, odborným článkom či historickým prierezom vývoja slobody prejavu, sa komisia zhodla na okruhu finalistov. Za rozhodujúce kritérium považovala originalitu prístupu k téme, aktuálnosť a dynamiku textu.

Víťazkou súťaže sa stala Bc. Mária Klačanská, študentka magisterského štúdia Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, ktorá napísala esej s názvom *Krátka úvaha o slobode prejavu tak, ako ju vidí ona sama*. Týmto autorke blahoželim v mene hodnotiacej komisie a želim jej veľa ďalších publikačných úspechov.

Mgr. Michaela Chládeková, PhD.

Krátka úvaha o slobode prejavu tak, ako ju vidí ona sama

Zamyslieť sa nad slobodou prejavu a nedať jej možnosť vyjadriť sa, to je také, ako keď vás súdia o vás a bez vás. Čo je to sloboda prejavu? V prvom rade si musíme uvedomiť jej dôležitú úlohu v našej spoločnosti. Jej dopady na našu spoločnosť. Jej veľkosť a obmedzenosť.

Sloboda prejavu je v zmysle Rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 31. 5. 2010, sp. zn. 4 Cdo 149/2009 zoširoka definovaná ako: „Články 19 a 26 Ústavy vyjadrujú základné ústavné hodnoty právneho poriadku Slovenskej republiky ako demokratického právneho štátu. Pre demokraciu, chápanú ako vládu ľudu, ľuďom a pre ľud, je životnou nutnosťou šírenie informácií, myšlienok a názorov, či už pochvalných alebo kritických, preto aby bola verejnosť zásobená všetkými dostupnými faktami nevyhnutnými pre vyvolanie kvalitnej debaty vo veciach celospoločenského záujmu a následného utvárania názorov jednotlivcov alebo pre dosiahnutie konsenzu o konaní a obstarávaní vecí celospoločenského záujmu. Sloboda prejavu však nie je bezbrehá; ústavne zaručené právo vyjadrovať svoje názory je obsahovo obmedzené právami iných, najmä právami uvedenými

v Čl. 19 Ústavy. Kolízia oboch práv sa realizuje práve napríklad pri aplikácii § 11 a nasl. Obč. zákonníka (OZ) v súvislosti s uplatňovaním občianskoprávnej ochrany osobnosti a pri aplikácii § 19b ods. 3 OZ v súvislosti s uplatňovaním ochrany dobrej povesti právnickej osoby. Povinnosťou súdov v takýchto prípadoch je interpretovať jednotlivé zákonné ustanovenia najmä z pohľadu účelu a zmyslu ochrany ústavne garantovaných práv a slobôd. Pri strete slobody prejavu s právom na ochranu osobnosti treba dbať na to, aby s prihliadnutím k okolnostiam konkrétneho prípadu jednému z týchto práv nebola neodôvodnene daná prednosť pred právom druhým. V konkrétnom prípade je vždy nevyhnutné skúmať mieru (intenzitu) tvrdeného porušenia základného práva na ochranu osobnosti, a to práve v kontexte so slobodou prejavu a s právom na informácie a so zreteľom na požiadavku proporcionality uplatňovania týchto práv.“

Ak máme niekoho súdiť, mali by sme aspoň spoľahlivo zistiť skutkový stav a dať možnosť každému vyjadriť sa. Ale, ako by sme mohli dať priestor slobode prejavu, aby sa vyjadřila, keď je to len pojem? Ak by mala sloboda prejavu tú možnosť, aby sa slobodne prejavila, možno by povedala presne toto:

„Čo som a kým som pre Vás? Som slobodou, ktorú máte ako dar. Som niečím, čo ste si vytvorili ako ideál. Som pojem. Keď o mne hovoria, tak obyčajne s úctou. Kedysi som bola potláčaná. Ľudia sa moje meno báli aj vysloviť. Nehovoriac o tom, čo som často spôsobovala. Tí, ktorí o mne hovorili, často prišli aj o život. Bola som niečím nepredstaviteľným v dávnych časoch. A čím som dnes? Výborná otázka. Kedysi ste oslavovali, že ma máte, a dnes ma buď využívate, alebo nenávidíte. A čo je horšie, často zabúdate, že ma vôbec máte. Vytvorili ste si niečo, čo ste si prestali vážiť rýchlejšie, ako ste všetci predpokladali.

Ako sa teda vidím? Je to zvláštna otázka, keďže ako pojem ma definovali už toľkí. Súdy, teoretici, politici, obyčajní ľudia. Som sloboda. A keďže som sloboda, tak by som mala byť slobodná. Bez akýchkoľvek iných zásahov. Mala by som si robiť čo chcem a kedy chcem. A predsa ma niečo limituje. Je to druhé slovo mojej podstaty – prejav. Som sloboda obmedzená prejavom. Pretože aj ľudia sú obmedzení vlastnými prejavmi. Keď chce maliar namaľovať obraz, namaľuje ho tak, ako to vie. A iný maliar namaľuje svoj obraz inak. Každý z nich použije iné farby, štetce, palety. Majú iný prejav. Možno je slobodný pre nich. Podľa ich úrovne. To je mojou ďalšou súčasťou. Úroveň. Sloboda prejavu je len pre tých, ktorí majú svoju úroveň. Ja ako sloboda nerozoznávam ľudí podľa ich postavenia, rasy, vzdelania či veku. Ale ľudia, ktorí majú úroveň, ma zatvorili do klietky tak, že ma môžu mať len tí, ktorí niečo majú a niečo znamenajú. Hlavným kritériom sú peniaze, sláva a moc. Pre týchto ľudí som neobmedzená. A čo tí ostatní? Možno by som sa ich rada dotkla. Možno by som bola rada ich súčasťou. Ako ale môžem, keď sa ma boja? Uvediem aj príklad. Študent stojí pred svojím vyučujúcim či zamestnanec pred zamestnávateľom. Kto z nich povie, čo si myslí, keď vie, že najskôr nespraví skúšku, alebo ho vyhodia zo zamestnania? Limituje ma teda strach. Na druhej strane

som často zneužívaná. Tými, ktorí si môžu povedať, čo chcú. Tými, ktorí zabudli na to, že aj ostatní sú slobodní. Som sloboda obmedzovaná slobodou. Na to ste zabudli! Zabudli ste na to, keď ste ma zneužívali na posmešky, keď ste si zo mňa spravili nástroj na dehonestáciu iných, keď ste mnou zakrývali svoje chyby. Takí ste vy ľudia. Všetci bez výnimky. Sloboda prejavu Vám dala veľa. Otázkou ostalo, čo ste dali Vy slobode prejavu? Myslela som, že si ma budete vážiť, keď ste za mňa tak bojovali. A vy? Mnohí z vás na mňa úplne zabudli. Nechali ste ma niekde v zadnej zásuvke svojho života. Povedať si názor a nechať sa vysmiať? Využiť svoje základné ústavné právo a ísť voliť? To je pre vás len prežitok. Chcete meniť svet na sociálnych sieťach. Využívate ma na to, aby ste zastrašovali druhých, ale sami ste často menší ako zrno piesku. Bojíte sa. Všetkého a všetkých. Viete, čo je z toho všetkého najhoršie? Že ste takí pokryteckí, že ma len využívate na to, aby ste sa vysmievali iným. A je úplne jedno, komu. Dokonca sa vysmievate z trápenia a smrti iných ľudí a zakrývate to za mňa. Poznáte francúzsky časopis *Charlie Hebdo*? Určite áno. Poznáte ho vďaka teroristickým útokom. V tomto časopise ma predávajú ako karikatúru. Oháňajú sa mnou, a dokonca mnou ospravedlňujú výsmech z iných. Iste, nie je to jediný časopis, ktorý svojím prejavom a karikatúrami uráža názory či náboženstvá celého sveta a všetko to skrýva za mňa. Viem, že vraždenie ľudí je neodpustiteľným činom. A čo vražda slobody prejavu? A čo tí mŕtvi, ktorých majú na svedomí iní a mňa postavili ako pomyselnú baštu svojich činov? Je toľko ľudí, ktorí zomreli len preto, že som bola zneužitá. Ak si to neviete predstaviť, tak uvediem príklad. Pre hanbu z uverejnených informácií na internete sa už obesil ne jeden človek. Často to nebola pravda. Často to celé malo mať za následok len pobavenie. A predsa to malo aj iné následky.

Taká teda som. Som slovo, som hudba, som obraz či socha. Moja podstata je taká nemateriálna, že ju je možné vyjadriť len materiálne. Vyjadriť ma dnes môžete prídavnými menami: obmedzená, zabudnutá, zneužitá, ustráchaná a pokrytecká. To ste zo mňa spravili. Darma ma definujete všetkými možnými výkladmi, keď ste zabudli na moju podstatu. Keď mi nastavíte zrkadlo, tak sa na môj odraz nemôžete ani pozrieť.“

Nám neprislúcha právo súdiť kohokoľvek, kto vyjadrí svoj názor, alebo sa rozhodne nechať si ho sám pre seba. Môžeme teda súdiť slobodu prejavu? Asi by to nebolo správne. No predsa len ju často súdime. Je to vďaka ľuďom, ktorí sa za ňu skrývajú. Podobne to raz vyslovil známy spisovateľ Mark Twain: „Sloboda tlače! Máme toľko zákonov na ochranu slobody tlače, a ani jeden trochu spoľahlivý zákon na ochranu ľudí pred tlačou.“

Dnes by sme možno na tento výrok mohli aplikovať aj slobodu sociálnych sietí. Aj to je sloboda prejavu. Toľko foriem slobody prejavu, ako ich máme dnes, hádam nebolo nikdy. Najviac sa však rozšírila spoločne s právom na informácie. A právo na informácie je znova o tom istom, ako je sloboda slova. Je o úrovni. Môžete mať toľko informácií, koľko sa do vás zmestí. Ale len do tej miery, do ktorej Vám to úroveň

dovoľuje. Právo na informácie nie je o vzdelaní. Jednoducho je o tom, za koľko si ho kúpite.

Sme si vedomí toho, že naše slová znejú veľmi kriticky. Neznejú ako chválospev na pojem slobody prejavu, ako sme o ňu bojovali a ako sme po nej túžili. Naše slová sú tvrdé. Sú také, aká je naša spoločnosť. Pojmy sú len slová, ktorým význam dávajú ľudia. Ibaže na obsah slov a samotných ideí, ktoré nám objasňovali už starovekí filozofi, sme v rýchlosti času zabudli. Darma budeme vykladať všetky pojmy, keď sme zabudli na základné hodnoty a princípy. Darma budeme ospevovať slobodu prejavu, aká je krásna a aký má úžasný vplyv na spoločnosť, keď sa nepozrieme na to, čo sme z nej spravili za tých pár rokov, počas ktorých sa stala súčasťou Listiny základných práv a slobôd či Charty Európskej únie. Slobodu prejavu sme si definovali do pár viet. Ale v praxi zaujíma už len sudcov, ktorí rozhodujú spory a advokátov, ktorí obhajujú svojich klientov, ktorí si môžu za ich služby zaplatiť.

Od toho, aká je sloboda prejavu, odlišme na záver to, aká by mala byť známym výrokom: „Moja sloboda končí tam, kde začína sloboda iného.“

Bc. Mariana Klačanská

študentka Právnickej fakulty UK v Bratislave

Martina Gajdošová – Peter Kerecman

Prvé ženy v slovenskej advokácii

Pred stopäťdesiatimi rokmi bolo slovo *advokátka* neznáme. Na Slovensku sa stalo realitou až v období Československa. Advokácia bola mužskou doménou.

*Ako sa advokácia zmenila,
keď do súdnych siení vstúpili ženy?
Aké to bolo, keď sa prvý advokát v krajine
rozhodol zamestnať prvú ženu ako osnovníčku,
čo ho k tomu viedlo a koľko to vydržal?
Ako a prečo sa pridávali ďalší?*

Od zápisu prvej ženy – advokátskej osnovníčky do zoznamu osnovníkov advokátskej komory uplynie v roku 2015 práve 90 rokov. Dnes je v advokácii približne rovnako veľa mužov ako žien. Čo ženy do advokácie priviedlo, ako vykonávali osnovníčku a advokátsku prax, ako sa im darilo, ako a prečo sa postupne rozširovali a znižovali ich počty – práve o tom je táto kniha.

Cena: 9 eur Kontakt: PhDr. Ondrišová,
tel.: 0903 600 805, ondrisova@sak.sk

Bulletin advokacie prináša...

Vyberáme z čísla 12/2014 českého *Bulletinu advokacie*

JUDr. Michal Žižlavský, člen predstavenstva ČAK, v **úvodníku** predpokladá nevyhnutnú zmenu spôsobu poskytovania právnych služieb v súvislosti s rozvojom kyberpriestoru, ktorému sa advokáti v budúcnosti budú musieť prispôbiť.

Aktuality obsahujú správu z odbornej konferencie venovanej dvom rokmi nového českého súkromného práva, ktorá sa konala 1. decembra 2015, oznámenie ČAK o povinných platbách a poistnom a program a organizačné pokyny k podujatiu *Galavečer Právniko roku 2015*, ktoré sa bude konať 29. 1. 2016 v Bobycentre Brno.

Časť **Z judikatúry** obsahuje stanovisko pléna Ústavného súdu ČR z 8. 10. 2015, sp. zn. Pl. ÚS-st.42/15, podľa ktorého *advokát ako účastník alebo vedľajší účastník nemusí byť v konaní pred Ústavným súdom povinne zastúpený iným advokátom*, nález Ústavného súdu z 23. septembra 2015, sp. zn. IV. ÚS 910/15, podľa ktorého *samotné oneskorené založenie dôkazného materiálu do spisu advokátom nemožno bez ďalšieho stíhať poriadkovou pokutou*, nález Ústavného súdu ČR z 31. marca 2015, č. j. PL.ÚS 1/2014 k rozporu článku LII, bodu 2 zákona č. 303/2013 Sb. (vedenie exekúcie na majetok manžela) so zásadou zákazu pravej retroaktivity, nález Ústavného súdu ČR z 11. augusta 2015, sp. zn. I. ÚS 2280/14 k otázke uplatnenia námietky započítania, ktoré nebolo predmetom pôvodného návrhu, uznesenie Najvyššieho správneho súdu ČR zo 14. júla 2015, č. j. 8 As 141/2012 k úplnosti výroku rozhodnutia správneho orgánu, podľa ktorého *povinnosť uviesť vo výrokovej časti rozhodnutia správneho orgánu ustanovenia, podľa ktorých bolo rozhodované je splnená aj vtedy, ak je príslušné ustanovenie právneho predpisu uvedené v tzv. návetei (záhlaví) rozhodnutia, ktoré je potrebné pokladať za súčasť výrokovej časti rozhodnutia*.

Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva je uvedený rozsudok zo 4. júna 2015 č. 59166/12 vo veci J. K. a ďalší proti Švédsku (článok 3 Dohovoru – zákaz mučenia, neľudského a ponižujúceho zaobchádzania a trestania), rozsudok z 26. mája 2015 č. 34238/09 vo veci Lhermitte proti Belgicku (Článok 6 Dohovoru – právo na spravodlivé konanie), rozsudok zo 16. júla 2015 č. 39438/13 vo veci Nazarenko proti Rusku (Článok 8 Dohovoru – právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života, obydlia a korešpondencie) a rozsudok z 23. apríla 2015 č. 38030 vo veci KHAN proti Nemecku (Článok 8 Dohovoru – vyhostenie sťažovateľky do Pakistanu po tom, ako bola odsúdená za neúmyselné zabitie).

V Rubrike **Z odbornej literatúry** sú obsiahnuté recenzie publikácií *Bezodvodné obohacenie v novom občianskom záko-*

níku. Komentár (Jana Bílková), *Průvodce uzavíraním smluv po rekodifikaci* (Dana Ondřejová), *Pracovní právní spory* (Miroslav Hromada).

Časť **Z českej advokacie** obsahuje rozhodnutie kárneho senátu kárnej komisie ČAK z 11. septembra 2015, sp. zn. K 8/2015, podľa ktorého *je kárnym previnením, ak advokát neinformuje riadne klienta o stave jeho veci a nevyhoví jeho žiadosti o vydanie dokladov a o vyúčtovaní*.

Príspevky z odbornej teórie a praxe sú venované nasledovným problémom:

Mgr. Karolína Kutnarová

Zákonná výživovacia povinnosť rodiča vo vzťahu k insolvenčnému konaniu

Autorka približuje skutočnosť, že insolvenčné konania s prihliadnutím na možné dôsledky (oddĺženie) v praxi s ohľadom na svoju povahu vyvolávajú aj konania, v ktorých veritelia majú voči dlžníkom pohľadávky na zákonom výživnom. V texte príspevku sa venuje účinkom insolvenčného konania, výživnému ako pohľadávke rovnocennej pohľadávkam za majetkovou podstatou, zamlčaniu existencie zákonných výživovacích povinností dlžníkom, uplatneniu pohľadávok na výživnom. V závere uvádza, že pohľadávky na výživnom sú nielen prednostné kedykoľvek počas insolvenčného konania, ale uspokojujú sa tiež v plnej výške, navyše, zákon u veriteľa, ktorý má pohľadávku z titulu výživného, nestanovuje žiadnu lehotu, v ktorej by musela byť pohľadávka uplatnená. Výhodné postavenie pohľadávok dáva predpoklady na čo najväčší rozsah ich uspokojenia a tiež v prípade oddĺženia možno očakávať majetkovú stabilizáciu dlžníka, ktorý má následne väčší priestor usilovať sa o riadne a pravidelné uhrádzanie stanoveného výživného.

JUDr. Radim Chalupa, Ph.D.

Vybrané otázky dôkazného bremena v konaní o zaplatenie zmenkového nároku

Príspevok reaguje na skutočnosť, že ohľadom rozdelenia dôkazného bremena medzi žalobcom a žalovaným v otázke preukazovania pravosti podpisov na zmenke je v súčasnej českej rozhodovacej praxi názorová kolízia. Príčinu problému vidí autor v nedostatočnom premietnutí záverov teórie civilného procesu do rozhodovania súdov a v tom, že súdy pri hodnotení dôkazného bremena nevychádzajú zo žiadneho z názorových prúdov českej, prípadne zahraničnej procesualistiky a rozhodnutia vo veci často zakladajú na hodnotení dôkazného bremena vychádzajúceho z intuície, odhadu, prípadne prevzatej skúsenosti alebo aj z predsudku. V texte sa príspevok okrem iného venuje teórii dôkazného bremena, jeho zložkám, objektívnemu a subjektívnemu dôkaznému bremenu, abstraktnému a konkrétnemu dôkaznému bremenu, deleniu dôkazného bremena medzi účastníkov konania, teórii dôkazného bremena, preukazovaniu pravosti z rôznych pohľadov (napr. vo vzťahu k právnej úprave, teórii analýzy noriem, atď.) V závere akcentuje potrebu akceptovania právneho názoru Najvyššieho súdu ČR nižšími súdmi, obzvlášť ak je to dôvodné s ohľadom na závery právnej teórie.

doc. JUDr. Martin Štefko, Ph.D.

K univerzálnej sukcesii ako dôvode prechodu povinnosti na náhradu ujmy spôsobenej pracovným úrazom, prípadne chorobou z povolania na poisťovňu

Článok je reakciou na postup nižších súdov v ČR (Ústecký kraj), ktorý hoci je považovaný za nesprávny vo svojej podstate, často pomôže rýchlejšie dosiahnuť náhradu majetkovej aj nemajetkovej ujmy, ako štandardný, s právnymi predpismi a judikatúrou Najvyššieho súdu ČR súladný postup. Autor sa venuje univerzálnemu procesnému nástupníctvu, právnej úprave zodpovednosti zamestnávateľa, úprave prechodu práv a povinností z pracovnoprávných vzťahov, výkladu a zmyslu právnej úpravy. V závere autor označuje základný problém právnej úpravy zodpovednosti zamestnávateľa za škodu spôsobenú zamestnancovi pracovným úrazom alebo chorobou z povolania, za ktorý považuje priame zapojenie zamestnávateľa do procesu oznamovania, resp. uplatňovania nároku na náhradu škody a konštatuje, že spojenie inštitútu verejného sociálneho poistenia a pracovnoprávnej zodpovednosti zamestnávateľa je v súčasnosti prežitkom.

JUDr. Ladislav Jouza

Čas a lehoty podľa občianskeho zákonníka – vplyv na pracovnoprávne vzťahy

Autor približuje zmenu v počítaní času pri posudzovaní právnych skutočností v súvislosti s právnou úpravou nového českého občianskeho zákonníka ako aj legislatívnych úprav českého zákonníka práce. Pri posudzovaní premlčania a zániku práva sa vychádza z občianskeho zákonníka podľa princípu, že je možné aplikovať občiansky zákonník vtedy, ak záležitosť nerieši priamo zákonník práce. Počítanie času a posudzovanie lehôt riešia § 618 až § 630 českého občianskeho zákonníka. Osobitne sa autor venuje premlčaniu práva v lehote, premlčaniu náhrady škody, premlčacej lehote pri pracovnom úraze, zániku práva, právnemu konaniu a lehotám, lehotám v súvislosti s vrátením bezdôvodného obohatenia, lehotám v súvislosti s preplatkami a obohacovaním, povahe skúšobnej doby, výpovednej doby, jej predĺženiu a výpovednej dobe pri prechode práv a povinností.

Multilaterálny hospitačný program v Nemecku

Nemecká nadácia pre medzinárodnú právnu spoluprácu,
Nemecká spolková advokátska komora
a Nemecké združenie advokátov

organizujú aj v roku 2016 stáž v termíne
22. augusta – 1. októbra 2016

prednostne pre mladých advokátov, príp. pre koncipientov v poslednom roku koncipientskej praxe. Podmienkou účasti je viacročná odborná prax, **vek do 35 rokov a výborná znalosť nemčiny slovom aj písmom**. Ťažiskom záujmu účastníkov hospitácie by malo byť občianske a obchodné právo.

Z hospitačného programu sú vylúčení záujemcovia pracujúci v nemeckých advokátskych kanceláriách na Slovensku, t. j. v kanceláriách, ktoré vznikli ako pobočka/zastúpenie nemeckej kancelárie, a/alebo ktoré majú meno nemeckej advokátskej kancelárie. Vyluka sa vzťahuje aj na záujemcov pracujúcich v advokátskej kancelárii, ktorá má pracoviská v Nemecku, resp. záujemcov pracujúcich v advokátskej kancelárii, ktorá vystupuje ako partner konkrétnej nemeckej advokátskej kancelárie v rámci dohodnutej intenzívnej spolupráce.

Organizátor hradí náklady spojené so stravovaním a ubytovaním počas úvodného seminára v Königswinter, cestovné náklady z miesta konania úvodného seminára do miesta sídla konkrétnej advokátskej kancelárie a späť, náklady na ubytovanie počas hospitácie a vreckové vo výške 550 eur, ako aj poistenie liečebných nákladov v prípade akútneho ochorenia. Ostatné náklady si účastníci hradia sami.

Záujemcovia spĺňajúci uvedené podmienky sa môžu prihlásiť písomne najneskôr do **15. februára 2016** na adresu Slovenskej advokátskej komory, Kolárska 4, 813 42 Bratislava, príp. mareckova@sak.sk s poznámkou „Prihláška na stáž v Nemecku“.

K žiadosti o zaradenie do výberového konania pripojte, prosím, **životopis a motivačný list v slovenskom aj v nemeckom jazyku. Termín výberového konania bude prihláseným záujemcom včas oznámený.**

Podrobnejšie informácie: ww.sak.sk v časti „Správy“ alebo Odbor medzinárodných vzťahov kancelárie komory:

Mgr. Katarína Marečková, 02/20422728, mareckova@sak.sk; **Mgr. Júlia Dernerová**, 02/20422744, dernerova@sak.sk

Z DISCIPLINÁRNYCH ROZHODNUTÍ ČAK

Povinnosť advokáta rokovať s advokátom protistrany

Je disciplinárnym previnením advokáta, ak advokát rokuje priamo s protistranou, zastúpenou advokátom, bez jeho predchádzajúceho súhlasu a navyše s odôvodnením, že nepredložil plnomocenstvo.

Rozhodnutie disciplinárneho senátu disciplinárnej komisie
Českej advokátskej komory z 10. februára 2015, *sp. zn. K 93/2014*¹

Dotknuté ustanovenia:

- § 17 zákona č. 85/1996 Sb., o advokácii
- čl. 4 ods. 1, čl. 11 ods. 1 uznesenia predstavenstva Českej advokátskej komory č. 1/1997 Vestníka zo dňa 31. 10. 1996, ktorým sa stanovujú pravidlá profesionálnej etiky a pravidlá súťaže advokátov Českej republiky (etický kódex) v platnom znení (ďalej len „Pravidlá profesionálnej etiky“)
- **obdobné ustanovenia slovenských právnych predpisov:** § 18 ods. 3² zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii v platnom znení, §18³ Advokátskeho poriadku SAK zo dňa 15. 6. 2013

Disciplinárny senát uznal disciplinárne obvineného advokáta za vinného z disciplinárneho previnenia, ktorého sa dopustil

tým, že

hoci mu, ako právnenému zástupcovi A. B. vo veci zmluvného vyporiadania nárokov z pracovného pomeru voči C. D., dňa 18. 4. 2014 oznámil advokát JUDr. D. K. prevzatie právneho zastupovania C. D. v tejto veci, a po tom, čo s ním v zastúpení viedol písomné rokovania, následne e-mailom dňa 25. 4. 2014 o 10.39 hod. bez predchádzajúceho súhlasu JUDr. D. K. oslovil priamo C. D., ktorému zaslal návrh dohody o narovnaní, o čom ani neinformoval JUDr. D. K., a s ktorým tak odmietol konať, keď navyše z predchádzajúceho rokovania s JUDr. D. K. bolo zrejmé, že tento nebude s obsahom dohody súhlasiť, a to všetko odôvodnil tým, že JUDr. D. K.

nepredložil disciplinárne obvinenému plnomocenstvo na zastupovanie C. D.

teda

- pri výkone advokácie nepostupoval tak, aby neznižoval dôstojnosť advokátskeho stavu, keď za tým účelom nedodržiaval pravidlá profesionálnej etiky ukladajúce mu
 - povinnosť všeobecne poctivým, čestným a slušným chovaním prispievať k dôstojnosti a vážnosti advokátskeho stavu,
 - povinnosť nerokovať priamo s osobou, s ktorou poskytovaná služba súvisí, ak je táto osoba zastúpená advokátom, bez predchádzajúceho súhlasu tohto advokáta, ani neodmietnuť s týmto advokátom rokovať,

čím porušil

ust. 17⁴ zákona o advokácii v spojení s čl. 4 ods. 1⁵ a čl. 11 ods. 1⁶ Pravidiel profesionálnej etiky.

Podľa § 32 ods. 3 písm. a) zákona o advokácii disciplinárne obvinenému za to bolo uložené disciplinárne opatrenie – **napomenutie**.

Disciplinárne obvinenému advokátovi bola súčasne uložená povinnosť zaplatiť na účet Českej advokátskej komory náhradu nákladov konania vo výške 8 000 Kč.

Z odôvodnenia:

Disciplinárny žalobca podal proti disciplinárne obvinenému disciplinárnu žalobu pre skutok uvedený vo výrokovvej

časti tohto rozhodnutia na podklade sťažnosti advokáta JUDr. D. K.

Disciplinárny žalobca v žalobe uviedol, že v jeseni 2013 disciplinárne obvinený prevzal právne zastúpenie A. B. vo veci vyporiadania nárokov z pracovného pomeru voči jeho zamestnávateľovi C. D. Dňa 17. 4. 2014 prevzal JUDr. D. K. v tejto veci právne zastúpenie C. D. a ešte v ten istý deň sa snažil telefonicky spojiť s disciplinárne obvineným, avšak bezúspešne, preto mu následne zaslal SMS správu, v ktorej mu oznámil prevzatie právneho zastupovania C. D. a jeho manželky. Nasledujúceho dňa, t. j. 18. 4. 2014 sa s disciplinárne obvineným telefonicky spojil a následne po vzájomnom dohovore spolu viedli pomerne rozsiahlu e-mailovú komunikáciu, v ktorej si obaja advokáti v zastúpení svojich klientov ujasňovali vzájomné stanoviská, pričom disciplinárne obvinený všetky tieto správy zároveň zasielal C. D. na vedomie.

V dobe, keď JUDr. D. K. zastupoval C. D. v tejto veci, disciplinárne obvinený bez jeho vedomia a súhlasu opakovane komunikoval s C. D. telefonicky, e-mailom, formou SMS i osobne, čím dosiahol to, že C. D. z obavy z prípadného trestného stíhania a oznámenia veci na inšpektorát práce zaplatil jeho klientovi ako odškodnenie za údajnú chorobu z povolaní čiastku 300 000 Kč.

Disciplinárne obvinený na žiadosť JUDr. D. K. zo dňa 25. 4. 2014 o zaslanie návrhu dohody nereagoval a toho istého dňa sa pokúsil pri osobnom stretnutí s C. D. tohto prinútiť

k podpisu tejto dohody, čo však C. D. odmietol, pričom o konaní tohto stretnutia C. D. informoval JUDr. D. K. až následne. Na tomto stretnutí C. D. odovzdal klientovi disciplinárne obvineného čiastku 216 000 Kč ako čiastočne plnenie jeho tvrdých nárokov, pričom disciplinárne obvinený na príjmovom doklade uviedol, že sa jedná o dar. Na e-mailovú žiadosť JUDr. D. K. zo dňa 28. 4. 2014 o vysvetlenie tohto postupu disciplinárne obvinený odpovedal, že ku komunikácii s JUDr. D. K. došlo omylom.

Disciplinárne obvinený vo svojom vyjadrení k sťažnosti zo dňa 9. 6. 2014 potvrdil prevzatie právneho zastúpenia A. B. v predmetnej veci a popísal nároky svojho klienta. Disciplinárne obvinený ďalej uviedol, že na otázky JUDr. D. K. odpovedal z kolegiálnej slušnosti a opakovane zdôraznil, že JUDr. D. K. mu nepredložil plnomocenstvo na zastupovanie, čo podľa jeho názoru je základnou povinnosťou advokáta s poukazom na ust. § 2439 zákona č. 89/2012. Po porade s klientom, ktorý ho uistil, že mu nebude vadíť, keď s JUDr. D. K. nebude ďalej rokovať, prestal s ním ďalej komunikovať a návrh dohody o narovnaní dňa 25. 4. 2014 zaslal e-mailom už len C. D. s tým, že podľa jeho vedomostí tento nebol podpísaný a strany bez jeho účasti uzavreli krátku dohodu o ukončení pracovného pomeru.

Disciplinárne obvinený na pojednávaní disciplinárneho senátu dňa 13. 2. 2015 zotrval na svojich predchádzajúcich vyjadreniach, na preukázanie ktorých predložil listinné dô-

Advokácia v spomienkach advokátov

Predsedníctvo SAK dáva do pozornosti všetkým advokátom, že v knižnici komory sú k dispozícii posledné výtlačky **reprezentatívnej veľkoformátovej publikácie v tvrdej väzbe**, ktorá na vyše 300 stranách formou rozhovorov s kolegami advokátmi mapuje dianie v advokácii v časovom horizonte od začiatku 70. rokov minulého storočia až po dnešok.

Zvýhodnená cena pre advokátov 10 eur

Kontakt: PhDr. Ondrišová, tel.: 0903 600 805, ondrisova@sak.sk

kazy. Disciplinárne obvinený ďalej uviedol, že JUDr. D. K. sa prihlásil len k tomu, že zastupuje C. D. a nie jeho manželku a ďalšie dve osoby. Disciplinárne obvinený viedol komunikáciu s JUDr. D. K. až do doby, keď mu tento oznámil, že mu nemá dávať úlohy, a tak následne disciplinárne obvinený zaslal návrh dohody, ktorý spísal, len na e-mailovú adresu C. D. Disciplinárne obvinený odmietol tvrdenie o tom, že C. D. mal byť k uzatvoreniu dohody nútený. Ďalej poukázal na e-mail JUDr. D. K., v ktorom tento oznámil, že pre jeho klienta je prijateľná čiastka 430 000 Kč. Disciplinárne obvinený sa okrem iného vyjadril aj k svojim osobným a majetkovým pomerom. Na záver disciplinárne obvinený uviedol, že svoje pochybenie ľutuje a viackrát ho nebude opakovať.

Disciplinárny žalobca trval na podanej žalobe a vo svojej záverečnej reči navrhol, aby disciplinárne obvinený bol uznaný za vinného z disciplinárneho previnenia a aby mu bolo uložené disciplinárne opatrenie vo forme napomenutia.

Disciplinárny senát na základe vykonaných dôkazov dospel k záveru, že disciplinárna žaloba je dôvodná. Disciplinárne obvinený skutočne spísal predmetnú dohodu o narovnaní a následne ju zaslal e-mailom len C. D., a nie jeho právnomu zástupcovi JUDr. D. K., napriek tomu, že predtým s ním v tejto veci pomerne rozsiahlo komunikoval, pričom kópie správ zasielal aj C. D. Disciplinárne obvinený tieto skutočnosti vôbec nepopieral a spočiatku zastával názor, že jeho postup bol správny, nakoľko JUDr. D. K. mu mal predložiť písomné plnomocenstvo na zastupovanie C. D. vo veci proti jeho klientovi A. B.

Disciplinárny senát dospel k záveru, že postup disciplinárne obvineného je evidentným porušením povinností advokáta podľa § 17 zákona o advokácii v spojení s čl. 4 ods. 1 a čl. 11 ods. 1 Pravidiel profesionálnej etiky. Disciplinárny senát sa v tomto smere stotožnil i s komentárom k Pravidlám profesionálnej etiky (Bulletin advokácie, zvláštne číslo, november 1996, str. 40), v ktorom je uvedené, že „advokáti sa vo vzájomnom styku najmä zdržia vzájomného vyžadovania plných mocí svojich klientov ... ak by boli podobné formalistické konania medzi advokátmi pripustené, bol by účel pravidiel o zákazu obchádzania advokáta druhej strany úplne zmařený“.

V skutočnosti existuje mnoho situácií, kedy klient poverí advokáta zastupovaním, napríklad pri rokovaní, a písomné plnomocenstvo neudelí, prípadne mu ho udelí až neskôr, keď ma dôjsť k písomnému úkonu, ktorý má advokát uskutočniť menom klienta. Z pohľadu zodpovednosti advokáta voči jeho klientovi je síce možno praktické žiadať od klienta udelenie písomnej plnej moci, napríklad z dôvodu presného vymedzenia rozsahu mandátu a tým aj vylúčenia prípadnej zodpovednosti advokáta za záležitosti, ktoré do jeho rozsahu nespádajú. Na druhej strane sa však advokáta protistrany sa tento vzťah priamo netýka a nie je daný žiaden dôvod, aby doňho zasahoval požiadavkou na predloženie plnomocenstva. Úplne stačí, keď advokát protistrany svojmu kolegovi oznámi, že určitú protistranu zastupuje a z okolností prípadu nevyplýva, že by to tak nemalo byť. Jedine, ak by z okolností prípadu vyplýval opak, teda že advokát protistranu nezastupuje tak, bolo by na mieste túto skutočnosť si vyjasniť.

V danom prípade však z vykonaných dôkazov a vyjadrení disciplinárne obvineného vyplýva, že disciplinárne obvinenému bolo zrejmé, že JUDr. D. K. skutočne C. D. zastupuje. Táto skutočnosť vyplýva nielen z jeho oznámenia, ale aj z toho, že C. D. túto skutočnosť neodmietol ani v rámci e-mailovej komunikácii medzi disciplinárne obvineným a JUDr. D. K., ktorá bola C. D. zasielaná v kópii. Z tohto dôvodu disciplinárny senát dospel k záveru, že sa disciplinárne obvinený dopustil disciplinárneho previnenia tak, ako je to popísané v disciplinárnej žalobe.

Čo sa týka disciplinárneho opatrenia, disciplinárny senát prihliadol k tomu, že disciplinárne obvinený si na pojednávaní uvedomil svoje previnenie a prejavil vo veci ľútosť. Preto disciplinárny senát uložil disciplinárne obvinenému disciplinárne opatrenie vo forme napomenutia podľa § 32 ods. 3 písm. a) zákona o advokácii, ktoré sa mu s ohľadom na všetky okolnosti prípadu javilo ako dostatočné.

Rozhodnutie je redakčne krátené, upravované a doplnené o odkazy na citované ustanovenia pod textom.

Poznámky

1 preložené a spracované podľa Syka, J.: **Z kárné praxe.**

In: BA, č. 9/2015, s. 66 – 68

2 **§ 18 ods. 3 slovenského zákona o advokácii:**

„Advokát postupuje pri výkone advokácie tak, aby neznižoval dôstojnosť advokátskeho stavu. V záujme toho je povinný dodržiavať pravidlá profesijnej etiky a iné pravidlá, ktoré určuje predpis komory.“

3 **§ 18 Advokátskeho poriadku SAK:**

„Ak je protistrana zastúpená advokátom, advokát je povinný rokovať zásadne s týmto advokátom. Ak advokát v nebezpečenstve omeškania rokuje priamo s protistranou, je povinný bez zbytočného odkladu vyznameniť advokáta, ktorý je zástupcom protistrany, o takomto rokovaní.“

4 **§ 17 českého zákona o advokácii:**

„Advokát postupuje pri výkone advokácie tak, aby neznižoval dôstojnosť advokátskeho stavu; za tým účelom je najmä povinný dodržiavať pravidlá profesionálnej etiky a pravidiel súťaže. Pravidlá profesionálnej etiky a pravidiel súťaže stanoví stavovský predpis.“

5 **čl. 4 ods. 1 Pravidiel profesionálnej etiky:**

„Advokát je všeobecne povinný poctivým, čestným a slušným chovaním prispievať k dôstojnosti a vážnosti advokátskeho stavu.“

6 **čl. 11 ods. 1 Pravidiel profesionálnej etiky:**

„Advokát nesmie iného advokáta osočovať a nesmie proti nemu začať právny spor bez závažného dôvodu. Ak je osoba, s ktorou poskytovaná právna služba súvisí, zastúpená advokátom, nesmie s ňou advokát rokovať priamo bez predchádzajúceho súhlasu advokáta, ktorý ju zastupuje, ani odmietnuť s týmto advokátom rokovať.“

Právnu vetu a rozhodnutie preložila a spracovala
Mgr. Tatiana Frištková
advokátska koncipientka

DO VAŠEJ KNIŽNICE

Manderla a Modrý Mauricius
Klasický príklad dobrej literatúry faktu

BLAHA, A.: **Manderla a Modrý Mauricius**. Bratislava: Spolok slovenských spisovateľov, 2015, 1. vydanie, 190 s. ISBN 978-80-89727-26-1

Známy slovenský právnik **JUDr. Anton Blaha, CSc.** nás už niekoľkokrát presvedčil, že písanie nie je len jeho záľubou, či koníčkom pre voľný čas. Záľubou možno aj, ale predovšetkým očividnou vnútornou potrebou, danosťou talentu, vlastnosťou pozorovať, všimnúť si, zvažovať, umenia asociovať i zamýšľať sa. Tým všetkým je Blahovo literárne úsilie zjavným prínosom pre súčasnosť a teda aj pre slovenské umenie, presnejšie, pre esejistiku a literatúru faktu.

Doteraz som Antona Blahu vnímal ako rozhladeného človeka s hlbokým zmyslom pre výtvarníctvo, hudbu a umenie vôbec, ktorý za tých osemdesiat rokov života, ale aj excelentnej znalosti práva - má právo zamýšľať sa nad javmi nášho času. A hoci by to boli aj malé zamyslenia kdesi v Karlových Varoch, keď prechádza týmto odcudzujúcim sa prostredím, alebo pri posedení s priateľom Ladislavom Ťažkým pár dní pred jeho odchodom do večnosti, vždy je v nich esencia ducha, čosi, čo človeka obohacuje. A to nemám na mysli len dve zbierky jeho glos, úvah a esejí *Nepíš to, otec* (2009) a *Rád vám protirečím* (2012), ani rovnako hlbavé rozhovory s plejádou slovenských osobností *Rád sa pýtam, aj počúvam* (2013), vedené zvedavo a vzdelane, s úctou k partnerovi. Mám na mysli aj jeho úvahy a reminiscencie, publikované v tlači, najmä na stránkach *Literárneho týždenníka*. A „všetko robí so zanietením, láskou a oduševnením...“, aby som to doplnil názorom básnika a spisovateľa prof. Jozefa Leikerta.

Kniha, o ktorej je teraz reč, je predsa len z iného súdka ako jeho doterajšie diela. Povedal by som: literárnejšieho. Autor v nej ani teraz neutají svoju erudíciu, ani zmysel pre nuansy vecí, ľudí, vzťahov a javov. Pridáva však čosi navyše, čosi, čo už je už nesporné umením: príbeh. Strhujúco vyrozprávaný. Sedem zaujímavých káuz z posledného slovenského polstoročia, do ktorých ho okolnosti ponorili naplno. Niektoré čitateľ pozná, o to je preňho kniha príťažlivejšia. Cez ne si pripomína tamtú dobu, zrazu akoby ohromne vzdialenú, vracia sa do vlastného praveku svojím duševným zrakom, koriguje si dávno získané a pomaly už zabúdané informácie svedectvom z prvej ruky - a Anton Blaha ho prekvapuje detailmi, zákulisím, vyšetovaním, justičnými procesmi, týkajúcimi sa kauzy, až do konečného finále. Kto vie, tomu je ľahko, vraví jedno porekadlo, a v tomto prípade platí trojnásobne - Blaha vie o prípade všetko. Po prvé preto, lebo bol v ňom zamočený ako obhajca alebo právny zástupca protagonistu. Po dru-

hé, vie písať, a čo som si pri čítaní knihy cenil najviac: vie sa vnoriť do duše svojich hrdinov. Po tretie: Napospol sú to zaujímavé histórie.

„Keď sa človek v podvečer na chvíľu zamyslí, odloží zákony, šanóny, žaloby, protižaloby, vyjadrenia, komentáre, zide mu všeličo na um. Napríklad aj taká neprozreteľnosť ako niektoré kauzy poukladať na papier...“, priznáva autor prehistóriu svojej knihy. Vďaka Prozreteľnosti za túto neprozreteľnosť. Sedem príbehov nám nevšedným spôsobom a v zmysle *pars pro toto* približuje posledné desaťročia Slovenska - už len to by bola spisovateľova zásluha. Lebo každý ten príbeh má v pozadí aj istú spoločenskú situáciu, atmosféru čias, punc doby. Čo ma však na príbehoch zaujalo najviac, je spomenuté Blahovo umenie rozmýšľať s hrdinami príbehov, vnoriť sa do ich psychiky, žiť v nich. Taká je črta o gynekológovi, ktorý dvanásť rokov prežíva (a Blaha ako jeho obhajca prežíva s ním) zápas s mašinériou zdravotníctva, polície, prokuratúry a súdov, pri obvyklej škodoradosti okolia, kým sa pravda - aj úradne potvrdená - neocitne na strane utrápeného lekára. Alebo príbeh *Atentát na ministra* - obdivuhodný ponor do vnútra invalidného robotníka, ktorý si nevie vymôcť dôchodok a po rokoch sa rozhodne svoju krivdu zmeniť na útok - cieľom mu je sám minister spravodlivosti, objekt, ktorý je v jeho očiach zodpovedný za onú nespravodlivosť.

Tieto i nespomenuté príbehy svedčia o úctyhodnej Blahovej justičnej skúsenosti, ale rovnako o jeho ľudskom postoji, o schopnosti a ponoriť sa do duše svojich klientov - hrdinov knihy. A vedieť to aj povedať - to už je literatúra.

Sú tu aj menej psychologické kauzy. Povedzme rozpad územia mesta Vysoké Tatry. Blahov prehraný proces. Justícia priklepla právo na Štrbské Pleso obci Štrba, lebo pred desaťročiami, kým sa smelo, tam ťažili drevo a pásli ovce, potom sa pol storočia štát i Tatry usilovali o spojenie osád, národného parku, budúcnosti rozvoja, zdravotníckeho posolania veľhôr, športovo-rekreačného významu územia a Tatranského národného parku ako prísne stráženého prírodného územia do jedného zmysluplného celku - i tu zrazu! Za sto rokov postavené sanatóriá, hotely, služby, dopravná sieť..., aj morénové jazero tisíce rokov staré zrazu padli obci do lona ako dar (a výnosy z daní) z neba. Paragrafy roztrhli Vysoké Tatry ako

kompaktné územie i centrálne riadené mesto so svojimi osadami a chatami sponad lesa až pod les, od východu až po západ. Na škodu veci.

Kniha má však ešte jednu hodnotu, ktorú však musia oceniť právnici, to si ja už netrúfam hodnotiť. Aj pre laika je však oči vidné, ako autor v čase, keď ešte kauza nebola námetom pre literárne spracovanie, keď teda A. Blaha nebol autor, ale advokát, dokázal vyhmatať prvky logiky, právne relevantný a pre súd účinný argument v prospech svojho klienta a zároveň v prospech spravodlivosti. Spomeňme kauzu Manderla. Ak odcitujem jedného z účastníkov právneho sporu Ivana Lefkovitsa, možno hneď namietnuť, to je prirodzené, že si Blahu pochvaluje, keď mu spor vyhral. Vôbec teraz nemám na mysli výsledok súdneho rozhodnutia, ale proces, ktorý k tomu výsledku viedol – a tom hovorí I. Lefkovits presvedčivejšie, ako by som to dokázal ja, oneskorene a ešte z druhej ruky informovaný čitateľ:

Dá sa nastoliť spravodlivosť? Má to cenu? Pre koho? To sú vážne otázky, a ja na ne nemám odpoveď. Zdá sa mi však, že JUDr. Blaha túto odpoveď má. On ide nie za spravodlivosťou, ale za vyrovňavajúcou spravodlivosťou... Som nesmierne rád, že som mal možnosť sa s ním stretnúť a vidieť, ako drobnými a neochvejnými krôčikmi prekonáva jednu prekážku za druhou a trpezlivo pracuje na kauze, ktorej by sa kdekto už dávno vzdal. Chcem však byť presný – a azda sa JUDr. Blaha neurazí – jeho drobné krôčiky (v nesmierne zložitej kauze) mi často išli na nervy. On bol ten chirurg, ktorý pripravoval operáciu, a ja som bol ten, ktorý videl tú biedu zanikajúcej rodiny Wollnerovej. JUDr. Blahovi môžem len blahoželať za jeho jedinečný výkon – za jeho skvelú výhru v zložitej kauze Manderla, ktorá sa začala v roku 1961 a podarilo sa ju úspešne ukončiť po päťdesiatich rokoch.

Istotne, kto by nepochválil advokáta, čo mu vyhrá spor – a ešte k tomu trvajúci polstoročia! Citát som si však dovolil použiť pre charakteristiku Blahovej práce, pre ono slovné spojenie: *drobné krôčiky*. Krôčiky istotne nie kamsi do prázdna či, blúdivo, ale logicky premyslené a smerujúce do cieľa, ktorý sa volá Spravodlivosť. V tomto je kniha príbehov Antona Blahu nielen dobrým čítaním, ale pre mladých adeptov práva a najmä advokácie aj šlabikárom. Každý jeden prípad. Povedzme próza *non fiction*, podľa ktorej sa kniha volá kniha, alebo dvanásť rokov sa ťahajúci prípad gynekológa – pôrodníka, o ktorom hrdina príbehu hovorí: *„...bol to najdlhší pôrod... Nechcel by som ho ešte raz absolvovať. Ani ho nepravím nikomu zo svojich kolegov. Bol to ťažký pôrod, v ktorom som však nepôsobil ako lekár, ale iba ako štatista bez úlohy, štatista, na ktorého padali kulisy. Nič som v ňom nezískal a takmer všetko stratil. Zostal mi len kúsok viery v česť a spravodlivosť.“* Musí to byť pre právnika povznášajúci pocit, keď po dvanástich rokoch prekoná všetky doterajšie urýchlené a očividne aj povrchné závery lekárov, polície i súdu. Z tohto zreteľa či uhla pohľadu by sa vlastne dal uviesť každý jeden z Blahových príbehov, až po ten posledný – *Tri ženy Ladislava Mednyánszkeho*. Tu sa mu podarilo zachrániť národu nevyčísľiteľnú hodnotu kaštieľa v Strážkach s unikátnym parkom, zariadením, knižnicou a nevyčísľiteľnou hodnotou Mednyánszkeho obrazov. A ešte aj patrične korigovať postavy, udalosti a optiku spisovateľa Ladislava Mňáčka pred polstoročím v jeho inak prelomovej knihe reportáží *Kde sa končia prašné cesty*.

Je to možno od laika trúfalosť, ale prepáčte mi to, tlačí sa mi to na myseľ: Blahova kniha je nielen zaujímavým dielom literatúry faktu, ale aj dobrou, čitateľsky príťažlivou a ľahko zapamätateľnou učebnicou budúceho advokáta. Netrúfam si povedať, ktorá z týchto hodnôt stojí vyššie.

Ján Čomaj

Publikačná súťaž Bulletinu slovenskej advokácie

Redakčná rada Bulletinu slovenskej advokácie
vyhlásila aj pre rok 2016

XIV. ročník publikačnej súťaže Bulletinu slovenskej advokácie pre študentov právnických fakúlt, advokátskych koncipientov a mladých advokátov do 35 rokov

Konkrétnu tému si účastníci súťaže zvolia sami. Podmienkou je aktuálnosť témy z teórie alebo praxe slovenského, európskeho alebo medzinárodného práva. Súťažný príspevok nesmie mať popisný charakter. Príspevky v rozsahu maximálne 34 000 znakov (vrátane medzier) treba poslať e-mailom na adresu ondrisova@sak.sk alebo darina.stracinova@sak.sk.

Termín uzávierky je 30. november 2016.

Porota zložená z členov redakčnej rady Bulletinu slovenskej advokácie príspevky vyhodnotí do konca decembra 2016. Pre autorov sú pripravené finančné ceny, porota má právo cenu neudeliť, resp. zvýšiť odmenu.

Príspevky pri slávnostnom odhalení pamätnej tabule v Martine

V minulom čísle bulletinu (BSA 12/2015) sme vám priblížili akt slávnostného odhalovania pamätnej tabule v Martine.

Na podujatí odzneli veľmi zaujímavé príspevky, ktoré uverejňujeme v plnom znení.

JUDr. Mgr. Martina Gajdošová, PhD.

Advokáti na Slovensku oslavujú

Ludia si odjakživa pripomínali slávnostné okamihy, a to nielen privátneho, ale aj verejného charakteru. Tentoraz oslavuje svoje narodeniny celý advokátsky stav na Slovensku. Dôvodom je okrúhlych 140 rokov, čo na území Slovenska, ešte v rámci Uhorska, vznikli vôbec prvé advokátske komory. No oslavuje aj Martin - pred 95-timi rokmi, krátko po vzniku Československej republiky, tu vznikla advokátska komora s pôsobnosťou pre celé Slovensko.

Pripomíname si 140 rokov od vzniku advokátskych komôr na Slovensku

V r. 1875 vznikli v Uhorsku a teda aj na území Slovenska prvé advokátske komory ako samosprávne stavovské organizácie. V organizácii advokácie sa tým nasledoval vývoj v okolitých štátoch. Najstaršie advokátske komory vznikli vo Francúzsku ešte v 18. storočí. Advokátske komory – v dnešnom ponímaní samosprávne a oddelené od štátu – na našom území boli zavedené uhorským zákonným čl. č. XXXIV/1874 o advokátoch („vo veci usporiadania advokácie“) z decembra 1874.

To, že výkon advokácie je toľké desaťročia organizovaný samosprávnymi stavovskými organizáciami – komorami, dosvedčuje, že spoločnosť našla vhodný spôsob zastrešenia výkonu slobodných povolání. Platí to nielen pre Slovensko, či pre Európu. Advokátsky stav vyžadoval samosprávu a štát mu ju priznal. Prirodzene, museli k tomu nastať vhodné podmienky. Po rakúsko-uhorskom vyrovnaní v r. 1867 sa v Uhorsku realizovali mnohé reformy, z ktorých pre advokátov podstatné boli tie, ktoré sa dotkli organizácie súdov. Advokáti vždy fungovali v nadväznosti na súde a pôvodne súde viedli aj zoznamy advokátov, pričom advokátov menoval minister. Reformou v súdnictve sa oddelila justícia od administratívy a uzákonila sa zásada sudcovskej nezávislosti. No a novým

spôsobom zastrešenia advokácie sa stalo zákonné zakotvenie samosprávnych advokátskych komôr. Ministerstvo spravodlivosti bolo oprávnené určiť počet a sídla advokátskych komôr. Advokátska komora mala mať aspoň 30 advokátov a jej pôsobnosť sa územne kryla s obvodom jednej alebo viacerých súdnych stolíc. Vlastné záležitosti advokátskej komory sa už vykonávali prostredníctvom orgánov volených samotnými advokátmi združenými v tejto komore (valné zhromaždenie, výbor, predseda). Prvé komory vznikli tak, že predseda kráľovskej súdnej stolice, v sídle ktorej sa advokátska komora mala vytvoriť, pozval na zakladajúcu schôdzu všetkých advokátov v oblasti pôsobnosti komory a určil im termín na predloženie osvedčenia advokáta a dokladov osvedčujúcich, že sa voči nemu nevedie disciplinárne ani trestné konanie. Schôdzu otvoril predseda súdnej stolice a vedenie schôdze odovzdal advokátovi – predsedovi podľa veku. Potom nasledovala voľba orgánov a ďalšia činnosť už podľa nového zákona.

Vo všeobecnosti do pôsobnosti samosprávnej advokátskej komory od počiatku patrí spravovať zoznam advokátov a adeptov advokácie, Od r. 1875 ako advokát mohol pôsobiť len ten, kto bol zapísaný v zozname advokátov niektorej advokátskej komory. Advokátom sa mohol stať uhorský občan, ktorý získal advokátsky diplom a mal trvalý pobyt v obvode danej advokátskej komory. Skúšobnú komisiu v tomto období v polovici jej členov i predsedu a jeho zástupcu menoval minister spravodlivosti, druhú polovicu tvorili advokáti. Uchádzač o advokátsky diplom preukázal absolvovanie právnického vzdelania, vrátane absolvovania štátnej skúšky alebo rigorózneho skúšky a trojročnú právnu prax. Do zoznamu advokátov bol zapísaný adept, ktorý okrem advokátskeho diplomu získal aj doktorát práv.

Advokácia na území Slovenska po vzniku Československa

Advokácia na Slovensku v období rokov 1918 – 1938 žila na princípoch právnej úpravy zavedenej v Rakúsku i v Uhorsku. Došlo k mnohým ústavnoprávnym, ústavno-politickým i organizačným zmenám, ktoré zasiahli všetky oblasti života, výkon advokácie nevynímajúc. K prijatiu spoločného československého advokátskeho poriadku síce nedošlo, zmeny sa

však diali čiastkovo tak, aby sa upevňovalo postavenie novej republiky a aby sa organizácia advokácie osamostatnila od predchádzajúcich väzieb rakúskych i uhorských.

Podstata statusu advokáta zostala zachovaná. Nevyhnutné pre zápis do zoznamu advokátov bolo československé štátne občianstvo, spôsobilosť na právne úkony (svojprávnosť), právnické vzdelanie na československej univerzite, alebo najneskôr v študijnom roku 1918/1919 na niektorej univerzite Rakúsko-Uhorska vrátane dosiahnutia doktorátu práv a úspešné absolvovanie praktickej skúšky.

Advokátske komory na Slovensku po vzniku Československa

Na Slovensku v tom čase pôsobili advokátske komory v Bratislave, v Banskej Bystrici, v Prešove a v Košiciach. Vláda ich ponechala vykonávať svoje funkcie, ale ich komunikácia s ministerstvom spravodlivosti bola komplikovaná, okrem iného aj s ohľadom na zažité väzby i na úradnú reč. Čoskoro nasledovala úplná reorganizácia týchto obvodov. Novourčeným sídlom zlúčených komôr sa stal Turčiansky Sv. Martin. Stavovská samospráva advokácie zostala zachovaná, zároveň bola v tomto čase z veľkej časti zviazaná do rúk štátnej správy. Centrom advokácie na Slovensku a sídlom advokátskej komory sa pred 95-timi rokmi stal Turčiansky Sv. Martin, preto aj Martin dnes oslavuje.

Na záver

Zdalo by sa, že v súčasnosti je súkromný priestor už tak rozšírený – každý je tak veľmi ponorený do seba, do svojich osobných naplnení a do svojej kvality života, do svojho vlastného preťaženia, že verejný priestor sa v dôsledku toho scvrkol až zošúveril. Že verejný priestor sa stáva fenoménom v očiach jednotlivca zbytočný. Že duch pospolitosti upadol. Čosi však predsa len pretrváva.

Duch pospolitosti – tej advokátskej – sa dnes oživuje. Slovenský advokátsky stav si pripomína významné momenty zo svojho života. Slovenská advokátska komora si totiž dobre uvedomuje svoje miesto v slovenských spoločenských štruktúrach, svoju úlohu strážcu pravidiel a vymedzenia zodpovednosti, i tej morálnej, nad výkonom advokácie na Slovensku.

JUDr. Peter Kerecman, PhD.

Advokátska komora v Turčianskom Sv. Martine a jej budova

Turčiansky Sv. Martin sa stal centrom slovenskej advokácie začiatkom roka 1921, keď začala s pôsobnosťou pre celé územie Slovenska vykonávať svoju činnosť tzv. zlúčená Advokátska komora v Turčianskom Sv. Martine. Hoci v r. 1936 bola jej územná pôsobnosť redukovaná a ostala iba jednou z dvoch advokátskych komôr na Slovensku, v Turčianskom Sv. Martine pôsobila viac ako dvadsať rokov – zrušená bola až v r. 1944. Jej činnosť už nikdy nebola obnovená.

Vznik zlúčenej advokátskej komory

Po vzniku ČSR v r. 1918 pôsobili na Slovensku naďalej advokátske komory v Bratislave, Košiciach, Banskej Bystrici a Prešove. Tieto komory boli zriadené ešte v r. 1875 podľa uhorských právnych noriem. Po vzniku ČSR malo byť ich prvou úlohou v spolupráci s novou vládou revidovať zoznamy advokátov, najmä rozhodnúť o výmaze advokátov a osnovníkov, ktorí nespĺňali novostanovené zákonné predpoklady pre pôsobenie v advokácii, predovšetkým československé štátne občianstvo. Komory však neprejavili potrebnú ochotu pristúpiť k plneniu týchto úloh. Preto bolo rozhodnuté situáciu vyriešiť zrušením pôvodných komôr, zlúčením ich obvodov a ich nahradením jedinou novou, tzv. zlúčenou komorou, nad ktorou si udrží štát kontrolu prostredníctvom ním menovaných orgánov tejto komory. Obdobne sa postupovalo vo vzťahu k pôvodným notárskym komorám sídlajúcim v Bratislave a Košiciach.

K zriadeniu advokátskej komory s pôsobnosťou pre celé územie Slovenska došlo **zák. č. 167/1920 Sb. zák. a nař. o dočasnej úprave činnosti advokátskych a notárskych komôr na Slovensku**, ktorý bol prijatý 16. 3. 1920. Zákon splnomocnil ministra spravodlivosti, aby vymenoval členov jej správneho výboru a týchto mohol v prípade potreby aj odvolať. Správny výbor zlúčenej advokátskej komory sa skladal z predsedu, tajomníka, pokladníka, komorného žalobcu a jeho námestníka, z ôsmich členov a štyroch náhradníkov, pričom členmi správneho výboru mohli byť len členovia komory. Správny výbor komory mal všetky právomoci patriace dovtedy výboru komory i jej valnému zhromaždeniu. Práva a povinnosti predsedu advokátskej komory vykonával predseda Správneho výboru. Pokiaľ by doterajší funkcionári zlúčených komôr „do činnosti správneho výboru zasahovali alebo jej prekážali“, dopustili by sa disciplinárneho prečinu, ktorý mal byť potrestaný ich výmazom zo zoznamu advokátov.

Tým advokácia stratila základy svojej samosprávnej slobody. Ako však vyplýva z dôvodovej správy k tomuto zákonu, malo ísť iba o stav dočasný: „*Prechodná doba iba krátko bude trvať, nepokladá sa za vhodné, aby dočasné orgány menované ministrom nahradené boli orgánmi volenými ešte pred vydaním nového advokátskeho poriadku a navrhuje sa, aby boli ponechané v činnosti kým nebudú zvolení funkcionári podľa nového advokátskeho poriadku na ich miesta.*“ Predpokladala sa totiž celková rekodifikácia advokátskeho poriadku. K tej však nakoniec nikdy nedošlo a takýto stav sa zachoval až do roku 1948.

Tento zákon o dočasnej úprave činnosti advokátskych a notárskych komôr na Slovensku schválilo plénum Národného zhromaždenia na odporúčanie výboru právneho. Jeho stanovisko predniesol spravodajca dr. Klouda: „*Osnova tato zasahá pronikavě do dosavadní zákonné úpravy advokacie (...) dotýkajíc se zejména základních zásad, na nichž advokacie (...) jest vybudována. Dotýká se neodvislosti a autonomie stavu advokátního (...) Právní výbor (...) nespokojil se jen s tímto předloženým návrhem, nýbrž uvažoval také o druhém podnětu, který (...) vycházel z toho hlediska, že dostatečně bude účelům státním vyhověno tím, když by dosud stávajícím jednotlivým advokátním komorám (...) byly přičleněny vhodným způsobem orgány, které by zabezpečovaly vliv vlády a ochranu zájmů státních v těchto komorách. Při rozhodování svém však přes to právní výbor dal přednost vládnímu návrhu (...) Nejsou totiž poměry na Slovensku (...) v advokátních (...) komorách, dosud upraveny tak, jak by toho státní zájem náš a bezpečnost veřejné správy vyžadovaly. Advokátní (...) komory na Slovensku v dnešním svém složení jsou dědici a jsou odleskem těch mocenských poměrů, které ze starého režimu přešly po převratu do poměrů nových. Ty staré mocenské zájmy jsou ovšem v životním rozporu se zájmy našeho státu a naší veřejné správy a při úvaze, kterému z těchto zájmů nutno dáti přednost, nemohlo býti pro nás nejmenší pochyby, nežli dáti přednost našemu vlastnímu a životnímu zájmu státnímu.*“

Sídlom advokátskej komory sa stáva Turčiansky Sv. Martin

Zákon o dočasnej úprave činnosti advokátskych a notárskych komôr na Slovensku priamo nestanovil, kde bude zlučená komora sídliť, iba splnomocnil ministra spravodlivosti, aby po dohode s ministrom pre zjednotenie zákonodarstva a organizácie správy, sám určil jej sídlo. Po vymenovaní úradníckej vlády 15. 9. 1920 vystriedal vo funkcii ministra spravodlivosti advokáta dr. Alfréda Meissnera nový minister spravodlivosti **dr. Augustín Popelka** (1854 – 1938), pôvodne tiež advokát (v Brne). Ministrom pre zjednotenie zákonodarstva a organizácie správy sa stal bývalý zvolenský advokát **dr. Vladimír Fajnor** (1875 – 1952), syn advokáta Štefana Fajnora. Ministrom pre správu Slovenska bol **dr. Martin Mičura** (1883 – 1946), ktorý advokátsku skúšku zložil v Budapešti ešte v roku 1910.

Táto úradnícka vláda prijala 30. 12. 1920 **vládne nariadenie číslo 3/1920 Sb. zák. a nař., ktorým sa vykonáva zákon č. 167/1920 Sb. zák. a nar. o dočasnej úprave činnosti advokátskych a notárskych komôr na Slovensku**, ktorým za sídlo zlúčenej advokátskej komory určila Turčiansky Sv. Martin. Toto vládne nariadenie zároveň ukladalo všetkým advokátskym komorám fungujúcim v predchádzajúcom období zastaviť svoju činnosť a odovzdať svoje spisy zlúčenej komore ku dňu nadobudnutia účinnosti nariadenia. Do Turčianskeho Sv. Martina bolo preložené i sídlo Komisie pre jednotnú skúšku sudcovskú a advokátsku.¹

Činnosť advokátskej komory v Turčianskom Sv. Martine

Od zahájenia činnosti vo februári 1921 Advokátska komora v Turčianskom Sv. Martine vyvíjala najmä snahu revidovať zoznamy advokátov a osnovníkov účinkujúcich na území Slovenska, preverovala ich štátne občianstvo a kvalifikáciu, pretože bývalé komory aj po roku 1918 zapísali do zoznamov ako advokátov aj maďarských občanov, prípadne tých, ktorí získali advokátsky diplom v Maďarsku. Navyše v dôsledku nemožnosti úradného styku s maďarskými advokátskymi komorami, nepodarilo sa získať doklady týkajúce sa advokátov vykonávajúcich prax na tých častiach slovenského územia, ktoré parili do územných obvodov advokátskych komôr so sídlom na území dnešného Maďarska.² O advokátoch z týchto území bola evidencia založená nanovo. Komora postupne vymazúvala tých advokátov, ktorí boli cudzí štátni občania ako aj tých, ktorí zložili skúšku v zahraničí, táto im nebola uznaná a novú skúšku na území ČSR nezložili ako aj tých, ktorí nezložili nový advokátsky sľub. Vytvorenie novej evidencie advokátskych osnovníkov bolo ešte komplikovanejšie.

Postavenie budovy komory

O výstavbe reprezentačnej budovy advokátskej komory v Turčianskom Sv. Martine rozhodol Správny výbor advokátskej komory za predsedníctva JUDr. Jána Vanoviča. Tajomníkom komory bol vtedy JUDr. Miloš Vančo.

JUDr. Ján Vanovič (1856 – 1942) sa narodil v Dražkoviach neďaleko Turčianskeho Sv. Martina, študoval právo na Právnickej akadémii v Bratislave a na univerzite v Budapešti. Advokátskym koncipientom bol od roku 1880 v Turčianskom Sv. Martine, Malackách a Temešvári, advokátom od roku 1886 v Turčianskom Sv. Martine. V rokoch 1920 – 25 bol poslancom Národného zhromaždenia. Funkciu predsedu výboru Advokátskej komory v Turčianskom Sv. Martine vykonával do roku 1934.

Aj **JUDr. Miloš Vančo** (1884 – 1970) sa narodil v Turčianskom Sv. Martine, právo študoval v Kluzi, od roku 1911 bol advokátskym koncipientom vo Zvolene, v Turčianskom Sv. Martine a od roku 1914 advokátom v Turčianskom Sv. Martine. Bol dlhoročným tajomníkom Advokátskej komory v Turčianskom Sv. Martine, v rokoch 1938 – 39 bude minis-

trom spravodlivosti slovenskej autonómnej vlády a v rokoch 1939 – 45 potom poslancom Slovenského snemu, ale aj podpredsedom Výboru Advokátskej komory v Turčianskom Sv. Martine (od roku 1941).

Správny výbor advokátskej komory rozhodol, že budova advokátskej komory v Turčianskom Sv. Martine bude postavená na západnej strane námestia (dnes Andreja Kmeťa) na mieste starej Gráberovskej chalupy.³

Projekt pre stavbu spracoval stavitel' **Ján Palkovič** (1892 – 1931). Narodil sa v Liptovskom Petri, pochádzal z rodiny staviteľa Jána Palkoviča. Študoval na Vyššej staveľskej škole v Budapešti, v roku 1920 zložil staveľskú skúšku v Prahe, praktikoval u Milana Michala Harminca.⁴ V roku 1920 spoluzaložil Staveľský podnik Hlavaj, Palkovič, Uličný so sídlom v Turčianskom Sv. Martine. Pôsobili v ňom aj jeho príbuzní z matkinej strany Ján Hlavaj a jeho brat Jozef Hlavaj, ktorý firmu viedol. Tento staveľský podnik sformoval stavebnú tvár Martina, postavil tu okrem iného viacero úradníckych domov, budovu hotela Slovan, sokolovne, Štátny ústav pre zveľaďovanie živnosti, budovu Matice slovenskej, kolóniu rodinných domov.⁵

Ján Palkovič pri vytvorení projektu budovy advokátskej komory musel vziať do úvahy, že cez vybraný pozemok tiekol potok (Silava). Preto budova nebola projektovaná ako podpivničená, ale bol pod ňou vybudovaný betónový kanál, ktorým bol potok odvedený.⁶ Stavba bola navrhnutá ako kompaktná trojpodlažná budova. Reprezentačné priestory komory vrátane zasadacej siene s malým javiskom boli na prvom poschodí.⁷

Stavbu na podklade verejnej súťaže realizoval z spomínaný Staveľský podnik Hlavaj, Palkovič, Uličný s liptovskými murármi, robotníkmi a remeselníkmi z Martina a okolia. Palierom na stavbe bol Michal Slabej z Liptovského Petra.⁸ Snákladom 1 143 542, 50 Kč bola dokončená v roku 1923.⁹

Ako vidno z dobových fotografií, na priečelí nad oknami bol umiestnený nápis ADVOKÁTSKA KOMORA, nad ním štylizovaný štátny znak. Na prízemí budovy boli obchodné priestory. Na prvom poschodí bola zasadacia sieň s príslušenstvom, do ktorej bol prístup hlavným schodiskom z námestia, úradovne komory a niekoľko rezervných miestností. Na druhom poschodí boli byty. Použité boli kvalitné materiály, podlahy parketové a šamotové, schody z umelého kameňa. V budove bol vodovod a sanitné zariadenie s hydrofórom na elektrický pohon. Vo dvore bola prízemná murovaná budova s hospodárskymi miestnosťami a bytom pre domovníka.¹⁰

Život advokácie v rokoch 1921 – 1936

V čase výstavby tejto budovy združovala Advokátska komora v Turčianskom Sv. Martine spolu 914 advokátov pôsobiacich na celom Slovensku. V roku 1936 už bolo zapísaných advokátov 1338 a navyše 600 osnovníkov. Títo vykonávali 5 ročnú prax, ktorá bola jednou z podmienok pre ich neskorší zápis do zoznamu advokátov. Advokácia tohto obdobia poskytovala právne služby naďalej podľa zák. čl. XXXIV/1874,

advokáti bojovali s problémom pokútnictva i o svoju advokátsku samosprávu, diskutovalo sa o zriadení nemocenského i penzijného poistenia advokátov. Komora viedla zoznamy advokátov i koncipientov, dohliadala nad výkonom koncipientskej praxe. Pri komore vykonával činnosť aj Disciplinárny súd advokátskej komory. Naďalej sa pripravoval nový jednotný advokátsky poriadok pre celé územie ČSR, avšak k jeho prijatiu nakoniec nikdy nedošlo. Advokátske skúšky boli vykonávané jednotnou skúšobnou komisiou pre skúšky sudcovské a advokátske, v prvom stupni komora realizovala nad advokátmi svoju disciplinárnu právomoc, o odvolaniach proti jej rozhodnutiam v disciplinárnych veciach rozhodoval tzv. advokátsky senát na NS RČS. Najzásadnejšie problémy advokácie, teda zavedenie jej skutočnej samosprávy a odstránenie pokútnictva však nikdy neboli vyriešené. Aktuálnosť problému riadenia advokácie ministerstvom spravodlivosti prostredníctvom ním menovaných členov výboru komory vyplýva aj zo Správy správneho výboru Advokátskej komory pre Slovensko v Turčianskom Sv. Martine za rok 1934, v ktorej medzi naliehavé potreby advokátskeho stavu je zaradené i „čo najrýchlejšie zavedenie advokátskej autonómie podľa zásad, ktoré vypracovala Stála delegácia advokátskych komôr v Československej republike...“ Samostatným problémom boli zhoršujúce sa ekonomické podmienky spojené i s nárastom počtu advokátov a koncipientov a ich nedostatočným odmeňovaním najmä pokiaľ ide o ich činnosť pri realizácii práva chudoby.

V nasledujúcom období bol naďalej predsedom výboru komory JUDr. Ján Vanovič, tajomníkom komory JUDr. Miloš Vančo, žalobcom komory bol ďalší martinský advokát JUDr. Dušan Halaša – syn advokáta Andreja Halašu (1852 – 1913) a Anny, rod. Mudroňovej (1964 – 1954 – dcéry advokáta Pavla Mudroňa).¹¹

Obmedzenie obvodu pôsobnosti komory v Turčianskom Sv. Martine

Národné zhromaždenie prijalo 26. mája 1936 **zákon číslo 144/1936 Sb. zák. a nař., ktorým sa menia a dopĺňujú niektoré ustanovenia o advokátoch**, ktorý nie len predĺžil koncipientsku prax z piatich na šesť rokov, ale aj zmenil organizáciu advokátskych komôr na Slovensku a Podkarpatskej Rusi. Týmto zákonom boli zriadené **advokátske komory so sídlom v Bratislave a Košiciach** s tým, že ich obvody boli zhodné s obvody vrchných (hlavných) súdov v Bratislave a Košiciach. Deň vzniku komôr mala určiť vláda nariadením. Správne výbory oboch novozriadených komôr mal naďalej menovať a odvolávať minister spravodlivosti. Advokátska komora v Turčianskom Sv. Martine mala vykonávať svoju činnosť do času, kým si nezačnú plniť úlohy novozriadené komory. Správne výbory novozriadených komôr po mali vykonať rozdelenie majetku a záväzkov doterajšej zlúčenej komory v Turčianskom Sv. Martine. Dňom, keď zahájí svoju činnosť komora v Košiciach, keďže bude vykonávať svoju pôsobnosť aj pre územie Podkarpatskej Rusi, mali sa zrušiť ustanovenia zverujúce niektoré kompetencie pre toto úze-

mie vo veciach advokátskych predsedovi sedrie v Užhorode. Dôvodová správa konštatuje, že touto organizačnou zmenou sa vyhovuje požiadavkám advokátov.

V Národnom zhromaždení pred prijatím tohto zákona 26. 5. 1936 prebehla dlhá diskusia, tá sa však venovala len predĺženiu dĺžky koncipientskej praxe. Pokiaľ ide o veci organizačné, iba jediný poslanec nadniesol potrebu znovuoobnovenia samosprávnych princípov v advokácii. Bol ním dr. Holota, ktorý uviedol: „Vytykam osnove, že vo správe dvoch advokátskych komôr, ktoré majú byť znova zriadené na Slovensku, neuplatňuje sa zásada všeobecnej tajnej voľby a pomerného zastúpenia. Správny výbor advokátskych komôr bude podľa osnovy menovaný ministrom spravodlnosti a práve preto vidím silný – a priznajme si to uprimne – zahanbujúci kontrast v tom, že kým i tá najmenšia, 300 obyvateľov počítajúca obec má právny obor autonómny vo správe svojich vecí, dotiaľ elita spoločnosti, advokátsky sbor, honosiaci sa s najvyššou duchovnou vzdelanosťou, nemá tohoto právneho oboru vo správe svojej komory. Z tejto príčiny nemôžem prijať toto ustanovenie osnovy.“

Spomínané vykonávacie nariadenie bolo prijaté dňa 3. júla 1936 a uverejnené ako **nariadenie vlády č. 186/1936 Sb. zák. a nař., korým sa určuje deň zahájenia činnosti advokátskej komory v Bratislave a upravuje obvod pôsobnosti advokátskej komory v Turč. Sv. Martine**. Ustanovovalo, že advokátska komora v Bratislave začne činnosť 1. 10. 1936. Do času, kým sa nevytvorí pre obvod Vrchného súdu v Košiciach advokátska komora v Košiciach, mala sa vzťahovať na obvod tohto vrchného súdu pôsobnosť doterajšej komory v Turčianskom Sv. Martine (a okrem tohto obvodu aj na územie obvodov okresného súdu v Turčianskom Sv. Martine a krajského súdu v Ružomberku). Advokátska komora v Turčianskom Sv. Martine mala odovzdať spisy týkajúce sa advokátov a kandidátov advokácie patriacich do obvodu komory v Bratislave tejto komore a to aj spisy disciplinárne bez ohľadu na to, či kárne konanie bolo alebo nebolo skončené. Bratislavská komora oznámila v Úradných novinách oficiálne začiatok svojej činnosti ku dňu 16. októbra 1936.

Územný obvod martinskej komory tvorila východná časť Slovenska, teda obvody okresných súdov na východ od okresov (a vrátane nich) Dolný Kubín, Námestovo, Turčiansky Sv. Martin, Revúca, Rimavská Sobota, Tornaľa. Advokátska komora v Turčianskom Sv. Martine vykonávala svoje právomoci nie len vo vzťahu k časti územia Slovenska, ale vykonávala disciplinárnu právomoc vykonávala aj pre územie Podkarpatskej Rusi.¹²

V polovici 30. rokov nahradil dlhoročného predsedu správneho výboru komory, v tom čase takmer osemdesiatročného JUDr. Jána Vanoviča, vo funkcii predsedu advokát z Liptovského Mikuláša **JUDr. Miloš Laučík**, ktorý dlhé roky pôsobil ako riadny člen správneho výboru komory. Tajomníkom komory sa stal martinský advokát **JUDr. Ján Izák**, dovtedajší dlhoročný pokladník komory, ktorý osnovnícku prax kedysi vykonával u Pavla Mudroňa.¹³

JUDr. Ján Vanovič ešte istý čas pôsobil ako člen disciplinárneho senátu pri NS RČS (do roku 1941) spolu s JUDr. Mi-

lošom Vančom a JUDr. Emilom Weiszerom, advokátom v Prešove. V roku 1941 bola obsadená aj funkcia námestníka predsedu výboru práve JUDr. Milošom Vančom a doplnený výbor komory okrem iných aj JUDr. Fedorom Jesenským, ml. – synovcom spisovateľa Janka Jesenského, ktorý bol od roku 1929 advokátskym koncipientom u JUDr. Miloša Vanču a neskôr sa stal samostatným advokátom.¹⁴

Zrušenie Advokátskej komory v Turčianskom Sv. Martine

Nariadením s mocou zákona č. **195/1944 Sl. zák. o rozšírení obvodu Advokátskej komory v Bratislave na celé územie štátu a o dočasnej úprave niektorých právnych pomerov v advokácii** zo dňa 23. 10. 1944 bolo rozhodnuté, že na území Slovenskej republiky bude pôsobiť iba jediná advokátska komora. Jej sídlom mala byť Bratislava. Komora v Košiciach totiž do pripojenia Košíc k Maďarsku nevznikla, územie Slovenska bolo v dôsledku územných strát na začiatku vojny výrazne redukované, čo zrejme nedávalo priestor pre existenciu dvoch komôr. Prijatím tohto nariadenia malo dôjsť k rozšíreniu obvodu bratislavskej komory na celé územie Slovenska na úkor nezriadenej advokátskej komory v Košiciach, teda fakticky na úkor komory martinskej. Advokátska komora v Turčianskom Sv. Martine bola týmto nariadením zrušená a jej majetok, práva a záväzky prešli na Advokátsku komoru v Bratislave, ktorá dokončila aj už prebiehajúce disciplinárne konania. Komora v Turčianskom Sv. Martine právne zanikla dňom účinnosti tohto nariadenia, teda k 3. 11. 1944.¹⁵

Po druhej svetovej vojne

Vzhľadom na to, že po prijatí nariadenia č. 1/1944 Sb. nar. SNR o vykonávaní zákonodarnej, vládnej a výkonnej moci na Slovensku mala vykonávať zákonodarnú právomoc na Slovensku Slovenská národná rada, po skončení vojny sa neprihliadalo ani k zrušeniu Advokátskej komory v Turčianskom Sv. Martine, ktorá mala preto naďalej vykonávať svoje právomoci pre územný obvod tak, ako bol určený v roku 1936. Nebol však záujem, aby komora naďalej sídlila v Martine.

Dňa 25. 5. 1945 bolo preto prijaté **nariadenie SNR č. 43/1945 Sb. nar. SNR o zmene a doplnení niektorých ustanovení o advokátoch**, ktoré nielen určilo nanovo podmienky výkonu advokácie (potreba nového zápisu do zoznamu) ale stanovilo, že činnosť Advokátskej komory v Turčianskom Sv. Martine bude vykonávať po dobu dvoch rokov odo dňa účinnosti nariadenia Advokátska komora v Bratislave.

Pretože hrozilo, že táto lehota uplynie, bolo dňa 2. decembra 1947 prijaté **nariadenie SNR č. 83/1947 Sb. nar. SNR o dočasnej pôsobnosti Advokátskej komory v Bratislave a v Turčianskom Svätom Martine**, ktoré stanovilo, že činnosť Advokátskej komory v Turčianskom Sv. Martine bude vykonávať Advokátska komora v Bratislave až do 30. jú-

na 1949. K obnoveniu činnosti Advokátskej komory v Turčianskom Sv. Martine však už v dôsledku politických zmien nakoniec nikdy nedošlo, pretože advokátske komory boli zrušené a nahradené krajskými združeniami advokátov.

Zmeny v advokácii sa zavŕšili na začiatku roku 1949, keď nadobudol účinnosť **zák. č. 323/1948 Sb. o advokácii (advokátsky poriadok)**. Týmto zákonom bol zrušený zák. čl. XXXIV/1874 advokátsky poriadok, boli likvidované súkromné advokátske praxe, ale aj samotná advokátska komora. Zákon sa stal nástrojom perzekúcie nepohodlných advokátov, keď posilnil oprávnenia ministra spravodlivosti.

Odňatie budovy advokácii

Advokácia stratila aj vlastníctvo budovy advokátskej komory v Martine. V roku 1958 bola totiž nútená darovať ju Československému štátu. Štát dovolil iba používanie štyroch miestností na prízemí smerujúce do Stalingradskej ulice (a dreváreň vo dvore) na prevádzku pobočky advokátskej poradne v Martine.¹⁶ Tak vstúpila s celou spoločnosťou aj advokácia do nového obdobia.

Budovu potom využívala Československá ľudová armáda, boli v nej ubytovaní dôstojníci a poddôstojníci, sídlil v nej aj Armádný dom, neskôr Pioniersky dom a predajňa Vojenská kniha. Štyri (postupne chátrajúce) miestnosti s (lokálnym vykurovaním na pevné palivo) advokátskej poradne slúžili na tento účel až do roku 1989 (tri kancelárie a archív).¹⁷ Dnes budova slúži ako centrum voľného času.

Použité pramene

HLAVAJ, J.: Martin. Stavebný obraz mesta. Vydavateľstvo spolku slovenských architektov, Bratislava, 1994, str. 74 – 76.

DULA, M. – MORAVČÍKOVÁ, H.: Architektúra Slovenska v 20. storočí. Sloart, Bratislava 2002, str. 331.

Pamätnica bratislavského odboru Spolku čsl. inžinierov 1919 – 1929. Nákladom Spolku čsl. inžinierov, Brno, 1929.

Poznámky

1 Nariadenie ministra – plnomocníka vlády Československej republiky pre správu Slovenska č. 9/1921 Úradných novín o preložení sídla komisie pre jednotnú skúšku sudcovskú a advokátsku do Turčianskeho Sv. Martina.

2 Išlo pritom o pomerne značné územie, keď gemermalohontská župa patrila ku komore so sídlom v Miškolci, novohradská župa patrila ku komore, ktorej sídlo ostalo v Balážďarmotách, komárňanská župa patrila do územia komory so sídlom v Rábe.

3 HLAVAJ, J.: Martin. Stavebný obraz mesta. Vydavateľstvo spolku slovenských architektov, Bratislava, 1994, s. 74 – 76

4 Harmincovi pomáhal pri stavbe kostolov v Báhoni, Liptovskej Porúbke, ale aj pri stavbe Szontághovho sanatória v Novom Smokovci. Vo svojej tvorbe Ján Palkovič nadviazal na klasicistické tradície slovenskej architektúry, na Slovensku projektoval viaceré verejných budov, v Turčianskom Sv. Martine aj budovu Nemocenskej poisťovne, hotela Slovan (1923 – 24), druhú budovu Matice Slovenskej na Mudroňovej ulici (1924 – 25) a býv.

Krajinskej nemocnice, kúpeľný hotel Grand v Turčianskych Tepliciach (1926), kostoly v Liptovskom Trnenci (1925), Východnej, býv. Meštianskej školy v Mošovciach (1930), budovu evanjelickej fary a zborového domu v Martine (1931 – 32 a 1941 – 42).

5 V rokoch 1921 – 22 postavila táto firma dvojposchodovú budovu Prvej štátnej meštianskej školy Masarykovej v Starej Turej podľa projektu architekta Pinkasa z Bratislavy. V roku 1922 stavala úradnícke domy v Turčianskom Sv. Martine podľa plánov architekta Pacla, spoločne s ing. Burianom nemocnicu v Liptovskom Sv. Mikuláši. V roku 1923 firma stavala v Turčianskom Sv. Martine okrem budovy Advokátskej komory aj hlavnú budovu pre mužstvo v kasárňach, budovu nemocenskej poisťovne, kolóniu družstevných domov, začala stavbu kasární v Liptovskom Sv. Mikuláši. V roku 1924 v Turčianskom Sv. Martine postavila budovu hotela Slovan, dvojposchodový štátny úradnícky dom, dva jednoposchodové úradnícke domy pre mesto Martin podľa plánov architekta Harminca a začala stavbu budovy Štefánikovo ústavu podľa plánov architekta Pacla. V roku 1924 postavila i kostol v Trnenci. V neskorších rokoch postavila firma budovu vojenského veliteľstva v Liptovskom Sv. Mikuláši, sokolovne v Turčianskom Sv. Martine, dvojposchodového obytného domu pre železničných zamestnancov vo Vrútkach, Štátny ústav pre zveľaďovanie živnosti v Turčianskom Sv. Martine podľa projektu architekta Krupku, budovu finančného riaditeľstva v Liptovskom Sv. Mikuláši a tam aj budovu sirotinca. V Dolnom Kubíne postavila budovu pre vojenských gážístov. V roku 1927 začala stavať budovu Matice slovenskej, postavila a projektovala veľký kúpeľný hotel pre mesto Kremnica v Štubnianskych Tepliciach, evanjelický kostol vo Východnej, kolóniu rodinných domov v Turčianskom Sv. Martine. V roku 1928 dokončila budovu ústavu pre zveľaďovanie živnosti v Turčianskom Sv. Martine, podľa projektu architekta Kropáčka z Prahy postavila budovu meštianskej školy vo Veľkej Bytči, začala stavbu Rolníckeho domu v Trnave podľa plánov architekta Harminca, postavila dva dvojposchodové obytné domy v Bratislave i evanjelický kostol v Kokave. (Pamätnica bratislavského odboru Spolku čsl. inžinierov 1919 – 1929. Nákladom Spolku čsl. inžinierov, Brno, 1929).

6 HLAVAJ, J.: Martin. Stavebný obraz mesta. Vydavateľstvo spolku slovenských architektov, Bratislava, 1994, s. 74 – 76

7 DULA, M. – MORAVČÍKOVÁ, H.: Architektúra Slovenska v 20. storočí. Sloart, Bratislava 2002, s. 331.

8 HLAVAJ, J.: Martin. Stavebný obraz mesta. Vydavateľstvo spolku slovenských architektov, Bratislava, 1994, s. 74 – 76

9 HLAVAJ, J.: Martin. Stavebný obraz mesta. Vydavateľstvo spolku slovenských architektov, Bratislava, 1994, s. 74 – 76

10 HLAVAJ, J.: Martin. Stavebný obraz mesta. Vydavateľstvo spolku slovenských architektov, Bratislava, 1994, s. 74 – 76

11 Riadnymi členmi výboru (v r. 1927) advokáti v rôznych miestach Slovenska: dr. Vladimír Krno z Bratislavy, dr. Jozef Kurhajec zo Žiliny, dr. Miloš Laučík z Liptovského Sv. Mikuláša, dr. Pavel Novák z Košíc, dr. Eduard Rippely z Banskej Bystrice, dr. Mojžiš Strauss z Turčianskeho Sv. Martina, dr. Karol Szegő z Bratislavy a dr. Jozef Zlocha z Turčianskeho Sv. Martina. Neskôr (1933) vstúpili do výboru dr. Moric Katona, advokát v Dunajskej Strede, dr. Vojtech Vičánek, advokát v Bratislave – dovtedajší člen výboru dr. Jozef Kurhajec sa stal totiž námestníkom žalobcu komory. Členom výboru už nebol ani dr. Mojžiš Strauss.

- 12 Na Slovensku jej obvodom boli okresy Turčiansky Sv. Martin, obvod Krajského súdu Ružomberok, t.j. obvody Okresného súdu Liptovský Hrádok, Dolný Kubín, Liptovský Sv. Mikuláš, Námestovo, Ružomberok, Trstená a obvod Vrchného súdu v Košiciach, t.j. obvody Okresných súdov Košice, Humenné, Michalovce, Moldava, Sečovce, Turňa, Vranov, Kráľovský Chlmec, Gelnica, Kežmarok, Levoča, Stará Ľubovňa, Spišská Nová Ves, Spišské Podhradie, Spišská Sobota, Spišská Stará Ves, Bardejov, Giraltovce, Prešov, Sabinov, Stropkov, Svidník, Jesenské, Revúca, Rimavská Sobota, Rožňava, Tornaľa, Veľké Kapušany, Sobrance.
- 13 Riadnymi členmi výboru boli dr. Bela Forberger, advokát v Spišskej Novej Vsi, dr. Ján Ďurkovič, advokát v Hnúšti, dr. Gustáv Ružiak, advokát v Ružomberku a dr. Jozef Teplický, advokát v Poprade.
- 14 Výbor komory ďalej tvorili dr. Anton Hajdóczy, advokát v Ružomberku, dr. Vladimír Krivos, advokát v Liptovskom Mikuláši, dr. Ján Klúčovský, advokát v Dobšinej, dr. Kornel Mačuha, advokát v Prešove, ktorí boli dovtedy iba náhradnými členmi, a dr. Fedor Jesenský.
- 15 Pre zaujímavosť a na ilustráciu dopadov vojny na justíciu možno uviesť aj to, že dňa 3. 5. 1944 bolo prijaté vládne nariadenie č. 43/1944 Sl. zák., ktorým sa určujú dočasné sídla súdov a úradov verejnej obžaloby, na základe ktorého sa dočasným sídlom Slovenského najvyššieho súdu určilo Nové Mesto nad Váhom, kde sa mal presťahovať, resp. evakuovať, do budovy novopostaveného okresného súdu.
- 16 Darovacia zmluva uzatvorená v roku 1958 medzi Ústredím advokátnych poraden v Prahe a Československým štátom.
- 17 Spracované podľa informácie JUDr. Viery Čápovej, advokátky v Martine

Július Vanovič

Ján Vanovič

Bol osobnosťou presahujúcou pojem a dnešnú predstavu advokáta. Bol síce predsedom Advokátskej komory, ale i jedným z predsedov Matice slovenskej, členom i funkcionárom viacerých významných korporácií a spolkov – a bol aj generálnym dozorcom, čiže po generálnom biskupovi Janoškovi a potom Čobrdovi skoro prvú celú Republiku laickou hlavou Slovenskej evanjelickej cirkvi. A v takej mocnej, súrodej osobnosti nemožno oddeľovať jednu aktivitu od druhej.

Bol národovec, vlastenec, priam bohatiersky zjav v zápasoch o slovenčinu a národné aj cirkevné práva.

Senior Škrovina pri jeho sedemdesiatke: *Zavážil vždy nielen svojou mohutnou osobnosťou, svojím silným hlasom, ale nadovšetko svojou chladnokrvne, vážne odôvodnenou a nepodvratnou pravdou. A takto rečnil nielen na verejných schôdzkach, zhromaždeniach a slávnostiach, a nikdy nie bez účinku.*

Treba dodať, že *„rečnil a bránil aj vtedy, keď iní jeho kolegovia, znechutení bezohľadnými a bezvýhľadnými pomermi mlčali“* – píše ešte Škrovina – keď *„ostal vlastne popri dr. Ružiakovi už len dr. Ján Vanovič a dr. Ľudovít Šimko, len oni ostali na bojisku a viedli boj až do prevratu, v ktorom najmä Vanovič bral veľký podiel. A vyznať treba, že to bol boj často veľmi ťažký, ale vždy výborný.“*

Jeho zástoj, jeho význam v Martine a národnom živote je oveľa väčší ako sa zdá, ako si na prvý pohľad myslíme. Dejiny videné zblízka, videné očami jeho súčasníkov, vydávajú o ňom oveľa výraznejšie, ak nie výsostné svedectvo.

Starosta mesta Martin dr. Ľudovít Izák nad jeho rakvou: *„... odchádza spomedzi nás rázovitá a rázna, mužná, ba priam heroická postava nielen nášho slovenského života evanjelického, ale i národného vôbec a turčianskosvätomartinského zvlášť. Božia Prozreteľnosť dožičila nášmu mestu, že po generácii Pavla Mudroňa, Andreja Halašu, Matúša Dulu, Svetozára Hurbana Vajanského v jeho osobe našiel sa vhodný a spôsobilý nasledovník, ktorý nielen mohol, ale i zaslúžil si prevziať dedičstvo a kormidlo nášho národného dejstvomania, ohrožovaného nebezpečnými búrkami a zmietaného nebezpečnými privalmi, ktorý slovenské veci viedol pevnou cestou, pevnou rukou, nebojácnu, priamou povahou, čo nikdy a nikde nezaľakalo, ničoho sa nezľakla (...) Jeho hrdá postava a vynikajúci zástoj sú a budú navždy späté s menom nášho mesta, s jeho slovenským národným životom.“*

A to som necitoval druhých, najmä tajomníka MS, spisovateľa Jozefa Cígera Hronského, ani generálneho biskupa Vladimíra Čobrdu, ani advokáta a poslanca JUDr. Miloša Vanču, ani ostatných hovoriacich nad jeho rakvou.

Takže možno povedať, že jeho význam a odkaz je celonárodný, a vlastne viac národný ako právnický; jeho advokátsky post, akokoľvek uznávaný a obdivovaný, bol viac-menej priestorom na bojisko, na ktorom mu išlo, na ktorom zápasil o veci a hodnoty presahujúce právnickú profesionalitu a rečnícku obratnosť – o veci a hodnoty obecné ľudské, ale aj večné: o ľudské práva predovšetkým, teda aj národné a cirkevné, o spravodlivosť, mravnosť, čestnosť a charakternosť v osobnom i verejnom živote. Ale to všetko, celá jeho osobnosť a činnosť, ich étos a pátos malo zdroj a živilo sa z jeho kresťanstva a protestantstva. Lebo prvým, aj keď nepovedaným slovom v jeho vystúpeniach bolo slovo protestujem: to nepovedané slovo v úzadí dávalo jeho rečiam a zápoľniam priam bohatierske krídla. Protestant, ale aj v cirkevnom aj v širšom kultúrnom a mravnom zmysle, a protestant zásadový a nepodkupný, pretože hlboko, na vtedajšieho vzdelanca aj mimoriadne zbožný; akoby v naplnení Lutherových slov: *„Tu stojím, inak nemôžem!“*

Čítame a obdivujeme to najmä v jeho rečiach povedaných na generálnych konventoch: keď ako laická hlava evanjelickej cirkvi jasne, rázne a bez kľúčkovania vyslovoval sa k mnohým časovým a páľčivým témam: o odluke cirkvi od štátu, o zákone na ochranu republiky, o pomere k iným cirkvám, o nemenovanom Hlinkovi a menovanom Tukovi, o maďarských ohováračkách u švédkeho arcibiskupa Soederblooma, o zmysle reformácie, o Tolerančnom patente a cisárovi

Jozefovi druhom, o holandskom admirálovi de Ruyterovi, osloboditeľov 21 slovenských protestantských kňazov, odsúdených ako otrokov na galeje; o vojne a úpadku po nej; a všade a vo všetkom: rozhľad a jasný nadhľad, vzdelanosť a kultivovaná forma. A nijaký pragmatizmus, nijaký relativizmus: jeho reč bola: áno, áno – nie, nie, čo bolo nad to, bolo od zlého. Reč osobnosti, reč ducha obdarovaného Božou charizmou, ducha, ktorý sa prihovára aj nám.

Bude to z generálneho konventu roku 1932 – a zaznie z jeho úst ako jeho vlastné a dnešným časom adresované poslanstvo:

„Žijeme v časoch hrubého materializmu, v ktorých – až na nepatrné výnimky – skoro všetko hľadá len na nízku hmotu a svojho zraku k vyšším ideálom pozdvihnúť nechce alebo už ani nie je v stave; v ktorých skoro všetko vychodí z toho, že každý urobený krok a každá napísaná litera musí byť zaplatená, teda skoro všetko túži len po hmote, po peniazoch! Stáva sa módou: starých zaznávať, na minulosť sa neobzerať, len prítomnosti žiť! Akoby tá minulosť nemala žiadneho významu, akoby všetci tí, ktorí v minulosti žili – darmo boli žili. (...) Ale verím aj to, že je toto len prechodný stav, že človečenstvo sa nemôže trvale brodiť len v bahne hrubého materializmu, že musí svoje zraky obrátiť aj k vyšším ideálom, že musí zatúžiť aj po niečom vznešenejšom! Verím, že aj pomýlení ľudia prídu raz k tomu presvedčeniu,“ – čo znie priam bergsonovsky – „že aj minulosť má svoj význam, že aj tí starí len nadarmo nežili, že aj prítomnosť a budúcnosť má svoje korene v minulosti, že z toho, čo sa dialo v minulosti, vyvinujú sa deje aj prítomnosti aj budúcnosti; slovom, že príde čas, v ktorom duch bude panovať nad hmotou. Lenže za to sa treba pričiniť, za to treba pracovať, a v tom je vznešená úloha cirkvi, aby do sídc a duší, najmä mládeže, vstúpovala tie zásady, ktoré by ťahali za sebou panovanie ducha nad hmotou.“

A je to práve on, advokát, no súčasne a neoddeliteľne generálny dozorca, ktorý reč na generálnom konvente 1923 zakončí pamätným a doteraz platným: „Nie Cézar, ale Ježiš!“

Čo je podľa prezidenta jeho čias aj zmysel našich dejín a demokracie.

Mgr. Zdenko Ďuriška

Ján Vanovič

V histórii nášho národa sú viaceré oblasti, ktoré dosiaľ osobitný výskum akosi obchádzal. Patrí k nim aj oblasť advokácie a jej predstaviteľov. Jedným z nich bol aj martinský advokát **Ján Vanovič**. Pochádzal zo starého turčianskeho zemianskeho rodu. Jeho predok Draško získal v 13. storočí donáciu na územie dnešných Dražkoviec, a stal sa zakladateľom viacerých rodov – Dražkovských (Draškóciovcov, resp. Draskóczyovcov), Krasnecovcov, Ceperovcov a ďalších. Tieto rody sa ďalej delili na viaceré vetvy a zdá sa, že aj Vanovičovci boli

už v prvej polovici 18. storočia rozdelení na dve vetvy a ich kúria na dve polovice. Presné vzájomné genealogické spojenie oboch vetiev zatiaľ s istotou nepoznáme, no zdá sa, že zakladateľom jednej vetvy bol Adam a zakladateľom druhej Gabriel (1673? – 1730) Vanovičovci.

Ján Vanovič sa narodil 24. 12. 1856 v rodine Petra Vanoviča pochádzajúceho z Gabrielovej vetvy rodu. Jeho otec bol ženatý dvakrát, po smrti prvej manželky Anny, rod. Jesenskej, sa v januári 1855 oženil s Teréziou Jesenskou, ktorá pochádzala z vetvy s prívlastkom Gašparé, sestrou martinského advokáta a národného pracovníka Jána Jesenského Gašparé (1825 – 1889). Ján Vanovič bol najstarším synom a mal ešte šesť súrodencov, no dospelého veku sa dožili len Jozefína, vydatá Tomčániová, (1860 – 1931) a Ľudovít (1878 – 1949), ktorý sa ako bankový úradník a národnokultúrny pracovník usadil tiež v Martine.

Ján, ako bolo vtedy zvykom, prešiel viacerými strednými školami. Z Martina ho rodičia poslali na gymnázium do Lučenca, no po dvoch rokoch sa vrátil do Martina, aby tu v rokoch 1869 – 1871 navštevoval nižšie slovenské evanjelické patronátne gymnázium, v školskom roku 1871/72 pokračoval na zjednotenom protestantskom gymnáziu v Rimavskej Sobotě a zmaturoval na vyššom slovenskom evanjelickom gymnáziu v Revúcej, kde študoval v rokoch 1872 – 1874. Patril k posledným maturantom tejto školy, ktorú po maturite jeho ročníka z politických dôvodov rozpustili. Právnické vzdelanie získal na Právnickej akadémii v Bratislave a na univerzite v Budapešti, kde v roku 1886 dosiahol doktorát.

Od roku 1880 pôsobil ako advokátsky koncipient, najprv u svojho ujca Jána Jesenského v Martine, potom v Malackách a v Temešvári. V roku 1886 si v Martine otvoril vlastnú advokátsku kanceláriu. O klientov pravdepodobne nemal núdzu, riešil najmä množstvo bežných majetkových sporov obyvateľov Martina a Turca, o čom svedčí aj zachovaná priateľská korešpondencia s banskobystričským advokátom Andrejom Hanzlíkom.

V Martine sa hneď od príchodu horlivo zapájal aj do národného a politického života. Spočiatku len zo záujmu navštevoval zasadnutia župného výboru, no v roku 1896 sa stal jeho virilným členom. Pamätníci spomínali, že nebolo azda jediného zasadnutia, na ktorom by sa nebol prihlásil o slovo, a to vždy na obranu národných záujmov. Vynikal mohutnou postavou a stal sa povestným svojím rečníckym talentom. Patril k významným činiteľom Slovenskej národnej strany, od roku 1895 bol členom ústredného výboru a neskôr podpredsedom. Pred rokom 1918 zvolával a viedol ľudové zhromaž-

denia a zapájal sa do kampaní národných kandidátov pred voľbami do uhorského snemu. Osobitne propagoval spoluprácu s Rumunmi a Srbmi, v roku 1893 vystúpil s Milošom Štefanovičom ako obhajca rumunských národovcov súdnych v politickom tzv. „Memorandovom procese“, v roku 1895 patril k spoluorganizátorom Kongresu nemaďarských národností v Uhorsku a v januári 1898 sa zúčastnil na konferencii predstaviteľov aliancie národností v Uhorsku.

Ďalšiu platformu, na ktorej mohol ešte pred vznikom Československej republiky vystupovať na obranu národných práv, mu poskytla evanjelická cirkev. Pôsobil vo funkcii dozorcú viacerých cirkevných zborov, od roku 1890 v Sučanoch, od roku 1896 v Martine a v roku 1918 ho do takejto funkcie zvolili aj v Háji. Keď sa v roku 1901 z taktických dôvodov vzdal funkcie dozorcú Turčianskeho seniorátu Matúš Dula, stal sa jeho nástupcom. Národné záujmy neohrozene bránil už na synode v roku 1891, neskôr na ďalších zhromaždeniach cirkevných orgánov a pravidelne predkladal dištriktuálnym a generálnym konventom cirkevné a národné žiadosti a sťažnosti. Začiatkom roku 1918 podporovaný slovenskou menšinou odvážne kandidoval vo voľbách do funkcie generálneho dozorcú, no z politických dôvodov zvolený byť nemohol. Polovicu hlasov, ktoré získal, vyhlásili za neplatné, pretože boli písané po slovensky. Turčiansky seniorát sa proti tomu na dištriktuálnom konvente ohradil, výsledkom však bolo disciplinárne konanie proti predsedníctvu seniorátu a aj proti samotnému Vanovičovi. Ukončenie tohto konania zmaril len koniec vojny a zmena politických pomerov.

Ján Vanovič sa zúčastnil aj na zakladaní slovenských priemyselných a peňažných podnikov v Martine, ktoré začali vytvárať hmotnú základňu pre národné hnutie. Bol spolkovým advokátom Tatra banky, právnym zástupcom Dielne na náradie, členom správy Kníhtlačiarkeho účastinárskeho spolku aj Turčianskeho pivovaru, úč. spol.

Angažoval sa vo viacerých martinských národných kultúrnych spolkoch. Počas štúdia patril medzi členov hereckého súboru martinského slovenského ochotníckeho divadla, v ktorom v rokoch 1877 – 1882 vytvoril asi dve desiatky postáv, neskôr bol funkcionárom a v rokoch 1914 – 1923 predsedom Slovenského spevokolu. Pôsobil aj v Turčianskom kasíne, kde v rokoch 1907 – 1920 vykonával tiež funkciu predsedu. Napokon, nechýbal ani medzi prvými členmi Muzeálnej slovenskej spoločnosti.

Na jar 1918 sa stal členom výboru Slovenskej národnej rady a po vzniku Československa členom Revolučného národného zhromaždenia. V bojoch starých aj nových politických strán po roku 1918 sa mu stali blízky program a ciele agrárnej strany, za ktorú ho zvolili za poslanca Národného zhromaždenia. Poslaneckú funkciu vykonával do roku 1925. Stal sa vážnou osobnosťou, naďalej vykonával funkciu seniorálneho dozorcú, od roku 1919 pracoval v Generálnej rade, dočasnom vedúcom správnom orgáne evanjelickej cirkvi na Slovensku, a v rokoch 1922 – 1938 bol generálnym dozorcú Evanjelickej cirkvi na Slovensku.

Do vysokého veku viedol vlastnú advokátsku kanceláriu, zúčastňoval sa na stavovskom živote slovenských advokátov

a patril k spoluzakladateľom Advokátskej komory pre Slovensko (od r. 1922 aj pre Podkarpatskú Rus) v Martine, ktorá vznikla v roku 1920 spojením advokátskych komôr v Bratislave, Banskej Bystrici, Prešove a v Košiciach. Martin bol zvolený za sídlo komory z toho dôvodu, že tu v období vzniku Československej republiky vykonávalo práx najviac advokátov hlásiacich sa k slovenskému národu. Bolo ich deväť. Advokátska komora zahájila činnosť vo februári 1921 a Ján Vanovič sa stal prvým predsedom jej správneho výboru. Významnou mierou sa zaslúžil aj o stavbu jej novej účelovej reprezentatívnej budovy, akú nemala ani jedna z ostatných advokátskych komôr na území ČSR. Projektoval ju mladý, v Martine pôsobiaci staviteľ a architekt Ján Palkovič. Ján Vanovič stál na čele advokátskej komory do konca roku 1934, keď sa funkcie pre vysoký vek vzdal. Právne služby ochotne poskytoval aj martinskej obecnej samospráve a bol členom obecného zastupiteľstva.

Po roku 1918 ho zvolili do výborov Muzeálnej slovenskej spoločnosti a Matice slovenskej, v ktorej bol v rokoch 1931 – 1939 jedným z predsedov a viedol odbornú komisiu pre spracovanie slovenskej právnickej terminológie. Venoval sa aj publicistickej činnosti, podstatnú časť ktorej tvorili prejavy prednesené na rôznych cirkevných podujatiach. Veľa finančných prostriedkov venoval na dobročinné ciele a prispieval v rôznych zbierkových akciách na národné a kultúrne ciele.

V roku 1890 sa oženil s Annou Beličkovou pochádzajúcou z poprednej martinskej meštianskej rodiny, ktorá sa v mladosti venovala ochotníckemu divadlu a neskôr najmä ženskému hnutiu. Ich manželstvo však zostalo bezdetné. Anna Vanovičová zomrela 31. 3. 1931 a Ján 4. 9. 1942. Pochovaní sú na Národnom cintoríne v Martine.

Literatúra

Š-a. K osemdesiatke dr. Jána Vanoviča.

In: Národné noviny, 1936, roč. 67, č. 148, s. 2.

† Dr. Ján Vanovič. In: Národné noviny, 1942, roč. 73, č. 67, s. 1. Krajčovič, M. Slovenská politika v strednej Európe 1890 – 1901.

Bratislava : Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1971, s. 56, 67, 68, 78, 81, 99, 213, 263.

Turzo, I. Maják v tme.

Martin : Vydavateľstvo Osveta, 1974, s. 323, 324, 328.

Podrimavský, M. Slovenská národná strana v druhej polovici 19. storočia. Bratislava : Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1983, s. 122, 125, 137.

Eliáš, M. Národná svetlica.

Martin: Matica slovenská 1988, s. 116, 117, 127 a i..

Slovenský biografický slovník 6. Ed. A. Maťovčík.

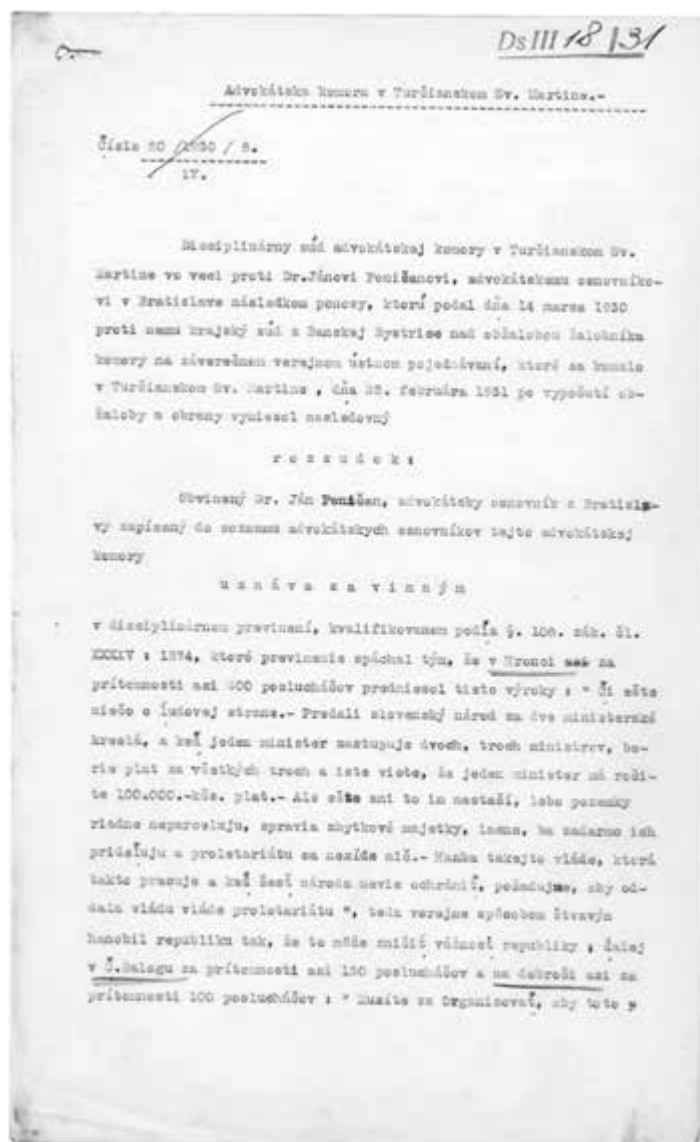
Martin : Matica slovenská, 1994, s. 228 – 229.

Advokáti Davisti: Ján Poničan (3. časť)

Dňa 13. novembra 2015 sa v Zastupiteľskej sále Radnice mesta Plzeň konala Konferencia o histórii advokácie. Aj tento rok konferenciu obohatili svojimi prednáškami zástupcovia z radov slovenských advokátov. Uverejňujeme výňatok z prednášky **JUDr. Petra Kerecmana**.

Disciplinárne stíhaný za politické prejavy

Krajský súd v Banskej Bystrici rozsudok zaslal i Advokátskej komore v Turčianskom Sv. Martine, ktorá pre rovnaký skutok začala proti nemu disciplinárne konanie. Poničan trpko spomína: „Koncipientsku dobu zvýšili na päť rokov, počet študovaných právnikov sa zvyšoval, ale mne ju slávna advokátska komora ešte predĺžila o celý rok.“⁴⁸ V priebehu tohto disciplinárneho konania si však musel nakoniec Poničan nájsť nového zamestnávateľa, nastúpil znova k **JUDr. Samuelovi Slabeyciusovi**, u neho pôsobil takmer rok (17. 2. – 1. 11. 1931).⁴⁹ Disciplinárny súd advokátskej komory ho svojim rozsudkom z 28. 2. 1931 uznal vinným z disciplinárneho previnenia, ktorého sa dopustil rovnakým konaním, za ktoré bol odsúdený krajským súdom v Banskej Bystrici a „posúdil ho na predloženie osnovníckej praxe na jeden rok“. Prísny trest si vyslúžil aj svojim prístupom k disciplinárnemu konaniu: na výzvu komory na predloženie obrany predložil písomné vyjadrenie, ktoré označil ako „Poznámky“ s odôvodnením, že „on obrany nepotrebuje“ a v ňom navrhol: „A ráčte sa opýtať ministerskej rady ako to bolo s tými odmenami, ktoré bral dr. Markovič za dvojité zastupovanie ministerského úradu.“ Neprišiel ani na disciplinárne pojednávanie. A tak disciplinárny súd reagoval ostro: „Poznámky obvineného sú podané v takej forme, z ktorej vysvitá, že obvinený touto dobrou radou chce poslúžiť disciplinárnemu súdu, čo by mal robiť. Vyplácanie ministerských plátov deje sa však podľa zákona. Obvinenému nešlo o objasnenie skutkových okolností, ale o vykráovanie rozličných polopráv, o ich sorskupovanie v škandalózne aféry a najmä mu išlo o zúrivé podnecovanie robotníckej a sedliackej triedy. Jeho prejav pred disciplinárnou vrchnosťou považovať treba za otvorenú vzdorovitú a zrejmu neslušnosť. Obžalovaný sa vychvaľuje ako nazrel do Marxovej náuky. Cíti sa oprávneným zavrhať všetko, čo doterajšia kultúra ľudskému pokoleniu poskytuje. Je absolútnou nemorálnosťou postaviť sa do postojá vznešeného apoštola komunizmu, ale pridržiavať sa terajšieho právneho systému založeného na súkromnom vlastníctve. Keď obvinený toto necíti a v politickej agitácii si narobí takých incidentov, za ktoré ho trestný súd právoplatne vinným uznal, tak disciplinárny súd musel ho uznať vinným tiež. Za obľahčujúcu okolnosť sa uznalo, že mladistvý

Rozhodnutie Disciplinárneho súdu Advokátskej komory v Turčianskom Sv. Martine sp. zn. 80/1930/IV v disciplinárnej veci proti dr. Jánovi Poničanovi (Národní archiv, Praha, fond Nejvyššího soudu, Brno, 1918 – 1945, spis sp. zn. Ds III 18/31/3).

temperament u obvineného zatlačuje rozvahu.“ Poničan nespel ani s odvolaním na najvyššom súde.⁵⁰ Mal pred sebou ešte dva roky osnovníckej praxe.

Udalosti v Košútoch a obhajoba poslanca Štefana Majora

V máji 1931 došlo k streľbe četníkov do demonštrujúcich robotníkov v Košútoch. Udalosť vyvolala búrlivé reakcie medzi ľavicovými intelektuálmi. Podľa správ jedných četníci bezdôvodne strieľali do rozchádzajúceho sa davu. Iní tvrdili, že dav napadol četníkov kameňmi, k čomu ho pobádal poslanec Štefan Major, ktorý v momente predchádzajúcom streľbe zakričal: „Ženy a deti dopredu!“ a sám sa vrah hodil na zem. Janko Jesenský (ktorý sa v roku 1931 stal viceprezidentom Krajského úradu) priebeh udalostí popísal tak, že „Komunistický poslanec Major hnal tlupu komunistov proti četníkom. Četníci boli streľbou a kamením napadnutí. Strieľali a zostalo na mieste niekoľko mŕtvych. Poslanca Majora chytili a zavreli.“⁵¹

Proti poslancovi Štefanovi Majorovi sa začalo trestné stíhanie, parlament ho zbavil imunity a bol zatknutý. Na svoju obhajobu splnomocnil Clementisa, advokáta so sídlom v Prahe,⁵² a ten substitučne JUDr. Júliusa Zoltán-Weichherza a jeho koncipienta JUDr. Daniela Okáliho. Clementis písal 8. 6. 1931 Zoltán-Weichherzovi: „Bolo by účelné, keby kolega Okáli alebo Poničan zašli do Košút a zistili potrebných svedkov, týchto by sme uviedli súdu 4 dni pred pojednávaním.“ Do Košút cestovali Okáli i Poničan. Ten spomína, že obhajcovia z výsluchov získali informácie o priebehu udalostí, ktoré využili nielen pri obhajobe, ale aj ako podklad k článkom do novin a v listoch svetovým osobnostiam, ktoré rozposielal Clementis. Súčasne vyšiel aj manifest slovenských spisovateľov koncipovaný Okálím (*Verejnosti v Československu*), ktorý vyjadroval pochopenie „boju ľudu za zlepšenie svojich hospodárskych pomerov a zvýšenie neslýchane nízkej mzdy“ a hoci jeho autori konštatovali, že „nechcú predbiehať súdne pojednávanie“ obávajú sa „znenôžnenia zistenia objektívnej pravdy“, protestovali proti tomu, aby „vina za košútske udalosti bola svaľovaná na nevinných mŕtvych a živých“, a žiadali, aby „potrestaní boli praví vinníci, tí ktorí pracujúci ľud nechávajú v nezaslúženej biede, i ktorí ho zneužívajú a ktorí zapríčinili, aby tiekla nevinná ľudská krv“.⁵³ Ako vyplýva z trestného spisu Krajského súdu v Bratislave,⁵⁴ napriek Clementisovej snahe bol Štefan Major rozsudkom z 13. 7. 1931 uznaný vinným, pretože „dňa 25. mája 1931 sa v Košútoch shluknul s inými v počte 100-150 osôb a keď tento shluknuší sa zástup bol vyzvaný četníckym nadporučikom Jánošikom, aby sa rozišiel, ponevác konanie verejného zhromaždenia je zakázané, podniknul útok s ostatnými členmi zhluknutia proti četníckemu kordónu za tým účelom, aby četníkom tedy orgánom vrchnosti, prekážal vo výkone ich povolenia, ktoré bolo po právu“. Clementis podal odvolanie aj zmätočnú sťažnosť, nakoniec bolo konanie obžalovaného kvalifikované ako zločin a bol mu uložený trest žalára na 16 mesiacov.⁵⁵ Odsúdený Major trest vykonal v Leopoldove, v parlamentných voľbách

v roku 1935 bol znova zvolený za poslanca, mandátu sa však vzdal.⁵⁶

Poničan o týchto udalostiach napíše hru *Vzbura na rozkaz* (Toronto, 1936), ktorej dej sa odohráva v „malom štáte, kde je zvykom utláčať robotníkov, ako v iných kapitalistických štátoch sveta“. Je návodom, ako organizovať verejné zhromaždenia a brániť sa úskokom štátnej moci. Aj tu sa komunistický vodca pýta polície, či je zhromaždenie povolené. Medzitým ale začnú detektívi zo strany robotníkov hádzať do stráže kamenie, aby vyvolali streľbu. Poručík (rovnako ako Jánošik v Košútoch) dá povel šablou, stráž strhne robotníckeho vodcu na zem; „ostatní utekajú, krik, nárek, ženy a deti výskajú, kvičia – zase výstrely, strážnici za ľuďmi, padajú výstrely,“ tajomník odborov kričí: „To je provokácia!“ a povereník vlády vraví veliteľovi: „Pane veliteľ, myslím, že tam hore budú spokojní.“

V roku 1931 Poničan **zložil advokátsku skúšku** (rozdelil si ju na dve časti). Diplom mu bol vystavený v Bratislave dňa 26. 6. 1931.⁵⁷ Pre zápis do zoznamu advokátov musí však vykonať ešte rok praxe.

Poničan v roku 1931 **navštívil ZSSR** ako člen delegácie Medzinárodnej červenej pomoci spolu s dvoma poslancami parlamentu. Navštívili Moskvu, Chabarovsk, Sverdlovsk, Novosibirsk, Krasnojarsk. V Omsku videl pomník padlým v bojoch proti čs. légiam, v Irkutsku navštívil miestne múzeum, kde našiel fotografie obetí bojov s čs. légiami. Cestuje vlakom, navštevuje závody, stretá sa s robotníkmi.

Po návrate prednáša najmä robotníkom o svojich zážitkoch, spomína aj boje s československými légiami. Prednáškové turné *O poznatkoch zo Sovietskeho zväzu* organizuje Komunistická strana. Prednáša v Nitre, Komárne, Leviciach, ale aj v Banskej Bystrici. Cestuje i do Košíc, tu však policajné riaditeľstvo prednášku vopred zakázalo s odôvodnením, že pri prednáške by mohlo dôjsť k porušeniu verejného pokoja. Poničan navštívil košického policajného riaditeľa **JUDr. Štefánika**, vysvetľoval mu, že mnohé jeho prednášky sa konali bez narušenia pokoja, ale súhlas so zhromaždením nezískal. S JUDr. Štefánikom, ktorý sa po vojne stane poverenikom spravodlivosti, sa Poničan znova stretne v roku 1947, keď bude z jeho rúk preberať menovací dekrét verejného notára.⁵⁸ Pri prednáške v Prešove mu polícia zadržala písací stroj s odôvodnením, že je to „nástroj na porušovanie verejného pokoja a poriadku“.⁵⁹ V Martine ho odvedli četníci s bodákmi.

Súkromným žalobcom v tlačových veciach

Poničanove prednášky si všimne aj tlač. Ako spomína Poničan, keď v *Slovenskom denníku* vyšiel o nich ironický úvodník, rozhodol sa podať proti denníku žalobu, zastupovaním splnomocnil Clementisa.⁶⁰ V tlačovej veci súkromného žalobcu Jána Poničana proti Slovenskému denníku a jeho zodpovednému redaktorovi Svetozárovi Kresákovi pred Krajským súdom v Bratislave žaluje článok z 19. februára 1932 *Rozhorčenie proti R. Poničanovi*. V článku sa písalo:

„Priebojník nádejného dorastu“ slovenskej mládeže literát – tovaryš Rob Poničan podniká prednáškové turné po Slovensku. Vrátil sa pred nedávnom z „veľkej študijnej cesty“ z ríše sovetov. Nie je div, že tento fenomenálny mladý muž – práve skončený študent – ohromuje „svojich“ poslucháčov nevyčerpatelným bohatstvom skúseností nadobudnutých behom pár dní v sovjetskom raji.

Hlavné pojednávanie sa konalo 19. 10. 1932 na Krajskom súde v Bratislave, na jeho začiatku však obžalovaný autor článku prehlásil, že je ochotný urazenému poskytnúť zadostučinenie v *Slovenskom denníku* i zaplatiť trovy konania. Zmier bol prijatý a vec skončená.⁶¹

Tlačovú žalobu podal Poničan znova zastúpený Clementisom i proti *Národnému denníku* za článok *Komunisti pripravujú nové demonštrácie*, v ktorom je uvedený:

Aby mali čím viacej „odborníkov“, privolávajú komunisti do Moskvy svojich ľudí. A tak sa nesmieme čudovať, že tam odišiel z Bratislavy dobre známy komunistický avantgardista dr. Poničan. Ale čudujeme sa niečomu inému, že totiž mu bola táto cesta vôbec umožnená. Každé malé dieťa vie, čo ide Rob Poničan do Ruska študovať. Kto za to ručí, že sa nestretieme s novými Košúťmi, kde povedie do reže našťvaných ľudí nejaký nový moskovský „kurzista“?

Neúčastou na nariadenom pojednávaní spôsobil Poničan zastavenie konania.⁶²

Poničan je však už piaty mesiac bez zamestnania. Z kancelárie JUDr. Slabeyciusa vystúpil, na ceste po ZSSR žil z diét, teraz je bez príjmu. Do kancelárie ho prijme **JUDr. Vladmír Clementis**, uňho pôsobí takmer rok (31. 3. – 19. 10. 1932).⁶³ Clementis je po presídlení z Prahy už štvrtý mesiac advokátom v Bratislave (od 1. 12. 1931). Aj tu podľa vlastných spomienok pracuje bez mzdy ako voluntér, prax sa mu ale počíta. Vzápätí sa však dozvie o novom trestnom stíhaní, ktoré bolo medzičasom proti nemu začaté v súvislosti s jeho prednáškou v Banskej Bystrici.

V roku 1932 píše Poničan utopistickú divadelnú hru **Všetkostroj**. Jej hlavná postava Merník vynájde stroj, ktorý dokáže vyrobiť všetok tovar. Projekt od neho odkúpi za tvrdých podmienok Podnikateľ. Dokonalý Všetkostroj vyrába tovar sám, nastupuje nezamestnanosť. Merník vysvetľuje robotníkom, že ak by Všetkostroj nemal v rukách Podnikateľ ale oni, prinieslo by to blahobyť. Za takéto poburovanie je však Merník odsúdený. Nakoniec sa ale robotníci s Merníkom znova Všetkostroja zmocnia. V hre vystupuje Právnik i Sudca, obaja právo interpretujú účelovo v prospech Podnikateľa a na úkor Merníka. Hlasy v pozadí varujú Merníka: „Pozor, pozor, pozor dať! Paragraf môže zamotať!“

Poničan si hľadá platené miesto, potrebuje príjem. Nájde ho vďaka Danielovi Okálimu, u ktorého istý čas aj býval.

Okály mu na jeseň 1932 pri svojom odchode už za advokáta do Skalice prepustil koncipientske miesto u **JUDr. Júliusa Zoltán-Weichherza**, u ktorého Poničan už dostáva aj plat.⁶⁴ JUDr. Július Zoltán-Weicherz, pôvodom z Čadce, je skúsený advokát (od 1922), obhajoval nielen v Košútskej kauze, ale aj Karola Šmidkeho či senátora Gabriela Steinera. Bol obhacom aj v procese JUDr. Tuku.⁶⁵ Na tomto poste si Poničan konečne osvojnícku prax (13. 10. 1932 – 20. 2. 1933) dokončí.

Poznámky

- 48 PONIČAN, J.: *Búrlivá mladosť*. Slovenský spisovateľ, Bratislava, 1973, s. 126.
- 49 Matrika koncipientov Advokátska komora Turčiansky Sv. Martin, s. 249.
- 50 Národný archív, Praha, fond Nejvyššího soudu, Brno, 1918 – 1945, spis sp. zn. Ds III 18/31/3, rozsudok Disciplinárneho súdu Advokátskej komory v Turčianskom Sv. Martine sp. zn. 80/1930/8/IV. z 28. 2. 1931; rozsudok NS RČS č. j. Ds III 18/31/3 z 19. 10. 1931.
- 51 Denník Janka Jesenského, rukopis, Múzeum Janka Jesenského.
- 52 Matričná kniha advokátov Advokátskej komory v Prahe, sp. zn. III 31/60, s. 4 029; Historická matrika Českej advokátskej komory.
- 53 Text citovaný podľa jeho prepisu Jankom Jesenským, Denník Janka Jesenského, rukopis, Múzeum Janka Jesenského.
- 54 ŠA Bratislava, fond KS Bratislava, spis Krajského súdu v Bratislave sp. zn. TI XIV. 48/32.
- 55 ŠA Bratislava, fond KS Bratislava, spis Krajského súdu v Bratislave sp. zn. TI XIV. 48/32, rozsudok krajského súdu v Bratislave sp. zn. TI XIV. 48/32, rozsudok Vrchného súdu sp. zn. To I 295/31 z 30. 9. 1931, rozsudok NS RČS sp. zn. Zm III 415/31 z 16. 12. 1931.
- 56 Biografický slovník, IV. zv., s. 35.
- 57 Matrika advokátov Advokátska komora Turčiansky Sv. Martin, s. 386.
- 58 Dielo v pozn. 48, s. 222
- 59 Dielo v pozn. 48, s. 222
- 60 Dielo v pozn. 48, s. 226
- 61 ŠA Bratislava, fond KS Bratislava, spis Krajského súdu v Bratislave sp. zn. TI XIV. 48/32
- 62 Štátny archív v Bratislave, fond Krajský súd v Bratislave, spis Krajského súdu v Bratislave sp. zn. TI XII. 3/32
- 63 Matrika koncipientov Advokátska komora Turčiansky Sv. Martin, s. 249
- 64 Dielo v pozn. 48, str. 126.
- 65 Advokátska komora Bratislava, osobné veci advokáta dr. Július Zoltán-Weicherz, č. 30/1939.

JUDr. Peter Kerecman, PhD.
(pokračovanie v budúcom čísle)

Oznámenie SAK o povinných platbách advokátov

Upozornenie k prihlasovaniu na semináre advokátskych koncipientov

Pre riadne vedenie účtovnej evidencie je nevyhnutné korektné vyplňanie požadovaných údajov a to aj **presných** identifikačných údajov **zamestnávateľa** advokátskeho koncipienta (IČO, DIČ, IČ DPH). V prípade, že **advokáti vyplnia potrebné údaje** priamo prostredníctvom žiadosti na webovom sídle Slovenskej advokátskej komory, tieto budú v prihlasovacom formulári doplnené systémom automaticky pre účely fakturácie.

Upozornenie k všetkým platbám

Dovoľujeme si požiadať advokátov o **dodržanie účtovných údajov** uvedených pri jednotlivých platbách z dôvodu ich presnej identifikácie. Upozorňujeme, že **každá z nižšie uvedených platieb sa vykonáva na iné číslo účtu**. Ako variabilný symbol sa požaduje registračné číslo advokáta, teda číslo, pod ktorým je **advokát – fyzická osoba** zapísaný v zozname vedenom komorou. Aj advokáti – konatelia obchodnej spoločnosti založenej na poskytovanie právnych služieb podľa zákona o advokácii používajú pri platbách uvedených pod bodom 1. a 2. ako variabilný symbol registračné číslo, pod ktorým sú ako advokáti – fyzické osoby zapísaní v zozname vedenom komorou (s výnimkou príspevku na výchovu a vzdelávanie advokátskych koncipientov zamestnaných právnickou osobou a poistného výkonu povolania právnickej osoby – v týchto prípadoch je variabilným symbolom IČO spoločnosti). **Upozorňujeme, že číslo uvedené na preukaze spoločníka - konateľa obchodnej spoločnosti sa pri platbách komore nepoužíva (ak je iné ako registračné číslo advokáta – fyzickej osoby)**. V prípade pochybností o registračnom čísle je možné informáciu si overiť na oddelení matriky na telefónnom čísle 02/204 227 38, prípadne na e-mailových adresách matrika@sak.sk alebo office@sak.sk.

Bankové účty má Slovenská advokátska komora zriadené v Poštovej banke, a. s. Prosím o úhradu poplatkov na rok 2016 na uvedené čísla účtov.

I.

Príspevok na činnosť SAK za rok 2016

- advokát aktívne vykonávajúci advokáciu 286 eur
- advokát s pozastaveným výkonom advokácie počas celého roka 2016 143 eur

- splatnosť: do 30. apríla 2016
- číslo účtu: 2031 8155/6500
- IBAN: SK60 6500 0000 0000 2031 8155
- BIC: POBN SKBA
- variabilný symbol: registračné číslo advokáta
- špecifický symbol: 2016

Pri platbách zo zahraničia prosíme uviesť do poznámky: Vaše priezvisko, registračné číslo a rok 2016.

II.

Príspevok do sociálneho fondu SAK za rok 2016

- výška: 17 eur
- splatnosť: do 30. apríla 2016
- číslo účtu: 2031 8198/6500
- IBAN: SK63 6500 0000 0000 2031 8198
- BIC: POBN SKBA
- variabilný symbol: registračné číslo advokáta
- špecifický symbol: 2016

Pri platbách zo zahraničia prosíme uviesť do poznámky: Vaše priezvisko, registračné číslo a rok 2016.

III.

Príspevok na vzdelávanie a výchovu koncipienta za rok 2015

- výška: 96 eur za každého zamestnaného koncipienta v kalendárnom roku 2015. Ak advokát nezamestnával v roku 2015 advokátskeho koncipienta počas celého roka, platí príspevok alikvotne podľa počtu aj začatých mesiacov, kedy ho zamestnával. **Tento príspevok sa neplatí** za koncipienta, ktorému neplynie prax advokátskeho koncipienta: je na rodičovskej dovolenke, vykonáva odbornú stáž alebo úspešne vykonal advokátsku skúšku a stále je zamestnaný ako advokátsky koncipient.
- splatnosť: do 31. januára 2016
- číslo účtu: 2031 8139/6500
- IBAN: SK07 6500 0000 0000 2031 8139
- BIC: POBN SKBA
- variabilný symbol: registračné číslo advokáta alebo IČO obchod. spoločnosti, ak zamestnávala koncipienta

Pri platbách zo zahraničia prosíme uviesť do poznámky: registračné číslo advokáta alebo IČO obchodnej spol.

IV.

Poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú výkonom advokácie

Upozorňujeme na povinnosť stanovenú v § 27 ods. 1 zákona o advokácii, podľa ktorej advokát je povinný pri zápise do zoznamu advokátov a kedykoľvek na písomnú výzvu SAK do 30 dní preukázať komore samostatnú poistnú zmluvu o poistení svojej zodpovednosti za škodu spôsobenú výkonom advokácie. Poistenie musí trvať počas celého času výkonu advokácie. Nesplnenie tejto povinnosti má podľa § 7 ods. 1 písm. h) za následok vyčiarknutie zo zoznamu vedného komorou.

Slovenská advokátska komora uzavrela na účel splnenia tejto povinnosti hromadnú poistnú zmluvu s poisťovňou KOOOPERATIVA poisťovňa, a. s. Vienna Insur-rance Group, Štefanovičova 4, 816 23 Bratislava, Slovenská republika. Poistná zmluva je uverejnená na webovej stránke SAK v časti vyhradenej advokátom a advokátskym koncipientom. Advokáti vedení v zozname komory (resp. obchodné spoločnosti vykonávajúce advokáciu) sa k nej budú môcť do **31. januára 2016** pripojiť vyplnením formulára po prihlásení na webovú stránku SAK alebo zaslaním vyplneného tlačiva žiadosti o poistenie. V oboch prípadoch, kedy sa advokát rozhodne pripojiť ku komorou uzavretej hromadnej poistnej zmluve, je potrebné **v lehote do 31. januára 2016 uhradiť poistné** zodpovedajúce zvolenej poistnej sume (tabuľky sú uvedené na www.sak.sk).

■ výška

- **Advokáti – fyzické osoby:** minimálna poistná suma je 100 000 eur, zodpovedá jej **ročné poistné 40 eur**
- **Spoločnosti s. r. o.:** minimálna poistná suma je 1 500 000 eur na jedného spoločníka, zodpovedá jej **ročné poistné 794 eur na jedného spoločníka**

■ splatnosť: do 31. januára 2016

■ účet: 0020318171/6500

■ IBAN: SK16 6500 0000 0000 2031 8171

■ BIC: POBN SKBA

■ variabilný symbol: **registračné číslo advokáta** alebo **IČO obchodnej spoločnosti**, ak žiada o poistenie spoločnosť

■ špecifický symbol: 2016

■ **V prípade voľby inej poistnej sumy** je potrebné uhradiť zodpovedajúce vyššie poistné podľa tabuliek uvedených na webovej stránke komory.

Pri platbách zo zahraničia prosíme uviesť **do poznámky: Vaše priezvisko, registračné číslo a rok 2016.**

Ak nebude uhradené poistné **pripísané na účet SAK najneskôr 31. januára 2016**, poistenie výkonu povolania vznikne najskôr dňom pripísania poistného na účet komory; aj zákonná podmienka poistenia výkonu povolania bude splnená najskôr týmto dňom a môže tak dôjsť k situácii, kedy nebude časť roka krytá poistením výkonu povolania.

Ak advokát alebo obchodná spoločnosť vykonávajúca advokáciu uzavrie pre rok 2016 individuálne poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú výkonom advokácie,

môže túto skutočnosť oznámiť SAK takisto vyplnením formulára po prihlásení na webovú stránku komory a odoslaním kópie poistnej zmluvy priamo prostredníctvom webovej stránky komory, alebo môže túto skutočnosť oznámiť zaslaním samostatnej poistnej zmluvy riadnou poštou **najneskôr do 31. januára 2016.**

O poistenie len správcu konkurznej podstaty osobitne je potrebné písomne požiadať o poistenie kanceláriu SAK

Výpočtový základ

Podľa vyjadrenia Štatistického úradu Slovenskej republiky bola v I. polroku 2015 priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva SR

858 eur.

V zmysle príslušných ustanovení vyhlášky a pre ľahšiu orientáciu uvádzame zlomky výpočtového základu:

- 1/6 výpočtového základu (§ 11 ods. 2, § 12 ods. 3 písm. c) ... **143 eur**
- 1/8 výpočtového základu (§ 12 ods. 3 písm. b) ... **107,25 eur**
- 1/12 výpočtového základu (§ 12 ods. 3 písm. a) ... **71,50 eur**
- 1/13 výpočtového základu (§ 11 ods. 1) ... **66 eur**
- 1/24 výpočtového základu (§ 12 ods. 1 a 2) ... **35,75 eur**
- 1/60 výpočtového základu (§ 17 ods. 1) ... **14,30 eur**
- 1/100 výpočtového základu (§ 16 ods. 3 vyhlášky) ... **8,58 eur**

Výška výpočtového základu na účely výpočtu **tarifnej odmeny advokáta za zastupovanie klienta v trestnom konaní** a konaní o priestupkoch za rok 2012:

- 1/6 výpočtového základu (§ 12 ods. 3 písm. c) ... **127,16 eur**
- 1/8 výpočtového základu (§ 12 ods. 3 písm. b) ... **95,37 eur**
- 1/12 výpočtového základu (§ 12 ods. 3 písm. a) ... **63,58 eur**
- 1/13 výpočtového základu (§ 11 ods. 1) ... **58,69 eur**
- 1/24 výpočtového základu (§ 12 ods. 1 a 2) ... **31,79 eur**
- 1/60 výpočtového základu (§ 17 ods. 1) ... **12,71 eur**
- 1/100 výpočtového základu (§ 16 ods. 3 vyhlášky) ... **7,63 eur**

bulletin slovenskej advokácie

Recenzovaný právnický časopis SAK

Vydáva Slovenská advokátska komora
Kolárska 4, 813 42 Bratislava
IČO: 30 795 141

Vychádza desať ráz do roka
(8 riadnych čísel a dve dvojčísla)
Náklad 5 700 ks

Redakčná rada:

JUDr. Jozef Brázdil (predseda)
JUDr. Peter Kerecman, PhD. (podpredseda)
doc. JUDr. Milan Ďurica, PhD.
JUDr. Zuzana Ďurišová
doc. JUDr. Svetlana Ficová, CSc.
JUDr. Roman Hošovský
JUDr. Marek Kordík, PhD., LL.M.
prof. JUDr. Ján Mazák, PhD.
JUDr. Soňa Mesiarkinová
JUDr. Ondrej Mularčík
prof. JUDr. Oľga Ovečková, DrSc.
JUDr. František Sedlačko, PhD., LL.M.
JUDr. Alexander Škrinár, CSc.
doc. JUDr. Marek Števec, PhD.
JUDr. Andrea Tomlainová, PhD., LL.M.
prof. JUDr. Peter Vojčík, CSc.

Výkonná redaktorka:

PhDr. Nadá Ondrišová, tel.: 02/204 227 28
ondrisova@sak.sk

Administrácia:

Darina Stračinová, tel.: 02/204 227 26
darina.stracinova@sak.sk

Vizuálna koncepcia:

Ing. Ladislav Blecha

Predtlačová príprava:

Helondia, s. r. o., Bratislava

Tlač:

Print Hall, s. r. o., Bratislava

Objednávky bulletinu a inzercie:

Kancelária SAK

Kolárska 4, 813 42 Bratislava

fax: 02/204 227 42

reg. č. MK SR: 4161/10

ISSN 1335-1079

Uzávierka odbornej časti: 11. 1. 2016

Uzávierka redakčnej časti: 25. 1. 2016

Toto číslo vyšlo 11. 2. 2016

Pokyny pre autorov odborných článkov

1. Do redakcie treba poslať rukopis (v elektronickej podobe), ktorý nebol publikovaný v inom periodiku.
2. Treba uviesť meno a priezvisko autora (autorov), vedecké a akademické hodnosti, povolanie, adresu pracoviska a trvalého bydliska, rodné číslo, kontakty (telefónne číslo, e-mailovú adresu).
3. Titulok príspevku má byť krátky, vecný, výstižný. Pred vlastný text treba pripojiť krátky úvod (perex, abstrakt) objasňujúci tému príspevku. Dlhý text je vhodné členiť medzitulkami.
4. V texte treba dôsledne dbať na presnú identifikáciu osôb a inštitúcií. U osôb nasleduje po akademických tituloch meno a priezvisko, v prípade potreby i vedecká hodnosť. Ak nie je známy slovenský prepis zahraničných hodností alebo ich uvedenie nie je podstatné vzhľadom na informačnú a protokolárnu potrebu, tak ich možno vynechať. Názvy zahraničných a medzinárodných inštitúcií sa uvádzajú v plnom pôvodnom názve (prípadne so skratkou v zátvorke). Ak existuje zaužívaný slovenský prepis, treba ho dôsledne používať, inak je potrebný čo najpresnejší preklad do slovenčiny.
5. Poznámky v texte treba označovať číslom bez zátvorčky a bez bodky. Pri citovaní bibliografických údajov treba dodržať nasledovnú schému:
Priezvisko1, M. – Priezvisko2, M.: **Názov diela. Prípadný podtitul.** Miesto vydania : Vydavateľ, ROK, s. XY.
6. Autor pripojí krátku **anotáciu** v rozsahu do 600 znakov vrátane medzier, v ktorej zhrnie problematiku článku, svoje stanoviská a vývody. Redakcia zabezpečí preklad anotácie do angličtiny a nemčiny.
7. Autor tiež napíše **stručnú informáciu** o svojom aktuálnom odbornom pôsobení a prípadne o iných skutočnostiach, ktoré považuje za dôležité v súvislosti s obsahom článku. Pripojí tiež **fotografiu**, ktorá bude spolu s informáciou uverejnená na prvej strane príspevku v graficky odčlenenej plôške. Rozmer fotografie má byť aspoň 300 × 360 pixelov (to zodpovedá rozmeru 25 × 30 mm pri tlačovej kvalite).
8. Maximálny odporúčaný rozsah odborného článku je 34 000 znakov vrátane medzier, čo zodpovedá cca 6 stranám v bulletine. Maximálny odporúčaný rozsah recenzie, poznámky, správy z podujatia, úvahy na aktuálnu tému a pod. je 4 500 znakov vrátane medzier. K článkom o publikáciách (recenzie, anotácie) je potrebné dodať sken obálky knihy, pričom od vydania titulu by mal uplynúť maximálne 1 rok.
9. O zaradení príspevku do konkrétneho čísla a výške autorského honoráru rozhoduje redakčná rada Bulletinu slovenskej advokácie. Vyslovuje sa k obsahu a forme spracovania príspevku, prípadne konzultuje s autorom možné úpravy a doplnky. Môže požiadať autora o skrátenie príspevku alebo rozdeliť dlhý článok do viacerých čísiel. Vyhradzuje si tiež právo uverejniť svoj kolektívny názor k publikovanému príspevku.
10. Redakcia bulletinu si vyhradzuje právo upraviť názov príspevku, medzitulky, vykonať v rukopise potrebné štylistické, jazykové a technické úpravy.
11. Tesne pred publikovaním dostane autor svoj príspevok na odsúhlasenie redakčných zásahov a na prípadné doplnenie a aktualizáciu. Autorizovaný príspevok sa uverejní bez ďalších redakčných zásahov.
12. Príspevky sa uverejňujú na základe písomného súhlasu autorov na osobitnom redakčnom formulári. Nevyžiadané rukopisy redakcia nevracia.

